

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Türk Sanatı Anabilim Dalı

BAZI ÖRNEKLERİYLE İZMİR KONUTLARINDA KAPILAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru ÇETİNER

DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Rüçhan BUBUR

İZMİR-2014

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “**Bazı Örnekleriyle İzmir Konutlarında Kapılar**” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

İsim-Soyadı

EBRU ÇETİNER

İmza

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Ebru ÇETİNER

Numarası : 92080004326

Anabilim Dalı : Türk Sanatı

Tez Başlığı (Türkçe) : Bazı Örnekleriyle İzmir Konutlarında Kapılar

Tez Başlığı (İngilizce) : Ancient Izmir Home's Doors With Living Samples

Tez Savunma Tarihi : 12.05.2014

Tez Başlığı (İngilizce) Değişikliği Varsa Yeni Başlık: The Doors Of Izmir Houses With Some Samples

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Yrd. Doç. Dr. Rüçhan BUBUR.....

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. İnci KUYULU ERSOY.....

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Yüksel SAYAN.....

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ.....	1
1. İZMİR ŞEHİRİ’NİN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ.....	11
1.1. Coğrafi Konumu.....	11
1.2. Tarihçesi.....	14
2. GİRİŞ VE KAPI KAVRAMLARI VE BU KAVRAMLARA	
İLİŞKİN TANIMLAMALAR.....	25
2.1. Girişler.....	26
2.2. Kapılar.....	27
2.2.1. Kapıları Oluşturan Öğeler	30
2.2.2. Süsleme.....	32
2.2.3. Ölçü ve Oran.....	32
3. MİTHATPAŞA CADDESİ’NİN KISA TARİHÇESİ.....	34
4. KATALOG	37
4.1. Cepheyle Aynı Düzlem Üzerinde Yer Alan Lentolu Kapılar	37
4.2. Cepheyle Aynı Düzlem Üzerinde Yer Alan Basık Kemerli Kapılar.....	80
4.3. Cephe Üzerinde Bir Niş İçerisinde Yer Alan Lentolu Kapılar	86
4.4. Cephe Üzerinde Bir Niş İçerisinde Yer Alan Basık Kemerli Kapılar ...	254
5. DEĞERLENDİRME	284

6. KARŞILAŞTIRMA	349
7. SONUÇ.....	362
8. BİBLİYOGRAFYA	368
ÖZGEÇMİŞ.....	373
ÖZET.....	374
ABSTRACT	375
HARİTA, ŞEKİL, ÇİZİM, RESİM, TABLO, KATALOG LİSTESİ.....	376

KISALTMA LİSTESİ

A.E.: Aynı eser

Bkz.: Bakınız

C.: Cilt

Ens.: Enstitü

İ.B.B.: İzmir Büyükşehir Belediyesi

Kat.: Katalog

MPC.: Mithatpaşa Caddesi

No.: Numara

ODTÜ: Ortadoğu Teknik Üniversitesi

SBED: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

s.: Sayfa

S.: Sayı

Üni.: Üniversite

ÖNSÖZ

İzmir'in tarihi mirasının önemli bir parçasını oluşturan, gerek şehrin geçirdiği büyük yangın gerekse sonraki acımasız kıyımlar sonucu korunabilmiş az sayıdaki örnekleri günümüze ulaşabilen tarihi evler, zarif mimari üslupları ve geçmişi anımsatan hüzünlü duruşlarıyla her zaman ilgimi çekmiştir. Özellikle kapılar, yılların izini taşıyan, çoğu kaderine terk edilmiş bu yapıların adeta dilidir, duyabilene çok şey anlatır. Bu nedenle şimdiye dek pek çok çalışmaya konu olmuş İzmir evlerinin, hep ihmal edilmiş ancak en göz alıcı unsurlarından kapıları tez konum olarak belirledim. Çalışmamızın amacı, şimdiye kadar hakettiği ilgiyi görmemiş, yeterince incelenmediğini düşündüğümüz Mithatpaşa Caddesi ve çevresinde yer alan, 19.-20. yüzyıl aralığına tarihlenen evlerin kapılarının incelenip, ait oldukları konutların tespit edilmesi, zaten az sayıda kalmış bu yapıların belgelenerek geleceğe aktarılmasıdır.

Konunun seçiminde ve araştırmalarım sırasında, yapıcı yaklaşımları ile beni yönlendiren ve yüreklendiren, gerekli her türlü kaynağa ulaşmamda içtenlikle yardımcı olan sevgili danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rüçhan BUBUR'a büyük bir teşekkür borçluyum. Çizimlerin bir kısmının ve paftaların hazırlanmasında büyük emeği geçen Aygül UÇAR'a ve çizimlerin büyük kısmını gerçekleştiren Didem YOZGAT'a yardımları için sonsuz teşekkür ederim. Kaynaklara ulaşmamdaki yardımları ve verdikleri fikirlerle çalışmamdaki eksiklikleri gidermemi sağlayan Prof. Dr. İnci Kuyulu ERSOY'a, Yrd. Doç. Dr. Şakir ÇAKMAK'a teşekkürlerimi sunuyorum. Burada isimlerini sayamadığım, çalışmamın her aşamasında bana yardımcı dokunmuş güzel insanlara teşekkürü bir borç bilirim. Biri bile olmasa bu çalışma eksik kalırdı. Ve son olarak, gösterdikleri sabır, hoşgörü ve destekleri için aileme teşekkür ederim.

GİRİŞ

İzmir, 8 bin yıllık tarihi boyunca Helenistik, Roma, Bizans kültürlerine ev sahipliği yapmış, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine tanıklık etmiş, pek çok etnik grubun uzun yıllar boyunca bir arada yaşadığı zengin bir geçmişe ve pek çok kültürün oluşturduğu tarihi, sosyal, mimari birikime sahip önemli bir kenttir.

16. yüzyılın II. yarısından itibaren ticaret hayatının canlanmasıyla birlikte şehre pek çok yabancı ve gayri müslim azınlığın akın etmesi, şehirde Türklerin yanı sıra Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, Levantenlerden oluşan renkli bir etnik topluluk oluşturmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar uzanan bu süreçte etnik gruplar, şehrin ticari ve sosyal yaşamı yanı sıra, mimari dokusunun değişiminde de önemli rol oynamışlardır. Ancak İzmir'in deprem ve yangın gibi afetlerle dolu geçmişi, bu mimari dokunun ancak 19.yüzyıla kadar takip edilebilmesine müsaade etmektedir.

19. yüzyılın ortaları- 20 yüzyıl başlarına tarihlenen dönemde üretilen kamu yapıları ve sivil mimari örnekleri, bize şehrin bu dönemdeki mimari oluşumu hakkında fikir vermesi bakımından önem taşımaktadır. Türkler tarafından yapılan geleneksel konutların yanında, özellikle azınlıklar ve Levantenler tarafından yapılan konutlar, şehrin sivil mimarideki değişiminin somut örneklerini vermektedir.

Gerek görsellikleri, gerekse ait olduğu etnik grup ve ailenin inançları, statüsü, toplumsal yaşamı hakkında detaylar veren simgesel unsurlara sahip oluşları bakımından, bu yeni konut tipinin en göz alıcı ögesi olarak karşımıza çıkan kapılar ise tezimizin konusunu oluşturmaktadır.

İzmir'deki konut mimarisi hakkında bugüne kadar pek çok araştırmacı tarafından tez, makale, kitap bazında çalışmalar yapılmış olmakla birlikte, bu çalışmaların pek çoğunda kapılardan genel bir değerlendirme altında bahsedilmekte, az sayıdaki eserde ise küçük bir başlık altında incelenmektedir. Bu çalışmaların, kapıları sanat tarihi açısından ele almakta yetersiz kaldığı aşikardır.

İzmir konut kapılarını doğrudan ele alan araştırmacıların başında Ufuk BAŞ

ARIĞ gelmektedir. Arığ, “İzmir Evi’nde Kapı”¹ isimli makalesinde İzmir’in geleneksel ve batı etkili konutlarından seçtiği bazı örnekler ışığında kapıları incelemiş, malzeme, demir parmaklıklarda rastlanan motiflerin ve kapı tokmaklarının kökenleri ve sembolik anlamları bakımından ele almıştır. Bu makale, doğrudan kapıları konu alan bir çalışma olması açısından önem taşımaktadır.

İzmir’de konut mimarisi üzerine çalışan araştırmacılardan bir diğeri ise Feyyaz ERPİ’dir. Erpi, “Buca’da Konut Mimarisi”² isimli kitabında, Buca konutlarının mimari kökeni ve oluşumu üzerinde durmuş, konutların tipolojik ayrımını yapmıştır. Her bir konut tipini çizim ve fotoğraflarla tanıtan Erpi, konutların ortak özelliklerini belirlemiş ve cepheyi oluşturan unsurlardan kısa başlıklar halinde söz ederken kapılara da değinmiştir. Erpi’nin bu çalışması, Buca konutlarından yola çıkarak İzmir genelindeki Batı etkili konutların tipolojik sınıflandırılmasında, İzmir konutları üzerine çalışan araştırmacılara yol gösterici olmuştur.

Erpi’nin bir diğeri çalışması ise “Toplum Kültürü ve Yerel Mimaride Yansıması-Üç Örnek: Batı Anadolu’da Türk, Rum ve Levanten Konutları”³ isimli makalesidir. Rum ve Levanten konutların özelliklerinden söz ederken, İzmir ve özellikle Buca konutlarından yola çıkan Erpi, bu üç etnik gruba ait yapıları birbirleriyle karşılaştırarak incelemiş, benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyarken, bu üç farklı kültürün yarattığı farklı konut mimarilerine dikkat çekmiştir.

Eti AKYÜZ LEVİ, *Traditional Housing Architecture in Izmir*⁴ isimli tezinde ve “Tarihsel Süreçte İzmir’de Konut”⁵ “Alsancak Evleri”⁶, “Batı Anadolu Kıyıları Konut Mimarisinin Ege Adalarındaki Örneklerle Karşılaştırmalı Değerlendirmesi”⁷ isimli

¹ Ufuk Baş Arığ, “İzmir Evinde Kapı”, *Bilim Birlik Başarı*, Yıl: 9, S. 33, Ocak 1982, s. 16-20.

² Feyyaz Erpi, *Buca’da Konut Mimarisi 1838-1934*, Ankara, 1987.

³ Feyyaz Erpi, “Toplum Kültürü ve Yerel Mimaride Yansıması-Üç Örnek: Batı Anadolu’da Türk, Rum ve Levanten Konutları”, *Avrupalı mı Levanten mi?* İstanbul, 2006, s. 151-169.

⁴ Eti Akyüz, *Traditional Housing Architecture In Izmir*, A Thesis Presented To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences, Dokuz Eylül University, İzmir, 1993.

⁵ Eti Akyüz Levi, Tarihsel Süreçte İzmir’de Konut, *Ege Mimarlık*, S. 3, İzmir, 1994, s. 32-35.

⁶ Eti Akyüz Levi, “Alsancak Evleri”, *İzmir İzmir Kent Kültürü Ve Sanat Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 17, İzmir, 1999, s. 9-13.

⁷ Eti Akyüz Levi, “Batı Anadolu Kıyılarındaki Konut Mimarisinin Ege Adalarındaki Örneklerle Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”, *Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras”*, İstanbul, 1999, s. 277-285.

makalelerinde İzmir’de konut mimarisinin tarihi gelişimini araştırırken evlerin kökeni, etkilendiği üsluplar üzerinde durmuştur. Konutların yapım teknikleri, inşa malzemeleri, cephe özellikleri hakkında bilgiler verdiği çalışmalarında, İzmir konutlarını Ege kıyı ve adalarındaki örneklerle karşılaştırmış, bazı konut bölgeleri için koruma örnekleri sunmuş ve çalışmalarını çeşitli fotoğraf ve çizimlerle desteklemiştir. Özellikle İzmir konutlarının giriş kapılarından detaylarıyla bahsettiği ve Mithatpaşa Caddesi üzerindeki sivil yapılaşmanın gelişimini anlattığı tezi, çalışmamız için önemli bir kaynak oluşturmuştur.

Şeniz ERGEÇGİL ÇIKIŞ, “Ondokuzuncu Yüzyıl İzmir Konutunda Etkileşim ve Dönüşümler”⁸ isimli makalesinde, 19. yüzyıl İzmir konutunun şekillenmesinde rol oynayan etkenleri ve dönüşümü hazırlayan süreci irdelemiş, mimari kökenini araştırdığı konutları malzeme ve teknoloji, tipoloji ve üslup özellikleri bakımından ele almıştır.

Şeniz Çıkış ayrıca, “Modern Konut Olarak XIX. Yüzyıl İzmir Konutu: Biçimsel ve Kavramsal Ortaklıklar”⁹ isimli makalesinde tüm detayları ile kısaca tanımladığı ve kökenlerinden bahsettiği 19. yüzyıl İzmir konutunu neden “Modern” olarak tanımladığını, benzer örneklere sahip Avrupa evleri ve Ege-Akdeniz kıyılarından örneklerle karşılaştırarak anlatmıştır. Kısıtlı ve dar bakış açısı nedeniyle mimari yazınımızı da eleştirdiği makalesini çeşitli plan, çizim ve fotoğraflarla destekleyerek “Modern Konut” savını kanıtlamaya çalışmıştır.

Zeynep CANBAKAN, “İzmir’de Cumhuriyet Öncesi Oluşan Konut Mimarisi ve Özellikleri Üzerine Bir Araştırma”¹⁰ isimli yüksek lisans tezinde, üç grupta topladığı İzmir konutlarını, yapısal, mekânsal özellikleri ve cephe elemanları açısından değerlendirmiş ve konusunu destekleyen fotoğraf, plan ve çizimlere yer vermiştir.

⁸ Şeniz Ergeçgil Çıkış, “Ondokuzuncu Yüzyıl İzmir Konutunda Etkileşim Ve Dönüşümler”, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, *Ege Mimarlık Dergisi*, İzmir, Nisan 2000, s. 38-41.

⁹ Şeniz Çıkış, “Modern Konut Olarak XIX. Yüzyıl İzmir Konutu: Biçimsel ve Kavramsal Ortaklıklar”, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi* (26: 2), 2009, s. 211-233.

¹⁰ Zeynep Canbakan, *İzmir’de Cumhuriyet Sonrası Oluşan Konut Mimarisi ve Özellikleri Üzerine Bir Araştırma*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Ana Bilim Dalı, İzmir, 1985.

Yılmaz TOSUN, “17.-19. Yüzyıllarda Batı Anadolu’da Osmanlı-Türk Şehir Dokuları, Bu Dokuları Oluşturan Evler ve Korunmaları”¹¹ başlıklı çalışmasında, İzmir’in Türkyılmaz, Tilkilik, Alsancak semtlerinden seçilen sokaklardaki konut dokularını incelemiştir. İncelediği bölgelerdeki konut dokularının korunması için gerekli ilke ve yöntemlerden bahsettiği ve koruma önerileri getirdiği çalışmasında, çeşitli plan, rölöve, cephe çizimleri ve fotoğraflarla somut veriler ortaya koymuştur.

Gülnur BALLİCE, “İzmir Kent Kimliği Oluşum Sürecinin Konut Yapıları Üzerinden İncelenmesi”¹² başlıklı makalesinde, İzmir’in 19. yüzyıldaki uluslararası kozmopolit toplumsal yaşamından başlayarak günümüze kadarki tarihsel süreçte bu yaşamın sivil mimariye yansımaları, konut yapılarının mimari evrimine paralel olarak anlatmaktadır. Şehrin 20. yüzyıl başındaki farklı toplumsal gruplardan yerel halkların karışımıyla oluşan yeni kozmopolit yapısının sivil mimariyi nasıl etkilediğine de değindiği çalışmasında, kent silüetinde yaşanan çarpıcı değişimi fotoğraflarla ortaya koymaktadır.

Gürgün UĞUREL, İzmir Mithatpaşa Caddesi Tarihsel Çevre Dokusunun İrdelenmesi”¹³ isimli yüksek lisans tezinde, cadde üzerinde yer alan cami, hamam, okul gibi tarihi kamu yapılarının yanı sıra konut yapılarının da envanterini çıkarmış ve korunmaları ile ilgili öneriler sunmuştur.

Gerek görkemli gerek sade biçimlenişleriyle her zaman konutların en göz alıcı ögesi olarak dikkat çeken, konut sahibi hakkında ilk izlenimlerin edinilebildiği, gizemiyle pek çok edebiyat eserine de konu olan kapılarla ilgili pek çok yayın bulunmaktadır.

¹¹ Yılmaz Tosun, *17-19. Yüzyıllarda Batı Anadolu’da Osmanlı-Türk Şehir Dokuları, Bu Dokuları Oluşturan Evler Ve Korunmaları*, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir, 1983, s. 44-62.

¹² Gülnur Ballice, “İzmir Kent Kimliğinin Oluşum Sürecinin Konut Yapıları Üzerinden İncelenmesi”, *Ege Mimarlık Dergisi*, (52/4), İzmir, 2004, s. 42-46.

¹³ Gürgün Uğurel, *İzmir Mithatpaşa Caddesi Tarihsel Çevre Dokusunun İrdelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı, İzmir, 2006.

Muhittin BİNAN'ın, “Kapılar, Türk Yapılarında On Dört Rölöve, Teknik ve Mimari Özellikler”¹⁴ isimli kitabını bu yayınların başında saymak mümkündür. Binan bu çalışmasında, Osmanlı Türk döneminde inşa edilmiş kamu ve konut yapılarından oluşan farklı mimarilere sahip 14 yapının kapılarını teknik ve mimari özellikleri bakımından incelemiş, rölövelerini çizmiştir.

Celal Esad ARSEVEN, Sanat Ansiklopedisi'nin II. Cildi'nde¹⁵ yer vermiş olduğu “Kapı” maddesinde, kapının tanımını yapmış, kapıyı oluşturan öğelere, çalışma sistemine, malzemelerine, farklı mimari yapılardaki kapı tiplerine değinmiş ve tarihteki bazı medeniyetlerde (Yunan, Roma vb. gibi) kullanılan kapı çeşitlerinden detaylarıyla söz etmiştir.

Hüseyin Rahmi ÜNAL, Selçuklu ve Beylikler Dönemine ait 150 civarında taçkapıyı incelediği, “Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde TaçKapılar”¹⁶ başlıklı çalışmasında kapıların kökenleri, taçkapıyı meydana getiren unsurlar ve süslemeleri ile ilgili detaylı bilgiler vermiştir.

Şakir ÇAKMAK, Erken Osmanlı döneminde inşa edilmiş cami, türbe vb. gibi farklı yapılara ait 100 adet taçkapıyı incelediği, “Erken Osmanlı Dönemi Mimarisinde Taçkapılar 1300-1500”¹⁷ isimli çalışmasında, kapıları boyutları, unsurları, süslemeleri, ait olduğu yapının plan özellikleri, tarihi, banisi ve mimarı bakımından ele almış, bir nevi envanterini çıkarmıştır.

V. DÖKMECİ, H. YÜREKLİ, F. ERKÖK tarafından hazırlanan, “İstanbul'da Konut Girişleri ve Kapılar”¹⁸ isimli çalışmanın I. bölümünde, “Giriş” ve “Kapı”nın tanımını yapılmakta ve mimarlık tarihi boyunca Batılı ve Doğulu mimarlar tarafından nasıl algılandığı, yapılarda uygulanış biçimleri irdelenmektedir. Bazı mimarların giriş ve girişle bağlantılı diğer elemanlar hakkındaki tanımlamalarına da yer verilen çalışmanın II. bölümü ise kitabın ana temasını oluşturan geç 19. yüzyıl ve erken 20.

¹⁴ Muhittin Binan, *Kapılar, Türk Yapılarından On dört Rölöve, Teknik ve Mimari*, İstanbul, 1950.

¹⁵ C. E. Arseven, “Kapı Maddesi”, *Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul, 1965, C. II, s. 941-951.

¹⁶ Hüseyin Rahmi Ünal, *Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde TaçKapılar*, İzmir, 1982.

¹⁷ Şakir Çakmak, *Erken Osmanlı Dönemi Mimarisinde Taçkapılar (1300-1500)*, Ankara, 2001.

¹⁸ V. Dökmeci, H. Yürekli, F. Erkök, *İstanbul'da Konut Girişleri Ve Kapılar (Residential Entrances and Doors of Istanbul)*, İstanbul, 1996.

yüzyıl İstanbul konut yapılarına ayrılmıştır. İstanbul'un farklı bölgelerinden seçilen, farklı mimari özelliklere sahip 100 adet konut kapısı çizim ve fotoğraflarıyla sunulmuş ve tanıtılmıştır.

Emel KAYIN tarafından hazırlanan “Çeşme Geleneksel Konut Mimarisi Konsollar, Kapılar, Pencereleler”¹⁹ isimli makale de, farklı kültürlerin etkileriyle zengin bir çeşitlilik sunan Çeşme konut mimarisine ait yapı öğelerini tanıtırken, kapılara geniş yer vermesi ve Çeşme konut tipolojisi içinde hangi ev tipinde hangi kapının kullanıldığına dair saptamalarıyla önem arzeden bir çalışmadır.

Bu çalışmaların dışında da sanat tarihi ve mimarlık yazınında, çeşitli yöre ve dönemlere ait “kapılar” üzerine verilmiş eserler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, Lütfü Özgünaydın, “Kapıların Dili”²⁰ Şirin Bayram, *Kapı/Giriş Mekanı, Anlam ve Tasarımı İçin Tipolojik Araştırma. 19. Yüzyıl Beyoğlu (Pera) Örneği*²¹, Şerife Tali, “Germir Evlerinin Giriş Kapı Tasarımları Üzerine Tipolojik Bir Araştırma”²² dır.

Kapı tokmakları üzerine hazırlanmış çalışmalardan bazıları ise, Semavi Eyice, “Türk Kapılarının Madeni Süsleri”²³, Pertev Taner, “Kapı Tokmakları”²⁴, Mehmet Kartal, “Eski Kayseri’de Kapı Tokmakları”²⁵, Ufuk Baş Arıç, “Kapı Tokmakları”²⁶, Mustafa Denктаş, “Divriği’nin Kapı Tokmakları ve Kapı Halkaları”²⁷, Özlem Ataoğuz Çal, “Alibey Adası (Ayvalık) Kapı Halka ve Tokmakları”²⁸ dır.

¹⁹ Emel Kayın, “Çeşme Geleneksel Konut Mimarisi Konsollar, Kapılar, Pencereleler”, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, *Ege Mimarlık Dergisi*, S. 2, İzmir, 1998, s. 37-39.

²⁰ Lütfü Özgünaydın, “Kapıların Dili”, *Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu Belleteni*, S. 288, 1976

²¹ Şirin Bayram, *Kapı/Giriş Mekanı, Anlam ve Tasarımı İçin Tipolojik Araştırma. 19. Yüzyıl Beyoğlu (Pera) Örneği*, C. I-II, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Ens. Mimarlık Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2004.

²² Şerife Tali, “Germir Evlerinin Giriş Kapı Tasarımları Üzerine Tipolojik Bir Araştırma”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 21, Erzurum, 2008, s. 165-185.

²³ Semavi Eyice, “Türk Kapılarının Madeni Süsleri”, *Sanat Dünyamız*, S. 1, 1974, s. 20-29.

²⁴ Pertev Taner, “Kapı Tokmakları”, *Türkiyemiz*, S. 27, İstanbul, 1979, s. 7-10.

²⁵ Mehmet Kartal, “Eski Kayseri’de Kapı Tokmakları”, *İlgi*, S. 53, İstanbul, 1988.

²⁶ Ufuk Baş Arıç, “Kapı Tokmakları”, *Sanatsal Mozaik Dergisi*, S. 15, İstanbul, 1996, s. 1-29.

²⁷ Mustafa Denктаş, “Divriği’nin Kapı Tokmakları ve Kapı Halkaları”, *Erciyes Üniversitesi SBED*, S. 19, - Kayseri, 2005, s. 113-139.

²⁸ Özlem Ataoğuz Çal, “Alibey Adası (Ayvalık) Kapı Halka ve Tokmakları”, *Erciyes Üniversitesi SBED*, S. 25, Kayseri, 2008/2, s.225-240.

Çalışmamızın başlangıcında tezimizin içeriğini yansıtabileceği düşüncesiyle, **“Bazı Örnekleriyle İzmir Konutlarında Kapılar”** isimli başlık seçilmiş ancak çalışmamız ilerledikçe bu başlığın, tezin içeriği ile tam bağdaşmadığı ve konuyu açıklamakta yetersiz kaldığı görülmüştür. Örneğin başlık, konunun alanını belirtmekten uzaktır. Aynı şekilde getirdiğimiz dönemsel sınırlamaya (19.yüzyıl sonu-20. yüzyıl başı) ilişkin bir ipucu da taşımamaktadır. Dolayısıyla tezin kapsamını tam olarak yansıtmaktan uzaktır. Ancak Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün kuralları, bu başlığı tezin içeriğini daha doğru ifade edecek bir başka başlıkla değiştirmemize engel olmuştur.

Bugün bu çalışmaya bir başlık önermek durumunda olsak, **“19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başı İzmir Konut Mimarisinde Kapılar (Mithatpaşa Caddesi ve çevresindeki örnekleri ile)”** başlığının tezin içeriğini yansıtmaması bakımından daha uygun düşeceği kanaatindeyiz.

Tez konumuzun alan çalışmasının sınırlarını, Mithatpaşa Caddesi’nin Konak-Üçkuyular arasındaki bölümü ve ona paralel uzanan Hatay (İnönü) Caddesi ile arasında kalan bölge oluşturmaktadır. Çalışmamızda, bu bölgedeki sokaklar üzerinde ve söz konusu caddelerden, Mithatpaşa Caddesi üzerinde yer alan 19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başına tarihlenen konutların ana giriş kapıları incelenmiştir. Bu tarih aralığı, Mithatpaşa Caddesi’nin açıldığı 1880 yılı ile Kurtuluş Savaşı sonuna (1922) kadarki dönemde inşa edilen konutları kapsamaktadır. 1840’lı yıllardan itibaren Karantina ve 1865 yılında Karataş yöresinde az sayıda yapılaşma görülmekle beraber, bölgedeki imar faaliyetlerinin caddenin açılışıyla yoğunluk kazandığı bilinmektedir.

Bölgede incelediğimiz evler arasında en erken **1896**, en geç **1908** tarihli olmak üzere tarihi kesin bilinen 4 adet yapı tespit edilmiştir. Çeşitli arşiv kayıtları ve katalogumuzda yer alan tarihli yapılara dayanarak, incelediğimiz alanda 1880 yılından daha önce inşa edilmiş ve günümüze ulaşabilmiş bir yapının varlığının tespit edilememesi ve 1922’den sonra bu yapıları inşa eden ustaların şehirden ayrılmalarıyla konutların inşasının durması gibi nedenler, bu tarih aralığını belirlememizi sağlayan etmenler olmuşlardır.

Çalışma alanı olarak bu bölgenin ve konunun seçilmesinin en önemli nedeni, bu bölgedeki dönem konutlarına ait kapıların değişime fazla uğramamış, özgünlüğünü koruyan öğeler olmaları bakımından bize çok fazla malzeme sunmasıdır. Ayrıca sayılarının gittikçe azalması ve tezimiz için belirlediğimiz alandaki ilgili yayın azlığı, bölgenin 19.yüzyıl sonu-20. yüzyıl başı konut kapıları hakkında kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması da alan ve konu seçimimizde belirleyici olmuştur. Bu kapıların fotoğraflanıp çizimlerinin yapılarak belgelenmesi tezimizin amaçlarından birini oluşturmuştur.

Alan araştırmaları sırasında, sadece çoğu sıra ev konumundaki konut yapıları değil, aynı zamanda köşk, konak ya da set üstü ev sınıflamasına giren çoğunlukla tekil konumdaki yapılar ile az sayıda olmakla beraber çok katlı konut örnekleri de (apartman) tespit edilmiş ve incelemeleri yapılmıştır. Ancak bu yapı tiplerinin sayıca az olup, bir tipoloji oluşturacak yeterli veri sunamayışı, bu konutlara ait her bir kapının homojenlikten uzak, farklı biçimlenişi köşk, konak ve apartman kapılarını konumuz dışında bırakmamız sonucunu getirmiştir.

Tespiti yapılan bir diğer grup ise ikincil koruma grubundaki yapılardır. Bugün bu yapıların sadece ön cepheleri ayakta olup arkalarında birer apartman yükselmektedir. Ana bina kütlesi ortadan kalkmıştır. Tüm bu konutların fotoğrafları çekilip cephe düzenleri ve girişlerinin incelemesi yapılmıştır. Bu konutlara ait kapıların, çalışmamızda yer verdiğimiz, orijinal kapılarını koruyarak günümüze ulaşabilen ve birincil koruma grubuna dahil edilen yapılarla aynı karakterde kapılara sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak bu konutlara ve kapılarına, yenilenerek özgünlüğünü yitirmiş örnekler oluşları bakımından, sağlıklı bir veri sunamayacakları düşüncesiyle katalogumuzda yer verilmemiştir.

Sonuç olarak, çalışmamızda 19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başına tarihlendirebileceğimiz bir veya iki katlı, tekil ve sıra evler ile özgünlüğünü koruyabilmiş kapıları yer almaktadır.

Araştırma alanımızın sınırlarını oluşturan bölgede, yaklaşık 67 sokak ve 3 cadde (Mithatpaşa, Halil Rıfat Paşa, Şehit Nihat Bey Caddeleri) üzerinde yer alan ve

aralarında köşk ve apartmanların da bulunduğu 270 civarında yapı yerinde görülerek incelenmiş, fotoğraflarla son durumları belgelenmiştir. Bu konutlardan 34 sokak ve yukarıda isimleri geçen üç cadde üzerinde yer alan 80 adedi yukarıda saydığımız nedenler ve belirlediğimiz bazı kriterler doğrultusunda katalogumuza alınmıştır. Diğer yapıların ise gerek kapılarının yenilenerek özgünlüğünü kaybetmiş olması, gerekse günümüzde metruk durumda olmaları nedeniyle dipnotlarda adreslerinin belirtilmesiyle yetinilmiştir. İzmir I No'lu Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi'nde yapılan araştırmalarda, katalogumuzda yer alan 80 konuttan, 45 adedinin tescilli olduğu tespit edilmiştir.

Katalogda yer alacak kapılar saptanırken öncelikle gerek cephe düzenindeki konumu ve diğer cephe elemanları ile ilişkisi, gerekse kapının demir parmaklıkları üzerinde yer alan süslemeleri bakımından farklılık arz eden örnekler, incelediğimiz döneme ait konutlardaki zengin çeşitlemeyi göstermesi amacıyla dikkatle seçilmişlerdir.

Katalog oluşturulurken, bir diğer kriter de, birbirine benzeyen örnekler arasından en iyi durumda olan, özgünlüğünü korumuş kapıların seçilmesi olmuştur.

Konutların ana giriş kapılarının mimari ve süsleme özellikleriyle ele alındığı bu çalışmamızda, önce ilgili literatür taranmış, konumuzla ilgili yayınlar belirlenmiştir. Daha sonra yapılan alan çalışmasıyla, aralarında tescilli örneklerin de bulunduğu konutlara ait kapılar belirlenmiş, tek tek fotoğraflanmış, kapıların bulunduğu cephelerin yön tespitleri yapılmış, ölçüleri alınarak çizimleri ve deskripsiyonları gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde bölgenin coğrafi konumu ve tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölüm, giriş ve kapı kavramları ve bu kavramlara ilişkin tanımlamaları ele almaktadır. Kapıyı oluşturan öğelerden söz edilen bölümde, incelediğimiz kapılara ait bir çizime yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, Mithatpaşa Caddesi'nin kısa tarihçesi ve Mithatpaşa'nın hayatına dair bilgileri içermektedir.

Dördüncü bölüm, katalog bölümüdür. Bu bölümde çalışma alanı olarak belirlediğimiz sınırlar içinde kalan konut kapılarının tipolojik ayrımı yapılarak, mimari ve süsleme özellikleri bakımından detaylı bir biçimde tanıtılmış, fotoğraf ve çizimlerle desteklenen zengin bir katalog oluşturulmuştur.

Beşinci bölümde, kapılar önce tüm öğeleri, malzeme, süsleme özellikleri bakımından ele alınarak değerlendirilmiş, çalışma plan ve tablolarla desteklenmiştir. Daha sonra ise tipolojik değerlendirilmesi yapılmış, bu aşamada yine tablo ve çizimlerden yararlanılmıştır.

Altıncı bölümde, çalışmamızda incelediğimiz konut kapıları, yakın civardaki semt ve yerleşimlerdeki benzer özelliklere sahip konut kapıları ile mimari biçimlenişleri, kapıları meydana getiren bazı unsurlar ve süslemeleri açısından karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Yedinci bölümde, çalışmamız sırasında elde ettiğimiz bilgiler ve sayısal verilere dayanılarak ulaştığımız sonuçlara yer verilmiştir.

1. İZMİR ŞEHİRİ'NİN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. Coğrafi Konumu

İzmir İli, Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesi'nin orta kesiminde, dağlarla çevrili bir körfezin kıyılarında kurulmuştur.

Kuzeyde Balıkesir'in Ayvacık, Burhaniye, İvrindi; doğuda Manisa'nın Soma, Turgutlu, Salihli, Alaşehir, Sarıgöl; güneyde Aydın'ın Kuşadası, Germencik, Sultanhisar, Nazilli ve Kuyucak ilçeleriyle çevrili il, 37° 45' ve 39° 15' kuzey enlemleri ile 26° 15' ve 28° 20' doğu boylamları arasında yer almaktadır²⁹ (Harita 1).

Harita 1: İzmir il sınırları³⁰

11.973 km²'lik yüzölçümüne sahip olan İzmir, nüfus bakımından Türkiye'nin üçüncü büyük şehridir³¹. İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı metropol ilçeler ile

²⁹Yurt Ansiklopedisi Türkiye, İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, "İzmir Maddesi", Danışma Kurulu: Mübeccel Kıray, Metin Sözen, İstanbul, 1982-1983, C. 6, s. 4242.

³⁰İzmir Konak Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü Arşivi.

³¹Yurt Ansiklopedisi, 1982-1983: s. 4242.

İzmir'in nüfusu 2012 TÜİK verilerine göre 3.661.930 kişidir. Buna diğer belde ve köy nüfusunun eklenmesiyle şehrin toplam nüfusu 4.005.459'a çıkmaktadır³².

İlçeleri; Bornova, Buca, Karşıyaka, Konak, Menderes, Aliğa, Beydağ, Bayındır, Bergama, Çeşme, Dikili, Foça, Karaburun, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Menemen, Ödemiş, Seferihisar, Selçuk, Tire, Torbalı, Urla'dır³³ (Harita 2).

Harita 2: Konak İlçesi sınırları³⁴

Akdeniz iklimi etkisindeki İzmir'de, yazlar sıcak ve kurak; kışlar ılık ve yağışlıdır. Yıllık ortalama sıcaklığın 17°, en sıcak ay ortalamasının ise 26.5° olduğu şehirde, ortalama sıcaklık dereceleri kuzeyden güneye doğru artış gösterir³⁵.

İzmir il toprakları, doğu batı doğrultulu Yunt, Yamanlar, Madra, Bozdağlar, Manisa ve Nif dağları ile bu dağlar arasında uzanan Bakırçay, Gediz, Küçük Menderes ırmaklarının aktığı, çökme sonucu oluşmuş tektonik ovalardan meydana gelmektedir³⁶.

³² <http://www.tuik.gov.tr/Start.do>, Türkiye İstatistik Kurumu [Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2012](#) İzmir. 1 Şubat 2013 tarihli internet alıntısı.

³³ "İzmir Maddesi", *Temel Britannica*, C. 9, İstanbul, 1993, s. 171.

³⁴ İzmir Konak Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü Arşivi.

³⁵ *İzmir Şehir Rehberi*, İzmir Belediyesi Planlama Müdürlüğü Harita Genel Müdürlüğü Matbaası, İzmir, 1981, s. 5.

³⁶ *Yurt Ansiklopedisi*, 1982-1983: s. 4242.

İzmir körfezinin kuzey – güney ve doğu – batı yönlü uzanan iki parçalı coğrafi yapısı, şehrin yüzyıllar boyunca denizden gelen saldırılara karşı korunmasını sağlamıştır. İzmir şehrinin coğrafi konumu, ülkenin çeşitli kesimlerine kolaylıkla bağlanabilmesine olanak tanımaktadır. Etrafı dağlarla çevrili olmasına karşın, bu dağlar arasında yer alan vadiler İzmir'den Anadolu içlerine ulaşılmasını kolaylaştırmaktadır³⁷.

Türkiye'nin İstanbul'dan sonra en önemli sanayi merkezi olan İzmir'de birçok sanayi dalları ile ormancılık ve hayvancılık gelişmiştir. İncir, üzüm, tütün, pamuk, zeytin gibi tarım ürünleri yetiştiren şehir, ülkenin ikinci ihracat merkezidir. Bütün bu özellikleri ile İzmir, önemli bir ticaret ve liman şehri olarak yüzyıllar boyunca varlığını korumuştur.

³⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, "İzmir Maddesi", *İslam Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul, 2001, s. 515.

1.2. Tarihçesi

19. yüzyılın ilk yarısındaki İzmir hakkında elde edilen veriler ancak yüzeysel birtakım bilgiler içermekte, detaya inmemektedir³⁸. Bununla birlikte şehrin büyük ölçüde geleneksel yapısını koruduğu bilinmektedir (Resim 1).

Resim 1: Kentin genel görünümü, Türk mahallesinin iskelesi, 1826³⁹

19. yüzyılda ve 20. yüzyıl başında imparatorluğun başkentten sonra en büyük mali pazarı olan İzmir, Osmanlı İmparatorluğu'nun batıyla ticaretinde en önemli liman konumundadır. Bu dönemde İzmir'in sosyal yaşamı ve ekonomisi, ticari faaliyetlere bağlı olarak gelişmeye devam etmiştir⁴⁰. 19. yüzyıl başlarında siyasal nedenlerle ekonomik durgunluk dönemi geçirdiyse de, bu durgunluk kısa sürmüştü ve 1830'lardan itibaren kent hızlı bir ekonomik ve toplumsal dönüşüm sürecine girmiştir.

19. yüzyılda yabancı nüfusun yoğun biçimde İzmir'e yerleşmesini sağlayan en önemli etmen, 1867 yılında yabancılara mülk edinme hakkının verilmesi olmuştur⁴¹.

³⁸ Rauf Beyru, 18 ve 19. Yüzyıllarda İzmir, 1973, s. 28.

³⁹ Voyage de L'Asie Mineure, Leon de Laborde, Paris, 1838'den aktaran Rauf Beyru, 19. Yüzyılda İzmir Kenti, İstanbul, 2011s. 47.

⁴⁰ Marie-Carmen Smyrnelis, İzmir 1830-1930 Unutulmuş Bir Kent mi? Bir Osmanlı Limanından Hatıralar, Çev. Işık Ergüden, İstanbul, 2009, s. 44.

⁴¹ Yaşar Aksoy, Smyrna -İzmir Efsaneden Gerçeğe, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2002, s. 180.

19. yüzyılın ilk yarısında şehri ziyaret etmiş olan Texier'e göre, "150 bini aşkın nüfusun yarısı Türk, 40 bini Rum, 15 bini Yahudi ve 10 bini Ermeni'dir. Avrupalıların sayısı sabit olmamakla birlikte sürekli artmaktadır. Hükümetin yabancılara yer edinme hakkını vermesi, İzmir'in nüfusunu 300 bine çıkarmıştır"⁴². 1844'te yayınlanan Quentin rehberine göre ise 150.000 olan nüfusun 80.000'i Türk, 40.000'i Yunanlı, 15.000'i Yahudi, 10.000'i Ermeni ve 5.000'i Frenk'tir⁴³. Gerek yabancı gezginlerin anlatımlarında, gerekse salnamelerde yer verilen kentin nüfusuna ilişkin bilgiler çelişkili olmakla beraber, yaklaşık 100.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Doç. Dr. Sabri SÜRVEGİL de, 19. yüzyılın başlarında İzmir'in nüfusunun 100-200 bin arasında olduğunu söylemektedir⁴⁴. Yüzyılın ortalarına doğru şehrin nüfusu hızla artış göstermeye başlamıştır. Buna karşın salgın hastalıklar, her yıl erkek nüfusunun bir kısmının askere alınışı, dışarıdan gelen ve ticaret yapmak istemeyen Türklerin şehre yerleşmemesi gibi sebeplerle Türk nüfus azalma eğilimine girmiştir⁴⁵.

Yüzyıl ortalarına doğru karantina ve itfaiye teşkilatlarının kuruluşu, depremlerin azalması, demiryolları ve rıhtımın inşası ile ticaret hacminin artması, toprak kayıpları ve savaşlar sonucu kentin göç alması; ağır nüfus kayıplarına yol açan yangın, deprem felaketleri ve salgın hastalıklara rağmen bu dönemdeki nüfus artışını açıklamaktadır. En önemli neden ise kentin iç kesimlerinden merkeze olan göçtür⁴⁶. Yüzyılın sonunda Osmanlı resmi rakamlarına göre 210.000'e yaklaşan nüfus, Birinci Dünya Savaşı öncesinde 350.000 civarına ulaşmıştır⁴⁷.

⁴² Charles Texier, *Küçük Asya*, C. 2, Çev. Ali Fuat, İstanbul, 1339, s. 164-165.

⁴³ Olaf Yaranga, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Fransız Gezginlerin Anlatımlarında İzmir*, Çev. Gürhan Tümer, İzmir, 2002, s. 31.

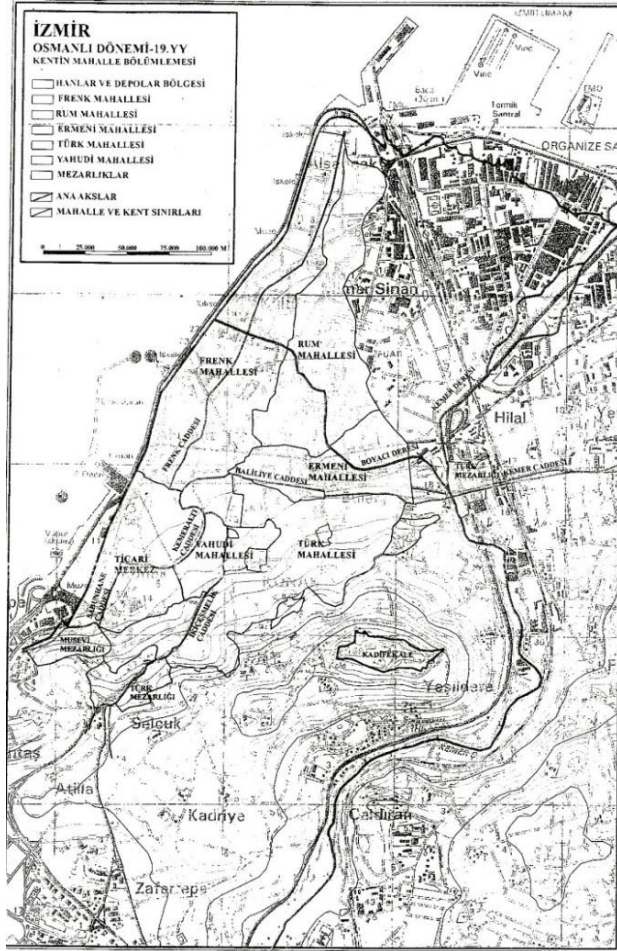
⁴⁴ Sabri Sürvegil, "Tanzimattan Cumhuriyete Batı Anadolu Bölgesinin Nüfusu Hakkında Bazı Düşünceler", *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Sempozyumu Bildirileri* (İzmir 6 - 7 Kasım 1989), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 66, İzmir, 1992, s. 67.

⁴⁵ Arife Karadağ, *Kentsel Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları İle İzmir*, İzmir, 2000, s. 40, 41.

⁴⁶ Daniel Goffman, Ethem Eldem, Bruce Masters, *Doğu İle Batı Arasında Osmanlı Kenti: Halep, İzmir ve İstanbul*, İstanbul, 2000, Cambridge University Press, 1999, s. 146.

⁴⁷ Deniz Yıldırım, Evren Haspolat, *Değişen İzmir'i Anlamak*, Ankara, 2010, s. 25. 19.-20. yüzyıl İzmir'inin nüfusu hakkında detaylı bilgi için bkz. Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri*, İstanbul, 2003, s. 162-193.

Dini-etnik gruplar, 19. yüzyıl boyunca İzmir'in yerleşim düzenini şekillendirmiştir⁴⁸. Türkler, şehir merkezinin güney ve güneydoğusunda, Kadifekale ve Değirmendağı eteklerinde, Yahudiler, İkiçeşmelik ve Kestelli Caddesi'nin doğusunda uzanan alanda yerleşmişlerdir. Ermeniler bugünkü Kahramanlar, Basmane ve Fuar alanının bulunduğu bölgede otururken; Frenkler ve diğer yabancılar ise kent merkezinin kuzeyinden Alsancak'a kadar uzanan kıyı şeridini tercih etmişlerdir⁴⁹. Ermeni Mahallesi'nin kuzeyinde, Alsancak'a doğru daralarak ilerleyen bölge ise Rumların yerleşim alanıdır (Şekil 1).

Şekil 1: 19. yüzyıl Osmanlı Dönemi'nde kentin iç düzenlemesi ve mahalle sistemi⁵⁰

⁴⁸ Yıldırım ve Haspolat, 2010: s. 26.

⁴⁹ Karadağ, 2000: s. 42, 43.

⁵⁰ Nağme Ebru Karabağ, *Kent Arkeolojisi Metoduyla Çok Katmanlı Kentlerdeki Tarihsel Sürekliliğin*

19. yüzyılda gerçekleşen Rum göçleri nedeniyle kurulan yeni mahalleler, var olan Rum mahallelerine eklenerek kentin doğu ve kuzey yönünde genişlemesine neden olmuştur⁵¹. Kent, 19. yüzyıldan itibaren iki bin senelik sınırlarının dışına çıkarak⁵², kıyı boyunca batıya, Karataş ve Göztepe'ye doğru genişlemeye başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru bu bölgeye giden ana yollar, Mithatpaşa Caddesi (1880), Halil Rıfat Paşa ve Hatay Caddeleri (1891) açılmıştır⁵³. Aynı dönemde körfezin karşı kıyısında Karşıyaka (Kordelya) gelişmeye başlamıştır⁵⁴ (Resim 2) .

Resim 2: Karşıyaka Yalı Caddesi, Alaybey yönüne doğru,1888-1894⁵⁵

İzmir, 19. yüzyıl ortalarından itibaren bulunduğu bölgenin idari merkezi konumuna gelmiştir⁵⁶. Şehir 1811 yılında Aydın'ın merkez olduğu Aydın Eyaleti'ne bağlanmış⁵⁷, 1841 yılında iki sene süreyle Aydın eyaletinin merkezi olmuştur. 1843'te merkez yeniden Aydın'a taşınmış⁵⁸, 1850 yılında ise Aydın eyalet merkezi kesin olarak

Çözümlelenerek Korunması (İzmir Örneği), D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir, 2008, s. 140.

⁵¹ Yıldırım ve Haspolat, 2010: s. 26.

⁵² Tuncer Baykara, *İzmir Şehri ve Tarihi*, 1974, s. 40.

⁵³ W. Müller-Wiener, "İzmir Maddesi", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul, 1997, s. 906.

⁵⁴ "İzmir Maddesi", *Temel Britannica*, 1993: s. 177.

⁵⁵ F. Yılmaz, S. Yetkin, *İzmir Kartpostalları 1900*, Koleksiyon: Seyhun Binzet, İzmir, 2003, s. 184.

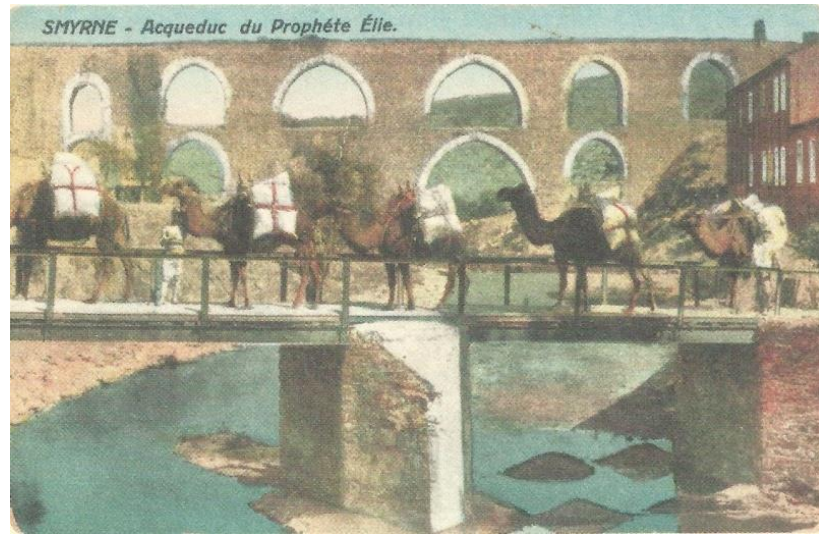
⁵⁶ Zeki Arıkan, "XVIII. XIX. Yüzyıllarda İzmir", *21. Yüzyıl Eşiğinde İzmir*, İzmir, 2001, s. 57, 58.

⁵⁷ *Yurt Ansiklopedisi*, 1982-1983: s. 4270.

⁵⁸ Aksoy, 2002: s. 177.

İzmir'e taşınmıştır⁵⁹. 1867'de merkezi yine İzmir olmak üzere, 4 sancaktan oluşan (İzmir, Aydın, Saruhan, Menteşe) Aydın Vilayeti kurulmuştur⁶⁰.

19. yüzyılın ortalarında ticaret hacminin artmasıyla birlikte, İzmir ile hinterlandı arasındaki mal akımını hızlandırmak amacıyla modern ulaşım teknolojilerine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır⁶¹. Demiryollarının inşasına kadar Batı Anadolu'da taşımacılık deve kervanlarıyla yapılmıştır⁶² (Resim 3).

Resim 3: İzmir'e yük taşıyan deve kervanları⁶³

Eski ve yetersiz ulaşım sistemleri nedeniyle, zengin kaynaklara sahip bu bölgede ticaret ve tarımın gelişemediğini fark eden yabancı tüccarların girişimiyle, İzmir ile hinterlandının demiryoluyla birbirine bağlanması için çalışmalar başlatılmıştır⁶⁴.

Bu amaçla, İngilizlerin aldığı imtiyazla (1856), yapımına 1857'de başlanan İzmir-Aydın demiryolu 1860'ta hizmete girmiştir⁶⁵. Anadolu'da ve bugünkü Türkiye

⁵⁹ Arıkan, 2001: s. 57, 58.

⁶⁰ Yaşar Aksoy, *İzmir Rehberi/Guide To Izmir*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, 1992, s. 76.

⁶¹ Abdullah Martal, "16. Yüzyıl'dan 20. Yüzyıl'a Ticaret ve Sanayinin Gelişimi", *Üç İzmir*, 1992, s. 266.

⁶² Abdullah Martal, *Değişim Sürecinde İzmir'de Sanayileşme 19. Yüzyıl*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 1999, s. 54, 55.

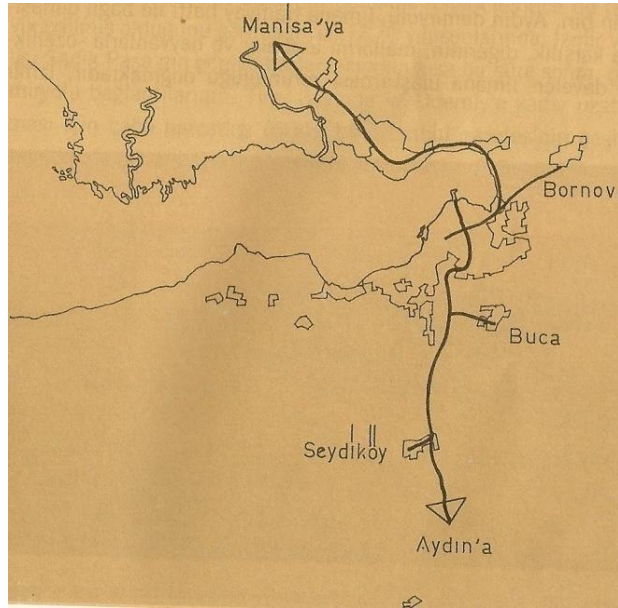
⁶³ Nedim Atilla, *İzmir Demiryolları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 2002, s. 30.

⁶⁴ Atilla, 2002: s. 55.

⁶⁵ Martal, 1992: s. 266.

Cumhuriyeti topraklarındaki ilk demiryolu hattı olan, İzmir-Aydın hattını inşa eden şirketin İzmir’de kurduğu ilk banliyö hatları ise Buca ve Seydiköy yönüne olmuştur (Şekil 2). Aydın hattının istasyon binası 1858’de, Alsancak’ta inşa edilmiştir. Bu bina için Alsancak’ın seçilme nedenleri; yapılması planlanan limana yakınlığı ve İzmir’i yakın çevresine bağlayan yolların kesişme noktasında olmasıdır.

Yine İngiliz sermayesiyle 1863’te başlanan İzmir-Kasaba demiryolu da, 1866’da tamamlanarak işletmeye açılmış⁶⁶, işletme imtiyazı daha sonra bir Fransız şirketine devredilmiştir. Bir kolu Bornova’ya uzanan, önce Manisa’ya, daha sonraları Afyon’a dek ulaşan bu hattın (Şekil 2) istasyon binası ise şehrin merkezindeki ve güneyindeki mahallelerin bağlantısını sağlamak amacıyla Kervan Köprüsü yakınlarında (bugünkü Basmane) inşa edilmiştir⁶⁷. Bu ana hatları, Tire, Ödemiş, Soma vb. gibi, İzmir’in küçük yerleşim yerlerine ulaşan kısa hatların yapımı izlemiştir. Buna karşın 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar kervan taşımacılığı üstünlüğünü koruyarak devam etmiştir⁶⁸.

Şekil 2: İzmir-Aydın ve İzmir- Kasaba demiryollarının 1866 yılındaki yakın çevre bağlantıları⁶⁹

⁶⁶ Atilla, 2002: s. 55, 61, 62, 93, 95, 107. İzmir demiryolları hakkında detaylı bilgi için bkz: Çınar Atay, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e İzmir Planları*, Ankara, 1998, s. 76-91.

⁶⁷ Smyrnelis, 2009: s. 148, 150.

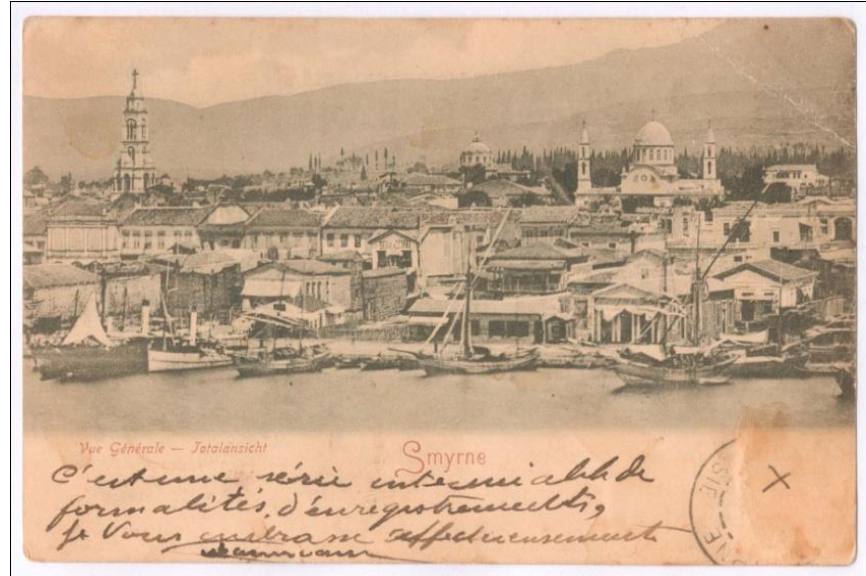
⁶⁸ Çınar Atay, *“Kapanan Kapılar” İzmir Hanları*, İ.B.B. Kent Kitaplığı, İzmir, 2003, s. 58.

⁶⁹ Beyru, 2011: s. 277.

Demiryolu sisteminin şehrin yakınındaki banliyölere ulaşan kolları kent yapısının değişiminde etkili olmuştur. Daha önceleri sayfiye konumundaki yerleşimler, ulaşım kolaylığı sayesinde günlük gidilip gelinebilen yerleşimlere dönüşmüş, Osmanlı şehirlerinde ilk kez görülen çalışma-oturma alanları ikilemi ortaya çıkmıştır⁷⁰.

Demiryollarının inşası, İzmir limanının hinterlandı ile bağlantısını kolaylaştırıp hızlandırmıştır. Artan ticari taleplere cevap verebilmek ve yükleme - boşaltma işlemlerinin hızlıca yapılabilmesine duyulan ihtiyaç, gemilerin doğrudan yanaşabileceği bir rıhtım inşası fikrini doğurmuştur.

Tüm bu ihtiyaçların yanı sıra, 1860'lara kadar İzmir limanında bir rıhtım bulunmayışının kaçakçılığa imkan sağlayarak gümrük gelirlerinde yüksek kayıplara yol açması⁷¹ ve rıhtım inşası ile Kordon'da oturan yabancıların evlerinin sahile açılan arka kapılarından yapılan kaçakçılığın önlenebileceği düşüncesi bu fikri güçlendirmiştir⁷² (Resim 4).

Resim 4: Rıhtım inşaatından önceki kıyı bandı⁷³

⁷⁰ Beyru, 1973: s. 58.

⁷¹ Mübahat S. Kütükoğlu, *İzmir Tarihinden Kesitler*, İzmir, 2000, s. 239, 292.

⁷² Kütükoğlu, 2001: s. 523.

⁷³ Yılmaz ve Yetkin, 2003: s. 33.

Bu nedenlerle ilk kez 1862’de denizde sal üzerinde bir kordon yapılması düşünülmüş, 1865’te ise bir rıhtım yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla rıhtım inşası imtiyazı 1867’de bir İngiliz şirketine verilmiştir. 1869’da imtiyaz, Fransız Dussaud kardeşlere geçmiş ve 1876’da tamamlanmıştır⁷⁴. Rıhtımın açılmasıyla, İzmir limanına giriş-çıkış yapan gemi sayısında ve taşınan yük hacminde büyük artışlar gerçekleşmiştir⁷⁵.

Resim 5: Rıhtım inşasından sonra Gümrük’ten Pasaport’a bakış, 19. yüzyıl sonları⁷⁶

Rıhtımın üzerinde oluşturulan gezinti yeri -Kordon- ve denizden kazanılan alanlar üzerine yapılan evler, bankalar, ajanslar ile burası şehrin en hareketli noktası haline gelmiştir⁷⁷ (Resim 5). Rıhtımın Hükümet Konağı’ndan Pasaport’a kadar olan kısımda büyük mağazalar, oteller, lokantalar, ticarethaneler ve acenteler yer almıştır. Gazinolar, birahaneler, tiyatrolar ve evler ise Pasaport’tan Alsancak demiryolu istasyonuna kadar olan kısımda yerleşmiştir. Kordon üzerinde ayrıca Sarı Kışla - Alsancak tren garı arasında çalışan bir tramvay hattı yer almaktadır⁷⁸.

⁷⁴ Kütükoğlu, 2000: s. 293.

⁷⁵ Martal, 1992: s. 267.

⁷⁶ Yılmaz ve Yetkin, 2003: s. 45.

⁷⁷ Smyrnelis, 2009: s. 154.

⁷⁸ Baykara, 1974: s. 42.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başlarında, İzmir'in kent içi ulaşımında da denizden yararlanıldığı bilinmektedir. 1908 Aydın Vilayet Salnamesi'ne göre,1883'te kurulmuş olan Hamidiye Vapur Şirketi, İzmir Körfezi'nde Karşıyaka, Göztepe, Karaburun, Urla ve Foça'ya yolcu taşıma imtiyazına sahiptir⁷⁹ (Resim 6).

Resim 6: Pasaport ve Hamidiye vapurları iskelesi, 1890⁸⁰

19. yüzyılın ikinci yarısında ve 20. yüzyılın başlarında dönemin teknik imkanlarını en iyi şekilde kullanan İzmir'de, tamamı yabancılar tarafından işletilmekte olan tren, tramvay, körfez vapurları, modern bir rıhtım, bankalar, postane, havagazı, elektrik ve su şebekelerinin bulunduğu bilinmektedir⁸¹. Her dilde basılan gazeteler, yabancılara ve etnik gruplara ait okullar, Levantenlerin gösterişli evleri, Kordon'da sıralanan eğlence yerleri, İzmir'e yabancı bir şehir havası vermiş ve uzun zaman "Doğunun Küçük Paris'i" olarak anılmasına sebep olmuştur⁸².

20. yüzyıl başlarına gelindiğinde Aydın Vilayeti'nin merkezi konumundaki İzmir ticari bakımdan önemini korumakta, İzmir Limanı ekonomik faaliyet hacmi yönünden dünyanın en önemli limanları arasında yer almaktadır.

⁷⁹ *Yurt Ansiklopedisi*, 1982-1983: s. 4276.

⁸⁰ Çınar Atay, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İzmir Planları*, Ankara, 1998, s. 101.

⁸¹ Pars Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul, 1985, s. 180.

⁸² Zeki Arıkan, "II. Meşrutiyet Döneminde İzmir 1908- 1918", *Üç İzmir*, İstanbul, 1992, s. 221.

Türk istatistiklerine göre, 250 bini aşan nüfusun, 55 bininin Rum, 21 bininin Musevi, 10 bininin Ermeni asıllı Osmanlı vatandaşı ve 50 bininin de yabancı devlet uyruğuna mensup kişilerden oluştuğu bilinmektedir⁸³. 20. yüzyıla girerken İzmir’de Rum nüfus çok artmış, Türkler bu yoğun Rum nüfus içinde, adeta kendi ülkelerinde yabancı konumuna düşmüşlerdir⁸⁴.

Bu dönemde Türk mahalleleri Kadifekale yamaçlarında ve Karataş civarında toplanmış, Kadifekale etekleri ve kıyı arasındaki alanlar tamamen konutlarla kaplanmıştı. Karataş - Güzelyalı yönünde kıyı boyunca uzanan yeni yerleşim alanları açılmıştır. Ticarethaneler, eğitim kurumları, eğlence merkezleri Alsancak kıyı şeridinde, daha çok tüccar sınıfına ait konutlar ise kıyının arkasındaki alanlarda yer almıştır.

19. yüzyılda İmparatorluğun sanayi ve ithalat bakımından ikinci önemli kenti konumunda olan İzmir’in ticari hayatı, Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasının yarattığı kargaşadan yararlanan Osmanlı hükümetinin kapitülasyonları kaldırması ve yabancılara tanınmış olan ayrıcalıklara son vermesi nedeniyle olumsuz yönde etkilenmiştir.

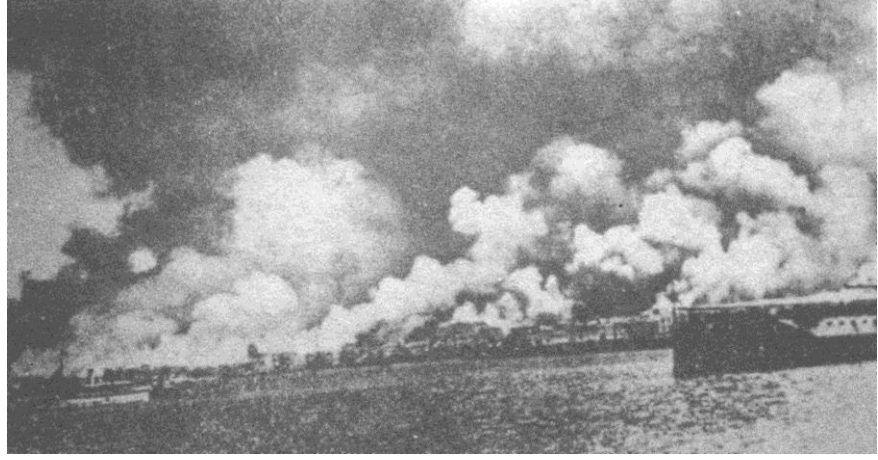
Savaşın bitişini takip eden Yunan işgali (1919-1922) döneminde İzmir’de, ticaret ve özellikle Levantenler’in yaşadığı semtlerde sosyal yaşam aksamadan devam etmiştir. Ancak işgal güçleriyle mücadele eden Türklerin Anadolu’da kazandığı zafer haberlerinin kente ulaşmasıyla ticaret gemileri limandan ayrılmış, borsa kapanmış, kentin önde gelen Levanten aileleri de İzmir’i terk ederek Midilli’ye geçmeye başlamışlardır.

Ticaret hayatının devamını sağlayan nüfusun ayrılmasıyla İzmir Limanı uluslararası ticaretteki önemli konumunu kaybetmiş, bu canlı ticaret şehrinin gösterişli ve zengin dönemi, İzmir’in düşman işgalinden kurtarılışından kısa bir süre sonra 1922’de çıkan büyük yangın ile sona ermiştir⁸⁵ (Resim 7 ve 8).

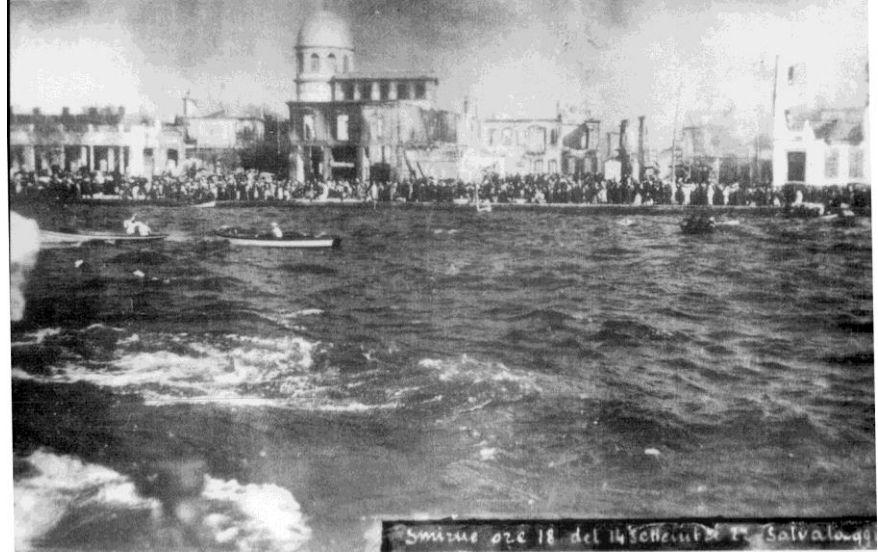
⁸³ Yaşar Aksoy, Bir Kent Bir İnsan, İzmir’in Son Yüzyılı, S. Ferit Eczacıbaşı’nın Yaşamı ve Anıları, İstanbul, 1986, s. 34, 35.

⁸⁴ Baykara, 1974: s. 63.

⁸⁵ Karadağ, 2000: s. 47, 48, 49, 52.

Resim 7: İzmir Yangını, 1922⁸⁶

Resim 8: İzmir Yangını, 1922⁸⁷

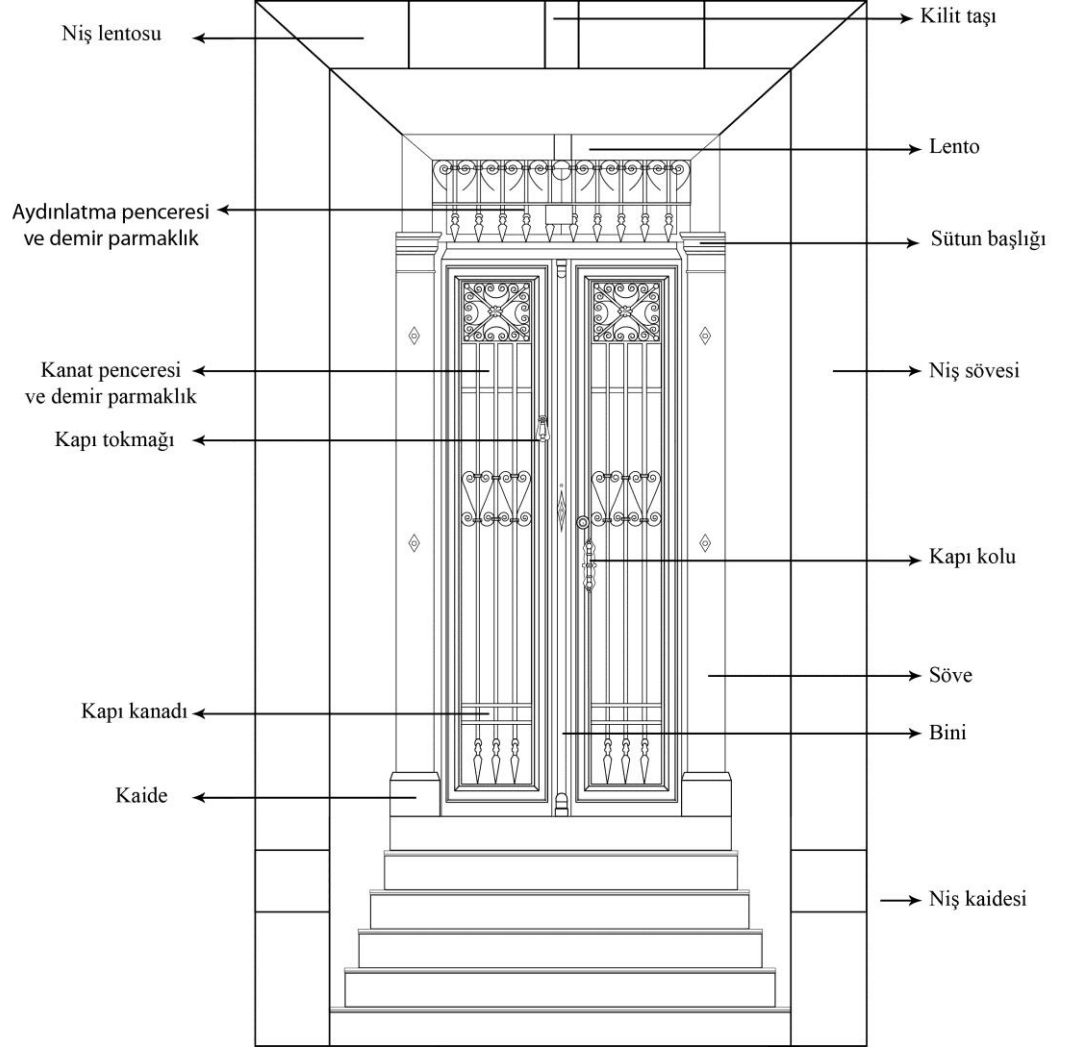
Cumhuriyet döneminde, şehir yeni bir gelişim sürecine girmiştir. Yangın sonrası kentin yeniden imarı için yerli ve yabancı mimarlara yaptırılan planlar ve mübadele ile gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için yeni yerleşim alanlarının düzenlenmesi, bu dönemde İzmir'in yerel yöneticilerini en çok meşgul eden konuların başında gelmektedir⁸⁸.

⁸⁶ E. Serçe, F. Yılmaz, S. Yetkin, *Küllerinden Doğan Şehir*, İzmir, 2003, s. 22.

⁸⁷ Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003: s. 22.

⁸⁸ Karadağ, 2000: s. 50, 51, 52, 53.

2. GİRİŞ VE KAPI KAVRAMLARI VE BU KAVRAMLARA İLİŞKİN TANIMLAMALAR

Çizim 1: Giriş nişi ve kapıya ait öğeler

2.1. Girişler

Girişler, biçimlenişleri ve süslemeleriyle, her dönemde varlığını sürdürmüş en önemli yapı unsurlarından biridir. Geçmiş dönemlerin sivil ve dini yapılarının günümüze ulaşabilen örnekleri bu olguyu kanıtlar niteliktedir⁸⁹.

Mimarlık tarihi boyunca değişen akımların etkisi ile şekillenen girişler, Eski Mısır, Asur, Yunan, Roma gibi medeniyetlerde her zaman önemlerini korumuşlardır. Selçuklu mimarisinde anıtsal bir görünüm alan girişler, bu görünümünü Osmanlı devri dini yapılarında da sürdürmüşlerdir⁹⁰.

Giriş, parçası olduğu bina hakkında ipuçları veren ilk mimari unsurdur. Oldukça gösterişli bir giriş mekanı çoğu kez, aynı gösterişte bir iç mekana işaret eder. Ya da sade bir giriş, iç mekanın da aynı sadelikte oluşunun ilk ifadesidir.

Girişin tanımı, zaman ve mekana olduğu gibi, ülkelere ve kişilere göre de farklılık göstermektedir.

T.T. EVENSON'ın (1987) tanımına göre giriş, insanların içinden geçtiği ve dışarıdaki mekana ait olan bir açıklıktır⁹¹.

Rob KRIER ise, herkese ait yani genel olan dışarıdan, özel olan içe (bir yapıya) geçiş olarak tanımlamakta ve yapıya çeşitli kademelerden geçilerek girileceğini belirtmektedir⁹².

C.E. ARSEVEN ise girişi, etrafı kapalı bir yere girip çıkmak için yapılan ancak kapı gibi açılıp kapanabilen kanatları olmayan açıklık olarak tanımlamaktadır⁹³.

Bu tanımlamalar ışığında, iç ve dış ya da bir başka deyişle özel ve genel mekanların varlığı, girişin belirleyicisidir. Girişin konumu ve mimari önemi ise binanın işlevini belirler.

Girişin başlıca mimari elemanı kapıdır. Bunun dışında, işlevsel rolleri yanında genellikle girişi vurgulamak için kullanılan merdiven, rampa, kolon dizileri ve korkuluklar, girişe ait diğer unsurlardan bazılarıdır⁹⁴.

⁸⁹ Dökmeci, Yürekli ve Erkök, 1996: s. 7.

⁹⁰ Baş, 1982: s. 17.

⁹¹ Dökmeci, Yürekli ve Erkök, 1996: s. 6.

⁹² Dökmeci, Yürekli ve Erkök, 1996: s. 15.

⁹³ C. E. Arseven, "Kapı Maddesi", *Sanat Ansiklopedisi*, C. II, İstanbul, 1965, s. 941.

⁹⁴ Dökmeci, Yürekli ve Erkök, 1996: s. 6, 14.

2.2. Kapılar

Kapı, bir mekana girişi ve çıkışı sağlayan yapı elemanıdır⁹⁵. C. E. ARSEVEN kapıyı, etrafı kapalı bir yere veya bir bina ya da odaya girip çıkmayı sağlayan, gerektiğinde açılıp kapanacak şekilde yapılmış kanatlara sahip boşluk olarak tanımlamaktadır⁹⁶.

Muhittin BİNAN'a göre; "Kapılar, insan hayatında bir durak ve sınır noktasıdır. Binaya girmeyi ve onu dışarıya karşı korumayı sağlar. Giriş ve çıkış gibi birbirine zıt iki hareketi kolaylaştırır"⁹⁷.

Kapılar ait oldukları yapının önemine, yapılış amacına göre farklılık gösterirler. Yapılara girişi ve çıkışı sağlayan başlangıç ve bitim noktalarıdır⁹⁸.

Gereksinim sonucu ortaya çıkan kapı, zamanla yapıların ana öğelerinden birisi konumuna gelmiştir. Dünya mimarisinde benzer biçimlerde kullanılan, evrensel bir yapı elemanıdır. Zaman ve mekana bağlı olmaksızın varlığını korumuş olan bu öğe, yer aldığı yapıların biçimlenmesinde kimi zaman önemli roller oynamıştır. Tarih boyunca dünyanın farklı bölgelerinde inşa edilmiş anıtsal yapıların hemen hepsinde özellikle ana giriş kapılarına ayrı bir önem verilmiştir⁹⁹.

Kapıların boyutları genellikle kat ya da bina ölçülerine göre ayarlanmakla birlikte, bu oranların dışına taşan örnekler de mevcuttur¹⁰⁰. Beylikler Dönemi ve Anadolu Selçuklu Dönemi'nde yapılan ulucami, medrese ve kervansaraylar, anıtsal boyutlara varan taçkapıları ile dikkat çeken yapılarıdır¹⁰¹. Taç kapılar aynı zamanda bir süsleme unsuru oluşları bakımından sanat değeri de taşımaktadırlar¹⁰².

Kapı, binanın görsel etkisini arttıran en önemli mimari öğedir. Binanın dış görünümünü, dekorunu tamamlamanın yanı sıra, bina sahibinin toplumsal konumu, zenginliği, iç mekanın güzelliği hakkında da fikir veren ana unsurdur. Orta halli

⁹⁵ C. Binan, "Kapı Maddesi", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. II, İstanbul, 1997, s. 944.

⁹⁶ Arseven, 1965: s. 941.

⁹⁷ Binan, 1950: s. 7, 8.

⁹⁸ Baş, 1982: s. 17.

⁹⁹ Binan, 1997: s. 944, 945.

¹⁰⁰ Baş, 1982: s. 17.

¹⁰¹ Binan, 1997: s. 944.

¹⁰² Arseven, 1965: s. 944.

insanların konutlarında dahi kapıya büyük önem verilmiştir. Kapı iç mimaride de, yapı içindeki odaların giriş ve kapanışını sağlayan çok önemli bir öğedir¹⁰³.

Kapılar buldukları yere, ait oldukları binanın işlevine, malzemelerine göre han kapısı, kale kapısı, sokak kapısı, bahçe kapısı, ahşap kapı vb. gibi farklı isimler almışlardır¹⁰⁴.

Norberg SCHULZ¹⁰⁵ (1971), her kapalı formun içine girilmesi gerektiğini söylemektedir. Schulz'a göre, *“Bir evin hapishaneye dönüşmemesi için, önündeki dünyaya açılması, iç ve dışı birleştirmesi gerekmektedir. (...) Kapı bu yüzden eski zamanlardan beri mimarlığın önemli sembolik elemanlarından biri olmuştur. Kapı kapanabilir ve açılabilir, birleştirir ve ayırır. Psikolojik olarak kapı hem açık hem kapalı olabilir, fakat her kapının açılabilir olma durumu daha önemlidir. Açılmak ‘yer’in canlı olmasını sağlar, çünkü her yaşantının temeli çevreyle ilişkilidir. Genel olarak açılış ‘yer’in çevresiyle ilişkili olmak istediğini ifade eder”*¹⁰⁶.

Fransız filozof Gaston BACHELARD (1884-1962), “Kapı kavramı, insanoğlu için iki önemli bilinçaltı duygusunun simgesi olarak ortaya çıkmıştır. Bunlar; *“Kapalı bir kapı”* ve *“Sonuna kadar açık kapı”* imajlarıdır. İlki, düşsel ve gerçek dünyadaki sınırları, yasakları, yaşamda yapılamaz ve ulaşılamaz olanı temsil etmektedir. İkincisi ise sınırsızlığı ve bir anlamda ideal bir özgürlük ortamına geçişi ya da kaçıışı sembolize eder” demektedir.

Kapı, toplumsal kullanımda da, somut tanımının dışında soyut anlamlar üstlenmiştir. “Sokak kapısı”¹⁰⁷, “Ekmek kapısı”, “El kapısı” gibi kullanımlar, bu soyut tanımlamalara örnektir.

Muhittin Binan, kapıyı düşmanı red ve dostu davetkar açılan bir ağza, pencereleri de binanın gözlerine benzetmiştir¹⁰⁸.

Yukarıdaki örneklerde de belirtildiği üzere kapılar, reelde ve sembolik kullanımda çok önemli anlamlara sahiptir.

¹⁰³ Binan, 1950: s. 7, 8.

¹⁰⁴ Arseven, 1965: s. 941.

¹⁰⁵ **Christian Norberg - Schulz** (1926–2000) Norveçli mimar, mimarlık tarihçisi ve teorisyen. http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_Norberg-Schulz 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹⁰⁶ Dökmeci, Yürekli ve Erkök, 1996: s. 11.

¹⁰⁷ Binan, 1997: s. 44.

¹⁰⁸ Binan, 1950: s. 7.

Kapı, edebiyat tarihinde de bunun gibi pek çok betimlemeye, şiire, öyküye ve kitaba konu olmuştur. **Necip Fazıl Kısakürek**'in "*Aç Kapıyı*"¹⁰⁹, **Orhan Veli Kanık**'ın "*Dar Kapı*"¹¹⁰, **Özdemir Asaf**'ın "*Kapısız*"¹¹¹, **Behçet Necatigil**'in "*Kapı*"¹¹², **Ümit Yaşar Oğuzcan**'ın "*Bir Gün Kapına Gelsem*"¹¹³ isimli eserleri, kapı temalı şiirlere örnek oluşturmaktadır.

Andre Gide'nin "*Dar Kapı*"- Anlatı (1909)¹¹⁴, **Oya Baydar**'ın "*Erguvan Kapısı*"- Roman (2009), **Sait Faik Abasıyanık**'ın "*Mahkeme Kapısı*"-Röportajlar (1956)¹¹⁵, Murathan Mungan'ın "*Yedi Kapılı Kırk Oda*"- Öyküler (2007)¹¹⁶ isimli kitapları, kapı teriminin Türk ve dünya edebiyatında kullanımına örnek teşkil eden eserlerdir.

Hüseyin Rahmi Ünal – "*Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taçkapılar*" (1982), **Şakir Çakmak** – "*Erken Osmanlı Mimarisinde Taçkapılar 1300-1500*" (2001), **Doğan Kuban** – "*Cennetin Kapıları*" (2010) gibi eserler ise sanat tarihi yazınında kapıyı konu alan çalışmalara örnek teşkil etmektedirler.

Tarihin en eski çağlarından beri çok büyük önem verilen bir mimari unsur olan kapı, hemen tüm kültürlerde olduğu gibi Türk kültüründe, gelenek ve göreneklerinde de önemli bir yer edinmiştir.

Birçok dilde olduğu gibi Türkçe'de de, kapı ile ilgili pek çok deyim ve atasözü bulunmaktadır. **Kapı dışarı etmek, açık kapı bırakmak, kapı kapı dolaşmak, kapısını aşındırmak, kapıyı açmak, kapı komşu** bu deyimlere örnektir.

"Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır", Acemi katır kapı önünde yük indirir", "Köpek, ekmek veren kapıyı tanır", Cennetin kapısını cömertler açar", Borçtan korkan kapısını büyük açmaz", "Allah bir kapıyı kaparsa diğerini açar" gibi dile yerleşmiş kullanımlar, atasözlerine örnek teşkil etmektedir¹¹⁷.

¹⁰⁹<http://www.antoloji.com/ac-kapiyi-siiri/> 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹⁰<http://www.antoloji.com/dar-kapi-siiri/> 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹¹<http://www.antoloji.com/kapisiz-siiri/> 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹²<http://www.antoloji.com/kapi-5-siiri/> 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹³<http://www.antoloji.com/bir-gun-kapina-gelsem-siiri/> 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹⁴http://tr.wikipedia.org/wiki/Andre_Gide - 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹⁵http://tr.wikipedia.org/wiki/Sait_Faik_Abasiyanik - 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹⁶http://tr.wikipedia.org/wiki/Yedi_Kapili_Kirk_Oda - 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹¹⁷<http://www.atasozleri.gen.tr/?s=kapi> - 12.09.2011 tarihli internet alıntısı.

2.2.1. Kapıları Oluşturan Öğeler

Kapılar, yan taraflarında yer alan ve düşey taşıyıcı görevi gören söveler, bunun üzerine oturtulan lento veya kemerden oluşan bir örtü sistemi ile kapı boşluğunu kapamaya yarayan bir veya daha çok sayıda kanattan oluşmaktadır¹¹⁸ (Çizim 1). Bu mimari kuruluş, kapının ve ait olduğu yapının özellikleri, yeri, malzemesi vb. gibi etkenlere bağlı olmaksızın hemen tüm kapılar için ortak öğeleri içermektedir¹¹⁹.

Bu ana unsurlar dışında kapılar; *Eşik, kapı-pencere, kapı tepeliği, kapı sundurması* gibi öğelere sahiptir. **Kapı-pencere**, aynı zamanda kapı görevini gören ve kanatları zemine kadar uzanan pencere anlamındadır. *Pencere-kapı* ya da *kapı şeklinde pencere* olarak ta adlandırılmaktadır. Bazı pencerelerin zemine kadar inen birer açıklık şeklinde yapılarak, açılır kapanır camlı kanatlarla kapı şeklini aldığı örneklerdir¹²⁰. **Kapı sundurması**, kapıların üstüne yapılan saçak ve çıkma dam biçiminde sundurmadır¹²¹. Merdivenler de kapıların yer aldığı giriş mekanının önemli bir parçasıdır.

Kapı kanatları üzerinde ise kapı tokmağı, kapı kolu, bini ve demir parmaklıklar gibi öğeler bulunmaktadır. Kanatları kaplayan düz veya desenli demir parmaklıklar üzerinde Batı etkili süsleme motiflerine yer verilmiştir.

Kapı Tokmakları

Kapının görsel anlamda en dikkat çekici öğelerinden biri, çeşitli formlardaki kapı tokmaklarıdır. Genelde döküm tekniğinde yapılmış demir veya pirinç malzemeli bu öğeler, zengin model çeşitlilikleri, sembolik anlamları ve işlevsellikleri ile her zaman önemli bir yere sahip olmuşlardır. Taşıdıkları estetik değerleriyle de ait oldukları devrin sanat ve zevkini yansıtan kapı tokmakları, günümüzdeki anlamıyla kapı zili ile aynı fonksiyona karşılık gelmektedir. Kapıya vurulmak yoluyla ev halkına gelen kişiyi haber vermek, ana işlevleridir¹²². Anadolu'da yaygın görülen tokmaklar; Geometrik motifli, hayvan figürlü, bitkisel motifli, mitolojik figürlü, yazı motifli ile el biçimli kapı tokmaklarıdır.

¹¹⁸ Arseven, 1965: s. 941.

¹¹⁹ Binan, 1997: s. 945.

¹²⁰ Arseven, 1965: s. 950.

¹²¹ Arseven, 1965: s. 951.

¹²² Halit Çal, "Osmanlı Kapı Halkaları ve Kapı Tokmakları", *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. XI, Ankara, 1999, s. 275.

“El” biçimli tokmaklar, Anadolu’da en sık tercih edilen tokmak biçimidir. Bilekten itibaren önden görünür şekilde verilmiş bir kadın eli, bu model kapı tokmaklarının temel biçimidir¹²³. Bilek kısmında batılı kadın kıyafetlerinin büzgülü veya bazı örneklerde düz kol ağzları mevcuttur. Elbise kolu üzerinde ince veya kalın; tek veya çift bilezikler yer alır. Bir veya iki parmağında yüzük vardır¹²⁴. Kapıya dönük olan avuç içine, vurulduğunda ses çıkarması için bir top yerleştirilmiştir¹²⁵. Bazı örneklerde üzerinde bir takım şekiller bulunan bu cisim sonsuz hayatı, cenneti, bolluğu ve iyiliği simgeleyen nar meyvesidir¹²⁶.

Misafirin ev sahibinin eline dokunduğunda birbirlerine kötülük yapamayacakları inancı¹²⁷, ilk çağlardan beri insan elinin bereketi ve kazancı sembolize ettiğine dair inanç, kapı tokmaklarında el şeklinin tercih edilmesini açıklayıcı sebeplerden bazılarıdır¹²⁸. Pek çoğu seri üretim ve standart ürünler olmalarına karşın bu tokmak modellerinde, kişilerin istekleri doğrultusunda el kalıpları alınarak döküm yapılmış olması da mümkündür¹²⁹.

Batı kökenli el şeklindeki bu tokmak formu Türkiye’de çoğaltılarak ülkenin hemen her bölgesinde yaygın kullanım alanı bulmuştur. Bu tokmakların görüldüğü bazı yerleşimler Beypazarı, Amasya, Niğde, Diyarbakır, Kayseri, Afyon¹³⁰, İzmir, Bursa, Tokat, Zile, Mersin ve Ayvalık’tır¹³¹.

Kapı Kolları

Kapıyı itmek ya da çekmek amaçlı kullanılan, genelde pirinç ya da demir malzemeli aksamlardır. Çoğunlukla her kanat üzerinde birer adet bulunur. Kanatlardan sadece biri üzerinde tek bir kapı kolunun bulunduğu örnekler de mevcuttur. Bunlarda kapı kolunun tekinin ya yerinden sökülmüş olduğu ya da orijinalinde tek olarak yapıldığı düşünülmektedir. Tek kapı koluna sahip kapılarda bu kolun, kilit tertibatının

¹²³ Halit Çal, Özlem Çal, *Trakya Bölgesi Kapı Tokmakları ve Çekecekleri*, Ankara, 2008, s. 78.

¹²⁴ M. Ufuk Mistepe, Bekir Aksoy, “Zile’nin Kapı Tokmakları ve Kapı Halkaları, Şakşaklar”, <http://www.zileweb.com/dokumanoku.asp?id=48> – 06.09.2011 tarihli internet alıntısı.

¹²⁵ Çal ve Çal, 2008: s. 78.

¹²⁶ Baş Arıç, 1996: s. 26. <http://www.arkeolojimerkezi.com/makaleler/cesitli/kapi-tokmaklari.html>.

¹²⁷ Çal ve Çal, 2008: s. 79.

¹²⁸ Yüksel Sayan, “Uşak Evleri”, Ankara, 1997, s. 110.

¹²⁹ Baş Arıç, 1996: s. 25.

¹³⁰ Çal, 1999: s. 278-279.

¹³¹ Çal ve Çal, 2008: s. 79.

da bulunduğu, hareketli sağ kanat üzerine yerleştirildiği görülür. Kapı kollarının ortasındaki kısım genellikle düğümlü, alt ve üst kısımlarındaki parçaları ise kübik ya da yuvarlak formludur¹³².

Bini

Kapıya ait unsurlardan bir diğeri de, kapı kanatlarının birleşim noktasında yer alan ve kanat boyunca yere kadar uzanan binilerdir. İki kanat arasındaki boşluğu kapatmaları bakımından işlevsel, süslemeli gövdeleri ile dekoratif öğelerdir.

2.2.2. Süsleme

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa ile gelişen ilişkiler sonucu Barok, Rokoko ve Neo Klasik üsluplarının da sanatımıza girmesiyle, batı etkili stilize biçim ve motifler kapılar üzerinde görülmeye bařlamıřtır¹³³.

Özellikle evlerin demir parmaklıklı kapıları zengin süslemeleri ile dikkat çekmektedir. Bu kapılarda evrenin sonsuzluğunu simgeleyen geometrik motifler, stilize iek, yaprak, dal gibi bitkisel motiflerle, aslan, kartal, güvercin gibi hayvan motifleri veya özgün ikonografik motifler kullanılmıřtır¹³⁴. Rozetler içindeki iek ve hayvan motifleri, kanatların ortasına ya da çeşitli bölümlerine yerleştirilmiştir. Farklı süslemelere sahip bölümler ve panolar, bordürlerle birbirinden ayrılmıştır. Bazı süsleme örneklerinde ise çoğu kere mesleklerle ilgili olduğu ve özellikle yapı sahibinin mesleğini simgelediği düşünülen eşya motifleri yer almıştır. Denizci çıpası buna bir rnektir¹³⁵.

Kapıların yapımı ve süslemesinde başlıca malzeme olarak taş, tuğla, alçı, ahşap, demir ve pirinç kullanılmıştır.

2.2.3. l ve Oran

Muhittin Binan, kapıların yksekliliğinin binanın dış ölçülerine ve kat yksekliliğine, genişliğinin ise kullanılacağı yerin amacına göre belirlendiğini söylemektedir. Binan'a göre, "İki kanatlı kapıların genişliği genellikle 1.30 cm. -1.60

¹³²Akyz, 1993: s. 118.

¹³³Bař, 1982: s. 17.

¹³⁴Tali, 2008: s. 173, 174.

<http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article/viewFile/2225/2225.25.05.2011> tarihli internet alıntısı.

¹³⁵Bař, 1982: s. 17, 18.

cm. arasındadır. Aydınlatma pencereli kapılarda ideal yükseklik, 2.10 cm. – 2.30 cm. arasındadır. Kilit yeri, dış kapılarda 1. 20 cm. yüksekliktedir. Kapıların genişlik ve yükseklik arasındaki ideal oranları; 2/3, 5/8 (altın orana yakın) ve ½ oranlarıdır ve bu oranların korunmasına dikkat edilir. Kapının biçimi ve düzenlenişi, binanın önem ve amacına, genişlik ve yükseklik arasındaki orana, iç veya dış kapı olmasına bağlı olarak değişkenlik gösterir¹³⁶.

19. yüzyılda İzmir’de, kısa sürede pek çok konut inşa edilmiş, az sayıdaki atölyelerde üretilen standart ve seri üretim yapı malzemeleri konutların da standartlaşmasına yol açmıştır.

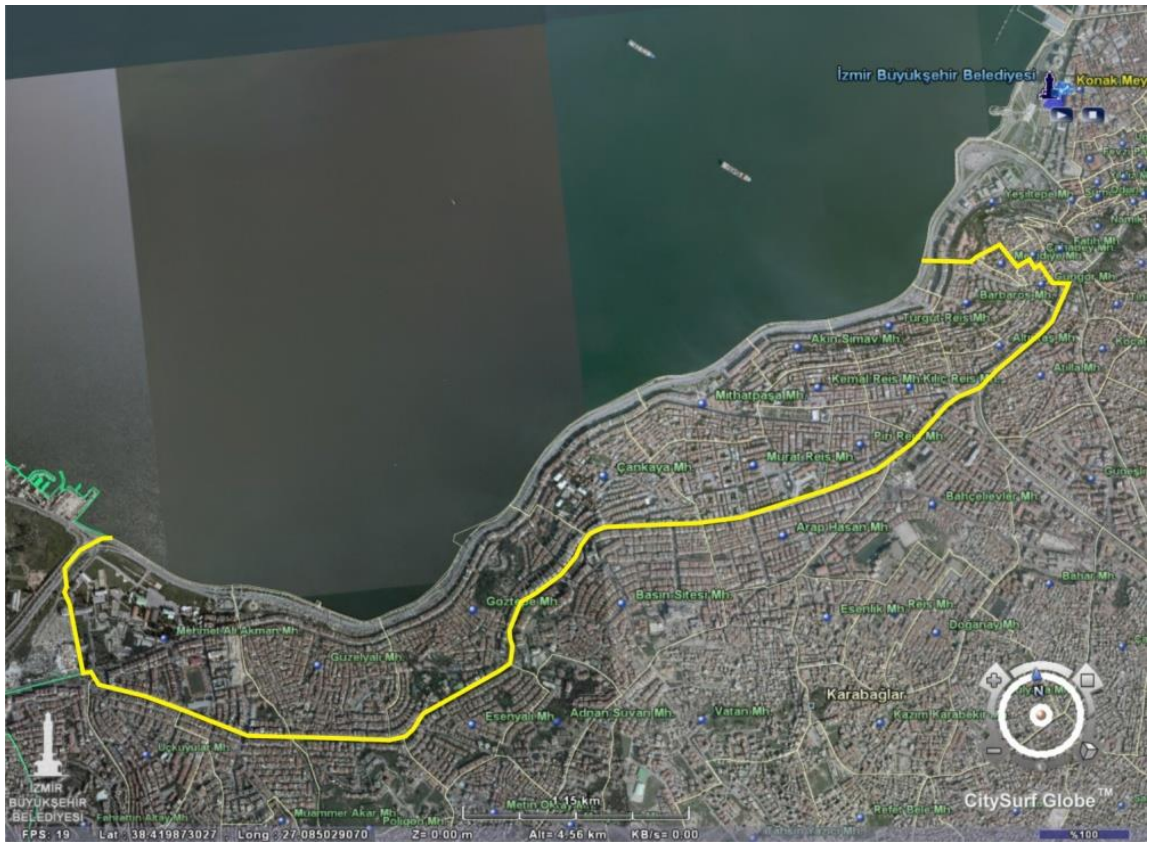
Bu atölyelerde üretilen belirli ölçülerdeki hazır kapı ve pencere söveleri ile kapı kanatları ve pencere kepenkleri, konut açıklıklarının standartlarını oluşturmuş, cephenin oranlarını belirleyen öğeler olmuşlardır. Standartlaşan söve, dökme demir aksamlar ve diğer cephe elemanları, İzmir konutlarına ortak bir cephe karakteri kazandırmışlardır¹³⁷.

¹³⁶ Binan, 1950: s. 8, 10.

¹³⁷ Çıkış, 2009: s. 224.

3. MİTHATPAŞA CADDESİ'NİN KISA TARİHÇESİ

İzmir'in şehir içindeki en uzun caddesidir. Konak İlçesi'nde, Saat Kulesi önünden başlayarak Narlıdere İlçesi sonuna kadar devam eder¹³⁸. Üçkuyular'da Konak İlçesi sınırlarından çıkan 25.140 m. uzunluğundaki caddenin 5900 m.'si, Konak sınırları içinde bulunmaktadır (Harita 3). Doğu-batı doğrultusunda uzanan ve Balçova, Narlıdere ve Güzelbahçe ilçeleri boyunca devam eden cadde, Siteler Mahallesi bitiminde Urla sınırlarındaki Çamlıçay Köprüsü'nde İzmir-Çeşme karayoluna bağlanmaktadır¹³⁹.

Harita 3: Mithatpaşa – Hatay Caddeleri arasındaki alanın Konak-Üçkuyular arasındaki sınırı¹⁴⁰

Caddeye adı verilen **Mithat Paşa**, 1822 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1880 yılında İzmir Valiliği'ne atanmış ve aynı yıl caddenin Sarı Kışla ile Göztepe arasındaki bölümünü, "**Göztepe Caddesi**" adıyla açmıştır. 1881'de tutuklanması için gönderilen

¹³⁸ Yaşar Ürük, "Mithat Paşa Caddesi Maddesi", *İzmir'i İzmir Yapan Adlar, İzmir Kent Sözlüğü*, İzmir, 2008, s. 186.

¹³⁹ Yaşar Ürük, *Adım Adım İzmir ve Çevresi*, İzmir, 2009, s. 177.

¹⁴⁰ İzmir Konak Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü Arşivi.

emir üzerine Fransa Konsolosluğu'na sığınmış ancak sürgün cezasından kurtulamayarak Taif'e gönderilmiş ve orada öldürülmüştür. Taif'te gömülen Paşa'nın kemikleri, 1951'de İstanbul'a getirilerek Hürriyet tepesindeki yerine nakledilmiştir¹⁴¹.

Caddeye Cumhuriyet sonrasında “**İnönü**”, 1951 yılında ise “**Mithat Paşa**” adı verilmiştir¹⁴². İlk açıldığı dönemde caddenin 10-12 m. genişlikte olduğu¹⁴³ ve uzunluğu on kilometreyi aşan kıyı şeridi boyunca atlı tramvayların işletildiği bilinmektedir¹⁴⁴.

19. yüzyılın ikinci yarısında Karantina İdaresinin kurulmasıyla imar açısından hareketlenmeye başlayan bölgede, caddenin açılmasıyla yeni yerleşim alanları oluşmaya başlamıştır. 1880'li yıllarda ulaşımda kullanılan iki tramvay hattından biri cadde üzerinde çalışmaya başlamıştır (Resim 9). İlk önceleri banliyö durumunda olan bölgede, vapur seferleri vb. gibi ulaşımı sağlayan seçeneklerin artması ile yeni yerleşimler yoğunluk kazanmış ve şehir büyümesini batı yönünde sürdürmüştür. İlk açıldığı dönemde cadde, Güzelyalı civarında son bulurken, günümüzde sınırları Güzelbahçe sınırına ulaşmıştır¹⁴⁵.

¹⁴¹ Ürük, “Mithat Paşa Caddesi Maddesi”, 2008: s. 186. Mithat Paşa ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Ezel Kural Shaw, “Midhat Paşa”, *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi* C. 5, İstanbul, 1985, s. 1299 – 1303.

¹⁴² Ürük, 2009: s. 177.

¹⁴³ Baykara, 1974: s. 42.

¹⁴⁴ Aksoy, 2002: s. 119.

¹⁴⁵ Uğurel, 2006: s. 299.

Resim 9: Mithatpaşa Caddesi'nde tramvay, Konak¹⁴⁶

Bahribaba Parkı önlerinde başlayıp, Karataş'tan Güzelyalı'ya kadar uzanan kıyı şeridinde ve bu hat üzerinde yer alan ve Üçkuyular'da son bulan kıyı semtlerine, 19. yüzyıl ortalarından Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar **“Yalılar”** denmiştir. Apartman tipi yapılaşma yaygınlaşmadan önce Mithatpaşa Caddesi çevresinde yer alan bu semtlerin, özgün yapılarla çevrili mahallelere sahip bulunduğu bilinmektedir¹⁴⁷. Bu yıllarda ekonomik olarak güçlenen Avrupalılar ve azınlık grupların bazıları, Mithatpaşa Caddesi üzerindeki Karataş, Göztepe, Güzelyalı bölgelerinin sahil şeridinde ve yakın tepeler üzerinde yalı ve bahçeli köşkler inşa etmişlerdir¹⁴⁸.

¹⁴⁶ *Cama Yazılan Tarih*, Hazırlayan: Fikret Yılmaz, İzmir Ticaret Odası Cam Negatif Koleksiyonu, 2007, İzmir, s. 81.

¹⁴⁷ Ürük, 2009: s. 176.

¹⁴⁸ Uğurel, 2006: s. 299.

4. KATALOG

4.1. CEPHEYLE AYNI DÜZLEM ÜZERİNDE YER ALAN LENTOLU

KAPILAR

KATALOG NO. 1: 59 SOKAK NO: 4 GÜZELYALI

Konut, 59 Sokak No: 4 Güzelyalı adresinde yer almaktadır. 868 ada, 8 parselde kayıtlıdır. Harap durumdaki yapının konut veya işyeri olarak herhangi bir işleve sahip olmadığı görülmüştür. 2010 sonbaharında fotoğrafladığımız konutun çalışmamız sürerken, 2012 yaz aylarında yıkıldığı tespit edilmiştir.

İki katlıdır. Taş malzeme ile inşa edilmiş yapı sonradan sıvanmıştır. Ancak bugün oldukça harap bir haldedir.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir (Resim 10). Yapının güney cephesi üzerinde yer alan kapı, giriş katta cephenin doğu ucuna yerleştirilmiştir (Resim 11). Batı ucunda ise bir pencere bulunmaktadır. Üst katta ise yan yana iki pencere yer almaktadır. Dikdörtgen şekilli pencereler, her iki katta ahşap kepenklere sahiptir.

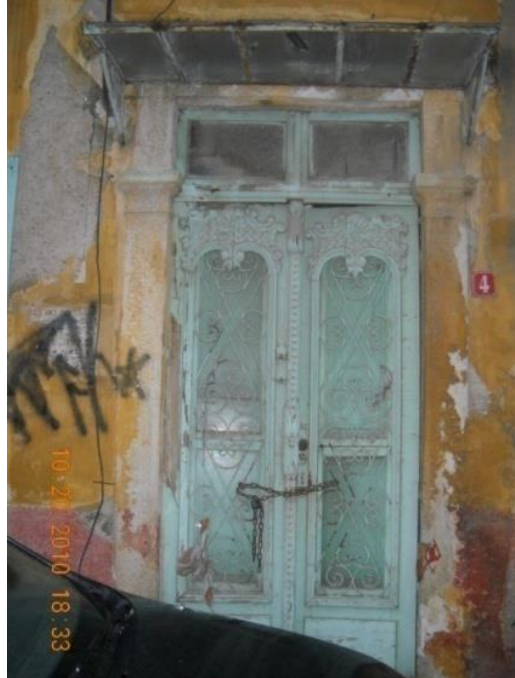
Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu bir kapıya sahiptir. Doğrudan sokağa açılan ahşap kanatlı giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, iki bölümden oluşan bir aydınlatma penceresi yer alır. Diğer aydınlatma pencerelerinin tümünde bulunan demir parmaklıklar bu örnekte mevcut değildir. Kapı kanatlarının alt yüzeyi masif, ahşap birer pano ile üst tarafı ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların üst kısmında “C” şekilli kıvrımlar, yapraklar, volütler ve baklava dilimi şeklinde motiflerle oluşturulmuş, ahşap kabartma süslemeler yer almaktadır (Çizim 2).

Kanatlar yaklaşık 110 cm. eninde, 214 cm. boyundadır. Bugün mevcut olmayan tokmağın kapı üzerindeki izlerinden, yaklaşık 17 cm. boyunda olduğu anlaşılmaktadır.

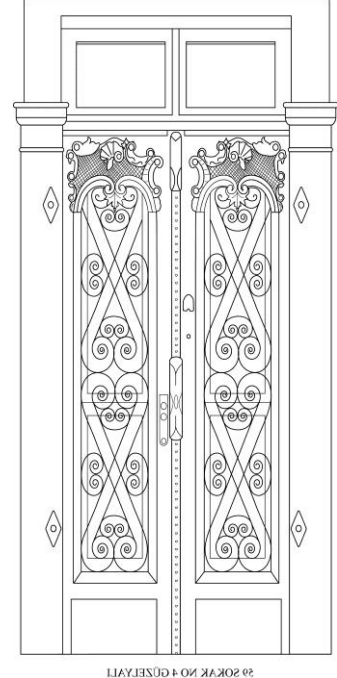
Aynı şekilde bugün yerinde olmayan kapı kolunun da, kapı üzerindeki mevcut bölümlerinden, yaklaşık 19 cm. boyunda olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 10: Güney Cephesi

Resim 11: Ana Giriş Kapısı

Çizim 2: Kat. No. 1-Kapı

KATALOG NO. 2: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 894 –896 GÖZTEPE

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 894 - 896 Göztepe adresinde yer almaktadır. 834 ada, 5 ve 6 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı, ikiz ev düzeninde bir yapıdır. Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının cepheleri, tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır (Resim 12 ve 13).

Yapı her iki katında asimetrik bir cephe düzeni sergilemektedir. Tek başına asimetrik cephe düzenine sahip konutlar, ikiz düzende bitiştiği için simetrik bir görünüm sunmaktadır. Yapının giriş cephesinin¹⁴⁹ bir bölümü dışa taşıntılı inşa edilmiştir. Her iki binada da, bu dışa taşıntılı bölümün üst katında birer cumba, alt katında ise giriş kapıları yer almaktadır. Cephenin içte kalan kesiminde bodrum, giriş ve üst katlarda, aynı ekseninde düzenlenmiş, dikdörtgen formlu ikişer pencere yer alır. Bu pencerelerin üzeri basık kemerlerle örtülüdür. Pencereler üst katta ahşap, alt katta demir kepenklere sahiptir.

Yapının iki katı arasında, cephe boyunca uzanan enlice bir silme kuşağı yer almaktadır. Çatının hemen altında, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak dizilmesiyle oluşturulmuş saçak altı silmesi yine tüm cephe boyunca uzanır. Aynı plan ve cephe düzeni bitişindeki diğer binada da gözlenmektedir.

Yapının giriş kapısı önünde, köşeye gelecek biçimde yerleştirilmiş, üst katı destekleyen bir sütun yer almaktadır. Alt katta cephenin biraz geriye çekilmesiyle oluşturulan küçük sahanlık şeklindeki boşluğa açılan giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur.

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıklar üç süsleme panosundan oluşmaktadır. Ortadaki pano, baklava

¹⁴⁹ Yapının giriş kapısının bulunduğu cephe aslen kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun kolay anlaşılabilmesi için bu yönü kuzey kabul ettik.

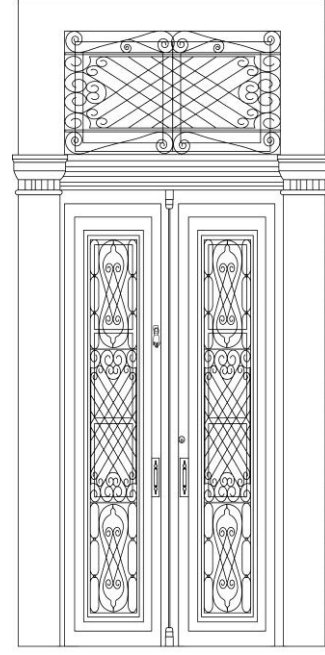
dilimi motifi ile doldurulmuş eşkenar dörtgenlerin, alt ve üst kesimlerinde kıvrımlı motiflerle sınırlandırılmasıyla oluşturulmuştur. Bunun alt ve üstündeki panolarda ise, merkezdeki baklava dilimleri, yuvarlak hatlara sahip geometrik formlar ile çevrelenmiştir. Orta panodaki süsleme kompozisyonun aydınlatma penceresinde yatay olarak kullanıldığı görülür (Resim 14, 16; Çizim 3, 4). Kanatlardan biri üzerinde kadın eli şeklinde, dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, büzgülü elbise kolunun üzerinde, inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında bir yüzük mevcuttur (Resim 15, 17).

Resim 12: Kuzey Cephesi

Resim 13: Kuzey Cephesi

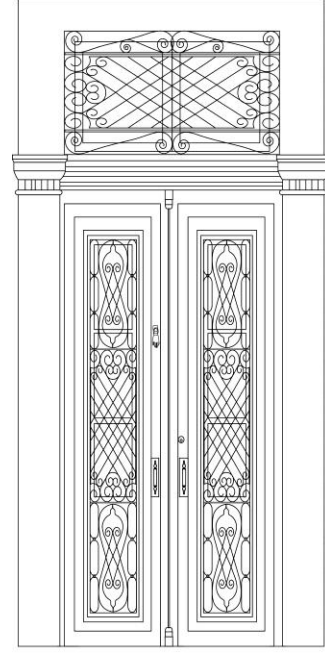
Mithatpaşa Caddesi No. 896 Göztepe

Resim 14: No. 894 Giriş Kapısı

Çizim 3: Kat. No. 2 (No. 894- Kapı)

Resim 15: No. 894 Kapı Tokmağı

Mithatpaşa Caddesi No. 896 Gözleme

Resim 16: No. 896 Giriş Kapısı

Çizim 4: Kat. No. 2 (No. 896-Kapı)

Resim 17: No. 896 Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 3: 117 SOKAK NO: 25 KÜÇÜKYALI

Konut, 117 Sokak No:25 Küçükyalı adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 18). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapı bugün sıvalı durumdadır.

Her iki katında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁵⁰. Hafifçe kıvrılarak uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan giriş katta, kapı cephenin doğusuna kaydırılmış, cephenin doğu kenarına tek, batı kenarına ise iki adet dikdörtgen biçimli pencere yerleştirilmesiyle asimetrik bir düzen oluşturulmuştur.

Giriş kapısı önünde yer alan küçük sahanlığın altına, ana giriş kapısı ile aynı aksta olmak üzere bodrum giriş kapısı ve batısına da dikdörtgen biçimli iki pencere yerleştirilmiştir. Bodrum kat açıklıkları, giriş kat açıklıklarına oranla daha basık tutulmuştur ve pencereler demir parmaklıklarla kapatılmıştır. Bodrum kat kapısı oldukça sade, süslemesiz bir örnektir.

Taş bir silme yapının iki katını birbirinden ayırmaktadır. Saçak altında ise uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak dizilmesiyle oluşturulan silme kuşağı cephe boyunca uzanır.

Cephe ile aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu ana giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 19). Kanatlar ahşap malzeme ile yapılmıştır. Enine dikdörtgen biçimli aydınlatma penceresi saç levhalarla kapatılmıştır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir (Çizim 5).

Taş lentonun üzerinde yine taş kabartma, bitkisel örnekli, sade bir bezeme ve lentoya kazınmış, yapının inşa tarihi olduğunu düşündüğümüz **1908** tarihi yer almaktadır (Resim 20 ve 21).

¹⁵⁰ Yapının giriş cephesi kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

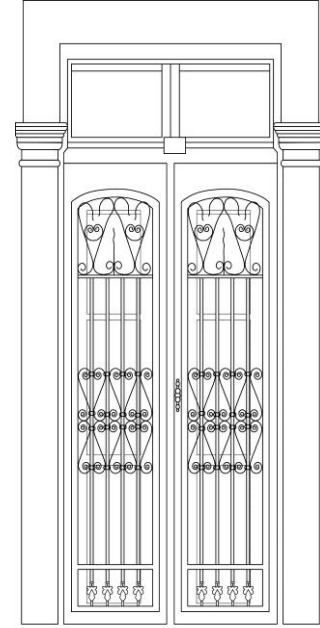
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 120 cm. eninde, 210 cm. boyundadır. Kapı kolu 16 cm. uzunluğunda, bini 4 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

Resim 18: Kuzey Cephesi

Resim 19: Ana Giriş Kapısı

117 Sokak No. 25 KÜÇÜKYALI

Çizim 5: Kat. No. 3-Kapı

Resim 20: Lento üzerindeki süsleme ve tarih

Resim 21: Lento üzerindeki süsleme ve tarih –Detay

KATALOG NO. 4: 133 SOKAK NO: 6 KÜÇÜKYALI

Konut, 133 Sokak No: 6 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 793 ada, 10 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlı bir yapıdır. Taş malzemeli yapının giriş cephesi tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır (Resim 22).

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁵¹. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Kapı lentosu ve pencere söveleri üzerinde taş süslemeli tepelikler yer almaktadır.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu bir kapıya sahiptir. Doğrudan sokağa açılan giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 23). Demir malzemeli kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi ve aydınlatma penceresi demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir (Çizim 6).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 120 cm. eninde, 220 cm. boyundadır. Kapı kolu 17 cm. uzunluğunda, bini ise 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

¹⁵¹ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılabilmesi bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Resim 22:Güney Cephesi

Resim 23: Ana Giriş Kapısı

Çizim 6: Kat. No. 4-Kapı

KATALOG NO. 5: 133 SOKAK NO: 18 KÜÇÜKYALI

Konut, 133 Sokak No: 18 Küçükaly adresinde yer almaktadır. 807 ada, 9 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 24). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının ikinci katı bugün sıvalı durumdadır ve onarım geçirdiği anlaşılmaktadır.

Asimetrik bir cephe düzenine¹⁵² sahip yapının her katında farklı bir cephe düzenlemesine gidilmiştir.

Bodrum kat giriş kapısı (Resim 26), ana giriş kapısının önünde yer alan sahanlığın hemen altında düzenlenmiştir. Bu kata ait olan tek pencere, cephenin doğu ucuna, giriş kat pencerelerinden biri ile aynı aks üzerine yerleştirilmiştir.

Giriş katında cephenin batısında kapı, doğusunda ise dikdörtgen biçimli iki pencere bulunmaktadır.

İkinci katta ise giriş kapısı ile aynı aksta düzenlenmiş bir cumba ile doğu uçta bir pencere yer almaktadır.

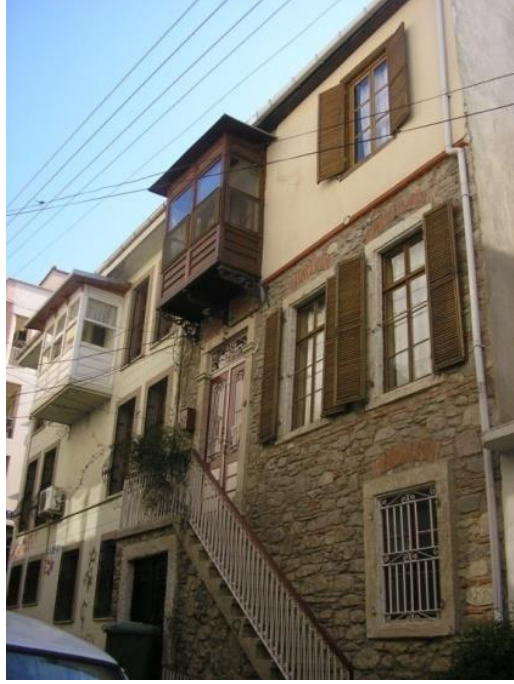
Bodrum ve ikinci katta yer alan pencereler, giriş kat pencerelerine oranla daha alçak tutulmuştur. Giriş kat kapı ve pencereleri ile bodrum kat penceresi üzerinde tuğla ile örülmüş hafifletme kemerleri bulunur.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır (Resim 25, Çizim 7).

¹⁵² Yapının giriş kapısının bulunduğu cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılabilmesi bakımından yönü güney kabul ettik.

Demir kapı kanatlarının yerden belli bir yüksekliğe kadar olan kısmı masif tutulmuş ve bu bölüm enine üç panoya ayrılmıştır. Üst kesimdeki kanat pencereleri ise demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatlardan biri üzerinde top tutan bir el şeklinde pirinç malzemeli bir kapı tokmağı yer almaktadır. El biçimli kapı tokmaklarının gösterişli bir örneğini sunan sağ el konumundaki bu tokmağın yüzük parmağında oval taşlı bir yüzük, bilek kısmında ise elbise kolu üzerine takılmış izlenimi veren yine oval taşlı bir bilezik yer almaktadır (Resim 27).

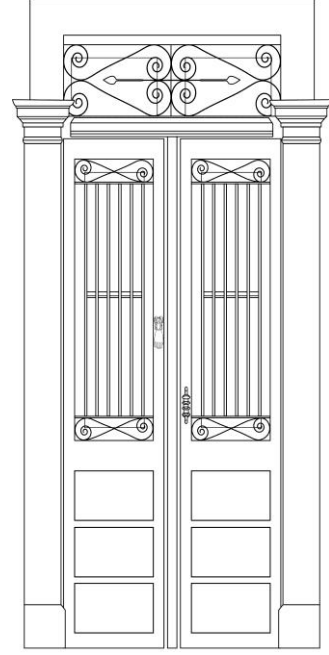
Giriş kapı kanatları 120 cm. eninde, 225 cm. boyundadır. Tokmak 17 cm., kapı kolu 11 cm. boyunda, bini 5 cm. enindedir.

Resim 24: Güney Cephesi

Resim 25: Ana Giriş Kapısı

133 Sokak No. 18 Küçükyalı

Çizim 7: Kat. No. 5-Kapı

Resim 26: Bodrum giriş kapısı

**Resim 27: Kapı Tokmağı
(Ana Giriş Kapısı)**

KATALOG NO. 6: 141 SOKAK NO: 64 KÜÇÜKYALI

Konut, 141 Sokak No: 64 Küçükyalı adresinde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Alçak tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yükselen iki katlı, taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır (Resim 28, 29). Yapının üzerine sonradan bir kat eklendiği cumbanın ve çatının bugünkü görünümünden anlaşılmaktadır. Eklenen katın üzerini örten iki yana eğimli kiremit kaplı çatı dışı taşkın tutulmuştur.

Bina, kuzey cephesi önünde yer alan bir avlu, güneye bakan giriş cephesi önünde ise küçük bir bahçeye sahiptir.

Yapının ana cephesi, giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe¹⁵³ düzenine sahiptir. Giriş katta kapı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına ise birer pencere yerleştirilmiştir.

Diğer pencerelere göre daha alçak tutulmuş bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde yer almaktadır.

Giriş cephesine hareket kazandıran unsurlardan biri, cumbayı ve çatıyı taşıyan ahşap konsollardır. Bu konsolların binaya bitişen kolları, özellikle cumba altında, benzer örneklerine oranla daha uzun tutulmuştur.

Yapının batı cephesinin üst katı, ortada yer alan küçük bir balkona açılan kapı ve yanlarda birer pencere ile simetrik bir görünüm arz eder. Giriş katta ise dikdörtgen sövelere sahip üç pencere açıklığı yer almaktadır. Giriş kat seviyesindeki tüm pencereler demir kepenklere sahiptir (Resim 28).

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu giriş kapısı doğrudan önündeki sahanlığa açılmaktadır. Yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan birkaç basamakla ulaşılan kapı,

¹⁵³ Yapının giriş kapısının bulunduğu cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılabilmesi için bu yönü güney kabul ettik.

iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 30).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi baklava motifli demir parmaklıklarla kaplıdır (Çizim 8). Kapı kanatlarından biri üzerine el şeklinde, dökme demir bir tokmak yerleştirilmiştir. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, hafif büzgülü bir elbise kolu üzerinde taşlı bir bilezik ve yüzük parmağında oval taşlı bir yüzük mevcuttur (Resim 31).

Giriş kapısının kanatları, 124 cm. eninde, 241 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 11 cm., kapı kolları ise 25 cm. uzunluğundadır. Bini 5 cm. enindedir.

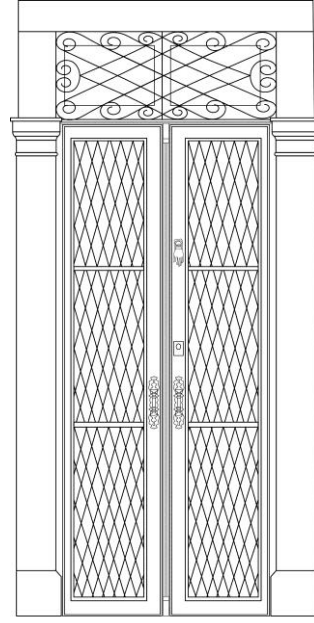
Resim 28: Güney ve Batı Cephesi

Resim 29: Güney Cephesi

Resim 30: Ana Giriş Kapısı

Çizim 8: Kat. No. 6-Kapı

Resim 31: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 7: 142 SOKAK NO: 2 KÜÇÜKYALI

Konut, 142 Sokak No: 2 Küçükyalı adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir. 1896 tarihinde inşa edilmiştir¹⁵⁴.

Basık bir bodrum kat üzerine inşa edilmiş iki katlı, taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır. Bodrum kat cephesi düzgün kesme taşlarla kaplanarak vurgulanmıştır.

Yapının giriş kapısının da bulunduğu ana cephesi kuzeye bakmaktadır (Resim 32). Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğusuna da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Giriş kat pencereleri ile aynı aksta yer alan bodrum kata ait açıklıklar oldukça basık tutulmuştur. Tüm pencereler dikdörtgen taş sövelerle çerçevelenmiş, giriş kat pencereleri demir kepenklerle örtülmüştür.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu bir kapıya sahiptir (Resim 33). Doğrudan sokağa açılan giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Yapının orijinalinde, kare kaidelere sahip olduğunu konut sahibinden öğrendiğimiz bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur.

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Aydınlatma penceresi ile kapı kanat pencerelerini örten demir parmaklıklarının dekoru birbirinden farklıdır (Çizim 9). Kanatlardan biri üzerinde ahşap, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sağ el konumunda olan ve pek çok benzeri örneğinin aksine, sade tutulmuş bu tokmağın üzerinde herhangi bir yüzük, bilezik veya elbise kolu detayı bulunmamaktadır. Yine konut sahibinin verdiği bilgilere göre, bu tokmak orijinal değildir ve sonradan buraya takılmıştır¹⁵⁵.

¹⁵⁴ Konut sahibi Ferhat Türkman, bu bilgiyi bize 08.03.2012 tarihinde, Tedaş kayıtlarına dayanarak vermiştir.

¹⁵⁵ Ferhat Türkman, çalınma riskine karşı orijinal tokmağı söküp evinde sakladığını ve yerine, kendi yaptığı ahşap tokmağı yerleştirdiğini aktarmıştır (08.03.2012).

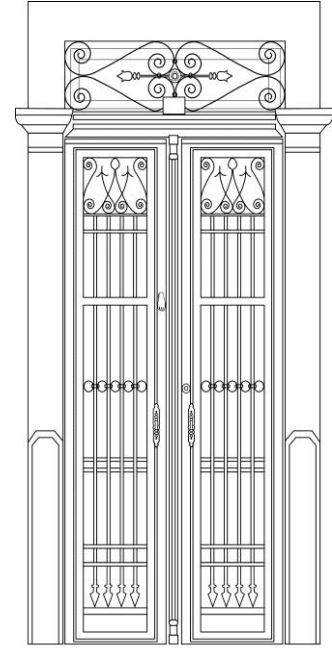
Giriş kapı kanatları 245 cm. boyunda,124 cm. enindedir. Tokmak, 11 cm, kapı kolu 18 cm boyunda, bini 5 cm enindedir.

Resim 32: Kuzey Cephesi

Resim 33: Ana Giriş Kapısı

142 Sokak No. 2 KÜÇÜKYALI

Çizim 9: Kat. No. 7-Kapı

KATALOG NO. 8: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 447 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 447 Mektupçu adresinde yer almaktadır. 698 ada, 8 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 34). Taş malzeme ile inşa edilmiştir.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁵⁶. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu kenarına kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Giriş kat cephesi, kapıyı ve önünde yer alan merdiven sahanlığını içine alacak şekilde, cepheden içe çekili durumda inşa edilmiştir. Bu bölümün yanlardaki iki dar kenarında yuvarlak kemerli birer niş bulunmaktadır.

Bodrum kat giriş kapısı (Resim 36), giriş kat pencerelerinden biri ile aynı aks üzerine yerleştirilmiştir.

Üst kat pencereleri ahşap, alt kat pencereleri demir kepenklere sahiptir. Üst kat pencere söveleri üzerinde, yivlerle hareketlendirilmiş enlice birer silme dizisi yer almaktadır. Bu silmelerin üzerinde, birkaç sıra ince silme dizisi ve bunların da üzerinde küçük birer alınlık içine yerleştirilmiş taş kabartma çiçek motifleri mevcuttur.

Giriş ve bodrum kat bugün tamamen sıvalı durumdadır. İkinci katın cephesi ise tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır. Kesme taş dizileri, giriş cephesinin iki kenarında, dikeyde cephenin sınırlarını belirlemede ve yatayda ise katlar arasını vurgulamak amaçlı kullanılmıştır.

Çatının hemen altında, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra ara ile dizilmesiyle oluşturulan saçak silmesi cephe boyunca uzanmaktadır.

¹⁵⁶ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılabilmesi için bu yönü güney kabul ettik.

Cepheye paralel uzanan yüksekçe bir merdivenle ulaşılan lentolu giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 35). Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır (Çizim 10).

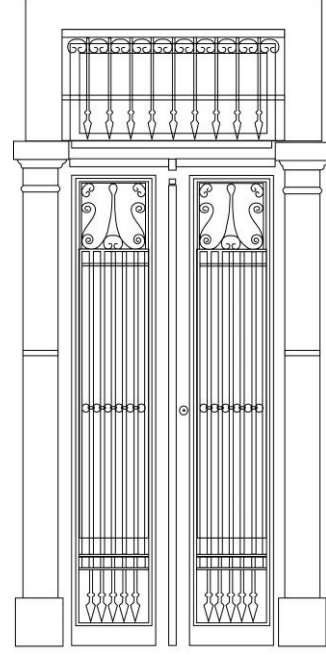
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 119 cm. eninde, 242 cm. boyundadır. Kapı kolu 16 cm. uzunluğunda, bini 4 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişi duvarları 110 cm. derinliğindedir.

Resim 34: Güney Cephesi

Resim 35: Ana Giriş Kapısı

Mithatpaşa Caddesi No. 447 Mektupçu

Çizim 10: Kat. No. 8-Kapı

Resim 36: Bodrum Kapısı No. 447/A

KATALOG NO. 9: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 451 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 451 Mektupçu adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 37). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır. Giriş katına çıkan merdiven cephesi kesme taşlarla kaplıdır. Cepheyi iki yandan sınırlayan ve katları ayıran plasterler, kesme taş dizileriyle oluşturulmuştur. Çatının hemen altında, dönüşümlü olarak yerleştirilmiş alçı kabartma rozet çiçekler ve kenger yapraklarından oluşan bir süsleme frizi yer almaktadır.

Yapı, giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁵⁷. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katı, merdiven sahanlığını içine alacak şekilde cepheden içe çekili durumda inşa edilmiştir. Bu bölümün tavanı bitkisel örnekli alçı kabartmalara sahip bir frizle süslüdür. Tavanın ortasında yine bitkisel örnekli bir alçı kabartma madalyon yer almaktadır. Cephenin batı ucuna bir kapı ve bu kapıya bitişik bir pencere, doğusuna ise iki pencere yerleştirilmiştir.

Bodrum kat giriş kapısı, cephenin doğu ucunda yer almaktadır (Resim 39). Bodrum katta, girişe ulaşan merdiven dizisinin caddeye bakan yan yüzünde, giriş sahanlığının hemen altında demir kepenklerle kapalı, geniş tutulmuş bir giriş daha bulunmaktadır.

Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Yapıya paralel uzanan yüksekçe bir merdivenle ulaşılan ana giriş kapısı, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer almaktadır (Resim 38). Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat

¹⁵⁷ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılabilmesi için bu yönü güney kabul ettik.

pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Parmaklıkların alt bitişleri, hem kanatta hem de pencerede ok ucu biçimindedir (Çizim 11).

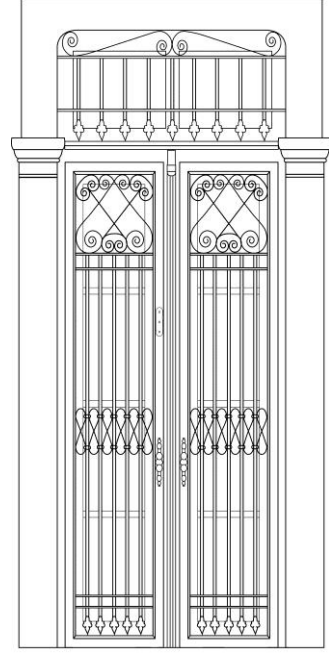
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 127 cm. eninde, 256 cm. boyundadır. Kapı kolu 23 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

Resim 37: Güney Cephesi

Resim 38: Ana Giriş Kapısı

Mithatpaşa Caddesi No. 451 Mektupçu

Çizim 11: Kat. No. 9- Kapı

Resim 39: Bodrum Kapısı No. 451/A

KATALOG NO. 10: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 453 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 453 Mektupçu adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 40). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır. Giriş katına çıkan merdivenin yan cephesi, bodrum kat seviyesinde kesme taşlarla kaplıdır. Cepheyi iki yandan sınırlayan ve katları ayıran plasterler kesme taş dizileriyle oluşturulmuştur. Çatının hemen altında, dönüşümlü olarak yerleştirilmiş alçı kabartma rozet çiçekler ve kenger yapraklarından oluşan bir süsleme frizi yer almaktadır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁵⁸. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katı, merdiven sahanlığını içine alacak şekilde cepheden içe çekili durumda inşa edilmiştir. Bitkisel örnekli süslemelere sahip enlice bir friz, bu bölümün tavanını çepeçevre dolanmaktadır. Tavanın ortasında yine bitkisel örnekli alçı kabartma bir madalyon yer almaktadır. Cephenin doğu ucuna bir kapı ve bu kapıya bitişik bir pencere, batısına ise iki pencere yerleştirilmiştir.

Bodrum kat giriş kapısı, cephenin batı ucuna yerleştirilmiştir (Resim 42). Bodrum katta, girişe ulaşan merdiven dizisinin caddeye bakan yan yüzünde, giriş sahanlığının hemen altında demir kepenklerle kapalı, geniş tutulmuş bir giriş daha bulunmaktadır. Bu bölümün yapının ilk halinde, işyeri ya da depo amaçlı kullanılmak üzere açılmış olması mümkündür.

Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir. Üst kat pencerelerine ait kepenkler ise bugün mevcut değildir.

Yapıya paralel uzanan yüksekçe bir merdivenle ulaşılan ana giriş kapısı, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer almaktadır (Resim 41). Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin

¹⁵⁸ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılabilmesi için bu yönü güney kabul ettik.

üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Parmaklıkların alt bitişleri, hem kanatta hem de pencerede ok ucu biçimindedir (Çizim 12).

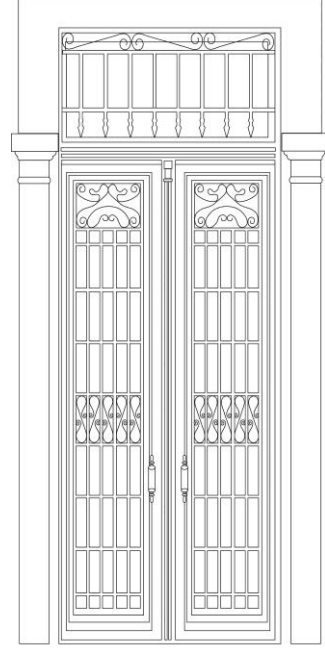
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 127 cm. eninde, 252 cm.boyundadır. Kapı kolu 23 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

Resim 40: Güney Cephesi

Resim 41: Ana Giriş Kapısı

Mihatpaşa Caddesi No. 453 Mektupçu

Çizim 12: Kat. No. 10-Kapı

Resim 42: Bodrum Kapısı No. 453/A

KATALOG NO. 11: ŞEHİT NİHAT BEY CADDESİ NO: 124 HALİL RIFAT PAŞA

Konut, Şehit Nihat Bey Caddesi No:124 Halil Rıfat Paşa adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 43). Taş malzemeli yapının giriş cephesi¹⁵⁹ tuğla boyutunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır. Bu taşlardan bazıları renklendirilerek tuğla görünümü verilmiş ve bir sıra tuğla, iki sıra taş biçiminde, almaşık düzende dizilmeleriyle cephe hareketlendirilmiştir.

Lentolu giriş kapısı, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Giriş kat pencerelerinden biri ile bodrum katın mazgal pencere şeklindeki açıklığı aynı aksta düzenlenmiştir. Diğer pencerenin altında, 272 Sokak'a açılan bir geçidin girişi yer almaktadır. Dikdörtgen söveli giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Giriş kapısı, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan çerçevenin içine, hafifçe içeri çekilerek yerleştirilmiştir. Yapıya paralel uzanan birkaç basamakla ulaşılan küçük bir sahanlığa açılan kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 44, Çizim 13).

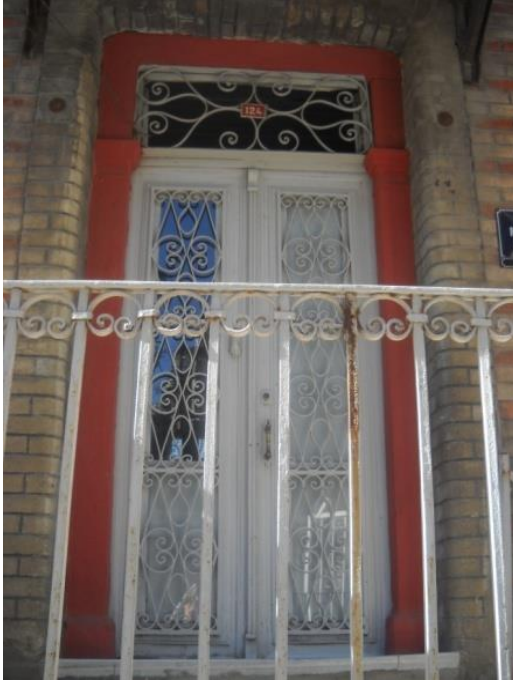
Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi, dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Ancak parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, kadın eli şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, kıvrımlı elbise kolunun üzerinde, inci benzeri taşlarla yapılmış bir bilezik ve orta parmağında bir yüzük yer almaktadır (Resim 45).

¹⁵⁹ Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

Giriş kapısı, 115 cm. eninde, 222 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 9 cm., kapı kolu 17 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Kapı, çerçevesinden yaklaşık 25 cm. içeriye yerleştirilmiştir.

Resim 43: Kuzey Cephesi

Resim 44: Ana Giriş Kapısı

Çizim 13: Kat. No. 11-Kapı

Resim 45: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 12: HALİL RIFAT PAŞA CADDESİ NO: 231 ASANSÖR

Konut, Halil Rifat Paşa Caddesi No: 231 Asansör adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlıdır. Taş malzemeli yapı, günümüzde sıvalı ancak bakımsız durumdadır (Resim 46).

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶⁰. Aynı aks üzerine yerleştirilen cumba ve giriş kapısı, cephenin doğusuna kaydırılmış ve batıda oluşan boşluğa da, her iki katta aynı aksta olmak üzere ikişer pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan ve doğrudan sokağa açılan lentolu giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır (Resim 47). Kare biçimli kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi, alt bitişleri ok ucu biçiminde demir parmaklıklarla kaplıdır (Çizim 14). Aydınlatma penceresinin üzerinde bulunan küçük bir levhada kabartma sayılarıyla **1898** tarihi yer almaktadır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 114 cm. eninde, 211 cm. boyundadır. Kapı kolu 16 cm. uzunluğunda, bini 4 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

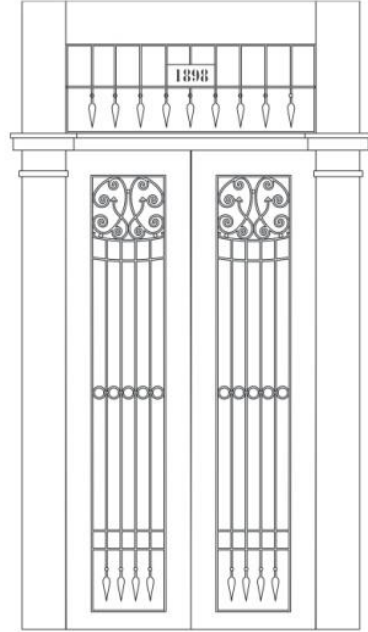
¹⁶⁰ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Resim 46: Güney Cephesi

Resim 47: Ana Giriş Kapısı

Çizim 14: Kat. No. 12-Kapı

KATALOG NO. 13: 304 SOKAK NO: 7 KARATAŞ

Konut, 304 Sokak No: 7 Karataş adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlıdır. Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının cephesi tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶¹. Üst katta, cephe boyunca uzanan dar bir balkona açılan iki kapı ve iki pencere bulunur. Kapılar ortada, pencereler ise cephenin kuzey ve güney ucunda yer alır. Balkonun üzeri, çatının dışa taşıntı yapan geniş saçağı ile örtülmüştür. Giriş katta, cephenin kuzey ucunda konutun giriş kapısı, güney kenarında ise bir dükkan ya da depoya ait olduğu düşünülen daha geniş tutulmuş bir giriş yer almaktadır (Resim 48).

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan ve doğrudan sokağa açılan lentolu giriş kapısı, iki yanda taşıyıcı işlevi olmayan dekoratif sütunlarla sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere sahip bu sütunların üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 49). Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi, dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Ancak bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır (Çizim 15).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 115 cm. eninde, 213 cm. boyundadır. Kapı kolu 16 cm. uzunluğunda, bini 4 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

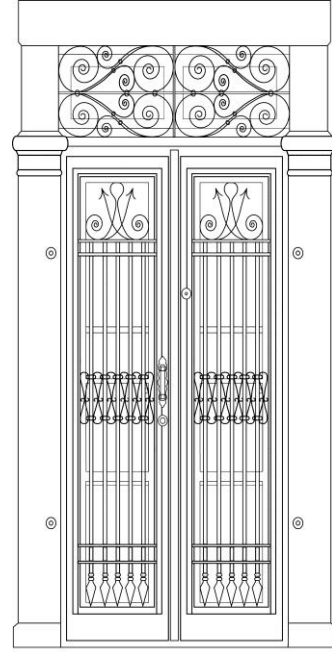
¹⁶¹ Yapının giriş cephesi doğu yönüne bakmaktadır.

Resim 48: Doğu Cephesi

Resim 49: Ana Giriş Kapısı

304 Sokak No.7 Giriş Kapısı 2 Karataş

Çizim 15: Kat. No. 13- Kapı

KATALOG NO. 14: 305 SOKAK NO: 30 KARATAŞ

Konut, 305 Sokak No: 30 Karataş adresinde yer almaktadır. 629 ada, 6 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 50). Taş ve tuğla malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶². Giriş kapısı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilmiştir.

Üzerlerinde birer hafifletme kemeri bulunan pencereler, demir kepenklere sahiptir. Bodrum kat açıklıkları ve giriş kat pencereleri aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapısına, yapıya paralel yerleştirilmiş birkaç basamakla ulaşılır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 51).

Kapı kanatları zeminden belli bir yüksekliğe kadar masif tutulmuştur. Masif kısmın üstündeki pencereler ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, dekoratif parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanat ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının dekoru tamamen aynı olmamakla birlikte, birbiriyle uyum içindedir (Çizim 16).

İki kanatlı giriş kapısı, 114 cm. eninde, 218 cm. boyundadır. Kapının orijinal kapı kolu bugün yerinde olmadığı gibi yerine yeni bir kol da yerleştirilmemiştir. Kapı üzerinde bugün bir tokmak da mevcut değildir. Bini 3,5 cm. enindedir.

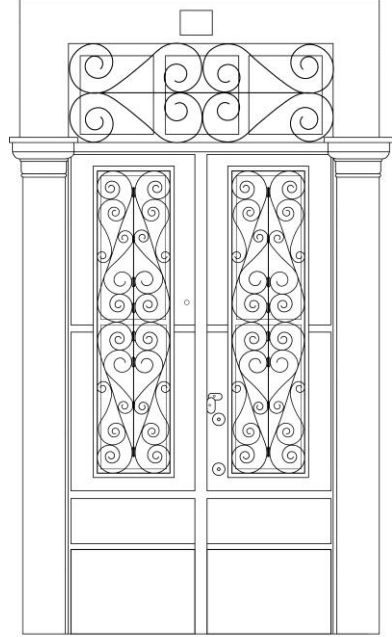
¹⁶² Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

Resim 50: Kuzey Cephesi

Resim 51: Ana Giriş Kapısı

305 Sokak No. 30 Karataş

Çizim 16: Kat. No. 14-Kapı

KATALOG NO. 15: 336 SOKAK NO: 33 KARATAŞ

Konut, 336 Sokak No: 33 Karataş adresine kayıtlıdır. Bu konut, alan araştırmamız devam ederken, henüz ölçüleri alınamadan yıkılmıştır (24.03.2012).

Yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 52). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır. Bodrum kat, kesme taş görünümü verecek şekilde sıvanmıştır. Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶³. Giriş kapısı, cephenin kuzey ucuna kaydırılmış ve güney kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere açılmıştır. Pencereler demir kepenklere sahiptir. Bodrum kat giriş kapısı, cephenin kuzey ucuna yerleştirilmiştir.

Giriş kapısı, cepheye paralel yerleştirilmiş yüksekçe bir merdivenle ulaşılan küçük sahanlığa açılmaktadır. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Dikdörtgen kaideli bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 53).

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Ahşap kapı kanatları, alttan belli bir seviyeye kadar masif tutulmuştur. Kanatların üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin parmaklık dekoru birbirinden tamamen farklıdır (Çizim 17). Kanatlardan biri üzerinde stilize bir yaprak motifini andıran, iç içe geçmiş kıvrım dallar ve volütlerden oluşan bir tokmak yer almaktadır (Resim 54).

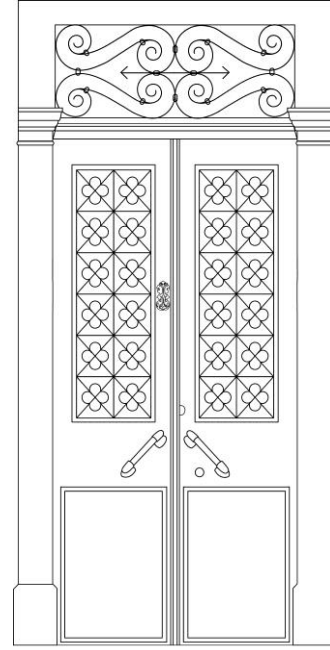
¹⁶³ Konutun giriş cephesi batı yönüne bakmaktadır.

Resim 52: Batı Cephesi

Resim 53: Ana Giriş Kapısı

336 Sokak No. 33 KARATAŞ

Çizim 17: Kat. No. 15-Kapı

Resim 54: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 16: 392 SOKAK NO: 2 KARATAŞ

Konut, 392 Sokak No: 2 Karataş adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 55, 56). Almaşık düzende dizilmiş taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir.

Giriş ve bodrum katlarında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶⁴. Üst katın ortasına yerleştirilmiş küçük balkonun iki yanında, dikdörtgen formlu ikişer pencere mevcuttur. Giriş katta ise kapı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğusuna üç, batısına da bir adet dikdörtgen formlu pencere açılmıştır.

Bodrum kat kapısı, giriş cephesinin batı ucuna açılmıştır ve kot farkından dolayı kısmen zemin seviyesinin altında kalmaktadır. Bu kapı, giriş katın batı kenarındaki penceresi ile aynı aks üzerindedir. Cephenin doğu kenarında yer alan bodrum kat penceresi ise diğerlerine göre daha basık tutulmuştur. Giriş kapısına ulaşan çift taraflı merdivenin her iki yanında birer küçük havalandırma penceresi mevcuttur. Yapının bodrum katı, kapıyı ve girişe ulaşan merdiven dizisinin iki yanındaki havalandırma pencerelerini kaplayacak şekilde kısmen sıvanmıştır.

Bodrum girişi hariç, tüm kapı ve pencerelerin üzerinde tuğla malzemeli, basık kemer formunda birer hafifletme kemeri bulunmaktadır.

Yapıya iki yandan uzanan, yüksekçe bir merdiven dizisiyle ulaşılan giriş kapısı, önünde yer alan küçük bir sahanlığa açılmaktadır (Resim 57). Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatları zeminden belli bir seviyeye kadar masif tutulmuştur. Bu masif bölümün üzerine birer pano, panoların da ortasına küçük birer kabara yerleştirilmiştir. Kanatların üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplanmıştır.

¹⁶⁴ Konutun giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Kapı kanatları ve aydınlatma penceresi üzerindeki parmaklıklarda birbiriyle uyumlu, benzer motifler kullanılmıştır (Çizim 18).

Yapının 351 Sokak üzerinde yer alan, oldukça dar tutulmuş doğu cephesi üzerinde bir kapısı daha mevcuttur (Resim 58).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 115 cm. eninde, 190 cm. boyundadır. Kapı kolu 17 cm. uzunluğunda, bini 3,5 cm. enindedir.

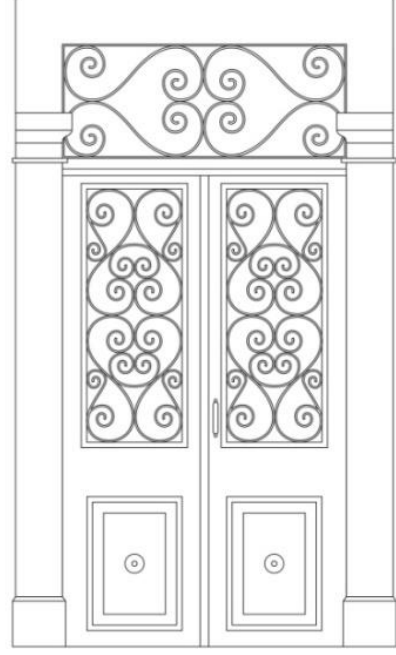
Resim 55: Güney Cephesi

Resim 56: Doğu Cephesi

Resim 57: Ana Giriş Kapısı

Çizim 18: Kat. No. 16-Kapı

Resim 58: Doğu Cephesi Üzerindeki Kapı (No. 29)

4.2. CEPHEYLE AYNI DÜZLEM ÜZERİNDE YER ALAN BASIK KEMERLİ

KAPILAR

KATALOG NO. 17: 56 SOKAK NO: 59 GÜZELYALI

Konut, 56 Sokak No: 59 Güzelyalı adresinde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlı bir yapıdır (Resim 59, 60). Taş malzemeli yapının giriş cephesi, tuğla boyutlarında kesilmiş düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶⁵. Üst katta dikdörtgen formlu iki pencere yer almaktadır. Giriş katta ise, kapı cephenin kuzey kenarına kaydırılmış ve kapının güneyine de iki pencere yerleştirilmiştir. Giriş kat pencereleri, üst kat pencerelerine göre daha basık tutulmuştur.

Doğrudan içinde bulunduğu bahçeye açılan giriş kapısı, sepetkulpu kemerli bir açıklığın içinde yer alır. Aynı formda bir kemere sahip kapı, iki yanda sütun görünümü taşı sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 61).

Kapı kanatlarının üst kesiminde, köşeleri yuvarlatılarak üstünü örten kemerin biçimine uydurulmuş, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının üst yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıklar üzerinde, her iki kanadın ortasında birer adet ay-yıldız motifi yer almaktadır. Kanatların alt yüzeyi, masif demir panolarla kaplıdır. Bu panoların ortasında birer adet bitkisel motifli kabara, köşelerinde ise yine bitkisel örnekli süslemeler mevcuttur. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin parmaklık dekoru tamamen aynı olmamakla birlikte birbiriyle uyum içerisindedir (Çizim 19).

Kanatlardan biri üzerinde el şeklinde, dökme demir bir tokmak mevcuttur. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında elbise kolu üzerinde çiçek motifli bir bilezik

¹⁶⁵ Konutun giriş cephesi batı yönüne bakmaktadır.

ve yüzük parmağında oval taşlı bir yüzük bulunmaktadır (Resim 62). Kanatların birleşme yerine enlice, yivli bir bini yerleştirilmiştir.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 125 cm. eninde, 243 cm. boyunadır. Kapı kolu 20 cm. uzunluğunda, bini 6 cm. enindedir. Tokmak, 12 cm. boyundadır.

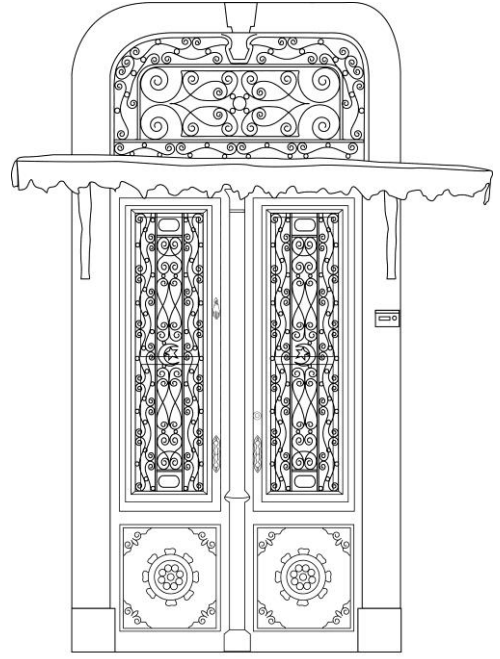
Resim 59: Batı Cephesi

Resim 60: Güney Cephesi

Resim 61: Ana Giriş Kapısı

56 SOKAK NO. 59 GÜZELYALI

Çizim 19: Kat. No. 17-Kapı

Resim 62: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 18: 333 SOKAK NO: 13 KARATAŞ

Konut, 333 Sokak No: 13 Karataş adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 63). Taş malzeme ile inşa edilmiştir.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶⁶. Üst katta cumba cephenin batı ucuna kaydırılmış, cephenin doğu kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilmiştir.

Yapıya paralel uzanan oldukça yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan giriş katında ise kapı, cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere açılmıştır. Giriş kapısı ile cumba aynı aks üzerinde düzenlenmiştir. Giriş kattaki demir kepenkli iki pencere, üst kat pencereleri ile aynı aks üzerindedir. Giriş katına ulaşan merdivenin yan tarafında, yapının batı cephesine bitişik yapılmış dar bir demir kapıdan yandaki küçük avluya geçit sağlanmıştır.

Yapının bodrum kat olduğu düşünülen bölümünde ise sonradan örülerek kapatılmış bir kapı ve kapının doğusunda basık tutulmuş, demir kepenkli, dikdörtgen formlu bir pencere yer alır.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan basık kemerli kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 64).

Demir kapı kanatları yerden belli bir seviyeye kadar masif tutulmuştur. Kanatların üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde basık kemer formuna uydurulmuş bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatları ile aydınlatma penceresini süsleyen demir parmaklıkların motifleri aynıdır. Kanatlarda dikey, aydınlatma penceresinde ise yatay düzlemde kullanılmıştır (Çizim 20).

¹⁶⁶ Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

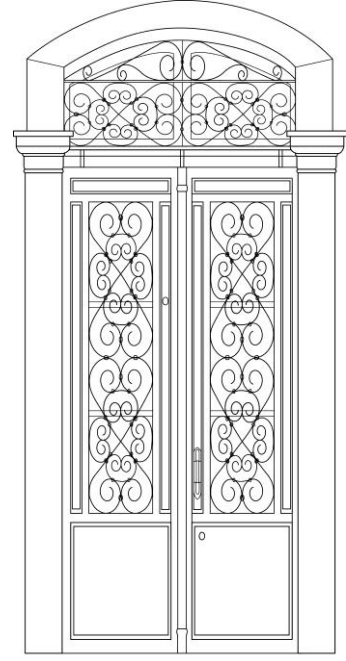
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 119 cm. eninde, 245 cm. boyundadır. Kapı kolu 20 cm. uzunluğunda, bini 4,5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır.

Resim 63: Kuzey Cephesi

Resim 64: Ana Giriş Kapısı

333 Sokak No. 13 KARATAŞ

Çizim 20: Kat. No. 18-Kapı

4.3. CEPHE ÜZERİNDE BİR NİŞ İÇERİSİNDE YER ALAN LENTOLU

KAPILAR

KATALOG NO. 19: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 1130 GÜZELYALI

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 1130 Güzelyalı adresinde yer almaktadır. 862 ada 16 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 65, 66). Taş malzemeli yapının cephesi, araları belirgin bir biçimde derzlerle doldurulan düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶⁷. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir (Çizim 21).Yapının bodrum kat açıklıkları, giriş kapısının önündeki geniş sahanlığın altına yerleştirilmiştir. Daha basık tutulmuş bu açıklıklar, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiştir. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Yapının giriş ve üst katlarındaki tüm açıklıklarının üzeri birer sıra silme ile hareketlendirilmiştir. Silmelerin altında birer sıra dekoratif taş plakadan oluşan kuşak yer almaktadır. Bu taş plaka kuşaklarının desenleri birbirinden farklıdır. Üst kat pencerelerinde zincir motifi, kapı lentosu ve pencere sövelerinin üzerinde ise çiçek motifi kullanılmıştır.

İki katın ortasında enlice bir silme kuşağı cephe boyunca uzanır. Çatının hemen altında ise, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlayarak dizilmesi ile oluşturulmuş bir saçak silmesi yer almaktadır. Bu silmenin altında, tuğla boyutunda düzgün kesme taşlardan oluşan iki ince sıra silme kuşağı ve bunun da altında desenini, birbirine paralel, eğimli küçük çubukların oluşturduğu dekoratif plakalardan oluşan enlice bir

¹⁶⁷ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

kuşak cephe boyunca uzanmaktadır. Yapı cephesinin bir binaya bitişik olmayan kenarı, giriş ve üst katlarda, sade başlıklara sahip birer plaster ile hareketlendirilmiştir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan kapıya cepheye dik uzanan birkaç basamakla ulaşılır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı özelliği olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 67, Çizim 22). Kapı kanatlarının tüm yüzeyi baklava dilimi şeklinde demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatlardan biri üzerinde, el şeklinde, dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmındaki kıvrımlı elbise kolu üzerinde inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında yuvarlak taşlı bir yüzük bulunmaktadır (Resim 68).

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ile aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarında aynı desen uygulanmış, kanatlarda dikey, aydınlatma penceresinde ise yatay düzlemde kullanılmıştır.

Kapı kanatları 128 cm. eninde, 240 cm. boyundadır. Tokmak 10 cm., pirinç kapı kolları ise 24 cm. uzunluğundadır. Aydınlatma penceresinin yüksekliği 50 cm.'dir. Niş derinliği 40 cm.'dir.

Resim 65: MPC. No. 1130, 1132, 1134 Cephe Görünümleri

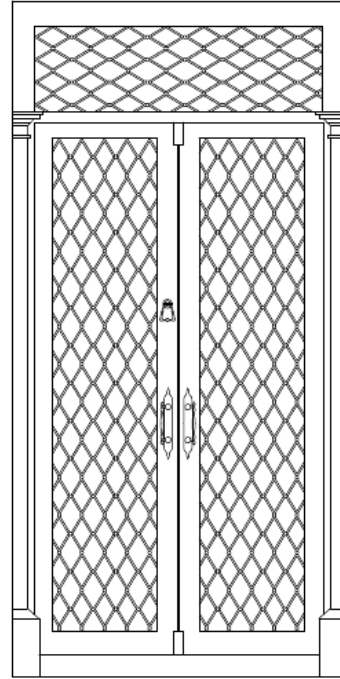
Resim 66: Kuzey Cephesi

Çizim 21: Kat. No. 19-Cephe

Resim 67: Ana Giriş Kapısı

Çizim 22: Kat. No. 19-Kapı

Resim 68: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 20: 56 SOKAK NO: 17 GÜZELYALI

Konut, 56 Sokak No: 17 Güzelyalı adresinde yer almaktadır. 868 ada 7 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 69, 70). Taş malzeme ile inşa edilmiştir.

Yapı doğuya bakan giriş cephesinde, her iki katta asimetrik bir düzene sahiptir. Giriş katta, kapı cephenin güney ucuna kaydırılmış ve kuzey kenarına da dikdörtgen formulu iki pencere yerleştirilmiştir. Üst katta ise cumba, kapı ile aynı aksta düzenlenmiş ve yanda oluşan boşluğa, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde yer alan iki pencere yerleştirilmiştir. Oldukça basık tutulmuş bodrum kat pencereleri de, giriş ve üst kattaki pencereler ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Yapının giriş ve üst katındaki kapı ve pencere açıklıkları üzerinde, bitkisel motifli taş tepelikler yer almaktadır. Üst kat pencerelerinin altına taş kabartma, bitkisel örnekli süsleme panoları yerleştirilmiştir. Giriş kat pencerelerinin altında ise yan yana sıralanmış, kare biçimli küçük çerçevelerin içinde taş kabartma çiçek motifleri yer almaktadır. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Farklı biçimlerde iki sıra kat silmesi ile yapının katları vurgulanmıştır. Silmelerden biri, uçları yuvarlatılmış taşların, aralarında boşluk bırakılmaksızın yan yana dizilmesi ile oluşturulmuştur. Bunun altında yer alan diğer silme kuşağı ise tuğla boyutunda kesilmiş taşların, yatay bir şerit oluşturacak şekilde dizilmesiyle elde edilmiştir. Yapının saçak altında da farklı biçimlerde iki sıra silme cephe boyunca uzanmaktadır. Bunlardan biri tıpkı kat silmesi gibi, uçları yuvarlatılmış taşların aralarında boşluk bırakılmaksızın yan yana dizilmesi ile oluşturulmuştur. Bunun altında yer alan diğeri ise yivlerle hareketlendirilmiş enlice bir kuşaktır.

Giriş cephesinde, yapının her iki katının kuzey ve güney köşelerine birer plaster yerleştirilmiştir. Gövdeleri, giriş katta yivler, üst katta kabartma küçük karelerle hareketlendirilmiştir. Bu plasterler üzerinde görülen Kompozit ve İyon sütun başlıkları, girland motifi ile tepelikler ve pencere altlarındaki panolarda görülen kıvrımlı bitkisel

motifler, istiridye kabuğu motifi, süslemedeki Barok ve Neo Klasik etkilerini yansıtan uygulamalardır.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan lentolu kapıya, cepheye dik uzanan birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Kapı kanatları iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 71).

Demir kapı kanatlarının tüm yüzeyi baklava dilimi şeklinde parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatları ile aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarında aynı desen uygulanmış, kanatlarda dikey, aydınlatma penceresinde ise yatay düzlemde kullanılmıştır (Çizim 23). Kapının üzerinde dökme demir, el şeklinde bir kapı tokmağı yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmındaki elbise kolu üzerinde sade bir bileklik ve yüzük parmağında yuvarlak taşlı bir yüzük dikkat çekmektedir (Resim 72).

Kapı kanatları 132 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Tokmak 12 cm., kapı kolu 21 cm. uzunluğundadır. Bini 5 cm. enindedir. Kanatların üzerinde yer alan aydınlatma penceresi 30 cm. yüksekliğe sahiptir. Niş derinliği 98 cm.'dir.

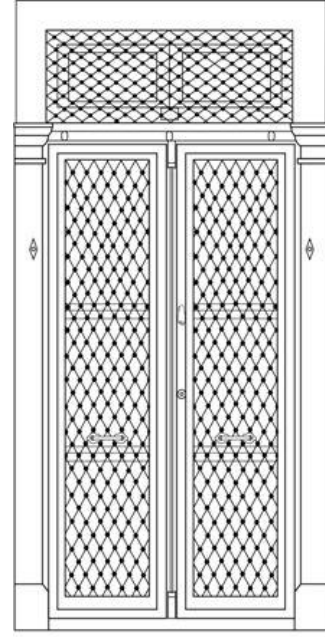
Resim 69: Doğu ve Güneydoğu Cepheleri

Resim 70: Doğu Cephesi

Resim 71: Ana Giriş Kapısı

56 Sokak No. 17 Güzezyahı

Çizim 23: Kat No. 20-Kapı

Resim 72: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 21: 58 SOKAK NO: 4 GÜZELYALI

Konut, 58 Sokak No: 4 Güzelyalı adresinde yer almaktadır. 864 ada 7 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 73, 76). Taş malzemeli yapı, giriş cephesinin her katında farklı bir sıva ve kaplama malzemesine sahiptir. Yapının üst kat cephesi pütürlü bir sıva ile kaplıdır. Giriş kat cephesi, tuğla boyutunda kesilmiş düzgün taşlarla kaplanmıştır. Bodrum kat cephe kaplamasında ise poligonal taşlar kullanılmıştır.

Yapı, giriş kat cephesinde simetrik bir düzene sahiptir¹⁶⁸. Ortada yer alan kapının iki yanına, cephenin batı ve doğu kenarlarına dikdörtgen formlu ikişer pencere yerleştirilmiştir. Demir kepenklere sahip bu pencerelerin altında, bodrum kata ait küçük birer havalandırma penceresi yer almaktadır.

Üst katta ise cephe üzerine, yan yana dizilmiş 6 adet pencere açıklığı yerleştirilmiştir. Bu pencereler, giriş kat pencerelerinden farklı olarak katlanabilir demir kepenklere sahiptir.

Binanın üst katında, bu bölümün daha sonraki bir dönemde orijinal yapıya eklendiğini düşündüren bazı uygulamalar mevcuttur. Üst kat cephesinde uygulandığı gözlenen farklı inşa malzemesi kullanımı, pencerelerin boyutları ve dizilişlerindeki farklılıklar, binanın doğu cephesine bitişik olarak yüksek sütunlar üzerine inşa edilmiş olan ve yüksek bir merdiven dizisi ile ulaşılan, üst kata girişi sağlayan köşk biçimli geçiş mekanı bu uygulamalardan bazılarıdır. Üst kata ulaşan merdivenlerin başlangıç noktasında, her iki yanda, silindir biçimli sütunların gövdesine yerleştirilmiş, daire şeklinde kaidelere oturan küçük birer kadın heykeli yer almaktadır (Resim 75). Yapının üst kat cephesinde köşelerden birinin, Erken Modernist üslubun bir özelliğini yansıtabilecek şekilde yuvarlatılmış olması, bu bölümün yapıya sonradan eklendiğini düşündüren güçlü bir kanıttır.

¹⁶⁸ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Cephenin ortasında yer alan ve derince bir niş içine yerleştirilmiş olan giriş kapısı yapıya dik uzanan birkaç sıra basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır (Resim 74). Girişe ulaşan basamaklar ve niş yan duvarları mermer ile kaplanmıştır. Lentolu kapı, iki yanda taşıyıcı özelliği olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlanmıştır. Dikdörtgen kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Oldukça yüksek tutulmuş kaideler mermer kaplıdır.

Kapı kanatlarının alt yüzeyi masif demir panolarla kaplanmıştır. Bu panoların üzerinde bitkisel süslemeli birer kabara yer almaktadır. Üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarında uygulanan desen, küçük farklar ile aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarında da uygulanmış, kanatlarda dikey, kapı üstü penceresinde ise yatay düzlemde kullanılmıştır (Çizim 24).

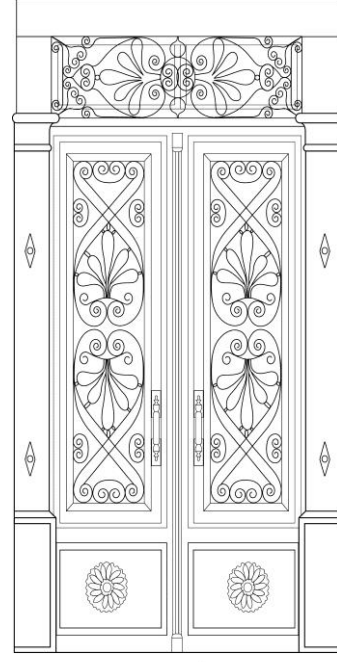
Kapı kanatları 140 cm. eninde, 236 cm. boyundadır. Pirinç malzemeli kapı kolu 29 cm. boyunda, bini 5 cm. enindedir. Niş derinliği 100 cm.'dir.

Resim 73: Güney Cephesi

Resim 74: Ana Giriş Kapısı

58 SOKAK NO 4 GÜZELYALI

Çizim 24: Kat. No. 21-Kapı

Resim 75: Üst Kata Çıkan Merdivenler

Resim 76: Doğu Cephesi

KATALOG NO. 22: 77 SOKAK NO: 20 GÖZTEPE

Konut, 77 Sokak No: 20 Göztepe adresinde kayıtlıdır. Günümüzde dernek binası olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kata sahip iki katlı bir yapıdır. Taş malzeme ile inşa edilmiş binanın giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmış, diğer cepheleri ise sıvanmıştır (Resim 77, 78).

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁶⁹. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir (Çizim 25). Dikdörtgen formlu kapı ve pencere sövelerinin üst kısmında, ortada birer kilit taşı yer almaktadır. Pencereler giriş katta demir, üst katta ahşap kepenklere sahiptir.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan kapı, yapıya dik uzanan birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır (Resim 79, Çizim 26). Lentolu kapı, iki yanda taşıyıcı özelliği olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının tüm yüzeyi ve aydınlatma penceresi demir parmaklıklarla kaplıdır. Ancak bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır.

Kapı kanatları 133 cm. eninde, ise 246 cm. boyundadır. Pirinç kapı kolu 18 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Giriş nişi 97 cm. derinliğindedir.

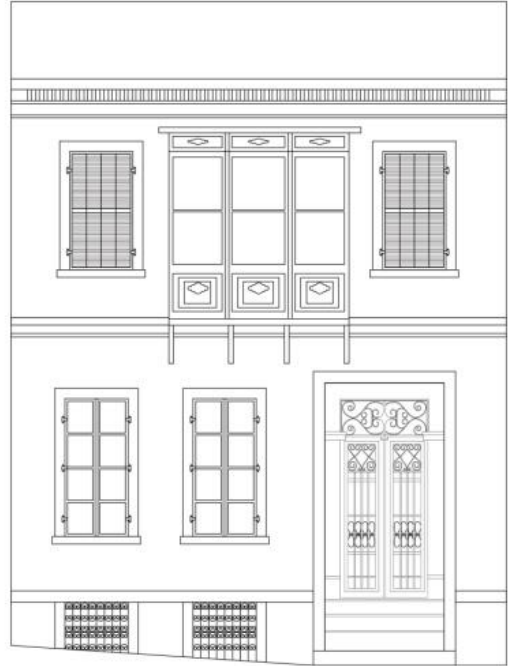
¹⁶⁹ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Resim 77: Batı ve Güney Cepheleri

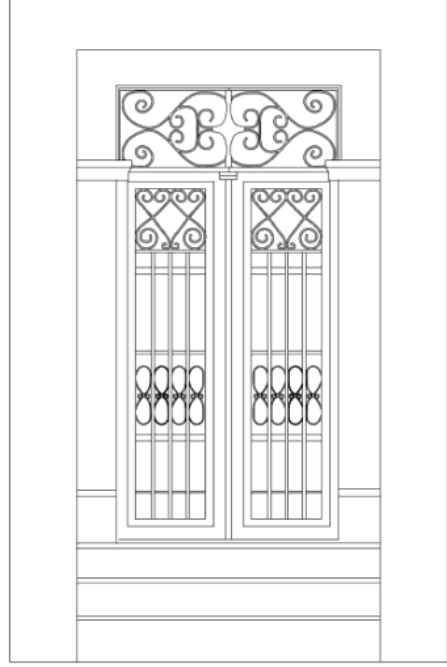
Resim 78: Güney Cephesi

Çizim 25: Kat. No. 22-Cephe

Resim 79: Ana Giriş Kapısı

Çizim 26: Kat. No. 22-Kapı

KATALOG NO. 23: 81 SOKAK NO: 12 GÖZTEPE

Konut, 81 Sokak No: 12 Göztepe adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlı bir yapıdır. Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi, tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Yapı her iki katında simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷⁰. Giriş cephesi ortasında, çok derin olmayan bir niş içine yerleştirilmiş ana giriş kapısı ve cephenin doğu ve batı kenarlarında ikişer pencere yer almaktadır (Resim 80). Üst katında ise cephenin ortasında yer alan küçük bir balkona açılan kapının iki yanında yine ikişer pencere mevcuttur. Yapı bir bodrum kata sahipse de, giriş cephesi üzerinde bu katın varlığını gösteren herhangi bir açıklık yer almamaktadır.

Üst kattaki balkon kapısı ile ana giriş kapısı ve her iki katın pencereleri aynı aksta düzenlenmiştir. Dikdörtgen formlu pencereler, giriş katta demir kepenklere sahiptir. Üst kat pencereleri ise günümüzde modern panjurlarla kapatılmıştır.

Binanın iki katı arasında, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş enlice bir silme kuşağı yer almaktadır. Yapının saçak altında da farklı biçimlenişlere sahip iki saçak silmesi cephe boyunca uzanmaktadır.

Yapının lentolu, demir malzemeli kapısı, iki yanda taşıyıcı özelliği olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 81, Çizim 27).

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarından biri üzerinde, kanatlarını açmış kartal şeklinde dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Baş aşağı konumda yerleştirilmiş olan kartalın gövde ve kanatlarındaki tüyler en ince detayına kadar işlenmiştir (Resim 82, Çizim 28). Kapının binisi, bitkisel ve geometrik motiflerle (örgü motifi) bezenmiştir. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır.

¹⁷⁰ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

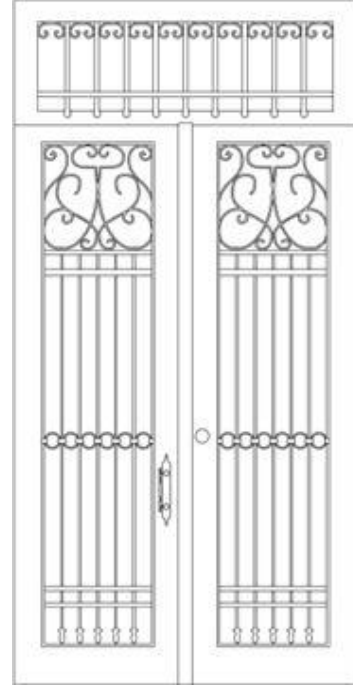
Kapı kanatları 130 cm. eninde, 234 cm. boyundadır. Tokmak, 14 cm., kapı kolu 18 cm. uzunluğunda, bini ise yaklaşık 5 cm. enindedir. Niş derinliği 35 cm.'dir.

Resim 80: Güney Cephesi

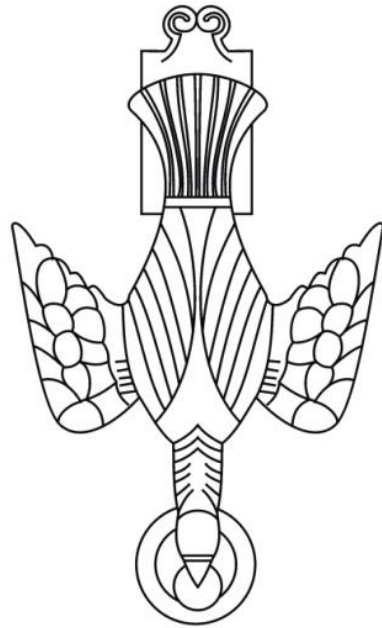
Resim 81: Ana Giriş Kapısı

Çizim 27: Kat. No. 23-Kapı

Resim 82: Kapı Tokmağı

Çizim 28: Kat. No. 23-Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 24: 81 SOKAK NO: 13 GÖZTEPE

Konut, 81 Sokak No: 13 Göztepe adresinde yer almaktadır. 844 ada 11 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yükselen tek katlı bir yapıdır (Resim 83). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷¹. Giriş kapısı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir. Giriş ve bodrum kat pencereleri aynı aksta düzenlenmiştir.

Çok derin olmayan bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı, yapıya paralel uzanan birkaç basamakla ulaşılan küçük bir sahanlığa açılır. Lentolu, demir malzemeli kapı, iki yanda taşıyıcı özelliği olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 84, Çizim 29).

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanatlarından biri üzerinde dökme demir, kadın eli şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, elbise kolunun üzerinde sade bir bilezik ve yüzük parmağında, kare taşlı bir yüzük dikkat çekmektedir (Resim 85).

Kapı kanatları 124 cm. eninde, 225 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 11 cm., kapı kolu 15 cm. uzunluğundadır. Bini 6 cm. enindedir. Niş derinliği 52 cm.'dir.

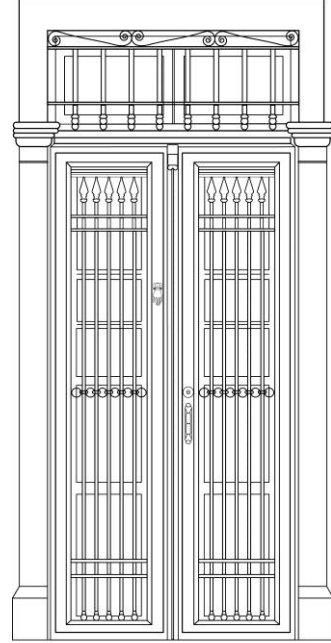
¹⁷¹ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Resim 83: Kuzey Cephesi

Resim 84: Ana Giriş Kapısı

81 Sokak No. 13 Göztepe

Çizim 29: Kat. No. 24-Kapı

Resim 85: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 25: 81 SOKAK NO: 19 GÖZTEPE

Konut, 81 Sokak No: 19 Göztepe adresinde yer almaktadır. 844 ada 8 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yükselen tek katlı bir yapıdır (Resim 86). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷². Giriş kapısı, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir.

Giriş kat pencereleri ile bodrum kat açıklıkları aynı aksta yer almaktadır. Bodrum kat açıklıklarından biri giriş kapısı olarak düzenlenmiştir. Basık tutulmuş bu kapı üzerinde kadın eli şeklinde, dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Giriş ve bodrum katta yer alan pencerelere ve bodrum kat kapısına güvenlik amacıyla demir parmaklıklar yerleştirilmiştir. Bodrum kata ait kapı ve pencere yaklaşık aynı boyutlardadır.

Giriş kat kapı ve pencereleri taş sövelerle çevrelenmiştir. Bu sövelerin üst kısmı, farklı kalınlıklarda silme sıraları ve kilit taşı benzeri kabartmalarla hareketlendirilmiştir. Giriş kat kapısının ve pencerelerden birinin silmesi üzerinde taş malzemeli, bitkisel süslemeli bir tepelik yer almaktadır. Yapının orijinalinde, diğer pencerenin de üzerinde bulunması muhtemel bu tepelik bugün mevcut değildir. Giriş cephesinin bir kenarında, çatı seviyesinin hemen altına kadar uzanan bir plaster yer almaktadır. Kesme taşlarla oluşturulmuş bu plaster, sade bir başlığa sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya paralel uzanan birkaç basamakla ulaşılan küçük bir sahanlığa açılır. Lentolu ve demir malzemeli kapı, iki yanda taşıyıcı özelliği olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 87, Çizim 30).

¹⁷² Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, içi boş, uçları yuvarlatılmış üçgen şeklinde bir tokmak yer almaktadır (Resim 88). Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır.

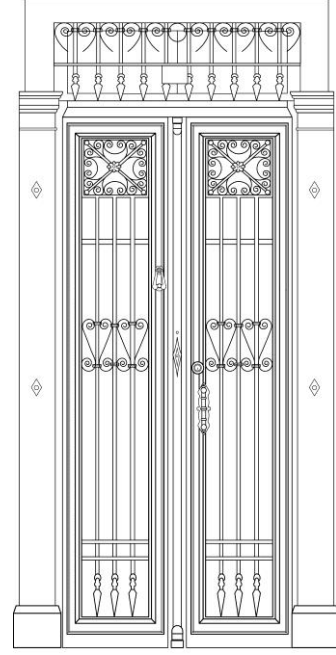
Kapı kanatları 124 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Tokmak 10 cm., kapı kolu ise 21 cm. uzunluğundadır. Niş derinliği 57 cm.'dir.

Resim 86: Kuzey Cephesi

Resim 87: Ana Giriş Kapısı

81 Sokak No. 19 Güztepe

Çizim 30: Kat. No. 25-Kapı

Resim 88: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 26: 81 SOKAK NO: 21 GÖZTEPE

Konut, 81 Sokak No: 21 Göztepe adresinde yer almaktadır. 844 ada 7 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yükselen tek katlı bir yapıdır (Resim 89, Çizim 31). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷³. Giriş kapısı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir. Giriş ve bodrum kat açıklıkları aynı aksta yer almaktadır. Bodrum kat açıklıkları bugün özgün görünümünü kaybetmiş durumdadır. Giriş kat pencereleri ahşap kepenklere sahiptir.

Giriş kat kapı ve pencereleri dikdörtgen birer söve ile çevrelenmiş ve bu sövelerin üzerine birer kilit taşı yerleştirilmiştir. Bu sövelerin üst kısmı, farklı kalınlıklarda silme sıraları ile hareketlendirilmiştir. Giriş kapısının silme dizileri üzerinde taş malzemeli, bitkisel süslemeli bir tepelik yer almaktadır. Giriş cephesinin iki kenarına, çatı seviyesinin hemen altına kadar uzanan, kesme taşlarla oluşturulmuş ve sade başlıklara sahip birer plaster yerleştirilmiştir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan kapı, yapıya paralel uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılan küçük bir sahanlığa açılır. Lentolu, demir malzemeli giriş kapısı, taşıyıcı özelliği olmayan sütun görünümlü söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 90, Çizim 32).

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatlarından biri üzerinde dökme demir, içi boş, üçgen şeklinde bir tokmak yer almaktadır (Resim 91, Çizim 33). Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır.

Kapı kanatları 124 cm. eninde, 226 cm. boyundadır. Tokmak 11 cm., kapı kolu 23 cm. uzunluğundadır. Bini 5 cm. enindedir. Niş derinliği 56 cm.'dir.

¹⁷³ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

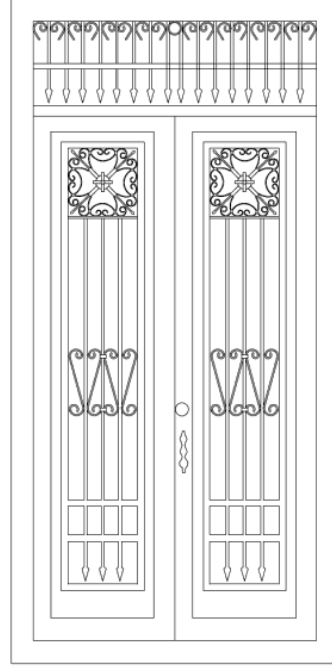
Resim 89: Kuzey Cephesi

Çizim 31: Kat. No. 26-Cephe

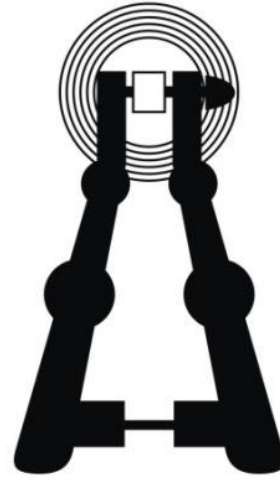
Resim 90: Ana Giriş Kapısı

Çizim 32: Kat. No. 26-Kapı

Resim 91: Kapı Tokmağı

Çizim 33: Kat. No. 26-Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 27: 88 SOKAK NO: 25 -27 GÖZTEPE

Konut, 88 Sokak No: 25 - 27 Göztepe adresinde yer almaktadır. 944 ada, 10 ve 11 parsellerde kayıtlıdır. Oldukça sağlam durumda olmasına rağmen günümüzde konut veya işyeri olarak işlevi yoktur.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır. Bir bahçe içerisinde yer alan yapı, plan ve cephe düzenlemesi bakımından birbirinin simetriği, ikiz ev düzenine sahiptir (Resim 92). Taş malzemeli yapı, bugün sıvalı durumdadır.

Cepheye dik konumda yerleştirilmiş yüksek bir merdivenle ulaşılan yapı, asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷⁴. Ana giriş ve bodrum kapıları cephenin bir yanına kaydırılmış ve konut cephelerinden birinin doğu (No. 25), birinin batı (No. 27) kenarına gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Cephelerin diğer kenarlarında oluşan boş alanlara da ikişer pencere yerleştirilerek asimetrik bir düzen elde edilmiştir.

Bodrum giriş kapısı, merdiven nedeniyle biraz akstan kaymakla beraber, ana giriş kapısı ile hemen hemen aynı aks üzerinde düzenlenmiştir. Bodrum kat pencereleri ise giriş kat pencereleri ile aynı aksta yer almaktadır fakat onlardan daha basık tutulmuştur. Giriş kat pencereleri ahşap kepenklere sahiptir.

Dört yana eğimli kiremit çatının altında, cephe boyunca uzanan ve desenli taş plakalardan oluşan enlice bir sıra süsleme şeridi yer almaktadır. Giriş cephesinin her iki kenarında kesme taşların uzunlu kısısalı yerleştirilmesi ile oluşturulmuş köşe bitişleri yapı cephesine hareket kazandırmıştır.

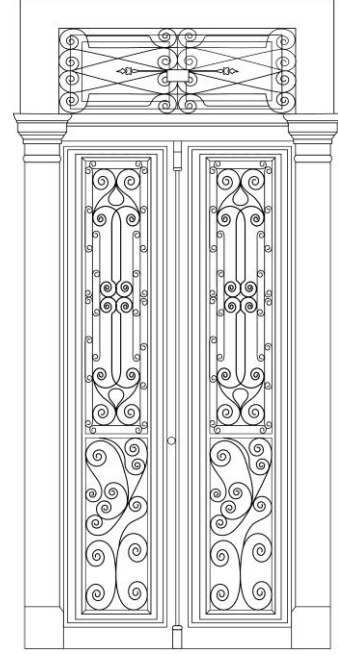
Pek derin olmayan bir niş içerisinde yer alan lentolu, demir malzemeli giriş kapısı, taşıyıcı özelliği olmayan, sütun görünümlü taş söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 93, 95).

¹⁷⁴ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi mevcuttur. Kapı kanatları ve aydınlatma penceresinin parmaklıkları farklı motiflere sahiptir (Çizim 34, 35). Kapı kanatlarından biri üzerinde kadın eli şeklinde, dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında yer alan elbise kolu üzerinde sade, enlice bir bileklik ve yüzük parmağında oval taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 94, 96).

Resim 92: Güney Cephesi

88 SOKAK NO. 25 GÖZTEPE

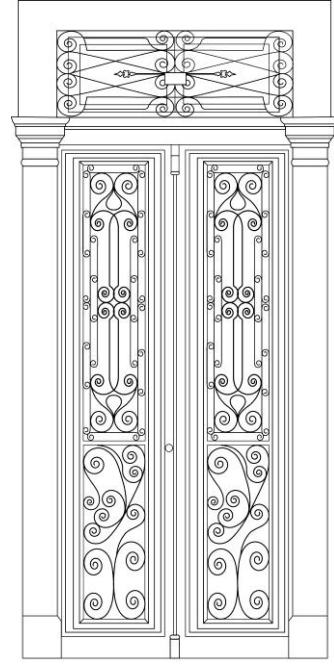
Resim 93: Ana Giriş Kapısı (No. 25) Çizim 34: Kat. No. 27-Kapı (No. 25)

Resim 94: Kapı Tokmağı (No. 25)

Resim 95: Ana Giriş Kapısı (No. 27)

88 SOKAK NO. 25 GÖZTEPE

Çizim 35: Kat. No. 27-Kapı (No. 27)

Resim 96: Kapı Tokmağı (No. 27)

KATALOG NO. 28: 95 SOKAK NO: 9 GÖZTEPE

Konut, 95 Sokak No: 9 Göztepe adresinde yer almaktadır. 842 ada, 8 parselde kayıtlıdır. Günümüzde sağlık ocağı olarak kullanılmaktadır.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 97). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷⁵. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Dikdörtgen formlu pencereler, giriş katta demir kepenklere sahiptir. Basık tutulmuş bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Yapının her iki katında, giriş cephesinin doğu ve batı kenarlarında, sade başlıklara sahip birer plaster yer almaktadır. Yapının katları arasında, uçları yuvarlatılmış taşların, arada boşluk bırakılmaksızın yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş enlice bir sıra silme kuşağı yer alır. Aynı kuşak, yapının saçak altında da kullanılmıştır. Saçak altındaki bu silmenin altında meander motifi ile oluşturulmuş enlice bir silme kuşağı daha cephe boyunca uzanmaktadır.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik uzanan birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu, demir malzemeli kapı, iki yandan taşıyıcı özelliği olmayan, sütun görümlü taş söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 98, Çizim 36).

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, parmaklıklı bir aydınlatma penceresi

¹⁷⁵ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

mevcuttur. Kanat ve aydınlatma pencerelerinin parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir.

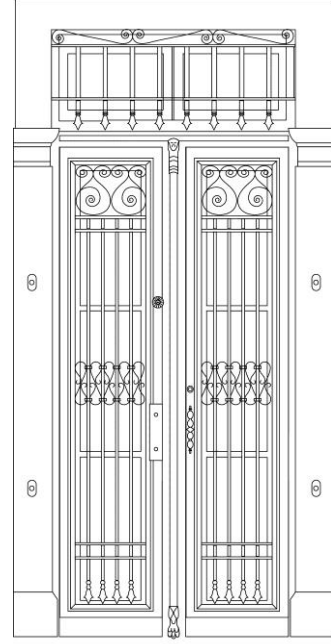
Kapı kanatları, 120 cm. eninde, 227 cm. boyundadır. Kanatlardan biri üzerindeki döküm kapı kolu 23 cm. uzunluğundadır. Tepe noktasında bir insan yüzü, alt kısmında bir arslan pençesi bulunan, gövdesi geometrik örnekle süslemelere sahip bini 5 cm. enindedir. Kapının içinde yer aldığı nişin derinliği 65 cm.'dir.

Resim 97: Kuzey Cephesi

Resim 98: Ana Giriş Kapısı

95 Sokak No. 9 Göztepe Sağlık Ocağı Göztepe

Çizim 36: Kat. No. 28- Kapı

KATALOG NO. 29: 95 SOKAK NO: 17 GÖZTEPE

Konut, 95 Sokak No: 17 Göztepe adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 99). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷⁶. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Yapının tüm pencereleri dikdörtgen formludur ve demir kepenklere sahiptir. Basık tutulmuş bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiştir.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan lentolu giriş kapısı, yapıya dik uzanan birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Kapı iki yanda, taşıyıcı özelliği olmayan, sütun görünümlü taş söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 100, Çizim 37).

Kapı kanatlarının alt yüzeyinde masif demir birer pano ile bu panoların ortasına yerleştirilmiş bitkisel süslemeli birer kabara yer alır. Kanatların üst yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır.

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi mevcuttur. Kapı kanatlarında uygulanan desen, küçük farklar ile aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarında da uygulanmış, kanatlarda dikey, aydınlatma penceresinde ise yatay düzlemde kullanılmıştır. Kapı kanatlarının birleştiği hat üzerinde bir bini yer almaktadır. Tüm gövdesi kabartma bitkisel süslemelerle kaplı olan bininin üst tarafında bir insan yüzü, alt kısmında ise bir aslan pençesi seçilmektedir.

¹⁷⁶ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmındaki elbise kolu üzerinde, yuvarlak taşlı, enlice bir bilezik ile yüzük parmağında yine yuvarlak taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 101).

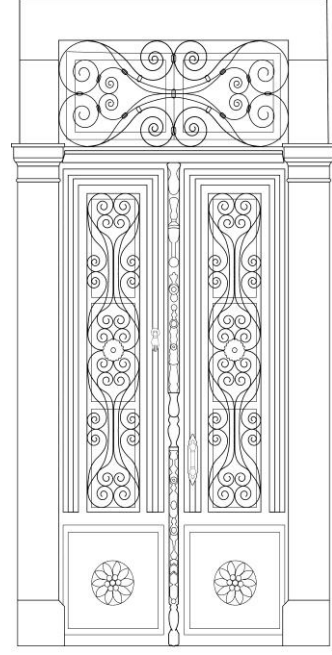
Kapı kanatları, 130 cm. eninde, 240 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 12 cm., kapı kolu 20 cm. uzunluğunda, bini ise 6 cm enindedir. Niş derinliği 81 cm.'dir.

Resim 99: Kuzey Cephesi

Resim 100: Ana Giriş Kapısı

95 SOKAK NO 17 GÖZTEPE

Çizim 37: Kat. No. 29-Kapı

Resim 101: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 30: 97 SOKAK NO: 1-A GÖZTEPE

Konut, 97 Sokak No: 1-A Göztepe adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut veya işyeri olarak herhangi bir işlevi yoktur.

Yüksek bir bodrum kata sahip tek katlı bir yapıdır (Resim 102). Taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş olan konut sonradan sıvanmıştır. Bugün oldukça harap durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷⁷. Giriş kapısı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir. Üzerleri birer sıra silme ile hareketlendirilmiş pencereler ahşap kepenklere sahiptir.

Kot farkından dolayı adeta normal bir kat kadar yüksek tutulmuş olan bodrum kat, bir kapı ve pencere ile dışarı açılmaktadır. Yine kot farkından dolayı bu açıklıklar, giriş kat açıklıkları ile farklı akslar üzerinde yer almaktadır.

Pek derin olmayan bir niş içerisinde yer alan ve doğrudan sokağa açılan lentolu giriş kapısı iki yanda, taşıyıcı özelliği olmayan, sütun görünümlü taş söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 103, Çizim 38).

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Her iki kanadın ortasına birer çıpa motifi, alt kısmına ise 12 yapraklı birer çiçek motifi yerleştirilmiştir. Çıpa motifinin alt ve üst tarafına birer eşkenar dörtgen yerleştirilmiş ve bu dörtgenlerin içi baklava motifleri ile doldurulmuştur. Kapı kanatlarının birleşme noktasında yer alan bini, yivli bir sütun biçiminde düzenlenmiştir. Üst kısmı silindirik başlık ve gövdeye sahip bu sütunun alt kısmı ise kare kesitli bir gövde şeklinde devam edip, yine kare kesitli bir kaide ile sonlanmaktadır.

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Kapı kanatlarından farklı bir parmaklık desenine

¹⁷⁷ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

sahip olan aydınlatma penceresinin ortasında, konut sahibinin isminin baş harfleri olabileceğini düşündüğümüz “K K” harfleri yer almaktadır.

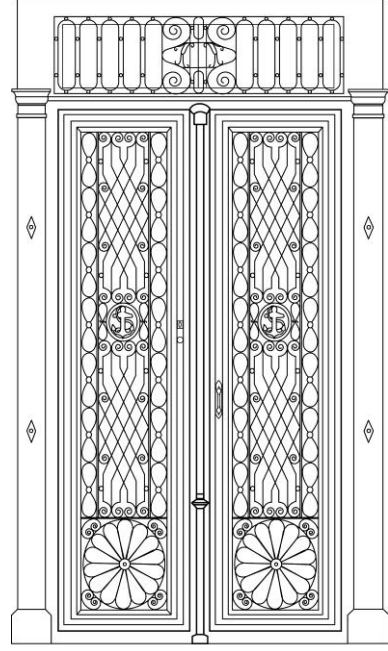
Kapı kanatları 142 cm. eninde, 262 cm. boyundadır. Kapı kolu 18 cm., bini yaklaşık 6 cm enindedir. Kapının yer aldığı niş 65 cm. derinliğindedir.

Resim 102: Kuzey Cephesi

Resim 103: Ana Giriş Kapısı

97 Sokak No. 1-A GÖZTEPE

Çizim 38: Kat. No. 30-Kapı

KATALOG NO. 31: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 862 VALİ KONAĞI

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 862Vali Konağı adresinde yer almaktadır. 832 ada, 10 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 104). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁷⁸. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına dikdörtgen formlu birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Üzerleri birer sıra silme ile hareketlendirilen kapı ve pencere sövelerinin ortasında kilit taşı görünümlü birer süsleme yer almaktadır.

Doğrudan içinde yer aldığı bahçeye açılan lentolu giriş kapısı iki yanda, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 105, Çizim 39).

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların üst kısmında, bir rozet içerisinde 8 yapraklı birer çiçek motifi yer almaktadır. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, kadın eli şeklinde bir tokmak mevcuttur. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, enlice bir bileklik ile orta ve serçe parmakları üzerinde taşlı birer yüzük dikkati çekmektedir (Resim 107).

Konutun bahçe kapısı üzerinde, yapının inşa tarihi olduğunu düşündüğümüz 1900 tarihi bulunmaktadır¹⁷⁹ (Resim 106).

¹⁷⁸ Yapının giriş cephesi kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

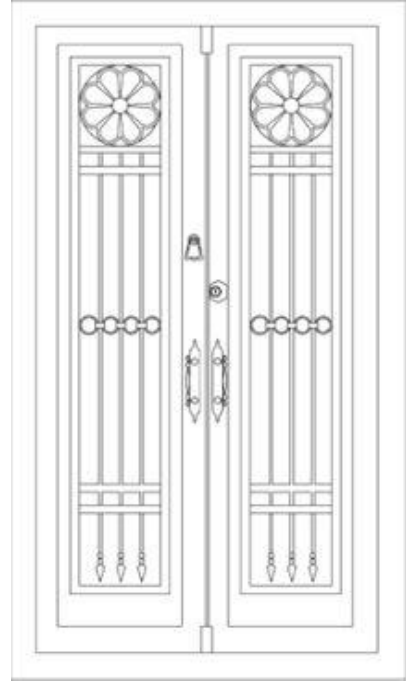
¹⁷⁹ Konut sahibinin izin vermemesi nedeniyle kapının ölçüleri alınamamıştır.

Resim 104: Kuzey Cephesi

Resim 105: Ana Giriş Kapısı

Çizim 39: Kat. No. 31-Kapı

Resim 106: Bahçe Kapısı Üzerinde Yer Alan İnşa Tarihi

Resim 107: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 32: 99 SOKAK NO: 7 SADIK BEY

Konut, 99 Sokak No: 7 Sadık Bey adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Kot farkı dolayısıyla, giriş cephesinde¹⁸⁰ oldukça basık tutulduğu gözlenen bir bodrum üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 108). Bodrum kat açıklıkları cephe üzerinde sadece birer havalandırma penceresi boyutunda düzenlenmiştir. Bodrum giriş kapısı doğu cephesi üzerindedir. Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Yapı, giriş cephesinde derince bir niş içine yerleştirilmiş kapısı ve kapının iki yanında, cephenin doğu ve batı kenarlarında yer alan birer penceresi ile simetrik bir düzen gösterir. Basık kemerle örtülü pencereler ahşap kepenklere sahiptir.

Demir malzemeli, lentolu giriş kapısı iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Lento üzerine bir kilit taşı yerleştirilmiştir. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatları ve aydınlatma penceresinin parmaklıkları farklı motiflere sahiptir (Resim 109, Çizim 40).

Kapı kanatlarının eni 123 cm., boyu 235 cm.'dir. Kapı kolunun boyu 12 cm.'dir. Bini 5 cm. enindedir. Giriş kapısının yer aldığı nişin derinliği 75 cm.'dir.

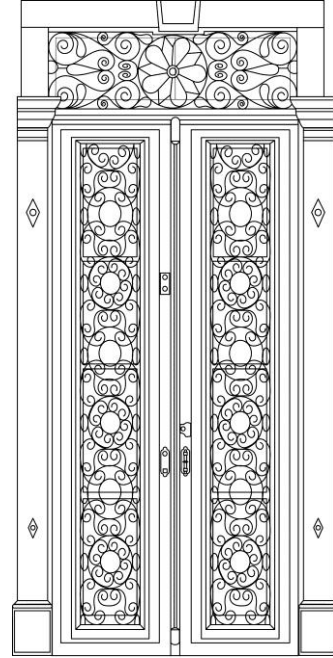
¹⁸⁰ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Resim 108: Kuzey Cephesi

Resim 109: Ana Giriş Kapısı

99 Sokak No. 7 Sadık Bey

Çizim 40: Kat. No. 32-Kapı

KATALOG NO. 33: 99 SOKAK NO: 9 SADIK BEY

Konut, 99 Sokak No: 9 Sadık Bey adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça basık tutulmuş bir bodrum üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 110). Taş ve tuğla malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Yapı, giriş cephesinde¹⁸¹ derince bir niş içine yerleştirilmiş ana giriş kapısı ve kapının doğu ve batısında yer alan birer penceresi ile simetrik bir düzen gösterir. Basık kemerle örtülü pencereler ahşap kepenklere sahiptir. Pencere söveleri üzerinde kilit taşı görünümlü birer kabartma yer almaktadır. Cephede, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiş ancak oldukça basık tutulmuş birer bodrum kat penceresi mevcuttur.

Saçak altında, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak dizilmesi ile oluşturulan silme kuşağı cephe boyunca uzanır. Bu taşların aralarına tuğla boyutunda kesilmiş enine dikdörtgen taşlar yerleştirilmiştir.

Çok derin olmayan bir niş içinde yer alan lentolu giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının alt yüzeyi, yerden belli bir seviyeye kadar masif tutulmuştur. Her iki kanatta bu masif bölümlerin ortasına bitkisel örnekli birer kabara yerleştirilmiştir. Kanatların üst yüzeyi ise demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatları ve aydınlatma penceresinin parmaklıkları farklı motiflere sahiptir (Resim 111, Çizim 41).

Kanatlardan biri üzerinde kadın eli şeklinde dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, büzgülü elbise kolu üzerinde, inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında bir yüzük dikkati çekmektedir. Tokmağın iç kısmında, kapıya vurulduğunda ses çıkarmayı kolaylaştıran top benzeri bir cisim bulunmaktadır (Resim 112).

¹⁸¹ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

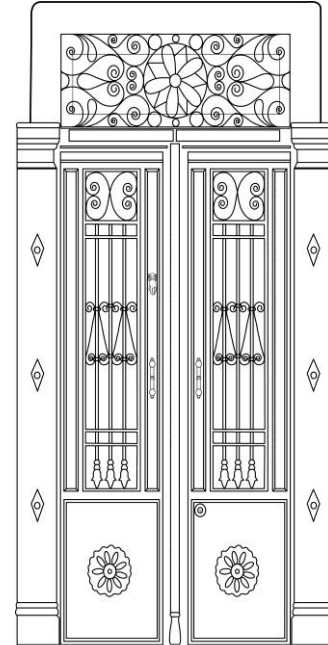
Kapı kanatlarının eni 115 cm., boyu 212 cm.'dir. Kapı kolu 14 cm., el şeklindeki tokmak 11 cm. uzunluğundadır. Bini 5 cm. enindedir. Giriş kapısının yer aldığı nişin derinliği 41 cm.'dir.

Resim 110: Kuzey Cephesi

Resim 111: Ana Giriş Kapısı

99 Sokak No.9 Sadık Bey

Çizim 41: Kat. No. 33-Kapı

Resim 112: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 34: 177 SOKAK NO: 15 KÖPRÜ

Konut, 177 Sokak No: 15 Köprü adresinde yer almaktadır. 726 ada, 4 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Alçak tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yükselen, iki katlı, taş ve tuğla malzemeli bir yapıdır. Giriş cephesi bugün sıvalı durumdadır (Resim 114).

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁸². Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına, cephenin doğu ve batı kenarlarına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Giriş kat pencerelerinin altında geometrik bezemeye sahip birer süsleme panosu yer almaktadır. Dikdörtgen formlu pencereler üst katta ahşap, giriş katında ise demir kepenklere sahiptir ve üzerlerinde birer kilit taşı yer almaktadır. Üst kat pencereleri üzerine ince birer sıra silme yerleştirilmiştir. Bodrum kat pencereleri, diğer pencerelerden daha alçak tutulmuştur.

Giriş cephesinde kapı ve pencereler plasterlerle ayrılarak vurgulanmıştır. Plasterler, dikey yerleştirilen dikdörtgen biçimli kesme taşlardan oluşmaktadır. Katları ayıran friz, profilli ve dışa taşıntılı ince bir sıra silmenin hemen altında yer alan, yivlerle hareketlendirilmiş enlice bir kuşaktan oluşmaktadır.

Binanın sıvanmadan bırakılmış doğu cephesi üzerinde yüksek bir merdivenle ulaşılan bir kapı yer almaktadır. Bu kapının güneyinde altlı üstlü yerleştirilmiş birer pencere açıklığı mevcuttur. Merdivenlerin alt ucuna bodrum kapısı yerleştirilmiştir (Resim 113).

Çok derin olmayan bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı, yapıya dik uzanan birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi

¹⁸² Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

parmaklıklarla kaplıdır. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Aydınlatma penceresi ve kanat parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir (Resim 115, Çizim 42).

Kanatlardan birinin üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, büzgülü elbise kolu üzerinde, inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında oval taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 116).

Kapının yer aldığı nişin lentosu üzerinde kilit taşı görünümlü bir süsleme ile bunun hemen altında yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan taş kabartma bir bezeme yer almaktadır. Giriş nişinin üst örtüsü köşeleri düğümlü, taş kabartma bir kartuş ile dekore edilmiştir.

Giriş kapısı kanatları 120 cm. eninde, 235 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 13 cm., kapı kolu 23 cm. boyunda, geometrik örnekle bini 5 cm. enindedir. Giriş kapısının yer aldığı nişin derinliği 93 cm.'dir.

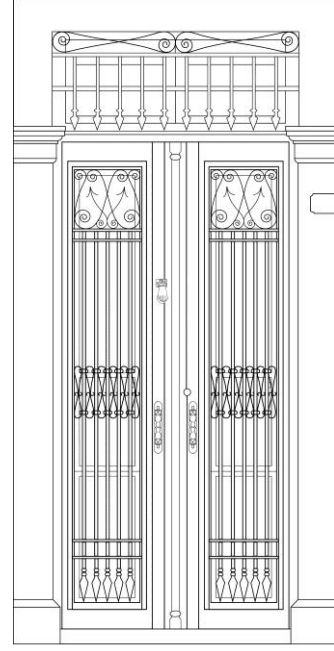
Resim 113: Doğu ve Kuzey Cepheleri

Resim 114: Kuzey Cephesi

Resim 115: Ana Giriş Kapısı

177 Sokak No. 15 KÖPRÜ Giriş Kapısı

Çizim 42: Kat. No. 34-Kapı

Resim 116: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 35: 177 SOKAK NO: 23 KÖPRÜ

Konut, 177 Sokak No: 23 Köprü adresinde yer almaktadır. 727 ada 9 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksekçe bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 117). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Giriş cephesinde¹⁸³, yapının giriş ve bodrum katları asimetrik, üst katı ise simetrik düzen örneği gösterir. Ana giriş ve bodrum kapıları cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da aynı aksta ikişer pencere yerleştirilerek asimetrik bir düzen elde edilmiştir. Yapının üst katı, ortada yer alan cumbanın doğu ve batısına yerleştirilmiş birer pencere ile simetrik bir düzene sahiptir.

Yapının katları enlice bir taş silme ile vurgulanmıştır. Aynı silme kuşağı saçak altında da yer almaktadır.

Dikdörtgen formlu giriş kat pencereleri ile yapının diğer pencerelerinden daha alçak tutulmuş bodrum kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Derince bir niş içinde yer alan lentolu giriş kapısı iki bölümden oluşmaktadır (Resim 118, Çizim 43). Kapı kanatlarının hemen yanında bulunan yaklaşık bir kanat enindeki bölüm pencere olarak değerlendirilmiştir. Bu pencerenin giriş holüne ışık sağlamak amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. Giriş sahanlığına, cepheye hafifçe kıvrılarak uzanan, oldukça yüksek tutulmuş bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır.

İki kanatlı giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı ile hemen bitişiğindeki pencerenin sövelerinden biri ortaktır. Pencerenin diğer yanında da bu sütun görünümlü söve tekrarlanmış ve tıpkı kapı gibi pencere de iki yanda sövelerle sınırlandırılmıştır.

¹⁸³ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Demir malzemeli kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. İki bölümlü giriş kapısı ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, içi boş, köşeleri yuvarlatılmış üçgen şekilli bir tokmak yer almaktadır (Resim 119, Çizim 44).

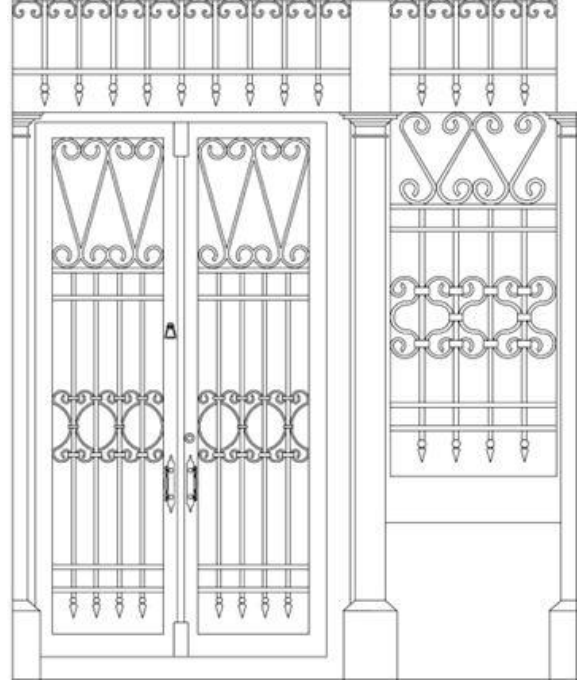
Kapı kanatları 115 cm. eninde, 228 cm. boyundadır. Kapı kanatlarına bitişik durumdaki pencerenin eni 55 cm.'dir. Tokmak 10 cm., kapı kolu 19 cm. uzunluğunda, bini ise 5 cm enindedir. Kapının içinde yer aldığı nişin bir duvarı 71 cm, diğeri ise 156 cm. derinliğindedir.

Resim 117: Kuzey Cephesi

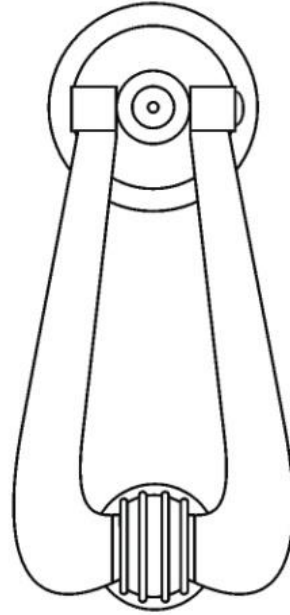
Resim 118: Ana Giriş Kapısı

Çizim 43: Kat. No. 35-Kapı

Resim 119: Kapı Tokmağı

Çizim 44: Kat. No. 35-Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 36: 177 SOKAK NO: 33 KÖPRÜ

Konut, 177 Sokak No: 33 Köprü adresinde yer almaktadır. 727 ada, 4 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek bir bodrum kat üzerine inşa edilmiş taş malzemeli, iki katlı yapı bugün sıvalı durumdadır (Resim 120).

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁸⁴. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir. Bodrum kat giriş kapısı ve penceresi, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiş ve daha basık tutulmuşlardır. Bodrum kat cephesi, taş kaplama görünümü verecek biçimde sıvanmıştır.

Pencere söveleri ile giriş nişini çevreleyen sövenin üzerine taş süslemeli tepelikler yerleştirilmiştir. Pencere söveleri üzerindeki süslemeler, istiridye kabuğu ve kıvrım dallardan oluşan bir kompozisyona sahiptir. Giriş nişi üzerindeki süsleme kompozisyonu ise çiçek ve yaprak motifleri ile kıvrım dallardan oluşmaktadır. Yapının giriş ve üst katları arasında, uçları yuvarlatılmış taşların arada birer boşluk bırakılarak dizilmesi ile oluşturulan enlice bir silme kuşağı yer almaktadır. Aynı silme kuşağı, saçak altında da tüm cephe boyunca uzanır.

Oldukça derin bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik uzanan bir merdivenle doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli, parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Sade süslemelere sahip kanat ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir (Resim 121, Çizim 45).

¹⁸⁴ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

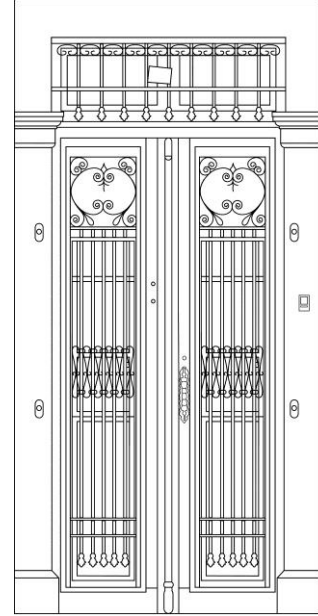
Kapı kanatları 127 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Kapı kolu 25 cm. uzunluğunda, bini ise 5 cm. enindedir. Giriş kapısının içinde yer aldığı niş, 147 cm. derinliğindedir.

Resim 120: Kuzey Cephesi

Resim 121: Ana Giriş Kapısı

177 Sokak ile 200 Sokak Köşesi No. 33 KÜÇÜKYALI

Çizim 45: Kat. No. 36-Kapı

KATALOG NO. 37: 178 SOKAK NO: 4 KÖPRÜ

Konut, 178 Sokak No: 4 Köprü adresinde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksekçe bir bodrum kat üzerine inşa edilmiş iki katlı, taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır (Resim 122).

Giriş katta asimetric, üst katta ise simetric bir cephe düzenine sahiptir¹⁸⁵. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına, cephenin doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilerek asimetric bir görünüm elde edilmiştir.

Yapının giriş ve üst katlarındaki tüm açıklıklarının söveleri ortasına kilit taşı görünümlü birer süsleme yerleştirilmiştir. Giriş katta, kapı ve pencere söveleri üzerinde bitkisel motifler, kıvrım dallar, istiridye kabuğu motifi ile meydana getirilmiş taş kabartma tepelikler yer almaktadır. Üst katın pencere söveleri ortasında sadece birer kilit taşı mevcuttur. Yapının üst kat pencerelerinde herhangi bir panjur ya da kepenk mevcut değildir. Giriş kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir. Cumba, taş konsollarla taşınmaktadır. Yapının giriş ve üst katları arasında, ince silme dizilerinin bir araya gelmesi ile oluşan enlice bir kuşak yer almaktadır.

Bodrum katta dikdörtgen biçimli bir giriş kapısı ve daha geniş tutulmuş kare biçimli bir açıklık yer almaktadır. Her iki açıklık ta, diğer katlardaki açıklıklara göre daha basık tutulmuştur.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ana giriş kapısı, cepheyi hafifçe kıvrılarak uzanan bir merdiven dizisiyle doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Demir kapı kanatlarının üst

¹⁸⁵ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

kesiminde, enine dikdörtgen biçimli, parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanatların ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir (Resim 123, Çizim 46). Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, içi boş, köşeleri yuvarlatılmış üçgen şekilli bir tokmak yer almaktadır (Resim 124).

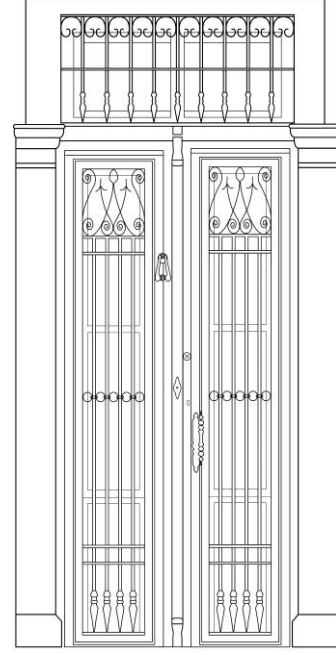
Kapı kanatları 124 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Tokmak 10 cm., kapı kolu ise 21 cm. uzunluğundadır. Bini 5 cm. enindedir. Niş derinliği 58 cm.'dir.

Resim 122: Güney Cephesi

Resim 123: Ana Giriş Kapısı

Çizim 46: Kat. No. 37- Kapı

Resim 124: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 38: 178 SOKAK NO: 7 KÖPRÜ

Konut, 178 Sokak No: 7 Köprü adresinde yer almaktadır. 725 ada, 14 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum üzerinde yükselen iki katlı bir yapıdır (Resim 125). Taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁸⁶. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Bodrum kat kapı ve penceresi, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiş ve daha basık tutulmuştur. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ana giriş kapısı birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 126, Çizim 47).

Kapı kanat pencereleri basık kemerlidir. Bu pencerelerin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Basık kemerlerin hemen üzerinde yer alan ahşap bölüm, bitkisel desenli kabartmalarla bezenmiştir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sağ el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, büzgülü elbise kolu üzerinde, inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında oval taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 127). Kanatların birleşim çizgisi üzerinde tüm gövdesi yivli bir bini yer almaktadır.

Kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat ve aydınlatma pencere parmaklıklarının desenleri aynı olmamakla beraber detaylarda bir uyum sağlandığı görülür.

¹⁸⁶ Konutun giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Giriş nişinin yan duvarları üzerinde kartuş içine alınmış birer madalyon yer almaktadır. Niş, cephe üzerinde taş sövelerle çevrelenerek vurgulanmıştır.

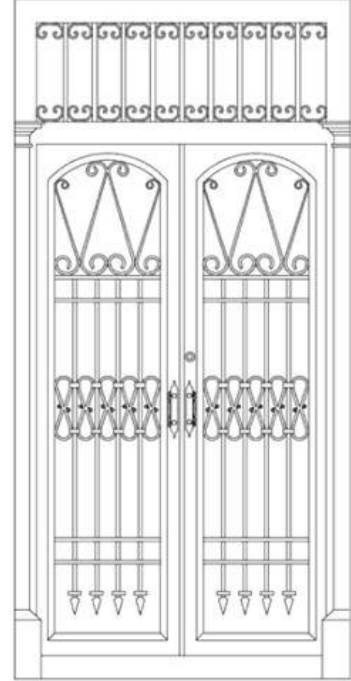
Kapı kanatları yaklaşık 128 cm. eninde, 235 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 12 cm., kapı kolu 20 cm. uzunluğunda, bini ise 6 cm. enindedir. Niş derinliği 100 cm.'dir.

Resim 125: Kuzey Cephesi

Resim 126: Ana Giriş Kapısı

Çizim 47: Kat. No. 38-Kapı

Resim 127: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 39: 211 SOKAK NO: 24 KÖPRÜ

Konut, 211 Sokak No: 24 Köprü adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı, taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır (Resim 128).

Yapı, giriş cephesinin her iki katında farklı düzenlemelere sahiptir¹⁸⁷. Üst katında üç adet dikdörtgen formlu pencere yer alır. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir. Üst kat pencerelerinin de daha önceleri kepenklere sahip olduğu pencere sövelerinin kenarlarındaki izlerden anlaşılmaktadır. Oldukça basık tutulmuş olan bodrum kat pencere ve kapısı, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ana giriş kapısı, cepheye dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan, yapının da içinde yer aldığı bahçeye açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 129, Çizim 48).

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Demir kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Ancak bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır. Her iki kanadın ortasına birer ay yıldız motifi yerleştirilmiştir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, büzgülü elbise kolu üzerinde, inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında oval taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 130).

Giriş nişi, cephe üzerinde taş sövelerle çevrelenerek vurgulanmıştır¹⁸⁸.

¹⁸⁷ Giriş cephesi kuzeye bakmaktadır.

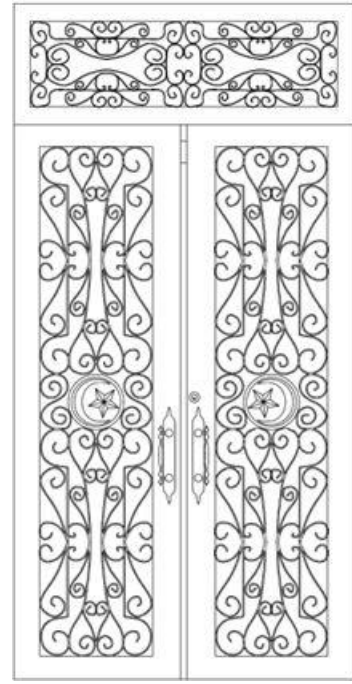
¹⁸⁸ Konut sahibinden izin alınmadığı için konuta ait giriş kapısının ölçüleri tespit edilememiştir.

Resim 128: Kuzey Cephesi

Resim 129: Ana Giriş Kapısı

Çizim 48: Kat. No. 39-Kapı

Resim 130: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 40: 133 SOKAK NO: 4 KÜÇÜKYALI

Konut, 133 Sokak No: 4 Küçükalyalı adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlı bir yapıdır. Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır (Resim 131).

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁸⁹. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir. Kapı ve pencere sövelerinin ortasında kilit taşı görünümlü birer kabartma yer almaktadır. Üzerlerine ise kıvrım dallar, istiridye kabuğu motiflerinden oluşan taş kabartma tepelikler yerleştirilmiştir. Saçak altında, uçları yuvarlatılmış taşların, aralarında boşluk bırakılmaksızın yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş bir silme kuşağı yer alır. Bu kuşağın hemen altında, yine uçları yuvarlatılmış ve yüzeyden dışa taşıntılı yerleştirilmiş taşların, bu kez aralarında boşluk kalacak şekilde birer atlanarak yan yana dizilmesiyle oluşturulmuş bir başka silme kuşağı cephe boyunca uzanır.

Çok derin olmayan bir niş içine yerleştirilen giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 132, Çizim 49).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir.

Kapı kanatları yaklaşık 120 cm. eninde ve 220 cm. boyundadır. Kapı kolu 17 cm. boyunda ve bini 5 cm. enindedir. Niş derinliği 71cm.'dir.

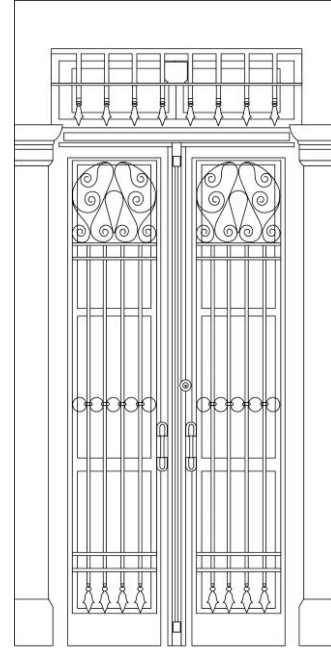
¹⁸⁹ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Resim 131: Güney Cephesi

Resim 132: Ana Giriş Kapısı

133 Sokak No. 4 KÜÇÜKYALI

Çizim 49: Kat. No. 40-Kapı

KATALOG NO. 41: 133 SOKAK NO: 12 KÜÇÜKYALI

Konut, 133 Sokak No: 12 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 793 ada, 1 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 133). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁰. Ana giriş ve bodrum kapıları cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da ikişer pencere yerleştirilerek asimetrik bir düzen elde edilmiştir. Bodrum kat açıklıkları, giriş kat açıklıklarına oranla daha dar ve alçak tutulmuştur ve cephe üzerinde birer taş söve ile çevrelenerek vurgulanmıştır. Bodrum pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Yapının giriş nişi ve giriş kat pencere söveleri ortasına kilit taşı görünümlü birer kabartma yerleştirilmiştir. Sövelerin üzerinde ise kıvrım dallar ve istiridye kabuğu motiflerinden oluşan taş kabartma tepelikler yer almaktadır. Pencereler ahşap kepenklere sahiptir. Saçak altında, uçları yuvarlatılmış taşların yüzeyden taşıntı yapacak şekilde ve aralarında birer boşluk bırakılarak yan yana dizilmesiyle oluşturulmuş bir silme kuşağı cephe boyunca uzanır.

Yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan giriş kapısı, önündeki küçük sahanlığa açılır. Derince bir niş içinde yer alan lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 135, Çizim 50).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanat parmaklıklarının alt bitişleri, pencere parmaklıklarının ise üst bitişleri ok ucu biçimindedir. Giriş nişi içerisine, kapı sövesine

¹⁹⁰ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

bitişik yerleştirilmiş bir pencere açılmıştır. Taş söveli pencere, ahşap kepenklere sahiptir (Resim 134).

Giriş nişi, cephe üzerinde taş bir söve ile çevrelenerek vurgulanmış ve giriş kat pencere söveleri ile görsel bir bütünlük oluşturması sağlanmıştır.

Kapı kanatları, 115 cm. eninde, 220 cm. boyundadır. Kapıya bitişik durumdaki pencere, yaklaşık 60 cm. eninde ve 180 cm. boyundadır. Kapı kolu 17 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Niş yan duvarlarının biri 121 cm., diğeri ise 128 cm. derinliğindedir.

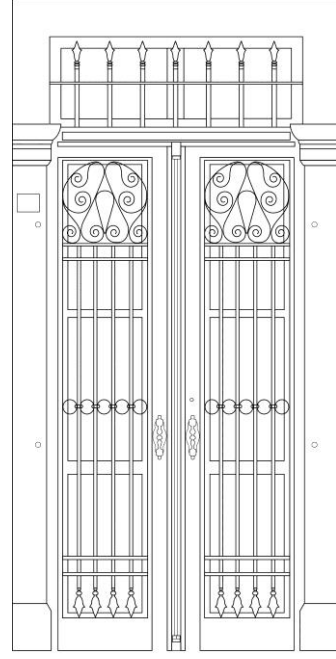
Resim 133: Güney Cephesi

Resim 134: Giriş Nişi ve Niş İçinde Yer Alan Pencere

Resim 135: Ana Giriş Kapısı

133 Sokak No. 12 KÜÇÜKYALI

Çizim 50: Kat. No. 41-Kapı

KATALOG NO. 42: 133 SOKAK NO: 16 KÜÇÜKYALI

Konut, 133 Sokak No: 16 Küçükalyalı adresinde yer almaktadır. 807 ada, 8 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum üzerinde yükselen iki katlı bir yapıdır (Resim 136). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi, tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Yapı tüm katlarında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹¹. Üst katta, orta akstan biraz doğuya kaydırılmış cumbanın batısına dikdörtgen formlu bir pencere yerleştirilmiştir. Doğusu ise boş bırakılmıştır. Giriş katta ise kapı, cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Giriş nişi lentosu ve pencere söveleri üstünde taş kabartma tepelikler yer almaktadır. Pencere söveleri üzerine birer çiçek motifi yerleştirilmiştir. Niş lentosunun üzeri ise yaprak ve çiçek motifleri ile “C” biçimli kıvrımlardan oluşan bir süsleme kompozisyonu ile dekore edilmiştir.

Her bir pencere açıklığının altına karosimanlardan oluşan birer süsleme yerleştirilmiştir. Bu süslemenin ortasında daire içinde yer alan çiçek motifi, etrafındaki meander motifleriyle çevrelenmiştir (Resim 139).

Yapının giriş ve üst katları arasında, uçları yuvarlatılmış taşların, yüzeyden taşıntı yapacak şekilde ve aralarında birer boşluk bırakılarak yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş bir silme kuşağı yer almaktadır. Bu kuşağın hemen altında ise uçlarından biri yuvarlatılmış enine dikdörtgen biçimli, dört adet tuğla boyutunda taşın yuvarlak uçlarının, duvar yüzeyi üzerinde karşılıklı bir araya getirilmesiyle yıldız benzeri bir motifin elde edildiği enlice bir kuşak yer almaktadır. Kat aralarında yer alan bu iki silme kuşağı, yapının saçak altında da aynen tekrarlanmıştır.

¹⁹¹ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Yapının giriş ve üst katlarında, cephenin doğu ve batı kenarlarını sınırlandıran birer plaster yer almaktadır. Bu plasterlerin sade tutulmuş gövde ve başlıkları, tuğla biçiminde ve boyutunda düzgün kesilmiş taşlarla oluşturulmuştur.

Giriş kat pencereleri demir, üst kattaki tek pencere ise ahşap oyma süslemelerle işlenmiş kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içine yerleştirilen giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir (Resim 137, Çizim 51).

Kapı kanatlarından biri üzerinde el şeklinde, muhtemelen pirinç malzemeli bir kapı tokmağı yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, elbise kolu üzerinde enlice bir bilezik ile orta ve yüzük parmaklarında yuvarlak taşlı birer yüzük dikkati çekmektedir (Resim 138).

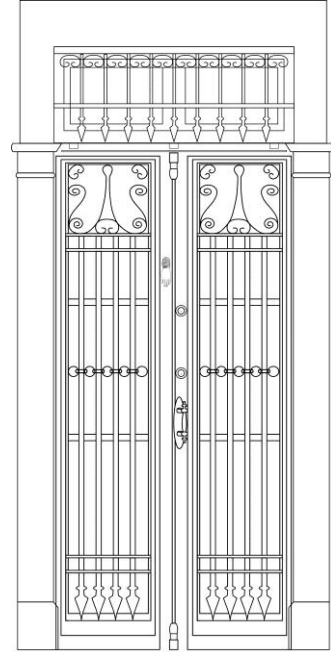
Kapı kanatları, yaklaşık 109 cm. eninde, 212 cm. boyundadır. Tokmak 14 cm., kapı kolu 23 cm. uzunluğunda, bini ise 5 cm. enindedir. Niş derinliği 40 cm.'dir.

Resim 136: Güney Cephesi

Resim 137: Ana Giriş Kapısı

133 Sokak No. 16 Küçükyağlı

Çizim 51: Kat. No. 42-Kapı

Resim 138: Kapı Tokmağı

Resim 139: Pencere Altındaki Karosiman Süsleme

KATALOG NO. 43: 139 SOKAK NO: 6 KÜÇÜKYALI

Konut, 139 Sokak No: 6 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 809 ada, 1 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 140). Bodrum kat cephesi yığma taş ve tuğla malzemeli yapının üst katı bugün sıvalı durumdadır.

Simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹². Oldukça derin bir niş içinde yer alan giriş kapısı cephenin ortasına yerleştirilmiştir. Kapının iki yanında, cephenin doğu ve batı kenarları üzerinde dikdörtgen formlu ikişer pencere yer almaktadır. Bodrum katında, ana giriş kapısına ulaşan merdivenlerin iki yanında yer alan birer pencere ile simetrik düzen tekrarlanmıştır (Çizim 52). Giriş cephesindeki tüm pencereler sade, dikdörtgen taş sövelere sahiptir.

Yapının batı cephesi asimetrik bir görünüm sunmaktadır. Giriş katta üç pencere, bodrum katta bir giriş kapısı (Resim 143) ve onun güneyinde yer alan iki pencere ile dışarı açılmaktadır.

Batı cephesinin giriş kattaki pencereleri üzeri birer sıra silme ile hareketlendirilirken, bodrum kat pencereleri, yapının diğer tüm pencereleri gibi sade, dikdörtgen taş söveler ile çevrelenmiştir (Resim 140).

Yapının tüm cephelerinde giriş kat pencereleri ahşap, bodrum kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir.

Oldukça derin bir niş içine yerleştirilmiş ve yapıya dik uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan lentolu giriş kapısı iki yanda, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır (Resim 141, Çizim 53). Kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen

¹⁹² Konutun giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

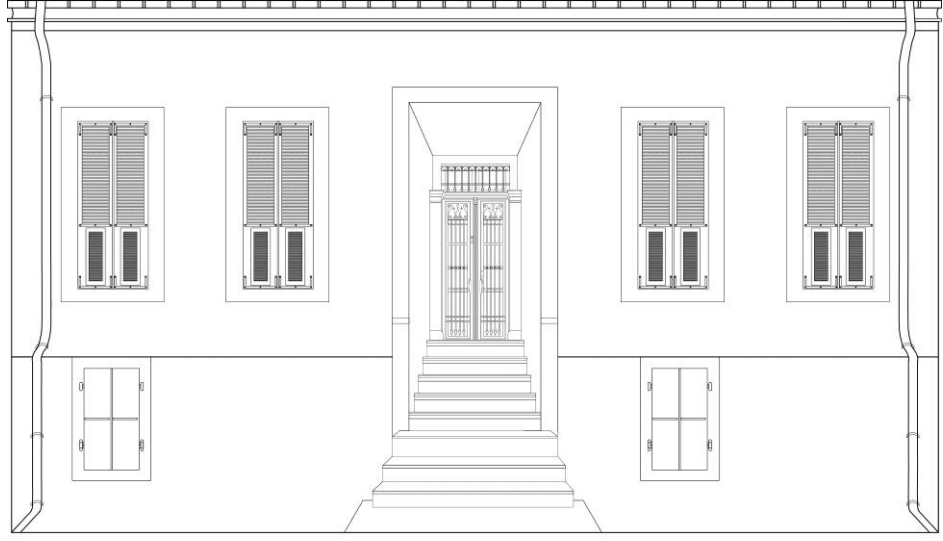
biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Oldukça sade tutulmuş kanat ve aydınlatma pencereleri parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir.

Kanatlardan birinin üzerinde, kadın eli şeklinde dökme demir bir tokmak yer almaktadır. Sağ el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, ortasında oval bir taş yer alan oldukça enli bir bilezik ve yüzük parmağında oval taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 142).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 113 cm. eninde, 225 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 10 cm., kapı kolu 25 cm. uzunluğunda, bini ise 5 cm. enindedir. Giriş nişi, bir duvarda 127 cm., diğer duvarda ise 130 cm. derinliğindedir.

Resim 140: Kuzey ve Batı Cepheleri

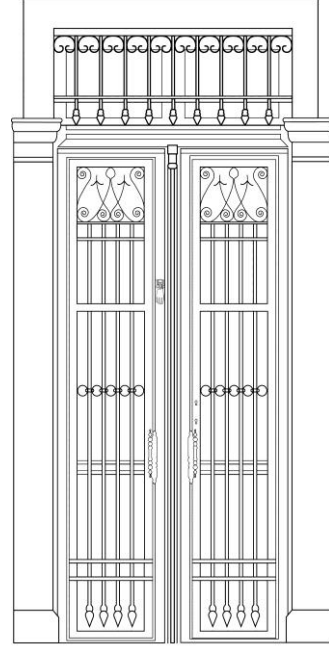

139 sokak no. 6 küçükyalı

Çizim 52: Kat. No. 43-Cephe

Resim 141: Ana Giriş Kapısı

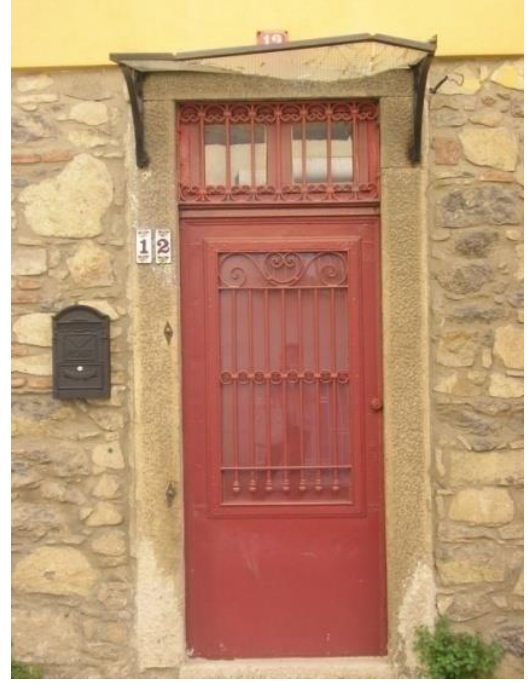

139 Sokak No. 6 Küçükyalı

Çizim 53: Kat. No. 43-Kapı

Resim 142: Kapı Tokmağı

Resim 143: Bodrum Kapısı

KATALOG NO. 44: 141 SOKAK NO: 37 KÜÇÜKYALI

Konut, 141 Sokak No: 37 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 807 ada, 4 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 144). Taş malzemeli yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır. Bodrum katın cephe yüzeyi ise daha büyük boyutlu düzgün kesme taşlarla kaplıdır.

Giriş cephesi asimetrik düzendedir¹⁹³. Giriş katta kapı, cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir. Üst katta, ahşap oyma zengin süslemelere sahip cumba, yapının batı kenarına çekilerek giriş kapısı ile aynı aksta düzenlenmiş ve doğu kenarına da iki pencere açılmıştır. Bodrum kat kapısı, ana giriş kapısının önünde yer alan sahanlığın altına açılmış ve yanda oluşan boşluğa, cephenin doğu kenarına yine iki pencere yerleştirilerek asimetrik düzen tekrarlanmıştır. Pencerelerin tümü aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Giriş cephesinde, yapının birinci ve ikinci katının doğu ve batı kenarlarına birer plaster yerleştirilmiştir. Düzgün kesme taşların dikey dizilimi ile oluşturulan bu plasterler alt kısmı yivli sade başlıklara sahiptir. Aynı aks üzerinde yer alan ana giriş kapısı ve cumbanın da yanına birer sıra halinde yerleştirilerek, cephenin bu iki elemanına vurgu yapılmıştır.

Yapının tüm pencereleri, ortak birer söveye sahip ikiz pencere niteliğindedir. Giriş ve üst kat pencerelerini içine alan taş sövenin üzerine, pencerelerin etrafını tam olarak dolanmayan, adeta yarım bırakılmış hissi veren ince bir dekoratif kuşak yerleştirilmiştir. Bu kuşağın üzerinde kıvrım dallar ve istiridye kabuğu motifinden oluşan taş kabartma tepelikler yer almaktadır. Pencerelerin tümü dikdörtgen formlu ve ahşap kepenklidir. Sadece bodrum kat pencereleri diğerlerine oranla daha alçak tutulmuştur ve söveleri üzerinde kilit taşı görünümlü birer kabartma yer almaktadır.

¹⁹³ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Giriş ve üst kat, farklı biçimlerde silme dizileri ile birbirinden ayrılmıştır. Katlar arasında, uçları yuvarlatılmış taşların yan yana, aralarında boşluk bırakılmaksızın dizilmesi ile oluşturulmuş bir silme kuşağı yer alır. Bunun hemen altında küçük kesilmiş taşların, aralarında birer boşluk bırakılarak dizilmesiyle oluşturulan silme kuşağı uzanır. Aynı silme dizileri saçak altında da uygulanmıştır. Kat silmesindeki uygulamadan farklı olarak saçak altında, girintili çıkıntılı silme kuşağının boşluklarına renkli karosimanlar yerleştirilmiştir.

Cephede gözlemlenen plasterler, silme kuşakları, farklı söve uygulamaları, desenli karolar, cephe kaplamaları, taş kabartma süslemeler cepheye hareket kazandıran unsurlardır. İstiridye kabuğu formu ve kıvrımlı motifler, plasterler, Barok ve Neo Klasik akımlarının konut cephelerine yansıyan uygulamalarıdır.

Derince bir niş içinde yer alan lentolu giriş kapısına, yapıya dik uzanan, hayli yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır. Demir malzemeli kapı iki bölümden oluşmaktadır. Giriş holünü aydınlatmak amacıyla kapının yanına yaklaşık bir kanat eninde dar, uzun bir bölüm daha açılmıştır. İki kanatlı giriş kapısı ve bir kanat enindeki bu bölüm, ortak bir söveyi paylaşan birbirinden ayrı taş çerçevelere sahiptir. Lentoları üzerinde, ortada kilit taşı görünümlü birer kabartma, onun da üzerinde taş kabartma, istiridye kabuğu biçimli birer motif ve etrafında kıvrımlı motifler yer almaktadır (Resim 145, Çizim 54).

Giriş kapısı iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kanatların bitişiğinde yer alan bölümün yanında da bu sütun görünümlü söve tekrarlanmıştır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanatların ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının dekoru birbirinden tamamen farklıdır. Kanatlardan birinin üzerine dökme demir veya pirinçten el şeklinde bir kapı tokmağı yerleştirilmiştir. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, elbise kolu üzerinde enlice bir bilezik ile orta ve yüzük parmaklarında taşlı birer yüzük dikkati çekmektedir (Resim 146).

Giriş kapısı lentosu üzerinde uygulanan süsleme motifleri, cephede niş lentosu üzerinde de tekrarlanmıştır.

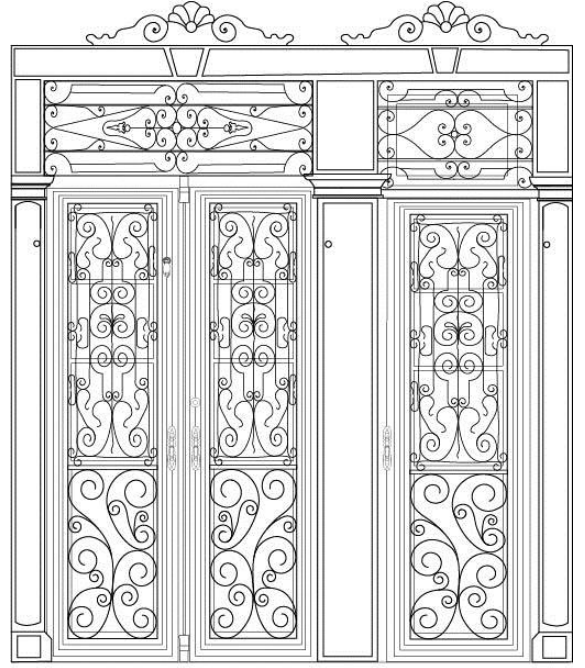
İki kanatlı giriş kapısı yaklaşık 130 cm. eninde,240 cm. boyundadır. Kapı yanındaki pencere yaklaşık 65 cm. enindedir. Tokmak 10 cm., kapı kolu 23 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Niş derinliği 197 cm.'dir.

Resim 144: Güney Cephesi

Resim 145: Ana Giriş Kapısı

141 Sokak No 37 Küçükyağ - Giriş Kapısı

Çizim 54: Kat. No. 44-Kapı

Resim 146: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 45: 141 SOKAK NO: 39 KÜÇÜKYALI

Konut, 141 Sokak No: 39 Küçükalyalı adresinde yer almaktadır. 807 ada, 3 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 147). Taş malzemeli yapının giriş cephesi, girişe uzanan merdivenlerin sokağa bakan yüzleri de dahil olmak üzere tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁴. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerine yerleştirilmiştir ve yapının diğer pencerelerinden daha alçak tutulmuştur. Tüm pencereler dikdörtgen biçimlidir.

Katlar arası, uçları yuvarlatılmış taşların yan yana dizilmesi ile oluşturulan hafif dışa taşıntılı bir silme ile belirlenmiştir. Saçak altında ise yine uçları yuvarlatılmış, dışa taşıntılı taşların, aralarında birer boşluk bırakılarak dizilmesi ile oluşturulmuş bir kuşak cephe boyunca uzanmaktadır.

Derince bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı, yapıya dik uzanan bir merdiven dizisiyle doğrudan sokağa açılmaktadır (Resim 148, Çizim 55). Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların dekoru benzerlikler taşımakla beraber, büyük ölçüde birbirinden farklıdır. Kanatlardan biri üzerine dökme demir, el şeklinde bir tokmak

¹⁹⁴ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

yerleştirilmiştir. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, elbise kolu üzerinde bir bilezik dikkati çekmektedir (Resim 149).

Giriş nişinin yan duvarları üzerine kıvrım dallar, yaprak ve çiçek gibi bitkisel motiflerden oluşan taş kabartma bezemeler yerleştirilmiştir (Resim 150). Niş üst örtüsünde, bir kartuş içinde yer alan yine bitkisel örnekli, taş kabartma bir süsleme mevcuttur.

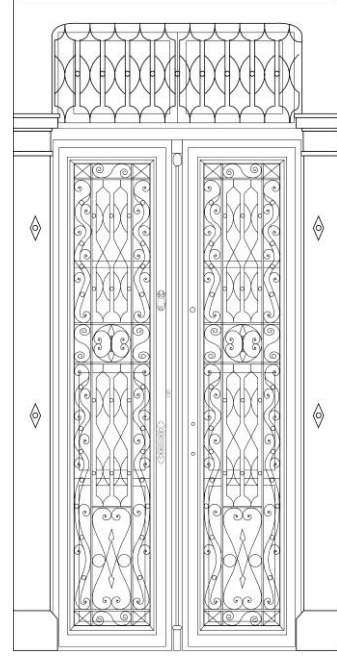
Giriş kapı kanatları, 120 cm. enindedir. Kapı kanat boyu 240 cm.'dir. Tokmak 10 cm., kapı kolu 17 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Niş yan duvarlarından biri 125 cm., diğeri ise 131 cm. derinliğindedir.

Resim 147: Güney Cephesi

Resim 148: Ana Giriş Kapısı

Çizim 55: Kat. No. 45-Kapı

Resim 149:Kapı Tokmağı

Resim 150: Niş Yan Duvarındaki Süsleme

KATALOG NO. 46: 141 SOKAK NO: 51 VE 51/B KÜÇÜKYALI

Konut, 141 Sokak No: 51 ve 51/B Küçükaly adresine kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır. İkiz ev düzeninde yapılmıştır (Resim 151). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Yapı, tüm katlarında simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁵. Yapının üst katında, ortada yer alan cumbanın doğu ve batısına dikdörtgen formlu birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş ve bodrum katında ise ortada yer alan ikiz pencerelerin iki yanına, cephenin doğu ve batı ucuna birer giriş açıklığı yerleştirilerek farklı bir simetri sağlanmıştır (Çizim 56). Bu ikiz pencereler, ortak bir söve ile çevrelenmiştir. Bodrum kat pencereleri, diğer katlarda yer alan pencerelerden daha alçak tutulmuşlardır. Bodrum ve giriş kat pencereleri demir, üst kat pencereleri ise ahşap kepenklere sahiptir.

Derince bir niş içinde yer alan lentolu giriş kapısına hayli yüksek tutulmuş, yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır. Kapı iki kanatlı olup üç bölümden oluşmaktadır. Giriş holünü aydınlatmak amacıyla kapının yanına yaklaşık bir kanat eninde dar, uzun bir bölüm daha açılmıştır (Resim 152, 154; Çizim 57, 58).

Kapı, iki yanda taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur.

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, üç bölümü de kaplayacak şekilde uzanan, enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların dekoru, kanat ve aydınlatma pencerelerinde birbirinden farklı olmakla birlikte bir uyum içerisindedir. Her iki kapıda da, kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde birer

¹⁹⁵ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, büzgülü elbise kolu üzerinde, inci benzeri taşlarla oluşturulmuş bir bilezik ve orta parmağında oval taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 153, 155).

Giriş kapı kanatları, yaklaşık 175 cm. eninde, 220 cm. boyundadır. El biçimli tokmak, her iki kapıda da 10'ar cm. uzunluğundadır. Kapı kolunun uzunluğu ise yine her iki kapıda 23'er cm.'dir. Kanatlar arasında yer alan iki adet biniden her birinin eni 5'er cm.'dir. Niş yan duvarlarından biri 133 cm, diğeri ise 155 cm. derinliğindedir.

Resim 151: Güney Cephesi

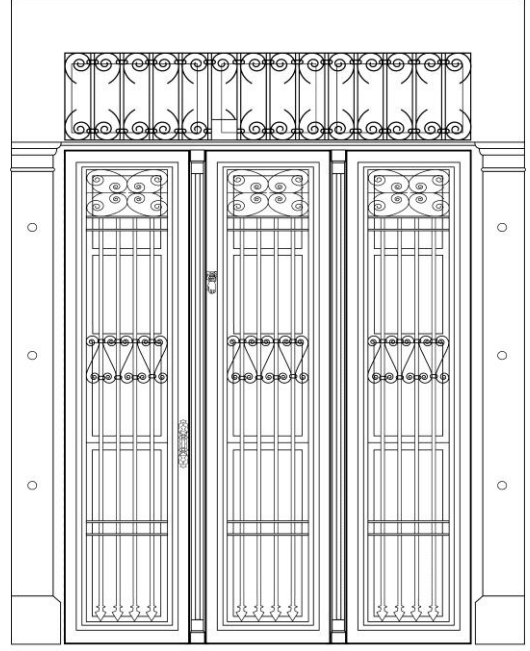

141 Sokak No. 51 Cici Çocuk Evi Kütükhane

Çizim 56: Kat. No. 46-Cephe

Resim 152: Ana Giriş Kapısı (No: 51)

141 Sokak No. 51 Cici Çocuk Evi Küçükyağlı

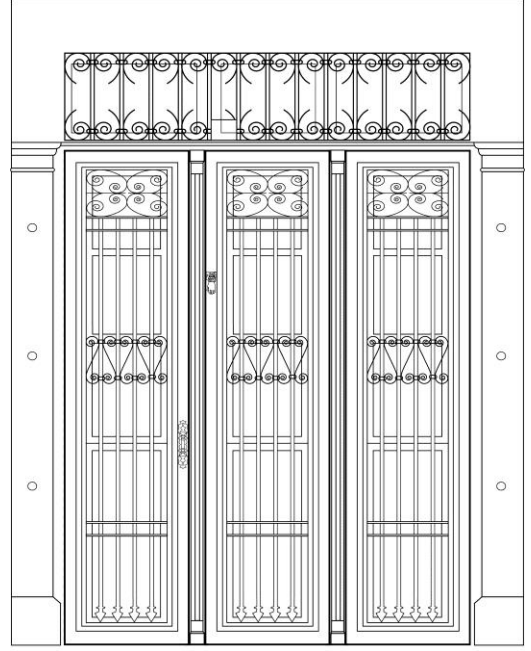
Çizim 57: Kat No. 46-Kapı (No: 51)

Resim 153: Kapı Tokmağı (No: 51)

Resim 154: Ana Giriş Kapısı (No: 51/B)

141 Sokak No. 51 Cici Çocuk Evi Küçükyalı

Çizim 58: Kat No. 46-Kapı (No: 51/B)

Resim 155: Kapı Tokmağı (No: 51/B)

KATALOG NO. 47: 141 SOKAK NO: 53 KÜÇÜKYALI

Konut, 141 Sokak No:53 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 810 ada, 1 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerine oturan iki katlı bir yapıdır (Resim 156). Taş malzemeli yapı, bugün sıvalı durumdadır. Bodrum kat, giriş cephesinde taraklı sıra ile vurgulanmıştır.

Yapı, giriş ve üst katlarında simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁶. Giriş katın ortasında yer alan kapının iki yanına, cephenin doğu ve batı kenarlarına ikişer pencere yerleştirilmiştir. Üst katta, cephenin ortasında yer alan ve giriş kapısı ile aynı aksta düzenlenmiş cumbanın iki yanında yine ikişer pencere açılmıştır. Konutun giriş cephesinde simetriyi bozan tek unsur, bodrum kat pencerelerinin, cephenin doğu kenarına tek, batı kenarına çift olarak yerleştirilmesidir. Oldukça basık tutulmuş bodrum kat pencereleri hariç, tüm pencereler dikdörtgen biçimli birer taş söve ile çevrelenmiştir.

Çok derin olmayan bir niş içine yerleştirilmiş ana giriş kapısına, yapıya paralel uzanan bir merdivenle ulaşılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 157, Çizim 59).

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Demir kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi, dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların her birinde birer daire içine yerleştirilmiş, 6'şar yapraklı, üçer çiçek motifi yer almaktadır. Bu motifler, tüm kanadı dolaşan meanderlerden oluşan bir çerçeve içinde düzenlenmişlerdir.

Aydınlatma penceresinin parmaklık dekoru, üzerinde yer alan tabela nedeniyle net görülememektedir. Ancak kanat üzerindeki çerçeveye uyumlu bir desene sahip olduğu düşünülmektedir. Kapı kanatlarının ortasına, tepesinde İyon sütun başlığı ve gövdesinde geometrik örnekli süslemeler bulunan bir bini yerleştirilmiştir.

¹⁹⁶ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

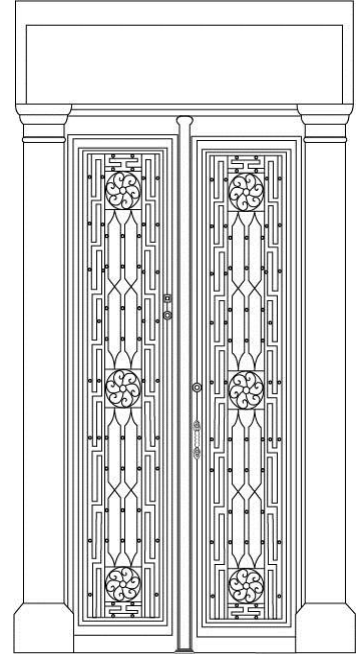
Giriş kapı kanatları 120 cm. eninde, 250 cm. boyundadır. Kapı kolu 18 cm. boyunda, bini ise 5 cm. enindedir. Niş derinliği 77 cm.'dir.

Resim 156: Güney Cephesi

Resim 157: Ana Giriş Kapısı

141 Sokak No. 53 Gözbebeğim Anaokulu Küçükyalı

Çizim 59: Kat. No. 47-Kapı

KATALOG NO. 48: 200 SOKAK NO: 17 KÜÇÜKYALI

Konut, 200 Sokak No: 17 Küçükalyalı adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 158). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁷. Giriş kapısı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir.

Kapı ve pencere söveleri üzerinde taş kabartma bitkisel örneklı tepelikler yer almaktadır. Kıvrım dallar, üzüm salkımı göze çarpan motiflerdir. Saçak altında, zeminden taşıntı yapan, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak yan yana dizilmesi ile elde edilmiş bir silme kuşağı cephe boyunca uzanır.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 159, Çizim 60).

Demir malzemeli kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi, demir parmaklıklarla kaplıdır. Sade tutulmuş bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında elbise kolu üzerinde enlice bir bilezik ve yüzük parmağında taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 160).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 121 cm. eninde, 247 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 10 cm., kapı kolu 20, 5 cm. uzunluğunda, bini ise 4 cm. enindedir. Giriş nişi 57 cm. derinliğindedir.

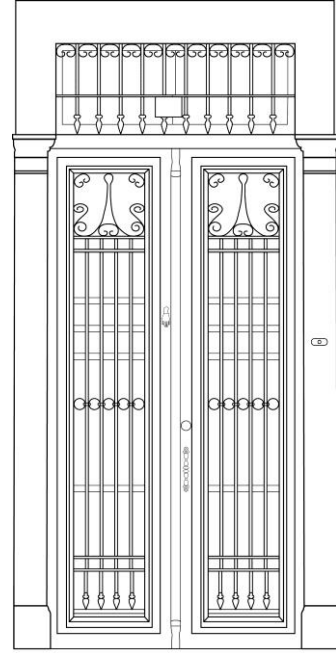
¹⁹⁷ Konutun giriş cephesi kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Resim 158: Kuzey Cephesi

Resim 159: Ana Giriş Kapısı

Çizim 60: Kat. No. 48-Kapı

Resim 160: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 49: 211 SOKAK NO: 2 KÜÇÜKYALI

Konut, 211 Sokak No: 2 Küçükalyı adresinde yer almaktadır. 719 ada, 1 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 161, 162). Yapının giriş cephesi düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁸. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir (Resim 162).

Dikdörtgen formlu pencereler, giriş katında demir kepenk ve parmaklıklara, üst katta ise ahşap kepenklere sahiptir. Giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenen bodrum kat pencereleri daha basık tutulmuştur. Giriş kat kapı ve pencere sövelerinin üstü birkaç sıra ince silme dizisi ile hareketlendirilmiştir. Yapı, saçak altında ve katlar arasında binayı dolanan kabartma ay yıldız motifli enlice taş silmelere sahiptir.

Giriş cephesinin, yapının batı cephesi ile birleştiği köşesine her iki katta, birer plaster yerleştirilmiştir (Resim 161). Giriş katta yer alan plaster sade başlık ve düz gövdeye; üst kattaki ise kompozit başlık ve yivli gövdeye sahiptir. Cephenin bir diğer binaya bitişik doğu kenarında ise üst kat penceresinin yanında, tepesi bitkisel bezemelerle süslenmiş, içi boş bir madalyon yer almaktadır. Giriş cephesine hareket katan plaster, silme, madalyon gibi dekoratif unsurlar, Neo Klasik ve Barok etkili süsleme programının konut cephelerine yansıyan uygulamalarıdır.

Yapı, batı cephesinde kot farkından dolayı üç katlı bir görünüm arz etmektedir (Resim 161). Batı cephesinin üst katında ikinci bir cumba yer almaktadır. Ancak burada giriş cephesindeki gibi bir simetrik düzen uygulanmamıştır. Cumbanın sadece güney kenarında, üçgen biçimli ahşap çatının altında iki pencere yer almaktadır. Batı cephede, giriş ve bodrum katlarında yer alan ikişer pencereden sadece ikisi aynı aks üzerindedir.

¹⁹⁸ Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

Yapının batı cephesi üzerinde bir de bahçe kapısı yer almaktadır (Resim 165). Sütun görünümlü taş sövelerle sınırlanan lentolu kapının alt bölümü masif tutulmuştur. Bu masif bölüm üzerine birer kabara yerleştirilmiştir. Masif bölümün köşelerinde, palmeti anımsatan kıvrımlı, bitkisel süslemeler yer almaktadır. Demir kapı kanatlarının üst bölümü dekoratif demir parmaklıklarla kaplanmış ve her kanadın ortasına birer ay yıldız motifi yerleştirilmiştir. Kanatların birleşme çizgisi üzerinde geometrik desenlerle bezeli bir bini mevcuttur.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ana giriş kapısı, konuta dik konumda bulunan birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 163, Çizim 61).

Demir kapı kanatlarının alt bölümü yerden belli bir yüksekliğe kadar masif tutulmuştur. Bu masif demir panoların ortasına bitkisel örnekli birer kabara, köşelere de yine birer bitkisel motif yerleştirilmiştir. Kanatların camlı bölümü ise demir parmaklıklarla kaplanmıştır. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanatların ve aydınlatma penceresinin parmaklık desenleri birbirinden tamamen farklıdır. Fakat parmaklıkların alt bitişleri, her iki pencerede de ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, elbise kolu üzerinde, enlice sade bir bilezik ve yüzük parmağında, yuvarlak taşlı bir yüzük bulunmaktadır (Resim 164).

Giriş nişinin yan duvarları ve üst örtüsü dekoratif kartuşların ortalarına ve köşelerine yerleştirilmiş taş kabartma bitkisel süslemelerle bezenmiştir. Süsleme kompozisyonları çiçek, yaprak ve kıvrım dallardan oluşmaktadır.

Kapı kanatları 114 cm. eninde, 240 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 12,5 cm., kapı kolu 11,5 cm. uzunluğunda, bini ise 4 cm. enindedir. Niş derinliği, bir duvarda 88 cm., diğer duvarda 90 cm.'dir.

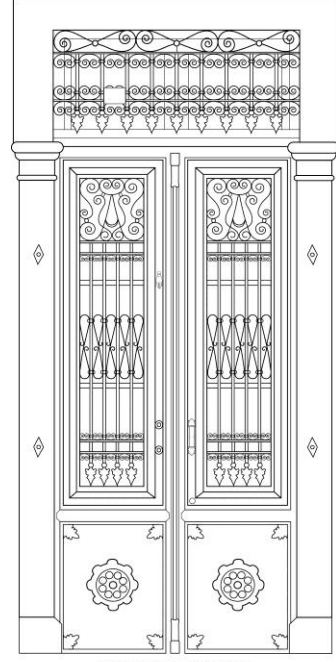
Resim 161: Kuzey ve Batı Cepheleri

Resim 162: Kuzey Cephesi

Resim 163: Ana Giriş Kapısı

211 Sokak No.2 KÜÇÜKYALI

Çizim 61: Kat. No. 49-Kapı

Resim 164: Kapı Tokmağı

Resim 165: Batı cephesi üzerindeki bahçe kapısı

KATALOG NO. 50: 211 SOKAK NO:6 KÜÇÜKYALI

Konut, 211 Sokak No: 6 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 719 ada, 3 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlıdır. Bugün oldukça harap durumdadır. Taş ve tuğla malzemenin belli bir düzen içerisinde üst üste dizilmesi ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır (Resim 166).

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir¹⁹⁹. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Bugün cumbanın sadece demir konsolları mevcuttur. Giriş katta ise kapı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Giriş kat kapı ve pencere söveleri, üzerlerinde yer alan birkaç sıra silme ile hareketlendirilmiştir. Üst kat pencere söveleri üzeri silmesizdir. Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir. Üst kat pencerelerinin kepenkleri ise bugün mevcut değildir. Yapının katları arasında, taş kabartma, ay yıldız motiflerine sahip bir silme kuşağı yer almaktadır.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 167, Çizim 62). Kapı kanatlarının alt kısmı masif demir panolarla kaplıdır. Bu panoların ortasına, bitkisel örnekli birer kabara ve köşelere yine palmete benzer bitkisel motifler yerleştirilmiştir. Kanatların üst bölümü ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır.

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanatların ve aydınlatma penceresinin parmaklık desenleri birbirinden

¹⁹⁹ Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

tamamen farklıdır. Fakat parmaklıkların alt bitişleri her iki pencerede de ok ucu biçimindedir.

Giriş nişinin yan duvarları ve üst örtüsü, dekoratif kartuşların ortalarına ve köşelerine yerleştirilmiş taş kabartma, bitkisel süslemelerle bezenmiştir. Süsleme kompozisyonları çiçek, yaprak ve kıvrım dallardan oluşmaktadır (Resim 168, 169).

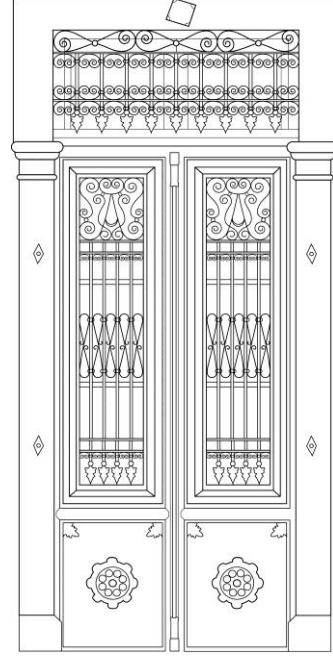
Kapı kanatları, yaklaşık 113 cm. eninde, 242 cm. boyundadır. Kapının üzerinde tokmak ve kapı kolu bulunmamaktadır. Bini 4 cm. enindedir. Niş derinliği, 81 cm.'dir.

Resim 166: Kuzey Cephesi

Resim 167: Ana Giriş Kapısı

211 Sokak No. 6 KÜÇÜKYALI

Çizim 62: Kat. No. 50-Kapı

Resim 168: Niş Üst Örtüsü Üzerindeki Süsleme

Resim 169: Niş Yan Duvarı Üzerindeki Süsleme

KATALOG NO. 51: 211 SOKAK NO:8 KÜÇÜKYALI

Konut, 211 Sokak No: 8 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 719 ada, 4 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı yapı, taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Giriş cephesi baklava dilimi, üçgen ve dikdörtgen biçimlerde kesilmiş, bosajlı²⁰⁰ kesme taşlarla kaplanarak hareketlendirilmiştir (Resim 170).

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰¹. Bodrum giriş kapısı, ana giriş kapısının önünde yer alan sahanlığın altına gelecek şekilde, cephenin batı kenarına kaydırılarak açılmış ve cephenin doğu kenarında oluşan boş alana da iki pencere yerleştirilmiştir. Dikdörtgen biçimli pencereler demir kepenklere sahiptir.

Bodrum kapısı doğrudan sokağa açılmaktadır (Resim 171, 173, Çizim 64). Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan demir malzemeli kapıyı, kesme taşlarla oluşturulmuş, dikdörtgen bir taş söve çevrelemektedir. Kapı kanatlarının alt yüzeyi yerden belli bir seviyeye kadar masif demir birer pano ile kaplıdır. Panoların ortasına bitkisel motifli küçük birer kabara, köşelere de yine birer bitkisel motif yerleştirilmiştir. Kapı kanatlarının üst yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır.

Kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer almaktadır. Kanat ve aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarının dekoru birbirinden farklı olmakla birlikte, belli bir uyuma sahiptir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Yüzük parmağında oval taşlı bir yüzük taşıyan, sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, elbise kolunun üzerinde bir bilezik yer almaktadır (Resim 174).

²⁰⁰ Bosaj: Antik duvar örgüsünde dikdörtgenler prizması biçiminde yontulmuş taş bloklarının hafif dışbükey bırakılmış ön yüzleri. Metin Sözen/Uğur Tanyeli, "Bosaj Maddesi", *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1994, s. 45.

²⁰¹ Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

Demir kapı kanatları; 107 cm. eninde, 213 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 11,5 cm., kapı kolu 20 cm. uzunluğunda, bini ise 4 cm. enindedir.

Giriş cephesinde, enlice iki silme sırası katlar arasını vurgulayacak şekilde uzanmaktadır. Bu silmelerden biri taş kabartma çiçek motifleriyle hareketlendirilmiş, diğeri ise sade tutulmuştur. Saçak altında ise iki farklı silme sırası altına, desenli karolardan oluşan dekoratif bir kuşak yerleştirilmiştir.

Giriş katta bugün mevcut olmayan cumbanın yanında, cephenin doğu kenarı üzerinde dikdörtgen biçimli bir pencere açıklığı yer almaktadır. Sövesi üzerinde taş kabartma, bitkisel desenli bir tepelik mevcuttur.

Ana giriş kapısı cephenin batı kenarına yerleştirilmiştir (Resim 172, Çizim 63). Derince bir niş içinde yer alan lentolu kapıya hayli yüksek tutulmuş, yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır. Kapı iki kanatlı olup, üç bölümden oluşmaktadır. Giriş holünü aydınlatmak amacıyla kapının yanına yaklaşık bir kanat eninde dar, uzun bir bölüm daha açılmıştır. Giriş kapısını oluşturan bu üçlü bölüm, iki yanda taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş söveler ile sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur.

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, üç bölümü de kaplayacak şekilde uzanan, enine dikdörtgen bir aydınlatma penceresi yer alır. Bu pencere yekpare olmayıp, kapı kanatlarını oluşturan bölümlerin eninde bölünmüştür. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların dekoru birbiriyle tamamen aynı olmamakla birlikte, bazı motif benzerlikleriyle bir uyum yakalanmıştır. Kapı lentosu üstünde taş kabartma, bitkisel desenli bir tepelik yer almaktadır. Aynı tepelik niş lentosu üzerinde de mevcuttur. Tepeliklerin süsleme kompozisyonu, yapraklar, kıvrım dallar ve volütlerden meydana gelmektedir.

Giriş nişinin yan duvarlarından biri üzerinde, yine kıvrım dallar, volütler ve yapraklar ile oluşturulmuş bir kompozisyona sahip, taş kabartma, eşkenar dörtgen biçimli bir süsleme mevcuttur.

Giriş katın üç bölümden oluşan ahşap kapısı 208 cm. enindedir. Girişi sağlayan hareketli iki kanadın eni 136 cm.'dir. Kanatların boyu 218 cm.'dir. Kapı kolu 20,5 cm. uzunluğundadır. Üç kanat arasına yerleştirilmiş 2 adet yivli bininin her biri 5,5 cm. enindedir. Niş derinliği, bir duvarda 191 cm., diğer duvarda 194 cm.'dir.

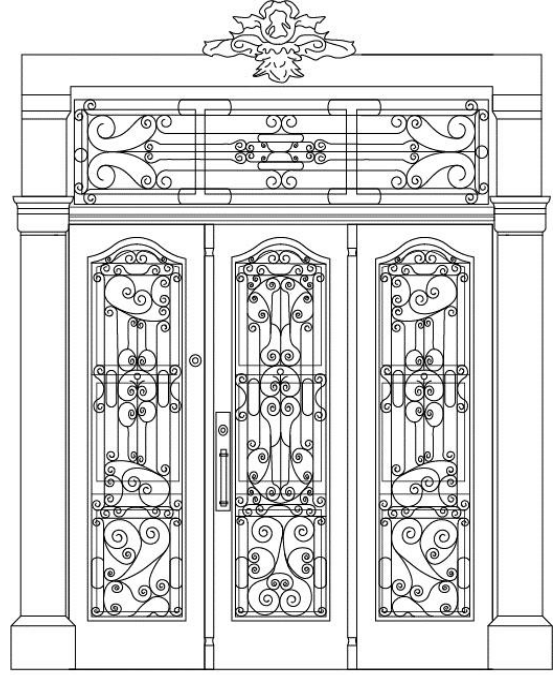
Resim 170: Kuzey Cephesi

Resim 171: Bodrum ve Ana giriş Kapıları

Resim 172: Ana Giriş Kapısı

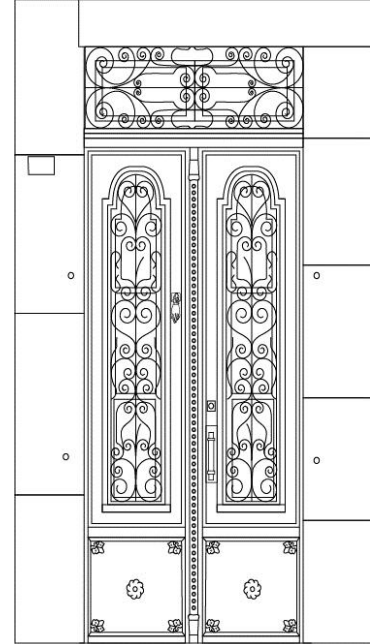

211 Sokak No. 8 KUÇUKYALI

Çizim 63: Kat. No. 51-Ana Giriş Kapısı

Resim 173: Bodrum Kapısı

211 Sokak No. 8-A KUÇUKYALI

Çizim 64: Kat. No. 51-Bodrum Kapısı

Resim 174: Kapı Tokmağı Bodrum Kapısı

KATALOG NO. 52: 211 SOKAK NO:16 KÜÇÜKYALI

Konut, 211 Sokak No: 16 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 723 ada, 3 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Taş malzeme ile inşa edilmiş iki katlı yapı bugün sıvalı durumdadır (Resim 175).

Yapı, giriş cephesinin her iki katında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰². Aynı aksta düzenlenen cumba ve giriş kapısı cephenin batı kenarına kaydırılmış, doğu kenarına da, her iki katta dikdörtgen formlu ikişer pencere yerleştirilmiştir. Pencereleer aynı aks üzerinde yer almaktadır.

Giriş katında, yapının ilk halinde var olduğu, pencere söveleri üzerindeki aksamdan anlaşılan demir kepenkler bugün mevcut değildir. Yerine demir parmaklıklar yerleştirilmiştir. Üst katta ise pencereler ahşap kepenklere sahiptir.

Katlar arasında, iki ayrı silme kuşağı yapıyı çepeçevre dolanmaktadır. Kuşaklardan biri dışa taşıntılı, enlice, düz bir şerit biçimindedir. Bunun altında yer alan diğer kuşak ise uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak dizilmesiyle oluşturulmuştur.

Derince bir niş içine yerleştirilen giriş kapısı doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 176, Çizim 65). Giriş kapısını sınırlayan sövelerin üzerinde yer alan sütun başlıkları, şimdiye kadar gördüğümüz örneklerden farklı olarak, aydınlatma penceresinin her iki yanındaki sövelerin üstünde de tekrarlanmıştır.

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde yer alan enine dikdörtgen biçimli aydınlatma penceresinin ve kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatların üst kısmı kabartma kıvrım dallar, yapraklar ve volütlerden oluşan bir süsleme kompozisyonu ile bezenmiştir.

²⁰² Yapının giriş cephesi kuzey yönüne bakmaktadır.

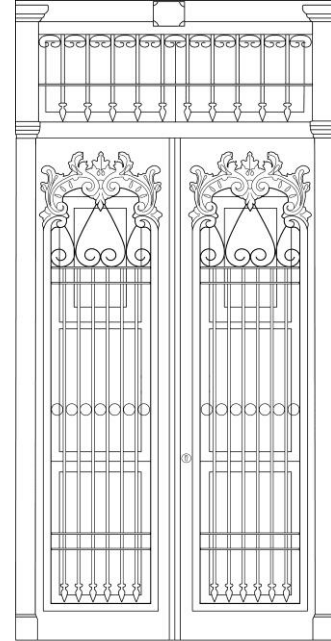
Kapı kanatları 118 cm. eninde, 224 cm. boyundadır. Bini 4 cm. enindedir. Niş derinliği, 75 cm.'dir.

Resim 175: Kuzey Cephesi

Resim 176: Ana Giriş Kapısı

211 Sokak No. 16 Ayşe Mayda Sağlık Ocağı

Çizim 65: Kat. No. 52-Kapı

KATALOG NO. 53: 222 SOKAK NO: 4 KÜÇÜKYALI

Konut, 222 Sokak No: 4 Küçükyalı adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 177). Taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş yapı bugün sıvalı durumdadır.

Yapı her iki katında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰³. Cephenin doğu ucuna kaydırılmış giriş kapısı, üst katta yer alan küçük balkon ile aynı aksta düzenlenmiştir. Cephenin batı kenarında oluşan boşluğa da, her katta ikişer pencere yerleştirilmiştir. Bu pencereler ile daha basık tutulmuş olan bodrum kat pencereleri aynı aksta yer almaktadır. Giriş ve üst kattaki pencereler ile balkon kapısının üzeri basık kemerlerle örtülüdür. Pencereler üst katta ahşap, giriş katta ise demir kepenklere sahiptir.

Üst katta cephenin iki kenarına, sade başlık ve gövdelere sahip birer plaster yerleştirilmiştir. Giriş katta da cephe, gövdeleri üzerinde bir başlık bulunmayan plasterlerle iki yandan sınırlandırılmıştır. Katlar arasında ve saçak altında, dışa taşıntılı, enlice silme dizileri cephe boyunca uzanmaktadır.

Yapı, cepheden içeriye çekilmiş ve iki yana eğimli kırma çatı ile örtülmüş bir çatı katına sahiptir. Çatı kat, yuvarlak kemerli küçük bir pencere ile dışarı açılmaktadır.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Dikdörtgen kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 178, Çizim 66).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Bu pencere yekpare olmayıp, kapı kanadı eninde iki bölüme ayrılmıştır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir

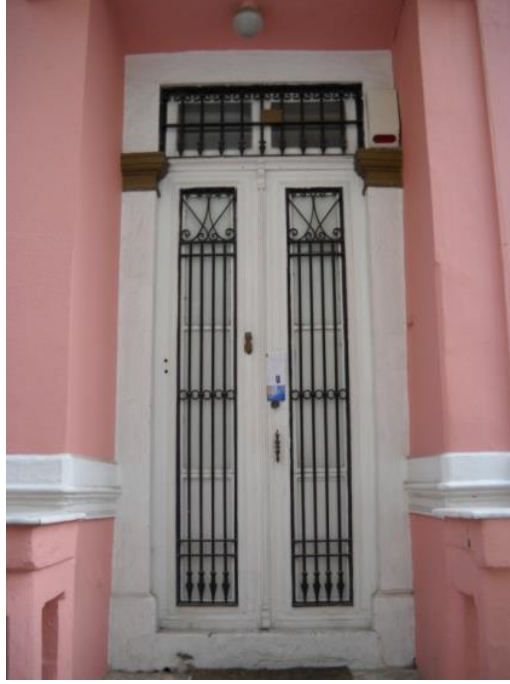
²⁰³ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

parmaklıklarla kaplıdır. Sade tutulmuş bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir ya da pirinçten yapılmış, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Yüzük parmağında oval bir yüzük taşıyan, sol el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, elbise kolunun üzerinde enlice bir bilezik yer almaktadır (Resim 179).

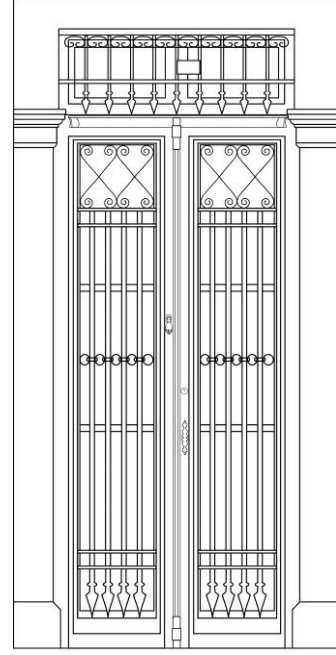
Kapı kanatları yaklaşık 125 cm. eninde, 242 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 12 cm., pirinç kapı kolu, 18 cm. uzunluğundadır. Bini 5 cm. enindedir. Giriş nişi 43 cm. derinliğindedir.

Resim 177: Güney Cephesi

Resim 178: Ana Giriş Kapısı

222 Sokak No. 4 KÜÇÜKYALI

Çizim 66: Kat. No. 53-Kapı

Resim 179: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 54: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 439 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 439 Mektupçu adresinde yer almaktadır. 698 ada, 12 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 180). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰⁴. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Bodrum kata ait kapı ve pencere açıklığı, giriş kat pencere açıklıkları ile aynı aksta düzenlenmiştir. Bodrum kat açıklıkları, yapının diğer açıklıklarına nazaran daha basık tutulmuştur. Üst kat pencereleri ahşap, giriş ve bodrum kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir.

Cephede yer alan dışa taşıntılı bir silme kuşağı ile iki kat arası vurgulanmıştır. Giriş kat kapı ve pencere sövelerinin üzeri silme dizileri ile hareketlendirilmiştir.

Derince bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı yapıya dik uzanan bir merdiven dizisi ile doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaideli bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 181, Çizim 67).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır ve bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır. Niş lentosunun üzeri silme dizileri ile hareketlendirilmiştir.

²⁰⁴ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından yönü güney kabul ettik.

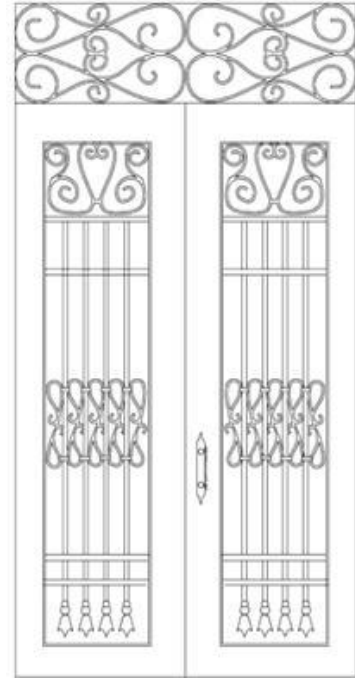
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 126 cm. eninde, 240 cm. boyundadır. Kapı kolu 25 cm. uzunluğunda, bini 6,5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişinin derinliği 177 cm.'dir.

Resim 180: Güney Cephesi

Resim 181: Ana Giriş Kapısı

Çizim 67: Kat. No. 54-Kapı

KATALOG NO. 55: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 441 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No:441 Mektupçu adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 182). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰⁵. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına, cephenin doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Bodrum kata ait havalandırma penceresi boyutundaki açıklıklar ile giriş kat pencereleri aynı aks üzerinde yer almaktadır. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı yapıya dik uzanan bir merdiven dizisi ile doğrudan sokağa açılmaktadır (Resim 183, Çizim 68). Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır ve bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 107 cm. eninde, 220 cm. boyundadır. Kapı kolu 25 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişinin derinliği 114 cm.'dir.

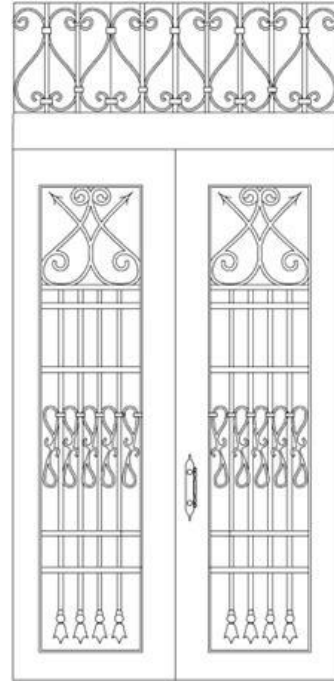
²⁰⁵ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Resim 182: Güney Cephesi

Resim 183: Ana Giriş Kapısı

Çizim 68: Kat. No. 55-Kapı

KATALOG NO. 56: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 443 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 443 Mektupçu adresinde yer almaktadır. 698 ada, 10 ve 11 parsellerde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 184). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmış, bazı bölümleri ise sonradan sıvanmıştır.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰⁶. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir.

Bodrum katta ise, giriş katındaki asimetrik düzeni tekrar eden iki pencere ve bir giriş açıklığı yer almaktadır. Bodrum kata ait pencere açıklıkları, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiştir. Diğer katlardaki pencerelere göre daha basık tutulmuş bu iki küçük pencere arasında, yapının ilk halinde bir depo ya da dükkan olarak kullanılan bir mekanın giriş kapısı olduğunu düşündüğümüz bir bölüm yer almaktadır. Ancak daha sonra bu açıklık taşlarla örülerek kapatılmıştır. Bodrum kata giriş, ana girişin önündeki sahanlığın altında açılmış olan ve ana giriş kapısı ile aynı aksta yer alan, daha dar ve basık tutulmuş bir kapıdan sağlanmaktadır (Resim 186).

Yapının giriş ve üst katları arasında, uçları yuvarlatılmış taşların, yüzeyden taşıntı yapacak şekilde ve aralarında boşluk bırakılmaksızın yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş bir silme kuşağı yer almaktadır. Bu kuşağın hemen altında ise uçlarından biri yuvarlatılmış yatık dikdörtgen biçimli, dört adet tuğla boyutunda taşın yuvarlak uçlarının, duvar yüzeyi üzerinde, karşılıklı bir araya getirilmesiyle yıldız benzeri bir motifin elde edildiği enlice bir kuşak yer almaktadır. Saçak altında da, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak yerleştirildiği bir silme kuşağı mevcuttur.

²⁰⁶ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan giriş kapısı derin bir niş içerisinde yer almaktadır (Resim 185, Çizim 69). Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır.

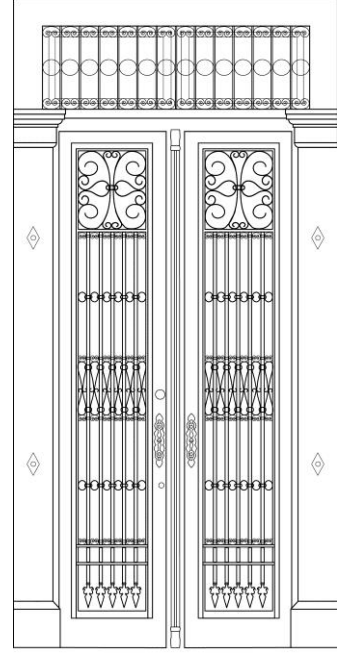
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 120 cm. eninde, 250 cm. boyundadır. Kapı kolu 21 cm. uzunluğunda, bini 5,5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişinin derinliği bir duvarda 162 cm., diğer duvarda 164 cm.'dir.

Resim 184: Güney Cephesi

Resim 185: Ana Giriş Kapısı

Çizim 69: Kat. No. 56-Kapı

Resim 186: Bodrum Kapısı

KATALOG NO. 57: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 445 MEKTUPÇU

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 445 Mektupçu adresinde yer almaktadır. 698 ada, 9 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksek bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 187). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi tuğla formunda kesilmiş taşlarla kaplanmıştır. Bodrum kat cephesi ise bosajlı, düzgün kesme taşlarla kaplanarak hareketlendirilmiştir.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰⁷. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına, cephenin batı ve doğu kenarlarına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Bodrum kata ait dar, uzun pencere açıklıkları, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiştir. Bodrum kata giriş, ana girişin önündeki sahanlığın altında açılmış olan ve ana giriş kapısı ile aynı aksta yer alan daha dar ve basık tutulmuş bir kapıdan sağlanmaktadır (Resim 189).

Cumbanın yer aldığı ikinci katın üzerinde, cepheden içeriye çekilmiş, teraslı bir bölümün daha bulunduğu görülmektedir. Ancak bu bölümün yapının ilk halinde mevcut olup olmadığı bilinmemektedir.

İki kat arasını vurgulayan enlice sade silme cephe boyunca uzanmaktadır. Saçak altında da, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak yan yana dizildiği bir silme kuşağı mevcuttur.

Giriş kapısı ile giriş ve üst kat pencere söveleri üzerinde, kilit taşı görünümlü birer kabartma ve taş süslemeler yer almaktadır. Giriş kat pencerelerinin altına, bitkisel örnekli süslemelere sahip mermer kabartma birer pano yerleştirilmiştir. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

²⁰⁷ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Derin bir niş içerisinde yer alan ana giriş kapısına, yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 188, Çizim 70). Kapıyı çevreleyen sövenin hemen bitişiğinde, dikdörtgen söveli dar, uzun bir pencere açılmıştır.

Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanat pencerelerinin, masif bölüm dışındaki camlı kısımları ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatları ile aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarında aynı desen uygulanmış, kanatlarda dikey, pencerede ise yatay düzlemde kullanılmıştır. Kapı kanatlarının parmaklıklarında görülen süsleme, niş içinde yer alan pencere üzerinde de aynen uygulanmıştır.

Kanatların ahşap olan kısımları, oldukça gösterişli ve zengin kabartma süslemelere sahiptir. Yapraklar, kıvrım dallar, volütler ve örgü motifleri, süsleme kompozisyonunu meydana getiren başlıca motiflerdir. Kapı kanatlarının birleşme çizgisi üzerinde, bitkisel süslemelere sahip bir bini yer almaktadır. Yaprak, çiçekler vb. gibi bitkisel motiflerle süslü bininin bazı bölümleri yivlerle bezenmiştir.

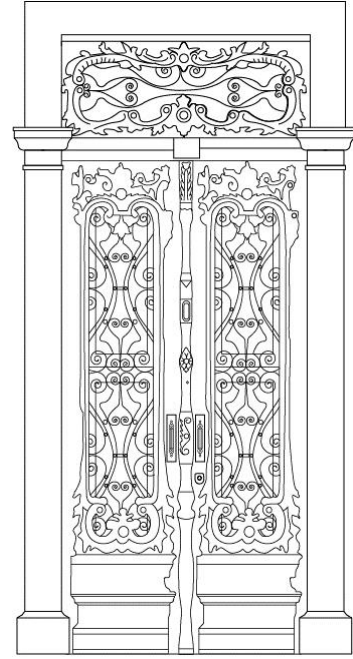
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 116 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Kapı kolu 23 cm. uzunluğunda, bininin en dar yeri 4 cm., en geniş yeri 7 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Kapıya bitişik pencerenin eni 58 cm.'dir. Giriş nişinin derinliği bir duvarda 125 cm., diğer duvarda 127 cm.'dir.

Resim 187: Güney Cephesi

Resim 188: Ana Giriş Kapısı

Mirhatpaşa Caddesi No. 445 Mektupçu

Çizim 70: Kat. No. 57-Kapı

Resim 189: Bodrum Kapısı

KATALOG NO. 58: 185 SOKAK NO: 9 MEKTUPÇU

Konut, 185 Sokak No: 9 Mektupçu adresinde yer almaktadır. 698 ada, 3 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 190). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının giriş cephesi, tuğla boyutlarında ve biçiminde kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰⁸. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Bodrum kata ait kapı ve pencere açıklığı, giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiştir. Bodrum kat kapı ve penceresi arasında, yapının ilk halinde var olduğunu düşündüğümüz ve bugünkü görünümünden sonradan kapatıldığı anlaşılan bir açıklık bulunmaktadır.

Katlar arasında, uçları yuvarlatılmış taşların, aralarında birer boşluk bırakılarak yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş bir silme kuşağı yer almaktadır. Aynı silme kuşağı saçak altında da cephe boyunca uzanır.

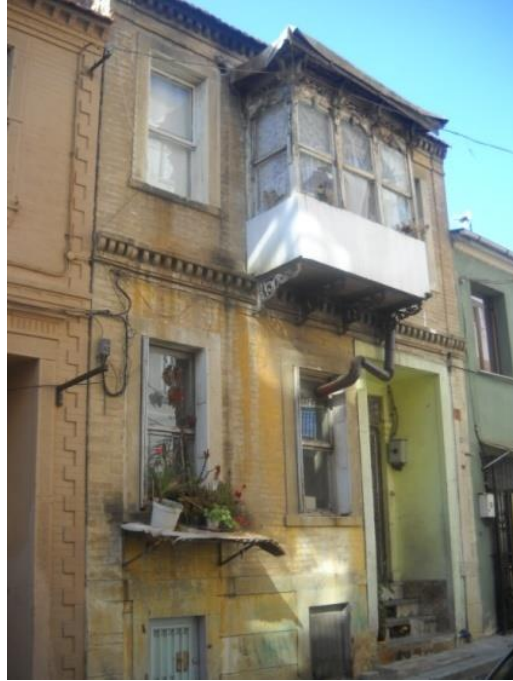
Çok derin olmayan bir niş içerisinde yer alan ve yapıya dik konumda yerleştirilmiş birkaç basamakla ulaşılan giriş kapısı doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 191, Çizim 71).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır ve bu parmaklıkların dekoru birbirinden tamamen farklıdır. Kanat pencerelerinin parmaklık dekoru, eşkenar dörtgenler içine yerleştirilmiş

²⁰⁸ Konutun giriş cephesi kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

baklava dilimleri ve bunlar arasında yer alan kıvrımlı motiflerden oluşmaktadır. Aydınlatma penceresi parmaklıklarında ise ok ucu motifi ve kıvrımlı motiflerden oluşan farklı bir kompozisyon uygulanmıştır.

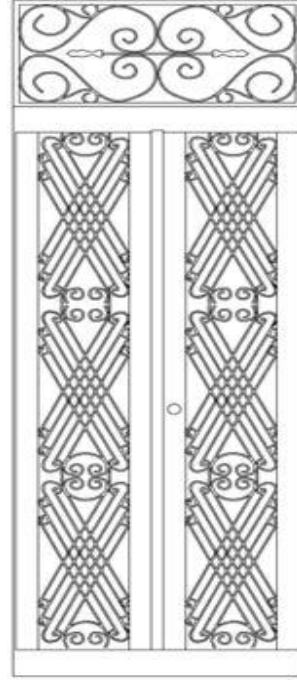
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 120 cm. eninde, 236 cm. boyundadır. Kapı kolu 23,5 cm. uzunluğunda, bini 4,5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişinin derinliği 90 cm.'dir.

Resim 190: Kuzey Cephesi

Resim 191: Ana Giriş Kapısı

Çizim 71: Kat. No. 58-Kapı

KATALOG NO. 59: 281 SOKAK NO: 21 HALİL RIFAT PAŞA

Konut, 281 Sokak No: 21 Halil Rifat Paşa adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 192). Taş malzemeyle inşa edilmiş olan yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²⁰⁹. Giriş kapısı, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilmiştir. Bodrum kat pencereleri de bu iki pencere ile aynı aksta düzenlenmiş fakat daha basık tutulmuştur. Yapının doğu cephesi üzerinde, bodrum kata ait bir kapı ve iki pencere ile giriş kata ait iki pencere yer almaktadır (Resim 192).

Yapının tüm pencereleri demir kepenklere sahiptir. Çatının hemen altında, uçları yuvarlatılmış taşların aralarında birer boşluk bırakılarak yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş bir saçak silmesi cephe boyunca uzanır.

Oldukça derin bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı, yapıya paralel uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılan küçük bir sahanlığa açılmaktadır. Bu sahanlıktan, yapıya dik konumda yerleştirilmiş birkaç sıra merdiven ile giriş kapısına ulaşılmaktadır (Resim 193, Çizim 72). Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaideli bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Sade tutulmuş bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir.

Kapı kanatları yaklaşık 126 cm. eninde, 237 cm. boyundadır. Kapı kolu 16 cm. uzunluğunda, bini ise yaklaşık 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Niş derinliği 102 cm.'dir.

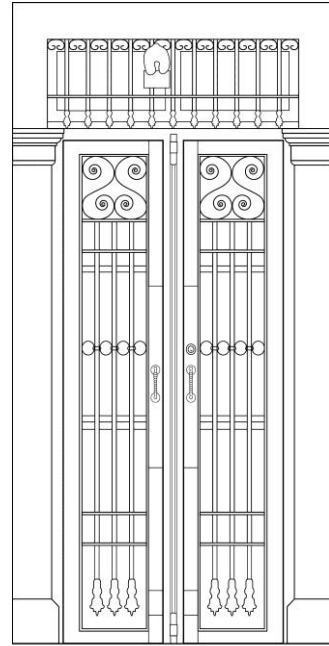
²⁰⁹ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Resim 192: Güney ve Doğu Cepheleri

Resim 193: Ana Giriş Kapısı

281 Sokak No. 21 HALİL RIFAT PAŞA

Çizim 72: Kat. No. 59-Kapı

KATALOG NO. 60: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 233 ASANSÖR

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 233 Asansör adresinde yer almaktadır. 6620 ada, 4 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut veya işyeri olarak herhangi bir işlevi yoktur. Yapı, yıkılma tehlikesi altında olup etrafı tel örgülerle kapatıldığı için, giriş nişi ve kapısına ait ölçüleri alınamamıştır.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki buçuk katlı bir yapıdır (Resim 194). Yapının bugünkü görünümünden, ikinci katı üzerine bir yarım kat eklendiği anlaşılmaktadır. Taş malzeme ile inşa edilmiş yapı, bugün sıvalı ancak harap durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹⁰. Üst katta cumba, alışlageldik örneklerden farklı olarak cephenin doğu köşesine yerleştirilmiştir. Cephenin batı kenarına ise ikiz pencereler açılmıştır. Giriş katta kapı, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Bodrum kata ait bir pencere ve kapı açıklığı ile üst katlarda yer alan pencere açıklıkları aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Yapının giriş ve üst katları arasında enlice bir silme mevcuttur. Giriş cephesinin batı kenarına, giriş ve üst katlarda birer tane olmak üzere, kesme taşların dikey dizilimi ile oluşturulmuş plasterler yerleştirilmiştir. Yapının giriş ve üst kat pencereleri altında, iki yandan yivli küçük sütunlar ile sınırlandırılmış alana, enine dikdörtgen panolar yerleştirilmiştir. Bu panoların ortasındaki oval madalyonlar içinde taş kabartma, irice çiçek motifleri yer almaktadır. Bodrum kat açıklıkları dışında, yapının tüm kapı ve pencere açıklıklarını çevreleyen sövelerin ortasında kilit taşı görünümlü birer kabartma yer almaktadır. Bodrum kat hariç, tüm pencere açıklıkları ahşap kepenklere sahiptir.

Giriş nişi lentosu üzerinde, yivlerle hareketlendirilmiş enlice bir süsleme şeridi yer almaktadır. Aynı süsleme şeridi, giriş ve üst kattaki ikiz pencereleri çevreleyen sövelerin üzerine yerleştirilmiştir. Pencere altlarındaki panoların arasında ve kenarlarında, plasterlerin başlık kısmında da, bu yivli şeridin farklı boyut ve

²¹⁰ Konutun giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

biçimlerdeki uygulamalarına yer verilmiştir. Pencere söveleri üzerini süsleyen yivli şeridin üzerinde, kıvrım dallar ve çiçek motiflerinden oluşan taş kabartma tepelikler yer almaktadır.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısına, yapıya dik uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır (Resim 195, Çizim 73).

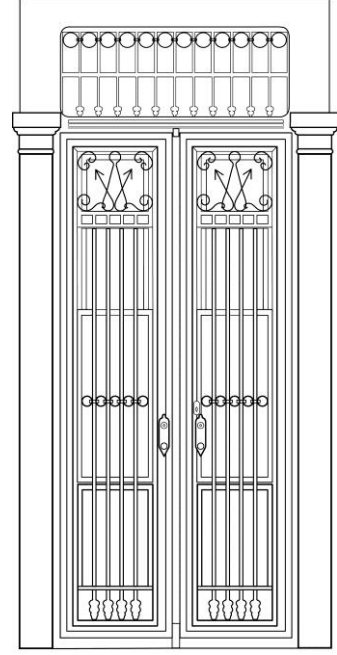
Giriş nişinin üst örtüsü ve yan duvarları üzerinde dekoratif birer kartuş bulunmaktadır. Bu kartuşun ortasında ve köşelerinde taş kabartma, bitkisel motifli süslemeler yer almaktadır.

Resim 194: Güney Cephesi

Resim 195: Ana Giriş Kapısı

Mithatpaşa Caddesi No. 233 Asansör

Çizim 73: Kat. No. 60- Kapı

KATALOG NO. 61: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 269 ASANSÖR

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 269 Asansör adresinde yer almaktadır. 636 ada, 3 ve 4 parsellerde kayıtlıdır. Günümüzde konut veya işyeri olarak herhangi bir işlevi yoktur. Konut yıkılma tehlikesi altında olup etrafı tel örgülerle kapatıldığı için giriş nişi ve kapısına ait ölçüleri alınamamıştır.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 196). Taş malzemeli yapı, günümüzde sıvalı ancak oldukça harap bir haldedir.

Giriş katında asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹¹. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına, cephenin doğu ve batı kenarına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Oldukça basık tutulmuş olan bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Kapı ve pencereleri çevreleyen söveler, üzerlerine yerleştirilen ince birer sıra silme ile hareketlendirilmiştir. Giriş ve üst katlarda, cephenin her iki kenarına birer plaster yerleştirilmiştir. Plasterler, dışa taşıntılı ince silme sıraları ile vurgulu hale getirilmiş sütun başlıklarına sahiptir. Gövdeleri ise yivlenerek hareketlendirilmiştir. Yapının iki katı arasında, ince silme dizilerinden oluşan dışa taşıntılı bir kuşak mevcuttur. Üst kat pencereleri ahşap, alt kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 197, Çizim 74).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi, dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanat parmaklıklarının alt kısmında, 8 yapraklı

²¹¹ Konutun giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

birer çiçek motifi yer almaktadır. Kanatların ortasındaki kıvrımlı bitkisel motifler, meander motifi ile oluşturulmuş bir çerçeve içine alınmıştır. Bu motif kompozisyonu, bazı farklarla aydınlatma penceresi parmaklıklarında da uygulanmıştır.

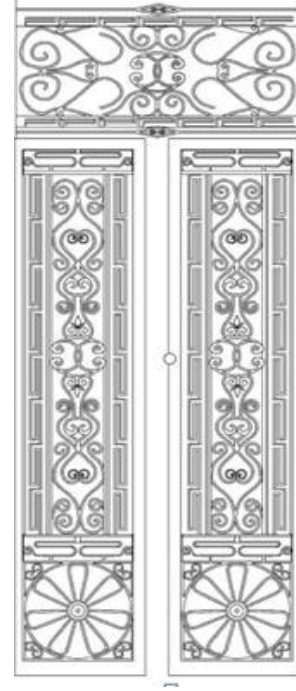
Giriş nişi üst örtüsü ve yan duvarları üzerinde taş kabartma, bitkisel örnekli süslemeler (zenger yaprağı) yer almaktadır. Bu yaprakların ortasındaki küçük haç motifi dikkat çekicidir (Resim 198).

Resim 196: Güney Cephesi

Resim 197: Ana Giriş Kapısı

Çizim 74: Kat. No. 61-Kapı

Resim 198: Niş Yan Duvarı Üzerindeki Taş Süsleme

KATALOG NO. 62: 301 SOKAK NO: 1 ASANSÖR

Konut, 301 Sokak No: 1 Asansör adresinde yer almaktadır. 636 ada, 2 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 199). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹². Üst katta, cephenin doğu ucunda yer alan cumbanın batısına dikdörtgen formlu bir pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Bodrum kat açıklıkları, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir. Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısına birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaideli bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 200, Çizim 75).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanat parmaklıklarının orta kısmında 8 yapraklı birer çiçek motifi yer almaktadır. Diğer kısımlar, iç içe geçen kıvrımlı motifler ile tamamlanmıştır. Kapı kanatlarında uygulanan desen, küçük farklarla aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarında da uygulanmıştır.

Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır (Resim 201). Sol el konumundaki tokmağın orta ve serçe parmakları üzerinde yuvarlak taşlı birer yüzük seçilebilmektedir. Benzeri örneklerine kıyasla, elbise detayının bulunduğu bilek kısmı hayli sade bırakılmıştır. Elbise kolu üzerine sade, enlice bir bilezik yerleştirilmiştir.

²¹² Konutun giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

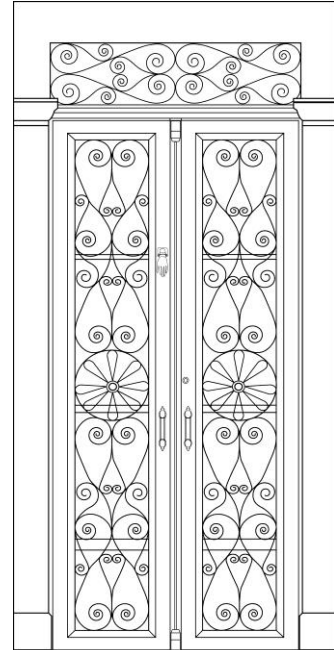
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 126 cm. eninde, 250 cm. boyundadır. El biçimli tokmak 12 cm., kapı kolu 20 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Giriş nişi bir duvarda 31 cm., diğer duvarda 34 cm. derinliğindedir.

Resim 199: Kuzey Cephesi

Resim 200: Ana Giriş Kapısı

301 Sokak No. 1 Asansör

Çizim 75: Kat. No. 62-Kapı

Resim 201: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 63: 305 SOKAK NO: 59 ASANSÖR

Konut, 305 Sokak No: 59 Asansör adresinde yer almaktadır. 632 ada, 61 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 255, 202). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹³. Üst katta cumba, yapının doğu ucuna alınmış ve cephenin batı kenarına dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cumba ile aynı aksta olmak üzere cephenin doğu ucunda düzenlenmiş ve batı kenarına da yine iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Yapının diğer pencere açıklıklarına göre daha basık tutulmuş olan bodrum kat pencereleri, giriş ve üst kat pencereleri ile aynı aks üzerine yerleştirilmiştir. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ana giriş kapısı önünde, yapıya paralel uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılan küçük bir sahanlık yer almaktadır. Buradan da, yapıya dik uzanan birkaç basamakla giriş kapısına ulaşılır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 203, Çizim 76).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır ve bu parmaklık desenleri birbirinden tamamen farklıdır. Her iki kanadın ortasında, daire içinde birer denizci çıpası motifi yer almaktadır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 125 cm. eninde, 233 cm. boyundadır. Kapı kolu ve tokmak bugün mevcut değildir. Bini 4 cm. enindedir. Denizci çıpası motifinin yer aldığı madalyon 17x17 cm. çapındadır. Niş derinliği 63 cm.'dir.

²¹³ Konutun giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Yapının batı cephesi üzerinde bir giriş kapısı daha mevcuttur (Resim 205). Bu cephe de, giriş ve üst katlarında asimetrik bir düzene sahiptir (Resim 204). Üst katta yer alan küçük balkona açılan kapının güneyinde iki, kuzeyinde bir pencere açıklığı yer almaktadır. Giriş katta ise kapı cephenin kuzey ucuna alınmış, güneye de dikdörtgen formlu üç pencere yerleştirilmiştir. Bu pencerelerin önünde dar bir balkon uzanmaktadır. Batı cephede yer alan, giriş ve üst kata ait tüm açıklıklar aynı aks üzerinde düzenlenmiştir. Kot farkından dolayı bu cephenin bodrum katında sadece bir pencere açılabilmiştir.

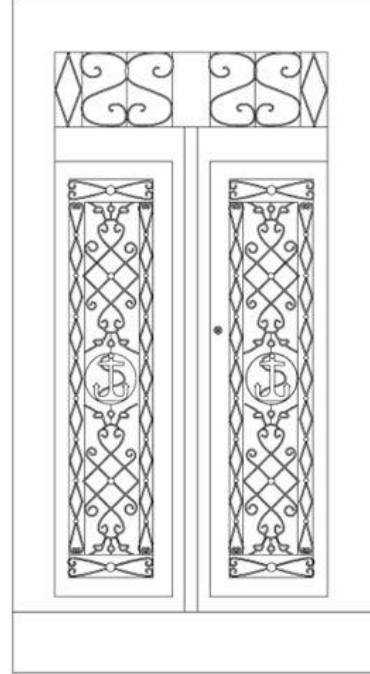
Cephe ile aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapısı doğrudan dışarı açılmaktadır (Resim 205). Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaideli bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin parmaklık desenleri birbirinden tamamen farklıdır. Ana giriş kapısından farklı olarak, kapı kanatlarının alt yüzeyinde masif birer demir pano yer almaktadır. Üst yüzeyi ve aydınlatma penceresi ise ana giriş kapısının parmaklık desenleri ile aynı desen kompozisyonuna sahip demir parmaklıklarla kaplıdır. Her iki kanadın da ortasında, daire içinde birer denizci çıpası motifi yer almaktadır.

Resim 202: Güney Cephesi

Resim 203: Ana Giriş Kapısı

Çizim 76: Kat. No. 63-Kapı

Resim 204: Batı ve Güney Cepheleri

Resim 205: Batı cephesi üzerindeki giriş kapısı

KATALOG NO. 64: DARIO MORENO SOKAK NO: 3 ASANSÖR

Konut, Dario Moreno Sokak No: 3 Asansör adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 206). Taş malzemeli bina bugün sıvalı durumdadır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹⁴. Üst katın ortasında yer alan cumbanın kuzey ve güneyine birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı, cephenin güney ucuna kaydırılmış ve kuzey kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Diğer pencere açıklıklarına göre daha basık tutulmuş olan bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aksta yer almaktadır. Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya paralel uzanan bir merdiven dizisiyle ulaşılan küçük bir sahanlığa açılmaktadır. Buradan da yapıya dik konumdaki birkaç basamakla giriş kapısına ulaşılır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 207, Çizim 77).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların ve aydınlatma penceresinin parmaklık desenleri birbirinden tamamen farklıdır. Kanatların yüzeyi, içi baklava dilimi motifleri ile doldurulmuş eşkenar dörtgenler ve iç içe geçmiş kıvrımlı motifler ile dekore edilmiştir. Her iki kanadın ortasına, yuvarlak birer madalyon içerisine birer kartal figürü yerleştirilmiştir (Resim 208). Volütlü kıvrım dallar üzerinde yer alan kartal figürü, kanatlarını iki yana açmış olarak tasvir edilmiştir. Gövde ve kanatlarındaki tüyler son

²¹⁴ Konutun giriş cephesi doğu yönüne bakmaktadır.

derece belirgin olarak işlenmiştir. Bu süsleme kompozisyonu meander motiflerinden oluşan bir çerçeve içine alınmıştır.

Kapı kanatlarından biri üzerinde, baş aşağı duran bir kuş biçiminde, dökme demir bir tokmak yer almaktadır (Resim 209). Kapı kanatlarının birleşim çizgisi üzerinde yer alan bininin gövdesi yaprak, çiçek gibi çeşitli bitkisel motifler ile yoğun olarak işlenmiştir. Bininin en tepesinde, bir insan başı ve ayak ucunda ise bir arslan pençesi yer almaktadır.

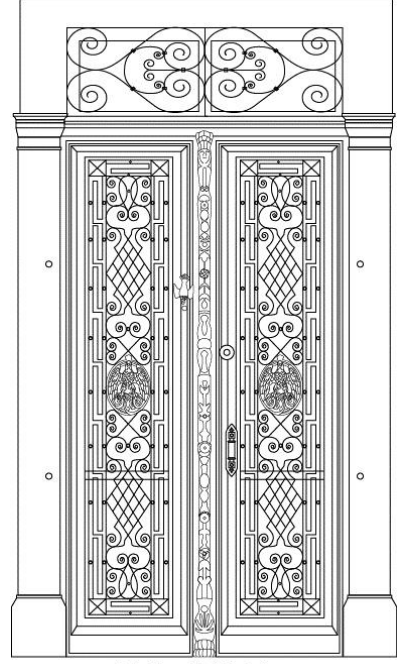
Konutun iki kanatlı giriş kapısı 135 cm. eninde, 226 cm. boyundadır. Kartal figürlü tokmak 11 cm. uzunluğunda, 8 cm. enindedir. Kapı kolu 19 cm. uzunluğundadır. Bininin eni 6 cm.'dir. Niş derinliği bir duvarda 40 cm., diğer duvarda 43 cm.'dir.

Resim 206: Doğu Cephesi

Resim 207: Ana Giriş Kapısı

Dario Moreno Sokağı No. 3 Asansör

Çizim 77: Kat. No. 64-Kapı

Resim 208: Kapı Kanadındaki Kartal Figürü

Resim 209: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 65: DARIO MORENO SOKAK NO: 7 ASANSÖR

Konut, Dario Moreno Sokak No: 7 Asansör adresinde yer almaktadır. 632 ada, 53 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kata sahip tek katlı bir binadır (Resim 210). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹⁵. Ana giriş kapısı, cephenin güney ucuna kaydırılmış ve kuzey kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir. Daha basık tutulmuş olan bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aks üzerinde düzenlenmiştir. Pencere açıklıklarının tümü demir kepenklere sahiptir.

Derince bir niş içinde yer alan ana giriş kapısı yapıya paralel uzanan birkaç basamakla ulaşılan küçük bir sahanlığa açılmaktadır (Resim 211, Çizim 78). Buradan da yapıya dik konumdaki birkaç basamakla giriş kapısına ulaşılır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının alt yüzeyi masif demir panolarla, üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu panoların ortasında bitkisel motifli birer kabara, köşelerinde ise yine bitkisel örnekli süslemeler mevcuttur (Resim 212).

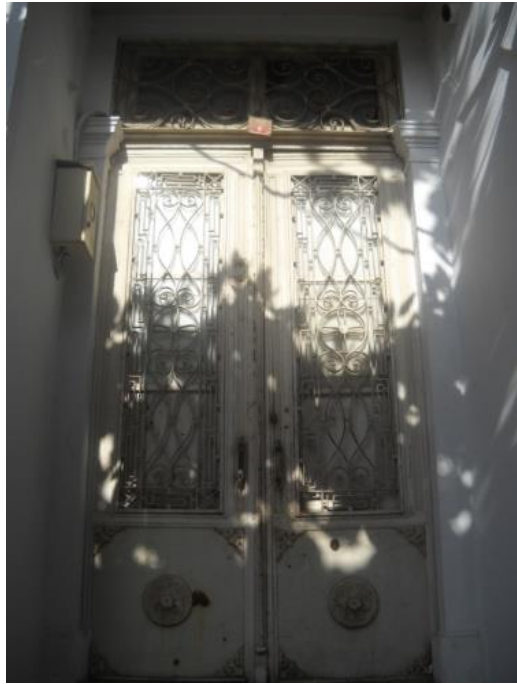
Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kanatların ve aydınlatma penceresinin parmaklık desenleri birbirinden tamamen farklıdır. Her iki kanadın ortasına, yuvarlak birer madalyon içerisine dört yapraklı bir çiçek motifli yerleştirilmiştir. Bu çiçek motifleri ve kanatların yüzeyini dolduran kıvrımlı süslemeler, meander motifleri ile çerçevelenmiştir. Nişin üst örtüsünde, bir kartuş içerisinde yer alan oval bir madalyon içerisine bitkisel örnekli bir süsleme yerleştirilmiştir.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 140 cm. eninde, 240 cm. boyundadır. Kapı kolu 21 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişi 104 cm. derinliğindedir.

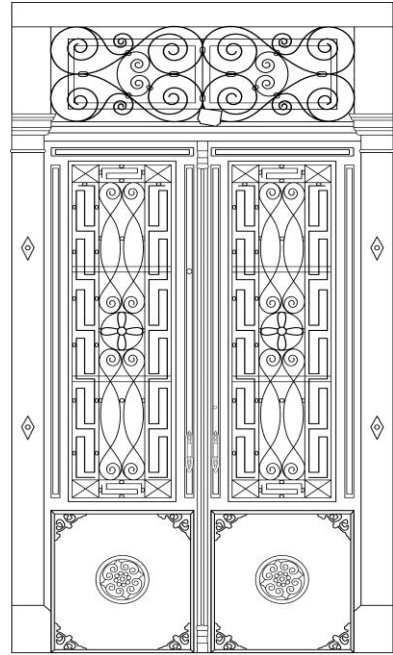
²¹⁵ Konutun giriş cephesi doğu yönüne bakmaktadır.

Resim 210: Doğu Cephesi

Resim 211: Ana Giriş Kapısı

Dario Moreno Sokağı No. 7 Asansör

Çizim 78: Kat. No. 65-Kapı

Resim 212: Masif Bölüm

KATALOG NO. 66: DARİO MORENO SOKAK NO: 13 ASANSÖR

Konut, Dario Moreno Sokak No: 13 Asansör adresinde yer almaktadır. 632 ada, 51 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 213). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹⁶. Ana giriş kapısı, cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da ikiz pencereler yerleştirilmiştir. Ana giriş kapısının önünde yer alan sahanlığın altına, kapı ile aynı aks üzerinde bodrum giriş kapısı açılmıştır. Bodrum kapısının doğusunda oluşan boşluğa da, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiş dikdörtgen biçimli iki pencere yerleştirilmiştir.

Derince bir niş içine yerleştirilen ve yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan giriş kapısı, önündeki küçük sahanlığa açılmaktadır. Lentolu kapı iki yanda, taşıyıcı işlevi olmayan, sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 214, Çizim 79).

Ahşap kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların üst kısmı kıvrım dallar, yapraklar ve volütlerden oluşan bitkisel örnekli, kabartma bir süsleme kompozisyonu ile bezenmiştir.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 119 cm. eninde, 208 cm. boyundadır. Denizci çıpası biçimindeki tokmak 9 cm., kapı kolu 23 cm. uzunluğunda, bini ise 4,5 cm. enindedir. Giriş nişi 126 cm. derinliğindedir.

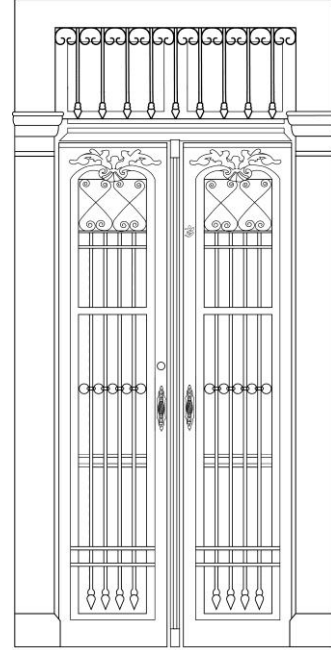
²¹⁶ Konutun giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Resim 213:Kuzey Cephesi

Resim 214: Ana Giriş Kapısı

Dario Moreno Sokağı No.13 Asansör

Çizim 79: Kat. No. 66-Kapı

KATALOG NO. 67: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 119 KARATAŞ

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 119 Karataş adresinde yer almaktadır. 629 ada, 29 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir. Yapı, Ayhan Işık'ın doğduğu ev olarak ta bilinmektedir.

Basık tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan yapı iki katlıdır (Resim 215). İnşa malzemesi taştır. Giriş cephesi, tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹⁷. Eksenden biraz kaymış olmakla beraber üst katın ortasında yer alan küçük balkonun doğu ve batısına dikdörtgen formlu birer pencere yerleştirilmiştir. Cephedeki tuğla görünümlü taş cephe kaplamasını kesintiye uğratan sıvalı bölüm, yapının ilk halinde bu balkonun yerinde bir cumba olduğunu düşündürmektedir. Giriş katta ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde yer almaktadır.

Cephenin katları arasında, çeşitli biçimlerdeki silme sıralarından oluşan enlice bir silme kuşağı mevcuttur. Tuğla boyutunda kesilmiş taşlardan oluşan iki silme sırasının arasına, uçları yuvarlatılmış taşların, aralarında boşluk bırakılmaksızın yan yana dizilmesiyle oluşturulan bir kuşak daha yerleştirilmiştir. Çatının hemen altında, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlayarak dizilmesiyle oluşturulan saçak altı silme kuşağı yer almaktadır. Giriş ve üst katlarda, cephenin her iki kenarına sade bir gövde ve sütun başlıklarına sahip birer plaster yerleştirilmiştir. Plasterlerin sütun başlıklarının alt kısmı yivlerle hareketlendirilmiştir. Giriş katındaki pencerelerin altında, iki yandan küçük sütunlarla sınırlandırılmış enine dikdörtgen birer kartuş içerisinde, bitkisel motifli taş kabartma süslemeler mevcuttur.

Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir. Üst kat pencerelerinin kepenkleri bugün mevcut değildir.

²¹⁷ Yapının giriş cephesi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik uzanan birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 216, izim 80).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir.

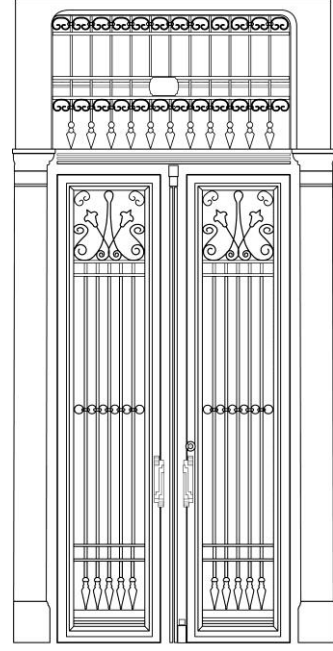
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 132 cm. eninde, 245 cm. boyundadır. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Kapı kolu orjinal olmadığından ölçüsü alınmamıştır. Bini 5 cm. enindedir. Giriş nişi 95 cm. derinliğindedir.

Resim 215: Güney Cephesi

Resim 216: Ana Giriş Kapısı

Mithat Paşa Caddesi No. 119 Karataş

Çizim 80: Kat. No. 67-Kapı

KATALOG NO. 68: HALİL RIFAT PAŞA CADDESİ NO: 74 KARATAŞ

Konut, Halil Rifat Paşa Caddesi No: 74 Karataş adresinde yer almaktadır. 558 ada, 12 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak kullanımı sürmektedir.

Yüksekçe bir bodrum kat üzerinde yer alan, iki katlı bir yapıdır (Resim 217, 218). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²¹⁸. Üst katta yer alan balkon, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve cephenin batı kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta, balkon ile aynı aks üzerinde düzenlenen giriş nişinin yanında, cephenin batı kenarı üzerinde dikdörtgen formlu iki pencere yer almaktadır. Giriş kapısı önündeki küçük sahanlığın altına açılmış olan bodrum kat kapısının (Resim 219) batısına ise kare şekilli bir pencere yerleştirilmiştir. İzmir evlerinin bodrum kat pencerelerinde pek sık rastlanmayan bu form ve cephe üzerindeki izler, bodrum katın geçirdiği bir onarım sonucu orijinal cephe düzenini kaybettiğini düşündüren verilerdir.

Yapının giriş ve üst katları arasında, çok sayıda ince silme sırası ile oluşturulmuş enlice bir silme kuşağı yer almaktadır. Üst kat pencereleri ahşap, giriş kat pencereleri ise demir kepenklere sahiptir.

Oldukça derin ve geniş tutulmuş giriş nişinde kapıya hafifçe kıvrılarak ulaşan yüksekçe merdiven dizisi, giriş kapısı ve biri kapının yanında, diğeri niş yan duvarında olmak üzere yerleştirilmiş dar, dikdörtgen formlu iki pencere yer almaktadır (Resim 219). Her iki pencere de, kapıdan bağımsız olarak açılmış söveli örneklerdir. Niş yan duvarına açılan ve bitişik odalardan birine baktığını düşündüğümüz pencerenin lentosu, kapı lentosu ile aynı seviyede olacak şekilde yükseğe yerleştirilmiştir. Pencerelerin parmaklık dekoru da, kapı parmaklıklarından farklı bir kompozisyona sahiptir. Giriş holüne ve cephenin batısında yer alan odaya daha fazla aydınlık sağlamak amaçlı açıldıkları düşünülmektedir.

²¹⁸ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun kolay anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaideli bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 220, Çizim 81).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Ancak kanatlar ve penceredeki parmaklıkların dekoru birbirinden tamamen farklıdır.

Her iki kanadın ortasına, birbirine ters simetrik konumda birer hilal motifi yerleştirilmiştir. Kare şekilli birer çerçeve içine yerleştirilmiş hilal motiflerinin alt ve üstünde, kıvrımlı motifler ve küçük baklava dilimi motifleriyle doldurulmuş eşkenar dörtgenlerden oluşan bir süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Bu kompozisyon her kanatta, meander motifleri ile oluşturulmuş birer çerçeve içine alınmıştır. Bu çerçevelerin alt kısmında, yine her iki kanatta birer tane olmak üzere, daire içine yerleştirilmiş sekiz yapraklı bir çiçek motifi bulunmaktadır. Ana giriş kapısı üzerindeki hilal motifi, bu kez tekil olmak üzere, bodrum kapısı üzerinde de tekrarlanmıştır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 126 cm. eninde, 265 cm. boyundadır. Kapı kolu 25 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişi duvarlarından biri 119 cm., diğeri 122 cm. derinliğindedir.

Giriş nişini örten lentonun yere bakan yüzeyinin ortasında taş malzemeli, bitkisel bir motif mevcuttur.

Resim 217: Güney Cephesi (Batıdan)

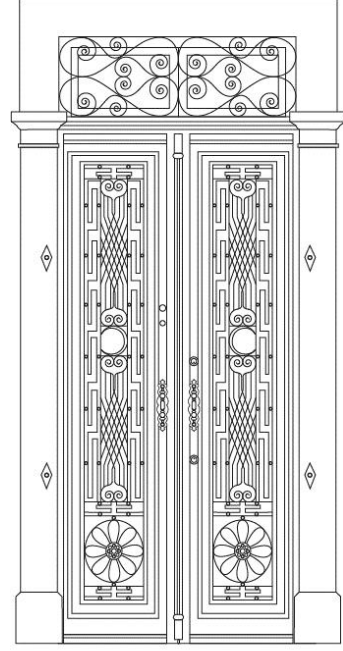
Resim 218: Güney Cephesi (Doğudan)

Resim 219: Giriş Nişi ve Bodrum Kapısı

Resim 220: Ana Giriş Kapısı

Hallirfatpaşa Caddesi No.74 KARATAŞ

Çizim 81: Kat. No. 68 - Kapı

KATALOG NO. 69: 304 SOKAK NO: 9 KARATAŞ

Konut, 304 Sokak No: 9 Karataş adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 221). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının kuzey ve batı cepheleri, tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır. Zemin kat girişi 304 sokak²¹⁹ üzerindeki kuzey cephesinden, üst kat girişi ise 305 sokak üzerindeki batı cephesinden verilmiştir.

Yapı, 304 Sokak üzerindeki giriş cephesinde, alt katta asimetric, üst katta ise simetric bir düzene sahiptir²²⁰. Üst katın ortasında yer alan cumbanın doğu ve batısına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetric bir görünüm elde edilmiştir.

Yapının giriş ve bodrum kat açıklıkları aynı aks üzerinde düzenlenmiştir. Dikdörtgen formlu pencereler, her iki katta demir kepenklere sahiptir.

Çok derin olmayan bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ana giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla önündeki küçük sahanlığa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 222, Çizim 82).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Ancak her iki bölümün parmaklıklarındaki süsleme kompozisyonu birbirinden tamamen farklıdır. Kanatlardaki parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde oval biçimli bir tokmak yer almaktadır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 112 cm. eninde, 210 cm. boyundadır. Tokmak 16 cm., kapı kolu 17cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Giriş nişi 57 cm. derinliğindedir.

²¹⁹ Zemin kat girişi, konutun ana girişi kabul edilmiştir. Verilen ölçüler zemin kat giriş kapısına aittir.

²²⁰ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Binanın ikinci katına giriş, 305 Sokak üzerindeki batı cephesinden sağlanmıştır (Resim 223). Cephenin ortasında yer alan kapıya, duvara paralel yerleştirilmiş yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılmaktadır (Resim 224).

Üst katta simetrik, alt katta ise asimetrik bir cephe düzenine sahiptir. Üst katın ortasında yer alan giriş kapısı hafifçe cephenin bir yanına kaydırılmış olmakla beraber, iki yanına yerleştirilen dikdörtgen formlu ikişer pencere ile simetri sağlanmıştır. Alt katta ise merdivenin bir yanına tek, diğer yanına iki pencere açılmıştır. Pencerelemin hepsi demir kepenklere sahiptir.

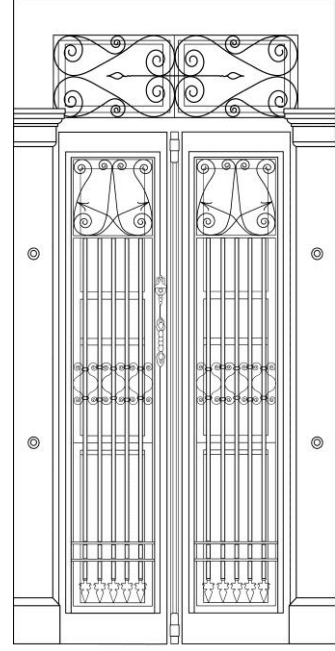
Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır (Resim 224). Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Demir kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu iki bölümün parmaklıklarının süsleme kompozisyonu birbirinden tamamen farklı olmakla birlikte, 304 Sokak üzerindeki giriş kapısının süsleme kompozisyonuyla birebir aynıdır. Kanatlardan biri üzerinde oval biçimli bir tokmak yer almaktadır.

Resim 221: Kuzey ve Batı Cepheleri

Resim 222: Ana Giriş Kapısı

304 Sokak No. 9 Karataş

Çizim 82: Kat. No. 69-Kapı

Resim 223: Batı Cephesi

Resim 224: Batı Cephesi Üzerindeki Giriş Kapısı

KATALOG NO. 70: 332 SOKAK NO: 15 KARATAŞ

Konut, 332 Sokak No: 15 Karataş adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 225). Taş malzemeli yapının giriş cephesinin üst katı sıvalı, giriş katı ise düzgün kesme taşla kaplıdır.

Yapı her iki katında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²²¹. Üst katta cumba, cephenin batı ucuna yerleştirilmiştir. Cephenin doğu kenarına da dikdörtgen formlu bir pencere açılmıştır. Giriş katta ise kapı, cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da ikiz pencereler yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir. Bu giriş cephesi düzenlemesi, üst katın asimetrik düzende olmasına karşın, cumba ve kapının ayrı akslarda düzenlendiği az sayıdaki örneklerden biridir. Bodrum kata ait ikiz pencere açıklıkları, giriş katın yine ikiz pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik konumdaki birkaç basamakla doğrudan sokağa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 226, Çizim 83).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının alt kısmı, yerden belli bir seviyeye kadar masif tutulmuştur. Üst kısmı ise demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin demir parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer alır. Hayli tahrip olmuş, sol el konumundaki bu tokmak üzerinde, belli belirsiz bir elbise kolu ve üzerinde bir bilezik seçilebilmektedir (Resim 227).

²²¹ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun anlaşılabilirliği bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

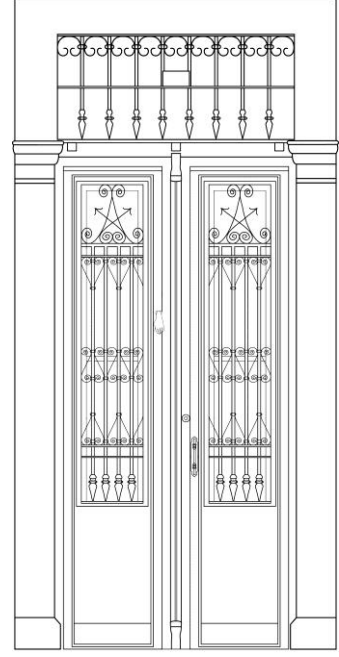
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 109 cm. eninde, 220 cm. boyundadır. Tokmak 10 cm., kapı kolu 21 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Giriş nişi 59 cm. derinliğindedir.

Resim 225: Kuzey Cephesi

Resim 226: Ana Giriş Kapısı

332 Sokak No.15 KARATAŞ

Çizim 83: Kat. No. 70-Kapı

Resim 227: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 71: 335 SOKAK NO: 21 KARATAŞ

Konut, 335 Sokak No: 21 Karataş adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 228). Taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²²². Derince bir niş içerisinde yer alan giriş kapısı, cephenin güney ucuna yerleştirilmiş, kuzey kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere açılmıştır. Pencere söveleri üzerinde taş süslemeli tepelikler yer almaktadır.

Bodrum kat giriş kapısı, ana giriş kapısının açıldığı küçük sahanlığın hemen altında yer almaktadır (Resim 229). Bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir ve demir kepenklere sahiptir.

Yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksekçe bir merdiven dizisi ile ulaşılan ana giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 229, Çizim 84).

Ahşap kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanatların üst bölümünde ahşap oyma, yapraklar ve palmet benzeri motiflerle oluşturulmuş bitkisel süslemeler yer almaktadır. Kanat ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir.

Giriş nişi cephe üzerinde, iki kenarına yerleştirilen sade bir gövde ve başlığa sahip birer plaster ile vurgulanmıştır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 115 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Kapı kolu 17 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Günümüzde kapı üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Niş derinliği bir duvarda 160 cm., diğer duvarda ise 216 cm.'dir.

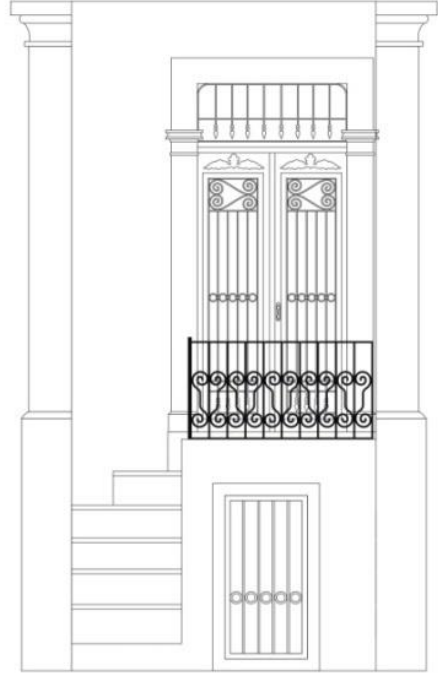
²²² Konutun giriş cephesi batı yönüne bakmaktadır.

Resim 228: Batı Cephesi

Resim 229: Ana Giriş ve Bodrum Kapıları

Çizim 84: Kat. No. 71-Kapı

KATALOG NO. 72: 339 SOKAK NO: 6 KARATAŞ

Konut, 339 Sokak No: 6 Karataş adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksekçe bir bodrum kat üzerinde yer alan, iki katlı bir yapıdır. İkiz ev düzeninde yapılmıştır (Resim 230). Taş malzeme ile inşa edilmiş yapının cephesi tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır.

Yapı, giriş cephesinin üst katında simetrik, giriş ve bodrum katlarında ise asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²²³ (Resim 231). Üst katın ortasında yer alan küçük bir balkonun iki yanına, cephenin doğu ve batısına, dikdörtgen formlu birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katında ise kapı cephenin doğu ucuna kaydırılmış ve batı kenarına da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir düzen elde edilmiştir. Bodrum kata ait kapı ve pencere açıklıkları daha basık tutulmuş ve giriş kat pencereleri ile aynı aksta düzenlenmiştir. Giriş kat pencereleri demir kepenklere sahiptir.

Yapının iki katı, uçları yuvarlatılmış taşların, aralarında boşluk kalmayacak şekilde yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş enlice bir silme kuşağı ile vurgulanmıştır. Çatının hemen altında ise, yine uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak dizilmesi ile oluşturulan bir saçak silmesi yer almaktadır.

Çok derin olmayan bir niş içine yerleştirilmiş ana giriş kapısı, yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksekçe bir merdiven dizisinin sonunda yer alan küçük bir sahanlığa açılmaktadır. Lentolu kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 232, Çizim 85).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Kanat ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde, dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sağ el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, elbise

²²³ Konutun giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

kolunun üzerinde, ortasında oval bir taş yer alan, enlice bir bilezik dikkati çekmektedir (Resim 233).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı, 118 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Bini 5 cm. enindedir. Kapı kolu 17 cm., tokmak 11 cm. uzunluğundadır. Giriş nişi bir duvarda 34 cm., diğer duvarda ise 36 cm. derinliğindedir.

Resim 230: Güney Cephesi (No: 4²²⁴ ve No: 6)

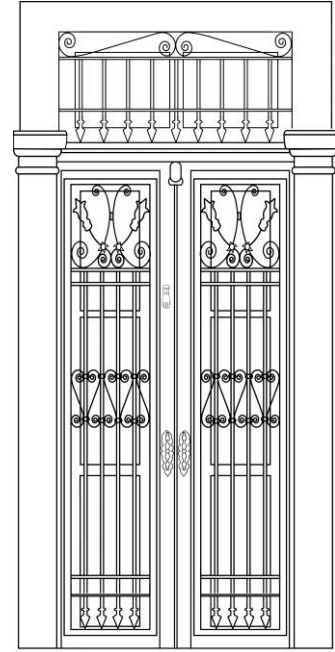
²²⁴ 339 Sokak No: 4'ün giriş kapısı, orijinal kapıyı kapatan camlı demir doğrama nedeniyle görüntülenememiştir. Aynı özellikleri gösterdiği düşünülen No: 6'nın kapı ve cephe incelenmesi ile yetinilmiştir.

Resim 231: Güney Cephesi (No:6)

Resim 232: Ana Giriş Kapısı

339 Sokak No. 6

Çizim 85: Kat. No. 72-Kapı

Resim 233: Kapı Tokmağı

4.4. CEPHE ÜZERİNDE BİR NİŞ İÇERİSİNDE YER ALAN BASIK KEMERLİ

KAPILAR

KATALOG NO. 73: AYŞE MAYDA SOKAK NO: 6054 KÖPRÜ

Konut, Ayşe Mayda Sokak No: 6054 Köprü adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Oldukça yüksek bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 234, 235). Taş malzemeli yapının giriş kat cephesi, tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla kaplanmıştır. Bu taşların bir kısmı, yüzeylerine yapılan çökertmelerle boyutlandırılmış ve düz yüzeyli taşlar ile almalı bir düzen meydana getirecek şekilde (2 sıra boyutlu + 3 sıra düz yüzeyli) sıralanarak cepheye hareket kazandırılmıştır. Bodrum cephesi ise pütürlü bir sıva ile kaplıdır.

Yapının açıklıklarını örten tüm basık kemerlerde iki renkli taş işçiliği uygulamasına rastlanmaktadır. Taşların bazıları tuğla görünümü vermek amacıyla kiremit rengine boyanmış, böylece cephe üzerinde hareketli bir görünüm sağlanmaya çalışılmıştır. Giriş kattaki basık kemerlerde bir sıra taş, bir sıra tuğla dizilimi uygulanmıştır. Bodrum kat açıklıklarını örten kemerlerde ise bir sıra tuğla, iki sıra taş dizilimi ile farklı bir görsel etki elde edilmeye çalışılmıştır.

Yapı, giriş ve bodrum katlarında simetrik bir cephe düzenine sahiptir²²⁵. Giriş katta kapı oldukça derin bir niş içine yerleştirilmiştir. Giriş nişinin iki yanında, cephenin doğu ve batı kenarlarında birer pencere yer almaktadır. Bodrum kat kapısı, ana giriş kapısının önünde yer alan küçük sahanlığın altına açılmıştır (Resim 236). Giriş nişi içinde yer alan merdiven dizisinin ve bodrum kapısının iki yanına yerleştirilen birer pencere ile bodrum katta da simetrik düzen tekrarlanmıştır. Yapının tüm pencereleri aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Yapının tüm kapı ve pencere açıklıkları basık kemer ile örtülüdür. Bodrum kat kapı ve pencereleri ile giriş kat pencere söveleri ortasında birer kilit taşı yer almaktadır.

²²⁵ Yapının giriş cephesi güneybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü güney kabul ettik.

Giriş kat pencereleri ahşap kepeklere sahiptir. Bodrum kat pencereleri ise demir parmaklıklarla kaplıdır.

Yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan yüksekçe bir merdivenle ulaşılan giriş kapısı önünde yer alan küçük bir sahanlığa açılmaktadır. Basık kemerle örtülü kapı kanatlarının alt kısmı yerden belli bir yüksekliğe kadar masif tutulmuştur. Üst kısmı ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. İncelediğimiz tüm konutlarda görmeye alışık olduğumuz sütun görünümlü, kare kesitli sövelere bu yapının giriş kapısında yer verilmemiştir. Bunun yerine kapı kanatları, cephe üzerinden hafifçe içeri çekilerek yerleştirilmiş ve iki yandaki duvar ile sınırlanmıştır (Resim 236, Çizim 86).

Demir kapı kanatlarının üst kısmında basık kemerin formuna uydurulmuş, demir parmaklıklarla kaplı bir aydınlatma penceresi yer almaktadır. Kapı kanatlarının ve aydınlatma penceresinin parmaklık dekoru birbirinden farklı kompozisyonlara sahiptir. Kapının yanında dar, uzun, basık kemerle örtülü bir pencere yer almaktadır. Giriş kapısından bağımsız düzenlenen ve sövesiz oluşuyla dikkat çeken bu pencere ahşap bir kepenkle kapatılmıştır. Giriş nişi cephe üzerinde, tuğla görünümlü taşlardan oluşan basık kemerli bir söve ile çerçevelenmiştir.

Giriş kapı kanatları, 120 cm. eninde, 227 cm. boyundadır. Bugün kapı üzerinde tokmak ve kapı kolu yer almamaktadır. Niş derinliği 156 cm.'dir.

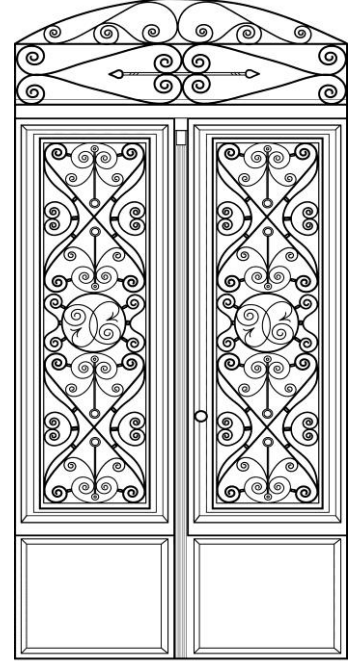
Resim 234: Güney Cephesi (Batıdan)

Resim 235: Güney Cephesi

Resim 236: Giriş Nişi, Ana Giriş ve Bodrum Kapıları

Çizim 86: Kat. No. 73-Kapı

KATALOG NO. 74: 177 SOKAK NO: 9 KÖPRÜ

Konut, 177 Sokak No: 9 Köprü adresinde yer almaktadır. 726 ada, 7 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

İki katlı, taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır (Resim 237). Binanın giriş cephesindeki tüm kapı ve pencere açıklıkları basık kemer ile örtülüdür. Tüm pencereler demir kepenklere sahiptir. Giriş cephesinin doğu ve batı kenarları ile üst kata çıkan merdivenin kenarı, tuğlaların girintili çıkıntılı yerleştirilmesiyle oluşturulmuş köşe bitişleri ile hareketlendirilmiştir.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²²⁶ (Çizim 87).Yapının zemin ve üst katlarında ayrı giriş kapıları bulunmaktadır.

Yapıya paralel uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan üst katta, giriş kapısı cephenin doğu kenarına kaydırılmış ve batı kenarına da basık kemerli iki pencere yerleştirilmiştir. Çok derin olmayan bir niş içinde yer alan giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 238, Çizim 88).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, basık kemerin biçimine uydurulmuş demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının alt yüzeyi yerden belli bir seviyeye kadar masif demir panolarla, üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Kapı kanatları ve aydınlatma penceresinin parmaklıkları benzerlikler taşımakla beraber, birbirinden farklı süsleme kompozisyonlarına sahiptir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, elbise kolu üzerinde enlice bir bilezik ve yüzük parmağında yuvarlak taşlı bir yüzük mevcuttur (Resim 239).

Üst kat giriş kapısı kanatları 130 cm. eninde, 237 cm. boyundadır. Tokmak 10 cm., kapı kolu 17 cm. uzunluğundadır. Bininin eni 5 cm.'dir. Niş derinliği 42 cm.'dir.

²²⁶ Yapının giriş cephesi kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun rahat anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

Yapının zemin kat kapısı, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan basık kemerli bir örnektir (Resim 240, Çizim 89). Üst kat kapısı ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir. Doğrudan önünde yer alan küçük sahanlığa açılan kapıya, yapıya paralel uzanan bir kaç basamaklı bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Bu katın tek pencere açıklığı, üst kata çıkan merdivenin yan tarafında oluşan boşluğa, cephenin batısına açılmıştır. Kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Enine dikdörtgene yakın biçimde kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur.

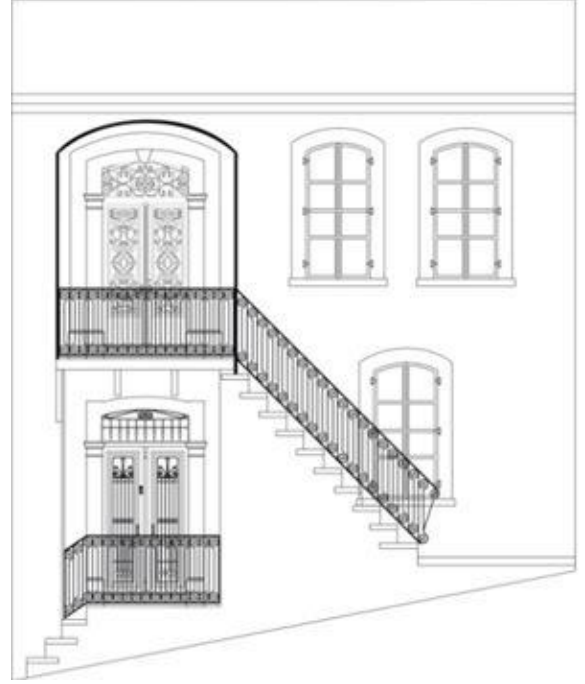
Demir kapı kanatlarının üst kesiminde basık kemerin formuna uydurulmuş bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Parmaklıkların alt bitişleri ok ucu biçimindedir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sol el konumundaki tokmağın bilek kısmında, kıvrımlarıyla verilen elbise kolu üzerinde, enlice bir bilezik ve yüzük parmağında yuvarlak taşlı bir yüzük dikkati çekmektedir (Resim 241, Çizim 90).

Alt kat giriş kapısı kanatları 114 cm. eninde, 197 cm. boyundadır. Tokmak, 10 cm., kapı kolu 19 cm. uzunluğundadır. Aydınlatma penceresinin yüksekliği 45 cm.'dir.

Yapı bir bodrum kata sahipse bile, cephe üzerinde bu kata ait herhangi bir açıklığa yer verilmemiştir.

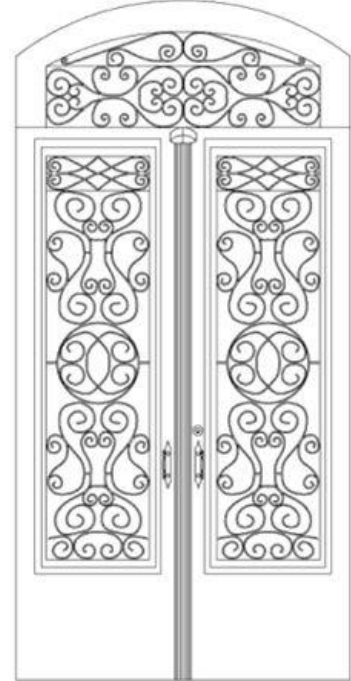
Resim 237: Kuzey Cephesi

Çizim 87: Kat. No. 74-Cephe

Resim 238: Üst kat giriş kapısı

Çizim 88: Kat. No. 74 - Üst Kat Kapısı

Resim 239: Kapı Tokmağı- Üst Kat

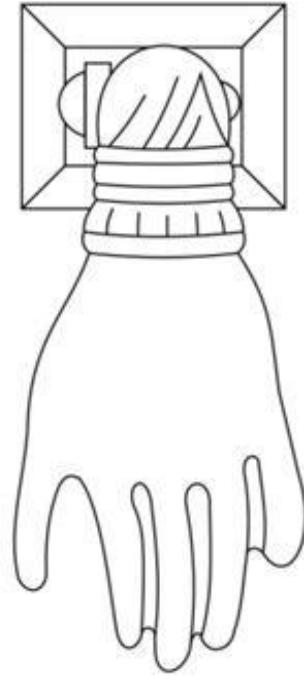
Resim 240: Zemin Kat Giriş Kapısı

Çizim 89: Kat. No. 74-Zemin Kat Kapısı

Resim 241: Kapı Tokmağı-Zemin kat

**Çizim 90: Kat. No. 74-Kapı Tokmağı
(Zemin Kat)**

KATALOG NO. 75: 179 SOKAK NO: 39 KÜÇÜKYALI

Konut, 179 Sokak No: 39 Küçükyalı adresine kayıtlıdır. Çalışmamızın başlangıcında konut olarak kullanıldığını tespit ettiğimiz yapı bugün ayakta değildir.

İki buçuk katlı bir yapıdır. Yapının ikinci katının üstünde, cepheden içeri çekilerek yerleştirilmiş, her cephesinde kırma çatı ile örtülü bir çatı katı mevcuttur. Çatı kat, doğu ve güney cepheleri üzerinde yer alan basık kemerli küçük birer pencere ile dışarı açılmaktadır (Resim 242, 243).

Taş ve tuğla inşa malzemesine sahip yapının cephe kaplaması, poligonal taşların, rustik bir görünüm verecek şekilde aralarının derzlerle doldurularak gelişigüzel yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur.

Yapı, giriş cephesinin her iki katında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²²⁷ (Resim 243). Zemin katta ikisi pencere, biri ise sonradan kapatıldığı görülen giriş kapısı olmak üzere üç açıklık mevcuttur. Zemin kat giriş kapısı üst kata çıkan merdiven dizisinin arkasına yerleştirilmiştir. Yanındaki boşluğa ise iki pencere açılmıştır. Zemin katın tüm açıklıkları, üst kattaki pencere açıklıkları ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Üst katta, ana giriş kapısı cephenin kuzey ucuna kaydırılmış ve güney kenarına üç, kuzey kenarına bir pencere yerleştirilerek asimetrik bir düzen elde edilmiştir.

Yapının doğu ve güney cepheleri üzerinde bodrum kata ait bir açıklık bulunmamaktadır. Cephe üzerindeki izler, bu kata ait açıklıkların sonradan kapatılarak sıvandığını düşündürmektedir.

Güney cephesi ise giriş ve üst katlarda, aynı aks üzerinde yer alan üçer pencere ile kendi içinde simetrik bir görünüme sahiptir (Resim 242).

Yapının tüm pencere ve kapı açıklıklarının üzeri basık kemerle örtülüdür. Bu kemerlerin üzerlerinde yine poligonal taşlarla oluşturulmuş hafifletme kemerleri yer almaktadır. Üst kat pencereleri ahşap kepenklere sahiptir. Sadece giriş kapısının iki yanında yer alan birer pencere demir parmaklıklarla kaplanmıştır.

²²⁷ Yapının giriş cephesi doğu yönüne bakmaktadır.

Yapının kat aralarında, ikişer sıra tuğladan oluşan silme kuşakları yer almaktadır. Saçak silmesi, üstte iki sıra, altta tek sıra halinde uzanan ince tuğla kuşakları arasında yer alan ve düzgün kesme taşların yan yana dizilmesiyle oluşturulmuş bir sıra enlice taş kuşaktan ibarettir. Aynı tuğla malzeme, cephe kenarlarındaki köşe bitişlerinde de kullanılmıştır. Üç şeritten oluşan tuğla sıralarının girinti çıkıntı oluşturacak biçimde, kısıklı uzunlu yerleştirilmesiyle cephe hareketlendirilmiştir.

Yapıya paralel uzanan yüksek bir merdiven dizisiyle ulaşılan üst kat giriş kapısı, önünde yer alan küçük sahanlığa açılmaktadır. Fazla derin olmayan bir niş içine yerleştirilen kapı basık kemerle örtülüdür. Demir malzemeli kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 244, Çizim 91).

Kapı kanatlarının üst kesiminde, basık kemerin formuna uydurulmuş bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Fakat bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır. Giriş nişi, cephe üzerinde basık kemerli, girintili çıkıntılı bir çerçeve içine alınarak vurgulanmıştır.

Üst kat giriş kapısı 128 cm. eninde, 245 cm. boyundadır. Kapı kolu 18 cm. uzunluğunda, bini 5 cm. enindedir. Niş derinliği 32 cm.'dir.

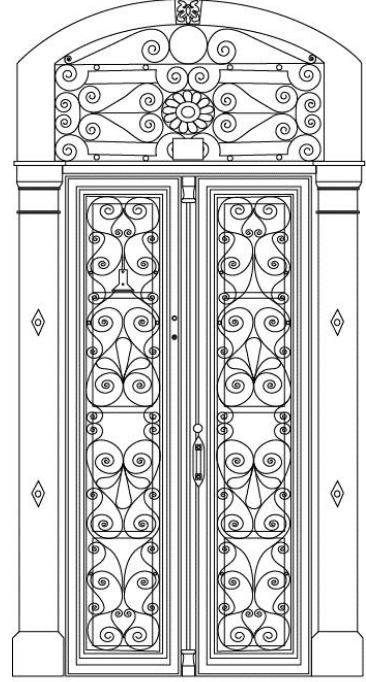
Resim 242: Doğu ve Güney Cepheleri

Resim 243: Doğu Cephesi

Resim 244: Ana Giriş Kapısı

179 Sokak No. 39 KÜÇÜKYALI

Çizim 91: Kat. No. 75-Kapı

KATALOG NO. 76: 211 SOKAK NO: 1-3 KÜÇÜKYALI

Konut, 211 Sokak No: 1-3 Küçükyalı adresinde yer almaktadır. 720 ada, 13 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yükselen iki katlı bir yapıdır. İkiz ev niteliğindeki yapı, taş ve tuğla malzemenin almalı düzende bir araya getirilmesi ile inşa edilmiştir (Resim 245, 246).

Her iki konut da giriş katta asimetrik, üst katta ise simetrik bir cephe düzenine sahiptir²²⁸. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı kenarına kaydırılmış ve doğu kenarına da ikişer pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir.

Yapının her iki giriş açıklığı, cephe üzerinde taş sövelerle çevrelenmiştir. Bu sövelerin üst kısımları hafifçe dışa taşınılıdır. Yapının tüm kapı ve pencerelerini örten lentoların iç yüzeyleri basık sivri kemer formundadır. Giriş nişlerinin lentoları üzerinde birer kilit taşı yer almaktadır (Resim 247, 249).

Üst kat pencereleri ile giriş kapılarının bitişiğinde yer alan ilk pencerelerin üzerine taş süslemeli tepelikler yerleştirilmiştir. Giriş kattaki pencerelerin üzerinde yer alan ve kademeler halinde yükselen tepeliklerin yüzey bezemesi, zeminin balık puluna benzer motiflerle doldurulması ile elde edilmiştir (Resim 247, 249). Tepeliklerin ortasında eşkenar dörtgenler içerisinde birer çiçek motifi, yan kenarlarında da “C” kıvrımlı birer bitkisel motif yer almaktadır. Üst katın pencereleri üzerindeki tepelikler ise giriş kattaki tepeliklerle benzerlik göstermekle birlikte daha farklı bir süsleme kompozisyonuna sahiptir.

Tepeliksiz pencerelerin ve giriş nişlerinin lentoları üzerine tuğla malzemeli, basık kemer formunda birer hafifletme kemeri yerleştirilmiştir. Giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenen bodrum kat pencereleri daha basık tutulmuştur. Giriş kattaki tüm pencereler demir kepenklidir.

²²⁸ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

Yapının giriş ve üst katları arasında, yer yer tahrip olmuş ve izleri silinmiş bir taş silme kuşağı yer almaktadır. Çatının hemen altında ise farklı biçimlenişlere sahip iki sıra saçak silmesi cephe boyunca uzanmaktadır. Bunlardan biri, uçları yuvarlatılmış taşların birer sıra atlanarak yan yana dizilmesi ile oluşturulmuştur. Diğeri ise yüzeyleri oyularak hareketlendirilmiş tuğla boyutlarındaki düzgün kesme taşların, yatay konumda yan yana dizilmesi ile oluşturulmuş bir silme kuşağıdır. İkiz konutların giriş cephesinin köşeleri, kesme taş ve tuğla dizilerinin almaşık düzende ve girintili çıkıntılı yerleştirilmesiyle oluşturulmuş köşe bitişleri ile hareketlendirilmiştir.

Her iki konutun kapıları derince birer niş içerisine yerleştirilmiştir ve yapıya dik uzanan birkaç basamakla dışarıya açılmaktadır. Demir malzemeli kapılar, basık birer sivri kemerle örtülüdür ve iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 248, 250, Çizim 92, 93).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde basık sivri kemerin formuna uydurulmuş birer aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Fakat bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır.

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 114 cm. eninde, 230 cm. boyundadır. Kapı kolu 25 cm. uzunluğunda, bini 4 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişi 77 cm. derinliğindedir. Bu ölçüler, No: 1 ve No: 3'ün giriş kapıları için aynıdır.

Resim 245: Güney Cephesi (Batıdan)

Resim 246: Güney Cephesi (Doğudan)

Resim 247: Giriş Nişi (No. 1)

211 Sokak No. 3 Kukla Anaokulu KÜÇÜKYALI

Resim 248: Ana Giriş Kapısı (No. 1)

Çizim 92: Kat. No. 76-Kapı (No. 1)

Resim 249: Giriş Nişi (No. 3)

211 Sokak No. 3 Kukla Anaokulu KÜÇÜKYALI

Resim 250: Ana Giriş Kapısı (No. 3)

Çizim 93: Kat. No. 76-Kapı (No. 3)

KATALOG NO. 77: 269 SOKAK NO: 24 MEKTUPÇU

Konut, 269 Sokak No: 24 Mektupçu adresinde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Eğimli bir arazi ve yüksek bir zemin üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 251). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²²⁹. Giriş kapısı cephenin kuzey kenarına kaydırılmış ve güney kenarına da, alt ve üst katlarda ikişer tane olmak üzere basık kemerli dört pencere yerleştirilmiştir. Yapının orijinalinde var olduğu, pencere sövesi kenarındaki menteşelerden anlaşılan demir kepenklerden, bugün sadece giriş katta yer alan bir tanesi mevcuttur. Giriş kattaki diğer pencere demir parmaklıklarla kaplıdır. Pencere kemerlerinin ortasında kilit taşı görünümlü birer süsleme yer almaktadır.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan ve yapıya dik uzanan birkaç sıra basamakla ulaşılan giriş kapısı, önünde yer alan sahanlığa açılmaktadır. Sahanlığa, yapıya paralel uzanan birkaç basamakla ulaşılmaktadır. Basık kemerle örtülü kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere sahip bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kemerin ortasında bitkisel bezemeli kilit taşı görünümlü bir süsleme yer almaktadır (Resim 252, Çizim 94).

Kapı kanatlarının üst kesiminde basık kemerin formuna uydurulmuş bir aydınlatma penceresi yer alır. Ahşap kapı kanatları yerden belli bir seviyeye kadar masif tutulmuştur. Masif bölüm, iç içe geçmiş görünümü veren, kare biçimli, süslemesiz, sade panolara sahiptir. Üst kısımdaki kanat pencereleri düz demir parmaklıklıdır. Aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi dekoratif demir parmaklıklarla kaplanmıştır.

Kanatların birleşim çizgisi üzerine, yivlerle hareketlendirilmiş sade bir bini yerleştirilmiştir. Kanatlardan biri üzerinde dökme demir, el şeklinde bir tokmak yer almaktadır. Sağ el konumundaki bu tokmağın bilek kısmında, kıvrımlı elbise kolu

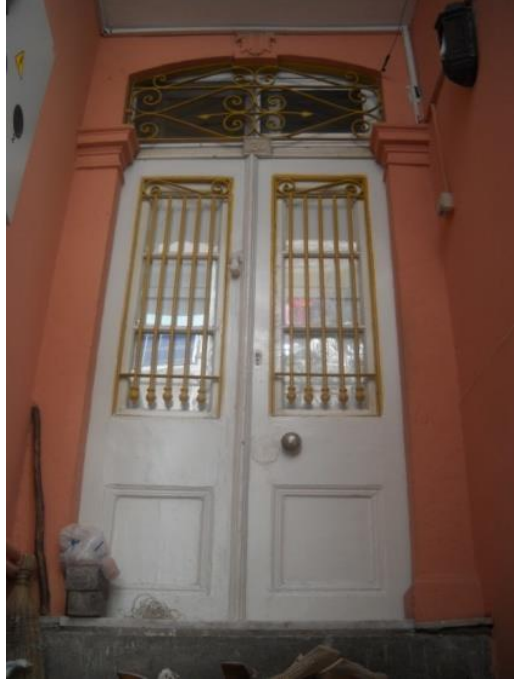
²²⁹ Yapının giriş cephesi batı yönüne bakmaktadır.

üzerinde, inci benzeri taşlardan oluşan bir bilezik ve orta parmak üzerinde oval taşlı bir yüzük mevcuttur (Resim 253).

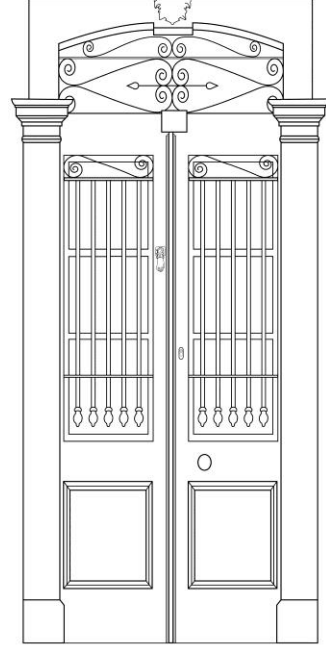
Konutun iki kanatlı giriş kapısı 112 cm. eninde, 197 cm. boyundadır. Tokmak 11 cm. uzunluğunda, bini 6 cm. enindedir. Orijinal kapı kolu bugün mevcut değildir. Niş derinliği bir duvarda 157 cm., diğer duvarda 159 cm.'dir.

Resim 251: Batı Cephesi

Resim 252: Ana Giriş Kapısı

269 Sokak No.24 MEKTUPÇU

Çizim 94: Kat. No. 77-Kapı

Resim 253: Kapı Tokmağı

KATALOG NO. 78: MİTHATPAŞA CADDESİ NO: 211 ASANSÖR

Konut, Mithatpaşa Caddesi No: 211 Asansör adresinde yer almaktadır. 6620 ada, 8 parselde kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Bir bodrum kat üzerinde yer alan iki katlı bir yapıdır (Resim 254). Taş malzeme ile inşa edilmiş olan bina bugün sıvalı durumdadır.

Giriş katta asimetric, üst katta ise simetric bir cephe düzenine sahiptir²³⁰. Üst katın ortasında yer alan cumbanın iki yanına, cephenin doğu ve batı kenarlarına birer pencere yerleştirilmiştir. Giriş katta ise kapı cephenin batı ucuna kaydırılmış ve doğu kenarına da dikdörtgen formlu iki pencere yerleştirilerek asimetric bir görünüm elde edilmiştir. Daha basık tutulmuş olan bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Yapının giriş kapısı, giriş nişi ve tüm pencere açıklıklarının üzeri basık kemerle örtülüdür. Bodrum kat pencereleri hariç, bu basık kemerlerin üzeri silme dizileri ile hareketlendirilmiştir. Yapının iki katı arasında enlice bir silme kuşağı mevcuttur.

Derince bir niş içerisine yerleştirilmiş olan giriş kapısı, yapıya dik uzanan birkaç sıra merdiven dizisi ile doğrudan sokağa açılmaktadır. Nişin üst örtüsü ve yan duvarları üzerinde dekoratif birer kartuş yer almaktadır. Basık kemerle örtülü kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 255, Çizim 95).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde enine dikdörtgen biçimli bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencereleri ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi oldukça zengin motiflere sahip, yoğun süslenmiş dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Aydınlatma penceresi parmaklıklarının süsleme kompozisyonu, meander motiflerinden oluşan bir çerçeve içinde yer alan iç içe geçmiş dairelerden oluşmaktadır.

Kanat pencere parmaklıkları ise meander motiflerinden oluşan bir çerçevenin içinde yer alan, baklava dilimi motifleri ile doldurulmuş eşkenar dörtgenler ve kıvrımlı

²³⁰ Yapının giriş cephesi güney yönüne bakmaktadır.

bitkisel motiflerden oluşan bir süsleme kompozisyonuna sahiptir. Her iki kanadın ortasında, madalyon içerisine yerleştirilmiş, kanatlarını açmış birer kartal figürü mevcuttur (Resim 256). Kartal figürlerinin gövde ve kanatlarındaki tüyler ile pençeleri, en ince detaylarına kadar işlenmiştir. Figürler, içinde yer aldıkları madalyonların alt kısımlarında, iç içe geçmiş kıvrım dallar ve volütlerden oluşan bir zemin üzerine yerleştirilmişlerdir.

Kanatların birleşim yeri üzerinde bir bini yer almaktadır. Bu bininin tepe noktasında insan başı biçiminde bir figür, ayak kısmında aslan pençesi görünümlü bir motif bulunmaktadır. Gövdesi ise çeşitli bitkisel motifli süslemeler ile dekore edilmiştir (Resim 257).

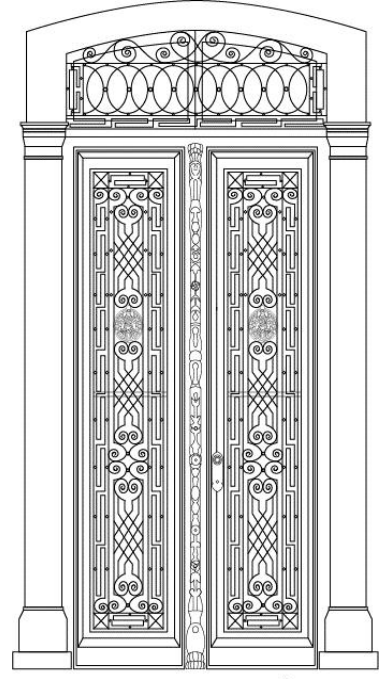
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 135 cm. eninde, 258 cm. boyundadır. Bini 6 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak ve kapı kolu yer almamaktadır. Giriş nişi 128 cm. derinliğindedir.

Resim 254: Güney Cephesi

Resim 255: Ana Giriş Kapısı

Mithatpaşa Caddesi No. 211 ASANSÖR

Çizim 95: Kat. No. 78-Kapı

Resim 256: Kapı Kanadı Üzerindeki Kartal Figürü

Resim 257: Biniden Detay

KATALOG NO. 79: DARİO MORENO SOKAK NO: 6 ASANSÖR

Konut, Dario Moreno Sokak No: 6 Asansör adresinde yer almaktadır. 632 ada, 34 parselde kayıtlıdır. Günümüzde işyeri olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 258). Taş ve tuğla ile inşa edilmiştir. Yapının cephe kaplaması, poligonal taşların aralarının derzlerle doldurularak gelişigüzel yerleştirilmesi ile oluşturulmuş ve rustik bir görünüm sağlanmıştır.

Yapı, giriş ve bodrum katlarında asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²³¹. Ana giriş kapısı cephenin kuzey ucuna kaydırılmış ve güney kenarına da iki pencere yerleştirilmiştir. Daha basık tutulmuş bodrum kat pencereleri, giriş kat pencereleri ile aynı aks üzerinde düzenlenmiştir.

Tüm pencere ve kapı açıklıkları basık kemerle örtülüdür. Pencerelerin tamamı demir kepenklere sahiptir.

Çatının hemen altında, ince diziler halinde birkaç sıra tuğla saçak silmesi tüm yapıyı dolanmaktadır. Aynı tuğla malzeme, cephe kenarlarındaki köşe bitişlerinde de kullanılmıştır. Üç ya da dört şeritten oluşan tuğla sıralarının, yapının köşelerine girinti çıkıntı oluşturacak biçimde, kısalı uzunlu yerleştirilmesiyle cephe hareketlendirilmiştir.

Derince bir niş içine yerleştirilen ana giriş kapısı (Resim 259, Çizim 96), yapıya dik uzanan yüksekçe bir merdiven dizisiyle önünde yer alan küçük sahanlığa açılmaktadır. Sahanlığa, yapıya paralel uzanan birkaç basamakla ulaşılmaktadır.

Basık kemerle örtülü kapı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Demir kapı kanatlarının üst kesiminde basık kemerin formuna uydurulmuş bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresinin tüm yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır. Fakat bu parmaklıkların dekoru birbirinden farklıdır.

²³¹ Konutun giriş cephesi batı yönüne bakmaktadır.

Basık kemerli giriş nişi cephe üzerinde, ince tuğla sıralarının girinti çıkıntı oluşturacak biçimde dizilmesiyle vurgulanmıştır. Niş üst örtüsünde, köşeleri düğümlü dekoratif bir kartuş yer almaktadır.

Yapının güney cephesi üzerinde yer alan bodrum kapısı basık kemerle örtülüdür (Resim 260, Çizim 97). Kapı kanatlarının alt yüzeyi dökme demir, masif birer pano, üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplıdır. Masif panoların ortasına bitkisel süslemeli birer kabara ve köşelere de dekoratif bitkisel motiflerden oluşan süslemeler yerleştirilmiştir.

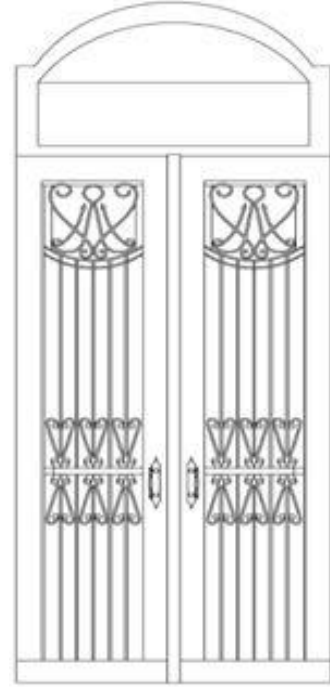
Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 130 cm. eninde, 233 cm. boyundadır. Kapı kolu 18 cm. uzunluğunda, bini 7 cm. enindedir. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Giriş nişi 112 cm. derinliğindedir.

Resim 258: Batı ve Güney Cepheleri

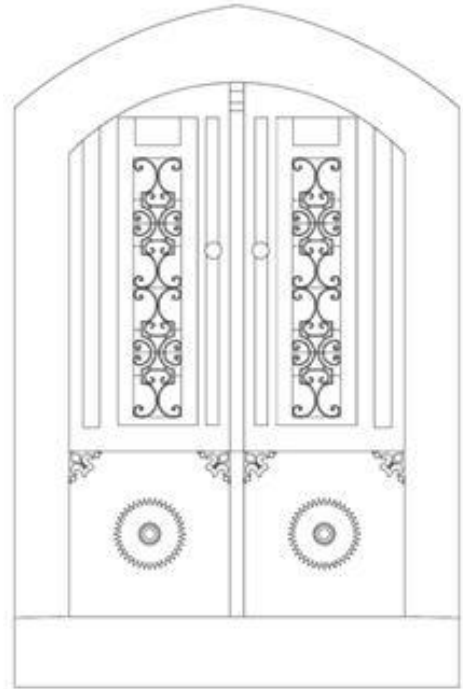
Resim 259: Ana Giriş Kapısı

Çizim 96: Kat. No. 79-Kapı

Resim 260: Bodrum Giriş Kapısı

Çizim 97: Kat. No. 79-Bodrum Kapısı

KATALOG NO. 80: 336 SOKAK NO: 43 KARATAŞ

Konut, 336 Sokak No: 43 Karataş adresine kayıtlıdır. Günümüzde konut olarak işlevi devam etmektedir.

Yüksek tutulmuş bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı bir yapıdır (Resim 261). Taş malzemeli yapı bugün sıvalı durumdadır.

Asimetrik bir cephe düzenine sahiptir²³² (Çizim 98). Derince bir niş içerisinde yer alan basık kemerli giriş kapısı cephenin ortasına yerleştirilmiştir. Giriş katında kapının doğusuna bir, batısına iki pencere açılmıştır. Bodrum katta ise kapının doğusuna bodrum giriş kapısı, batısına basık tutulmuş iki adet pencere açılmıştır. Bodrum kat açıklıkları, giriş kat açıklıkları ile aynı aks üzerinde yer alacak şekilde yerleştirilmiştir.

Yapının tüm açıklıkları basık kemer ile örtülüdür. Giriş kat pencerelerinin üzeri, birer sıra ince silme dizisi ile hareketlendirilmiştir.

Yapıya dik uzanan yüksekçe bir merdiven dizisiyle ulaşılan ana giriş kapısı, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmıştır. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur (Resim 262, Çizim 99).

Demir kapı kanatlarının üst kesiminde, basık kemer formuna uydurulmuş demir parmaklıklı bir aydınlatma penceresi yer alır. Kapı kanatlarının alt yüzeyi masif demir panolarla kaplıdır. Bu panoların üzerinde, ortada yer alan bir madalyonun etrafında kıvrım dallar ve volütlerden oluşan bitkisel örneklî süsleme kompozisyonuna sahip birer kabartma yer almaktadır. Kanat pencerelerinin üst yüzeyi ise dekoratif demir parmaklıklarla kaplanmıştır. Her kanadın ortasına, bir rozet içerisine 8 yapraklı birer çiçek motifi yerleştirilmiştir. Kanatların zemini kıvrımlı süslemelerle doldurulmuştur. Kanat pencerelerinin ve aydınlatma penceresi parmaklıklarının süsleme kompozisyonu birebir aynı olmasa bile birbiriyle uyum içerisindedir.

Yapının giriş nişi de basık kemerle örtülüdür. Kemerin üzerine bitkisel süslemeli taş bir tepelik yerleştirilmiştir. Tepelik, çiçek, yaprak motifleri, kıvrım dallar ve

²³² Konutun giriş cephesi kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Ancak deskripsiyonun kolay anlaşılması bakımından bu yönü kuzey kabul ettik.

volütlerden oluşan bir süsleme kompozisyonuna sahiptir. Nişin üst örtüsü ve yan duvarlarından biri üzerinde zeminden hafifçe kabartılmış kartuşlar mevcuttur (Resim 262).

Konutun iki kanatlı ana giriş kapısı 119 cm. eninde, 240 cm. boyundadır. Günümüzde kapının üzerinde bir tokmak yer almamaktadır. Kapı kolu 24 cm. uzunluğunda, bini 4,5 cm. enindedir. Giriş nişi 133 cm. derinliğindedir.

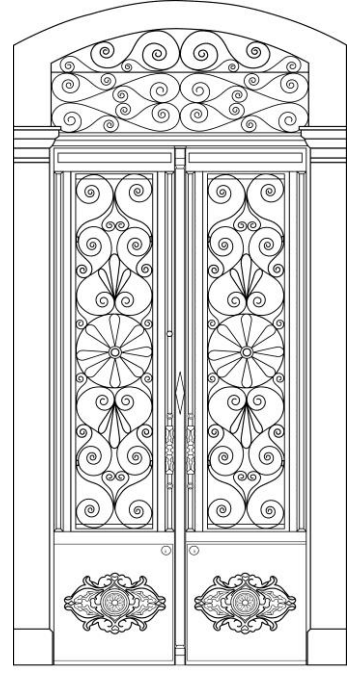
Resim 261: Kuzey Cephesi

Çizim 98: Kat. No. 80-Cephe

Resim 262: Ana Giriş Kapısı

336 SOKAK NO 43 KARATAŞ

Çizim 99: Kat. No. 80-Kapı

5. DEĞERLENDİRME

Tarihi İzmir bütün geçmişi boyunca geçirdiği pek çok deprem ve yangınlar sonucu defalarca yenilenmekle beraber, yerleşim bölgeleri hemen hep aynı sınırlar içinde kalmıştır. Ancak 19. yüzyıl sonlarına doğru, eski kent yapısının dışında kalan kıyı kesimlerinde, Göztepe, Alsancak ve Karşıyaka’da yeni konut bölgelerinin açılması ile yüzyıllarca değişmeyen sınırlarının dışına çıkabilmiştir.

Kentteki nüfus artışının getirdiği zorunluluk, bugünkü Mithatpaşa Caddesi’nin açılması ve 1883’te tramvay hattının döşenmesi ile 19. yüzyıl sonlarına kadar şehrin dışı sayılan Karataş’ın ötesindeki Karantina, Göztepe ve Kokaryalı (Güzelyalı) bölgeleri, şehir merkezine bağlanmış ve yeni yerleşim alanları olarak gelişmişlerdir.

Mithatpaşa Caddesi’nin Konak ile Üçkuyular arasında uzanan yaklaşık 6 kilometrelik bölümünü ve birbirine paralel uzanan Mithatpaşa ve Hatay Caddeleri arasındaki alanı kapsayan bölge, konumuzun alan çalışması için belirlenen sınırlarını oluşturmaktadır.

Çalışmamızda Mithatpaşa Caddesi üzerinde ve caddeye dik ve paralel uzanan sokaklar üzerinde yer alan, 19. yüzyıl sonu - 20. yüzyıl başına tarihlenen konutlar ve giriş kapıları incelenmiştir.

İncelediğimiz konutlar, Üçkuyular’dan Konak yönüne doğru yerleşim sıralarına göre; Güzelyalı, Göztepe, Çankaya, Murat Reis, Mithatpaşa, Akın Simav, Kemal Reis, Turgut Reis, Barbaros Mahalleleri sınırlarında yer almaktadır.

Fakat çalışmamızda biz bu mahalleleri, yine aynı yön sırasına göre ve halk arasında bilinen semt adlarıyla Güzelyalı, Göztepe, Vali Konağı, Sadık Bey, Köprü, Küçükalyalı, Mektupçu, Halil Rıfat Paşa, Asansör ve Karataş olarak kullanmayı tercih ettik.

Alan araştırmamız sırasında, seçtiğimiz bölgede aralarında köşk ve apartman gibi yapılar da olmak üzere 270 adet konut tespit edilmiş, bu konutlar ve kapıları, mimari farklılıklarına, özgünlük ve iyi durumda olup olmadıklarına bakılmaksızın fotoğraflarla belgelenmiştir.

Bu konutlardan 80 tanesinin cephe düzenleri ve giriş kapıları, katalogumuzda ayrıntılı olarak tanıtılmış, çizim ve fotoğraflarına yer verilmiştir. Yine çalışmamız sırasında tespit edilen ve katalogda tanıtılan konutlar ile benzerlikler taşıyan ancak çoğu kez yenilenerek özgünlüğünü kaybetmiş ya da iyi durumda olmayan diğer örneklerin ise dipnotlarda adreslerinin belirtilmesiyle yetinilmiştir.

İzmir I No'lu Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi'nde yapılan araştırmalarda, alan araştırmamızın sınırlarını oluşturan bölgede, 27 adedi okul, cami, kilise vb. gibi kamu binaları, 227 adedi ise konut yapılarından oluşan, toplam 254 adet tescilli yapı tespit edilmiştir (Şekil 3). Yine arşiv belgelerine dayanarak, katalogumuzda yer alan 80 konuttan, 45 adedinin tescilli olduğu saptanmıştır.

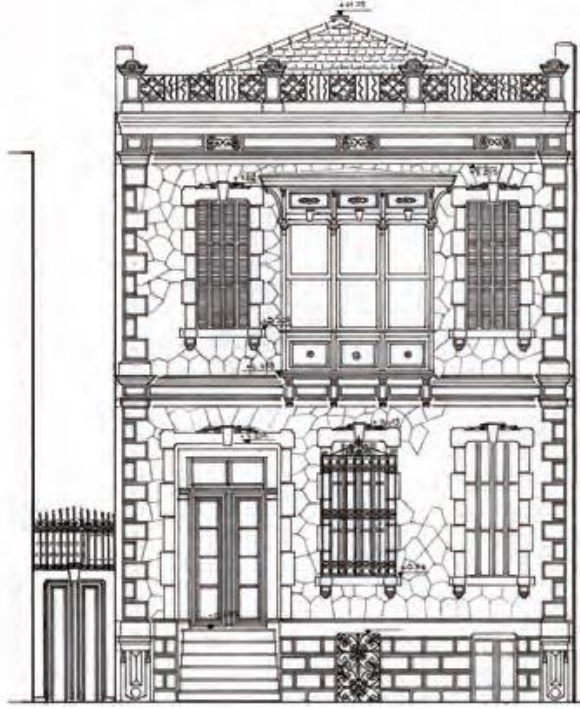
Şekil 3: Çalışma alanımız sınırlarında yer alan tescilli yapılar²³³

²³³ İzmir Konak Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü Arşivi. Tescilli yapıları gösteren çalışmanın büyütülmüş hali "Ekler" bölümündedir (EK 1).

Bu bölümde, katalogumuzda yer alan konutların mekan, plan, cephe düzeni ve cepheyi oluşturan öğelerinden kısaca bahsedilmiştir. Cephe elemanlarından giriş nişleri ve kapılara ayrıntılı olarak yer verilmiş, daha sonra giriş kapıları, kapıları oluşturan elemanlar, malzemeleri ve süslemeleri bakımından ele alınmıştır. Son olarak da kapılar tipolojik açıdan değerlendirilmiş, plan ve cephe düzeni ile giriş kapısı konumunun ilişkisi bakımından incelenmiştir.

19. yüzyıl sonu-20. yüzyıl başlarında Mithatpaşa Caddesi ve civarında inşa edilen İzmir evlerinin genel özellikleri şu şekildedir:

Tek veya iki katlı, sıra ev düzeninde, çoğunlukla asimetrik cepheli bu yapılar, genellikle bodrum, birinci kat ve ikinci kattan oluşmaktadır. Tekil konut uygulamaları da mevcuttur. **Balkon veya cumba tarzı çıkmalar**, bu çıkmaları taşıyan **dövme demir** veya **taş dekoratif konsollar**, **giriş nişleri ve kapıları**, **pencereler**, **kepenkler**, **merdivenler**, **çatı**, **saçak**, **çatı ve kat hizalarını belirginleştiren silmeler**, **köşe bitişleri**, İzmir Evi'nin cephe düzenini oluşturan ve cepheye karakter veren unsurlardır (Şekil 4). Bu öğelerin üzerinde yer alan çeşitli süslemeler, cephe duvar örgüsünü oluşturan farklı malzeme ve teknikler, yapıya hareket kazandıran uygulamalardır.

Şekil 4: İzmir Evi cephe düzeni²³⁴

Biz çalışmamız kapsamında incelediğimiz konutları, kısa bir zaman diliminde, ortak bir zevkin, kültürün ve coğrafyanın ürünü olarak biçimlenmelerinden ve bölgeye has mimarilerinden dolayı “İzmir Evi” olarak adlandırmayı tercih ettik.

GİRİŞ NİŞLERİ VE KAPILAR

Nişler:

İzmir evlerinin giriş nişleri; giriş kapısı, girişe uzanan merdiven dizileri, bazı örneklerde kapının önünde yer alan sahanlık ve niş içine yerleştirilmiş pencereleri içermektedir. Lento ya da kemer ile örtülü giriş kapısı, giriş nişinin dip duvarı üzerinde yer almaktadır.

İncelediğimiz konutların giriş nişleri, 31 cm. ile 216 cm. arası değişen derinliğe sahiptir.

Pek çok örnekte giriş nişi cephe üzerinde, iki yanda yer alan birer taş söve ve bu söveyi örten lento ya da kemer ile vurgulanmıştır. Nişi meydana getiren lento, kemer ve söveler, pek çok yapıda yekpare taş bloklardan (veya belli ölçülerde kesilmiş ve üst üste

²³⁴ Çıkış, 2009: s. 213.

yerleştirilmiş iki adet taş blok)²³⁵ oluşmakla beraber, bazı örneklerde tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla²³⁶, bazen uçları yuvarlatılmış tuğla görünümlü taşlarla²³⁷, bazen de kesme taşlarla²³⁸ oluşturulmuştur. Az sayıdaki örnek ise cephe üzerinde taşların girinti çıkıntı oluşturacak biçimde dizilmesiyle elde edilmiş çerçevelere sahiptir²³⁹. Örneklerden birinde ise poligonal taş kaplı cepheyle tezat oluşturacak biçimde tuğla malzeme ile oluşturulmuş girintili çıkıntılı bir çerçeve yer alır²⁴⁰. Bazen de giriş nişinin cephe üzerinde çerçevelenmeden bırakıldığı görülür²⁴¹ (**Tablo 1**).

TABLO 1 Niş çerçevelerini oluşturan söve biçimlerinden örnekler

²³⁵ Katalog No: 22, 23, 39.

²³⁶ Katalog No: 73.

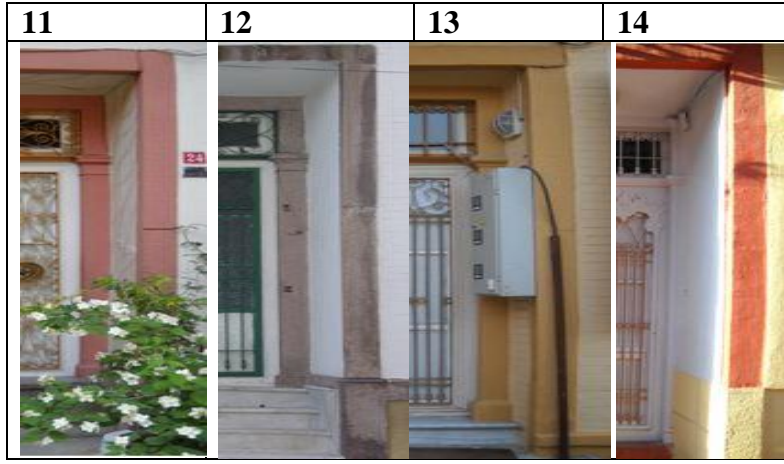
²³⁷ Katalog No: 11, 17, 21.

²³⁸ Katalog No: 44.

²³⁹ Katalog No: 75.

²⁴⁰ Katalog No: 79.

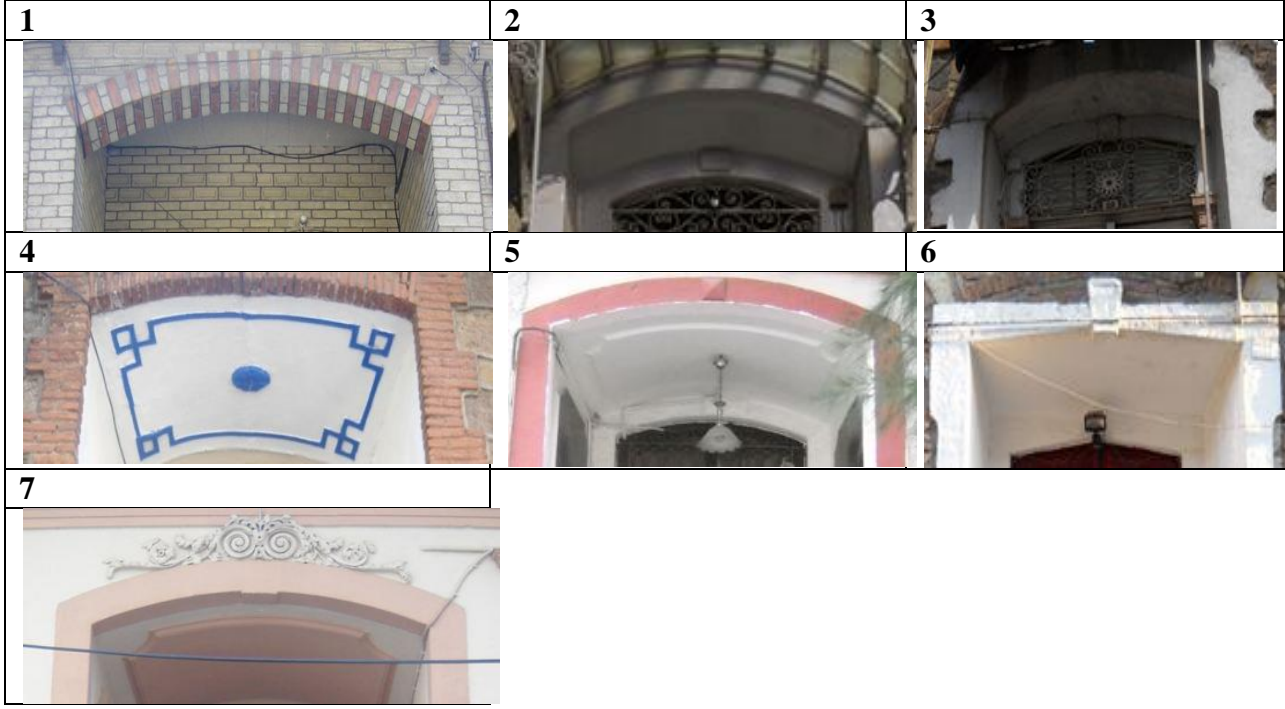
²⁴¹ Katalog No: 32, 33, 53, 55, 77.

TABLO 2 Giriş nişlerinin üzerini örten lento biçimlerinden örnekler

TABLO 3 Giriş nişlerinin üzerini örten kemer biçimlerinden örnekler

Nişli giriş açıklıklarında kapı – pencere düzeni:

Giriş kapıları ister bir niş içinde, ister cephe ile aynı düzlem üzerinde yer alsın, hemen tüm örneklerde iki kanatlıdır. Ancak özellikle niş içerisinde yer alan bazı konut girişlerinde, kapı kanatlarına bitişik veya ayrı olarak yerleştirilen kanat veya pencere biçimli öğelerle farklı düzenlemelere gidilmiştir.

Az sayıda olmakla beraber, konut girişlerinden bazılarında, üç bölümden oluşan iki kanatlı kapı uygulamaları mevcuttur. Giriş kapısının hemen bitişiğinde yer alan ve kapıdan genelde bir taş söve ile ayrılan ya da kapı kanatlarına bitişik yapılan üçüncü bölüm, girişi sağlayan kanatlar ile aynı malzeme ve dekoratif parmaklıklara sahip bir kapı kanadı görünümündedir. Ancak kapı kanatlarının aksine, katalogumuzda yer alan bir örnek dışında (Katalog No: 44), bu bölümün üzerinde kapı kolu benzeri bir unsura yer verilmeyişi, işlevsel olmaktan ziyade girişe aydınlık sağlamak amaçlı açıldıklarını düşündürmektedir.

Bu bölüm, bazı örneklerde yerden yüksekte, kapıya bitişik veya bağımsız, söveli veya sövesiz bir pencere gibi düzenlenmiştir.

Kapı kanadı ve pencere görünümündeki bu bölümler, kendi aralarında alt gruplara ayrılmaktadır:

a) Giriş kapısından bir taş söve ile ayrılan kapı kanadı biçimindeki bölüm:

Üç bölümden oluşan iki kanatlı kapı, taş bir söve ile yandaki, yine kapı kanadı biçimindeki bölümden ayrılmıştır. Giriş kapısını örten lento ve sövelerin aynısı bu bölümü de çevrelemektedir. Sövelerden biri kapı kanatları ile ortak düzenlenmiştir. Çalışmamızda yer alan tek örneğinde bu bölümün üzerinde yer alan kapı kolu, giriş çıkışı sağlayan işlevsel bir konuma sahip olduğunu göstermektedir²⁴² (Tablo 4, No: 1).

b) Giriş kapı kanatlarına bitişik yerleştirilen kapı kanadı biçimindeki bölüm:

İki yanda sövelerle sınırlanmış, üzeri üç bölümlü kapıyı örtecek biçimde ortak bir lento ile geçilen bir düzenlemeye sahiptir. Kanat görümlü üçüncü bölüm, iki kanatlı ana giriş kapısına, bitişik yerleştirilmiştir. Çalışmamızda yer alan iki örnekte bu bölümün üzerinde kapı kolunun yer almaması, bu bölümün giriş işlevine yönelik düzenlenmediğini ya da kapı kolunun yerinden sökülmiş olabileceğini düşündürmektedir. Katalog No. 51'in kapı kanadı üzerindeki izler, bu kanıyı doğrular niteliktedir²⁴³ (Tablo 4, No: 2, 3).

c) Giriş kapısından bir taş söve ile ayrılan pencere biçimindeki bölüm:

Kapının sövesine bitişik yerleştirilen bu pencereler, bazı örneklerde kapı ile ortak bir çerçeve içinde²⁴⁴ (Tablo 4, No: 4, 5), bazı örneklerde ise yine kapıya bitişik olmakla beraber ayrı bir çerçeve içinde düzenlenmişlerdir²⁴⁵ (Tablo 4, No: 6 ve No: 7, 8).

d) Bağımsız pencereler:

Nişli girişlerin bazı örneklerinde kapı açıklığının yanına, söve veya kanatlardan bağımsız, lento ve söve ile çevrili ya da sade tutulmuş bir pencere yerleştirilerek farklı bir düzenlemeye gidilmiştir. Katalogumuzda bu düzenlemenin bir adet lentolu -

²⁴² Katalog No: 44.

²⁴³ Katalog No: 46, 51.

²⁴⁴ Katalog No: 35, 41.

²⁴⁵ Katalog No: 57. Niş ve kapı - pencere ilişkisi yönünden ele alındığında, tüm giriş katın bir niş içine yerleştirildiği örnekler oluşları bakımından, çalışmamızdaki diğer konut girişlerinden farklılık gösteren girişler mevcuttur. Bu giriş düzenlemelerinde giriş holünün yanındaki odaya işaret eden iki pencerenin dışında, kapı sövelerine bitişik düzenlenmekle birlikte, kendine ait söveleri olan birer pencere daha mevcuttur. Bu pencerelerin kepenkleri aynı kattaki diğer pencere kepenklerinden farklı seçilerek, cephe üzerinde farklılıkları vurgulanmıştır (Katalog No: 9, 10).

söveli²⁴⁶ (Tablo 4, No: 9), bir adet basık kemerli - sövesiz²⁴⁷ (Tablo 4, No: 10) örneği bulunmaktadır.

Niş içindeki bir başka pencere düzenlemesi ise pencere açıklığının, niş yan duvarlarından sadece biri üzerine yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Giriş holünden ziyade bitişik odalardan birine bakması muhtemel olan bu pencerenin lentosu, kapı lentosu ile aynı seviyede olacak şekilde yükseğe yerleştirilmiştir²⁴⁸ (Tablo 4, No: 9).

Bu farklı düzenlemelerin, girişe daha fazla aydınlık sağlamak veya güvenlik amaçlı ya da - standart giriş kapılarının monotonluğunu kıran yeni bir form yaratma amacıyla - yapı ustalarının alternatif giriş düzenleme arayışları sonucu ortaya çıktığı ya da konut sahibinin isteğiyle şekillendiği düşünülmektedir.

TABLO 4 Nişli giriş açıklıklarında kapı - kanat/pencere düzenini gösteren örnekler

²⁴⁶ Katalog No: 68.

²⁴⁷ Katalog No: 73.

²⁴⁸ Katalog No: 68.

Kapılar:

İzmir ev kapıları, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlandırılmış ve üzerleri lento ya da kemerle geçilmiş yapı elemanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı örneklerde kapılar mahremiyet, girişi sokağın gürültü ve tozundan koruma isteği gibi sebeplerle bir niş içine yerleştirilmiştir. Derinliği genellikle bodrum kat yüksekliğine bağlı olarak değişen bu nişlerde, bodrum kat yükseldikçe niş derinliğinin arttığı gözlenir. Bir bodrum kata sahip olmayan ya da bodrum katı yer seviyesinin altında düzenlenmiş bazı örneklerde ise kapıların cepheyle aynı düzlem üzerine uygulandıkları ve doğrudan sokağa açıldıkları görülür.

Malzeme:

İzmir konutlarında kapılarda kullanılan başlıca malzemeler, taş, tuğla, alçı, ahşap, demir ve pirinçtir.

Taş malzeme; kapıyı çevreleyen söve (kaide, gövde, sütun başlığı), lento ve kemer ile nişleri çevreleyen söve, lento, kemer gibi öğelerde kullanılmıştır. Taş malzemenin ayrıca kilit taşı, niş yan duvarları ve lento veya kemerlerin üzerinde yer alan kabartma süslemelerde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tuğla malzemeye, nişi çevreleyen kemer, lento ve sövelerde yer verilmiştir. Alçı malzeme; nişlerin üst örtüsünde yer alan süslemelerde kullanılmıştır.

Ahşap; kapı kanatlarında²⁴⁹ (**Tablo 9**), demir malzeme ise kapı kanatları, aydınlatma pencereleri ile bu bölümler üzerindeki parmaklıklarda²⁵⁰ (**Tablo 10**), bini, kapı kolu, kapı tokmağı gibi öğelerde görülür. Pirinç malzeme ise az sayıda örneğin,

²⁴⁹ Örnekler için bkz. Katalog No: 1, 3, 15, 16, 38, 51 (Üst kat), 52, 57, 66, 71, 77.

²⁵⁰ Örnekler için bkz. Katalog No: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 30, 49, 63.

kapı kolu ve kapı tokmağında kullanılmıştır. Metal aksamlarda dövme ve döküm teknikleri uygulanmıştır²⁵¹.

Kapıyı oluşturan öğeler:

Söve: Evlerin giriş kapıları iki yandan, hiçbir taşıyıcı özelliği olmayan, sütun görünümlü taş söveler ile sınırlanmıştır. İzmir konutlarında söveler, sütun başlığı, sütun görünümlü gövde ve kare ya da dikdörtgen biçimli kaidelerden oluşmaktadır.

Sütun Başlığı: Lento ile birlikte kapının ana çerçevesini oluşturan yekpare taş gövdeli sütun görünümlü bu sövelerin üzerine, Toskan ya da Dor düzenini andıran sade, silmeli başlıklar yerleştirilmiştir²⁵² (**Tablo 5**).

Silmelerin sayısı dışında pek farklılık göstermeyen bu başlıklardan sadece birinde başlığın alt kısmı yivlerle hareketlendirilmiştir²⁵³ (**Tablo 5, No: 2**).

Kapının iki yanında, genelde kanatların üst hizasına yerleştirilen birer sütun başlığı ile sonlanan bu söveler, örneklerden birinde, aydınlatma penceresinin üst hizasında konumlandırılmış ikinci bir çift sütun başlığına sahiptir²⁵⁴ (**Tablo 5, No: 5**). Bir adet de başlıksız söve bulunmaktadır²⁵⁵ (**Tablo 5, No: 10**).

Gövde: İzmir evlerinde sövelerin gövde kısmı, kare kesimli yekpare taş bloklardan meydana gelmektedir²⁵⁶ (**Tablo 1**).

Kaide: Bu söveler pek çok örnekte kare kaideler üzerine oturmaktadır²⁵⁷ (**Tablo 6, No: 1, 2, 3, 4**). Az sayıdaki örnekte dikdörtgen formlu kaideler üzerine oturtuldukları görülür²⁵⁸ (**Tablo 6, No: 5, 6, 7, 8**). Katalogumuzda 3 adet de kaidesiz örnek yer almaktadır²⁵⁹ (**Tablo 6, No: 9, 10, 11**).

²⁵¹ Kapılarda kullanılan malzeme ile ilgili katalog örnekleri ve tablolar, "Süsleme" bölümünde verilmiştir.

²⁵² Örnekler için bkz. Katalog No: 4, 18, 22, 33, 74, 78, 80.

²⁵³ Katalog No: 19.

²⁵⁴ Katalog No: 52.

²⁵⁵ Katalog No: 73

²⁵⁶ Niş sövelerinden örnekler gösteren bu tabloda kapı sövelerinden örnekler de yer almaktadır.

²⁵⁷ Örnekler için bkz. Katalog No: 4, 13, 16, 22.

²⁵⁸ Katalog No: 15, 21,53, 75.

²⁵⁹ Katalog No:14, 62, 73.

TABLO 5 Söve sütun başlıklarından örnekler

TABLO 6 Söve kaidelerinden örnekler

Kare Kesitli Kaideler			
1	2	3	4
			
Dikdörtgen Kesitli Kaideler			
5	6	7	8
			
Kaidesiz			
9	10	11	
			

Lento:

Giriş kapısını iki yandan sınırlayan sütun görünümlü söveler, İzmir evlerinin pek çoğunda düz bir atkı taşı ile örtülmüştür. Yekpare taş bloklardan oluşan lentolar, genellikle aydınlatma penceresini de çevreleyerek söve başlıkları üzerine otururlar. Katalogumuz kapsamındaki örneklerin büyük çoğunluğunu lentolu kapılar oluşturmaktadır. Çalışmamızda yer alan 80 adet konuttan, 70'i lentolu geçişlere sahiptir. Bunlardan 16'sı cepheyle aynı düzlem üzerinde, 54'ü ise bir niş içinde yer almaktadır. İzmir konutlarında niş içinde yer alan kapıların üst örtüleri ile nişlerin üst örtülerinin uyumlu yapılmasına özen gösterilmiştir. Niş içinde yer alan lentolu kapıların niş geçişleri de lento ile sağlanmıştır²⁶⁰ (**Tablo 7**).

Kemer:

Giriş kapılarının bazılarında söveler birbirine bir kemer ile bağlanmıştır. İncelediğimiz konut girişlerinin tamamında kullanılan kemer formu basık kemerdir. Katalogumuzda yer alan 80 kapıdan 10 adedi basık kemer ile örtülüdür²⁶¹ (**Tablo 8**). Bu kemerli girişlerin 2'si cephe ile aynı düzlem üzerinde, 8 adedi ise bir niş içinde yer almaktadır. Niş içinde yer alan basık kemerli kapıların niş üst örtüleri de basık kemerlidir.

²⁶⁰ Örnekler için bkz. Katalog No:2, 5, 11, 13, 20, 39, 40, 53.

²⁶¹ Örnekler için bkz. Katalog No: 17, 18, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80.

TABLO 7 Giriş kapılarının üzerini örten lento biçimlerinden ve lentolu aydınlatma pencerelerinden örnekler

1	2	3
		
4	5	6
		
7	8	
		

TABLO 8 Giriş kapılarının üzerini örten kemer biçimlerinden ve kemerli aydınlatma pencerelerinden örnekler

1	2	3
		
4	5	6
		
7	8	9
		
10		

Kanatlar

Çalışmamız kapsamında incelediğimiz İzmir evlerinde kapıların tamamı iki kanatlıdır. Tek kanatlı örnekler ancak bodrum kapılarında karşımıza çıkmaktadır. Bazı örnekler üç kanatlı görünüm sunmakla birlikte bu üçüncü bölüm genelde işlevsizdir.

Kapı kanatları, dıştan içe doğru; parmaklıklar, camlı bölüm ve kapaklar olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Kanatların demir parmaklıklı bölümleri arkasında, içeri doğru açılabilen parçalı cam bölmeler (kuzuluk) ve onun da arkasında, genellikle demir, bazen de ahşap malzemeli kapaklar yer almaktadır. Evin içine açılan bu kapaklar iki veya üç hareketli bölümden oluşmaktadır. Gerektiğinde mahremiyeti ve güvenliği sağlamak amacıyla yapıldıkları düşünülmektedir. Ahşap ya da demir, kullanılan malzeme ne olursa olsun, kanatların dış yüzeyi demir parmaklıklarla kaplıdır.

Bazı kapılarda kanadın tüm yüzeyi, zemine kadar uzanan düz veya dekoratif motiflerle bezeli demir parmaklıklarla kaplanmıştır²⁶² (**Tablo 10**). Bazı örneklerde ise kanadın alt bölümü yerden belli bir yüksekliğe kadar masif tutulmuş, üst kısım ise demir parmaklıklarla kaplanmıştır²⁶³. İncelediğimiz kapılarda masif bölümün yüksekliği 17 cm. ile 88 cm. arasında değişiklik göstermektedir. Çalışmamızda, 20 adet masif bölüme sahip kapı yer almaktadır²⁶⁴ (**Tablo 11**).

²⁶² Örnekler için bkz. Katalog No: 3, 4, 9, 22, 34, 45, 53, 59, 61, 75.

²⁶³ Masif bölümlerin süslemeleriyle ilgili detaylı bilgi, "Giriş nişi ve kapılarda süsleme özellikleri" isimli bölümde verilmiştir.

²⁶⁴ Örnekler için bkz. Katalog No: 1, 5, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 29, 33, 49, 50, 51(Alt kat), 57, 65, 70, 73, 74 (Üst kat), 77, 80.

TABLO 9 Ahşap kapı kanatlarından örnekler

1 	2 	3 	4
5 	6 	7 	8
9 	10 		

TABLO 10 Demir kapı kanatlarından örnekler

TABLO 11 Masif bölüme sahip kapı kanatlarından örnekler

Aydınlatma Pencereleri (Kanat Üstü Pencereleri)

Çalışmamızda incelediğimiz aydınlatma pencerelerinin tümü, kapı kanatları ile aynı taş söve içinde yer alan ve doğrudan kanatlar üzerine oturan örneklerdir. Katalogumuzda söve üzerine oturan aydınlatma penceresi bulunmamaktadır. Kapı kanatlarının hemen üzerinde yer alan aydınlatma pencerelerinin, arada lento olmaksızın doğrudan kanat üzerine yerleştirilmiş örnekleri “Kanat Üstü Penceresi” olarak da isimlendirilmektedir. Girişe daha çok ışık sağlamak amacıyla açılmış bu pencereler, lentolu kapılarda genellikle enine dikdörtgen biçimlidir. Kemerli örneklerde ise kemerin formuna uydurularak açılmışlardır. Bu pencerelerin hemen tümü, kanat pencereleri gibi demir parmaklıklarla kaplıdır.

Enine dikdörtgen biçimli ve kanat eninde, açılabilir iki cam kanada sahip aydınlatma pencereleri, çalışmamızda yer alan örnekler arasında sayıca çoğunluğu oluşturmaktadır²⁶⁵ (**Tablo 7**).

Katalogumuzda, az sayıda olmakla birlikte, farklı düzenlenişlere sahip aydınlatma pencereleri de yer almaktadır. 2 adet örnekte pencere yekpare cam ile kaplanmışır²⁶⁶ (**Tablo 12, No: 1, 2**). Camlı kısmı üç bölüme ayrılmış örnekler de mevcuttur²⁶⁷ (**Tablo 12, No: 3, 4, 5**). Bazı aydınlatma pencerelerinde ise camlı bölüm yerine masif demir kapaklar kullanıldığı dikkat çekmektedir²⁶⁸ (**Tablo 12, No: 6,7, 8, 9**). Demir parmaklıklar bu kapakların üzerine yerleştirilmiştir. Kapaklı pencerelerin bazılarında parmaklıklı bölüm bugün mevcut değildir²⁶⁹ (**Tablo 12, No: 10**).

Kemerle örtülü kapılarda ise pencere kemerin şekline uydurularak açılmıştır (**Tablo 8**). Katalogumuzda 7 adet kemerli, cam kanatlara sahip örnek bulunmaktadır²⁷⁰. Kemerle örtülü aydınlatma pencerelerinden 4 adedi ise masif demir kapaklara sahiptir²⁷¹.

²⁶⁵ Örnekler için bkz. Katalog No:1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74 (Alt Kat).

²⁶⁶ Katalog No: 7, 57.

²⁶⁷ Katalog No: 14, 46, 51.

²⁶⁸ Katalog No: 12, 31, 32, 49, 63.

²⁶⁹ Katalog No: 3.

²⁷⁰ Katalog No: 17, 18, 73, 74, 76 (No. 1), 77, 79.

²⁷¹ Katalog No: 75, 76 (No. 3), 78, 80.

Hemen bütün konut girişlerinde mevcut olan bu pencerelerin parmaklık dekorlarında, genellikle kanat parmaklıklarındaki süsleme kompozisyonu, tamamen ya da motif bazında tekrar edilerek uyum sağlanmıştır. Bazı örneklerde ise kanat ve pencerelerin demir parmaklıklarının süsleme kompozisyonu birbirinden tamamen farklıdır. Yine bazı örneklerde ya sadece kanatlar ya da aydınlatma penceresi, bazen de her ikisi birden, alt bitişleri ok ucu biçimli sade demir parmaklıklarla kaplanmışlardır.

TABLO 12 Farklı düzenlemelere sahip aydınlatma pencerelerinden örnekler

Biniler

Giriş kapısına ait bir diğer öge de, kapı kanatlarının birleşim noktasında yer alan ve kanat boyunca yere kadar uzanan binilerdir.

İki kanat arasındaki boşluğu kapatması bakımından, işlevsel oluşu ile önem taşıyan ve bazı örneklerde kabartmalı gövde süslemeleri ile dikkat çeken biniler, İzmir konut kapılarında genellikle sol kanat üzerine yerleştirilmişlerdir.

İzmir kapılarında, bini modelleri geniş bir yelpazeye sahiptir. Katalogumuzda incelenen kapılardaki biniler modellerine, süslemelerine göre şu ana başlıklar altında toplanabilir:

- a) Yassı şeritler (Ortalama 5 cm enindeki süslemesiz şeritler)²⁷² 14 adet
- b) Yassı şeritler üzerine yerleştirilmiş ince silindirik şeritler²⁷³ 44 adet
- c) Gövdesi bitkisel işlemeli biniler(güller, kıvrım dallar, yapraklar vb.)²⁷⁴ 3 adet
- d) Gövdesi geometrik işlemeli biniler (örgü motifi vb.)²⁷⁵ 4 adet
- e) Gövdesi yivli biniler²⁷⁶ 6 adet
- f) Kadın yüzü+aslan pençesi motifi ile tamamlanan biniler²⁷⁷ 4 adet
- g) Üçgen kesitli biniler²⁷⁸ 5 adet
- h) İyon sütun başlıklı biniler²⁷⁹ 1 adet

Kadın başı+aslan pençeli örneklerden bazılarının gövdeleri, bitkisel (Katalog No: 64, 78) ya da geometrik (Katalog No: 28, 29) kabartma motiflerle süslenmiştir. Bazı örneklerde yivlenmiş ve kademeli olarak yükselen üçgen kesitli bini gövdesi üzerine ince bir silindirik şerit yerleştirildiği görülür (Katalog No: 4, 6, 52, 71, 77), **(Tablo 13)**.

²⁷² Örnekler için bkz. Katalog No: 3, 5, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 25, 26, 37, 48, 80.

²⁷³ Örnekler için bkz. Katalog No: 2, 7, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 22, 24, 27, 31, 32, 33, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 53, 54, 55, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 65,67, 68, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 79.

²⁷⁴ Örnekler için bkz. Katalog No: 1, 57, 66.

²⁷⁵ Örnekler için bkz. Katalog No: 23, 34, 36, 47.

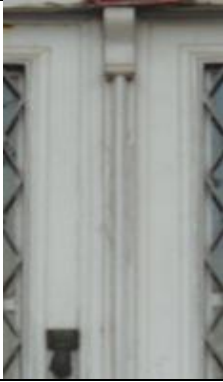

²⁷⁶ Örnekler için bkz. Katalog No:17, 30, 38, 51, 59, 74.

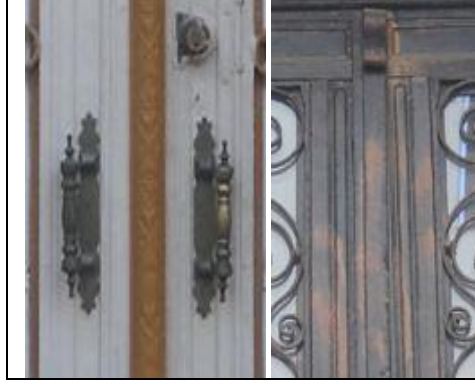
²⁷⁷ Örnekler için bkz. Katalog No: 28, 29, 64, 78.

²⁷⁸ Örnekler için bkz. Katalog No: 4, 6, 52, 71, 77.

²⁷⁹ Katalog No: 47.

TABLO 13 Bini Örnekleri

1	2	3	4
			
5	6	3a	4a
			
7	6a	8	9
			
10	11		

Kapı Tokmakları ve Kapı Kolları

Katalogumuz dahilindeki İzmir konutlarında tokmaklar, gövde biçimlerine göre dört ana grup altında toplanmaktadır:

- a) Geometrik biçimli (Uçları yuvarlatılmış üçgen vb.)²⁸⁰
- b) Bitkisel biçimli (Soyut, stilize motifler)²⁸¹
- c) Kadın eli biçimli²⁸²
- d) Hayvan figürlü (Baş aşağı duran kuş, kartal gibi figürler)²⁸³

Top tutan bir kadın eli biçimindeki tokmak, katalogumuz çerçevesinde incelenen İzmir konutlarında en sık kullanılan formdur. Bu tokmaklar, sağ veya sol el konumuna, elin anatomik yapısına, elbise kolunun şekline, kolundaki takıların çeşitlerine ve parmağındaki yüzüklerin yeri ve biçimlerine göre pek çok değişik varyasyona sahiptir. Ufuk Baş Arıç, İzmir konutlarında el biçimindeki tokmakların 40'ın üzerinde çeşidi olduğunu söylemektedir²⁸⁴.

Katalog dahilindeki konutlarda 29 adet el biçimli, 2 adet hayvan figürlü, 5 adet geometrik biçimli, 1 adet bitkisel motifli tokmak tespit edilmiştir. Bu tokmakların boyları, modelleri ayırt edilmeksizin, 9 cm. ile 17 cm. arasında değişmektedir (**Tablo 14**).

²⁸⁰ Örnekler için bkz. Katalog No: 25, 26, 35, 37, 69.

²⁸¹ Katalog No: 15.

²⁸² Örnekler için bkz. Katalog No:2, 5, 6,7, 11, 17, 19, 20, 24, 27, 29,31, 33, 34, 38, 39,42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 53, 62, 70, 72, 74, 77.

²⁸³ Örnekler için bkz. Katalog No: 23, 64.

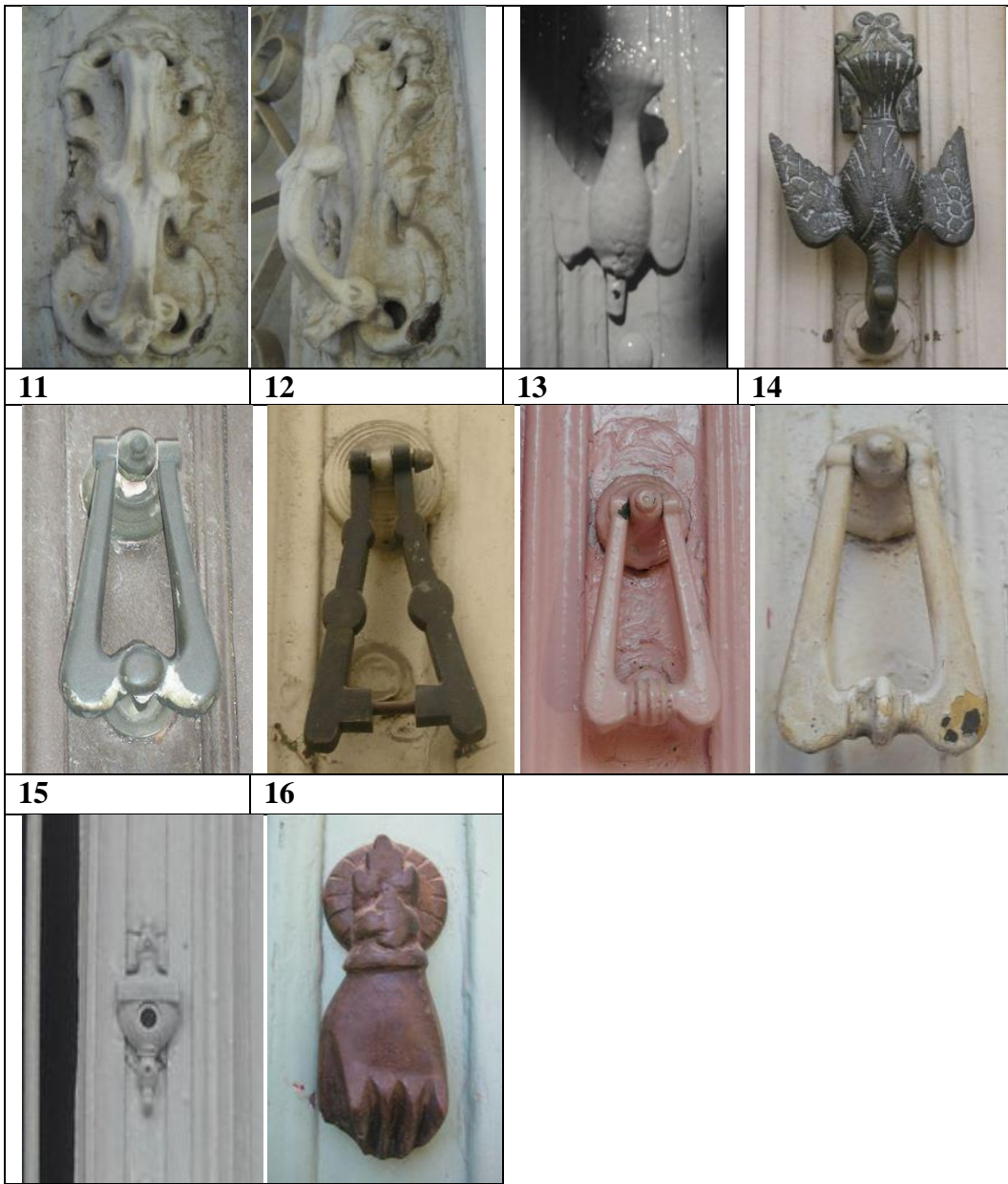
²⁸⁴ Baş, 1982: s. 20.

İncelenen konutlardan toplam 43 adedinde ise kapı tokmağı mevcut değildir. İncelemelerimiz sırasında bu konutlardaki tokmakların çeşitli amaçlarla kapılardan sökülerek çıkarılmış olduğu görülmüştür. Orijinal tokmağı mevcut olmayan bazı konutlarda ise kapılara, orijinal formuna benzetilerek yapılmış (genellikle el formu tercih edilmiştir) yeni tokmaklar takıldığı tespit edilmiştir.

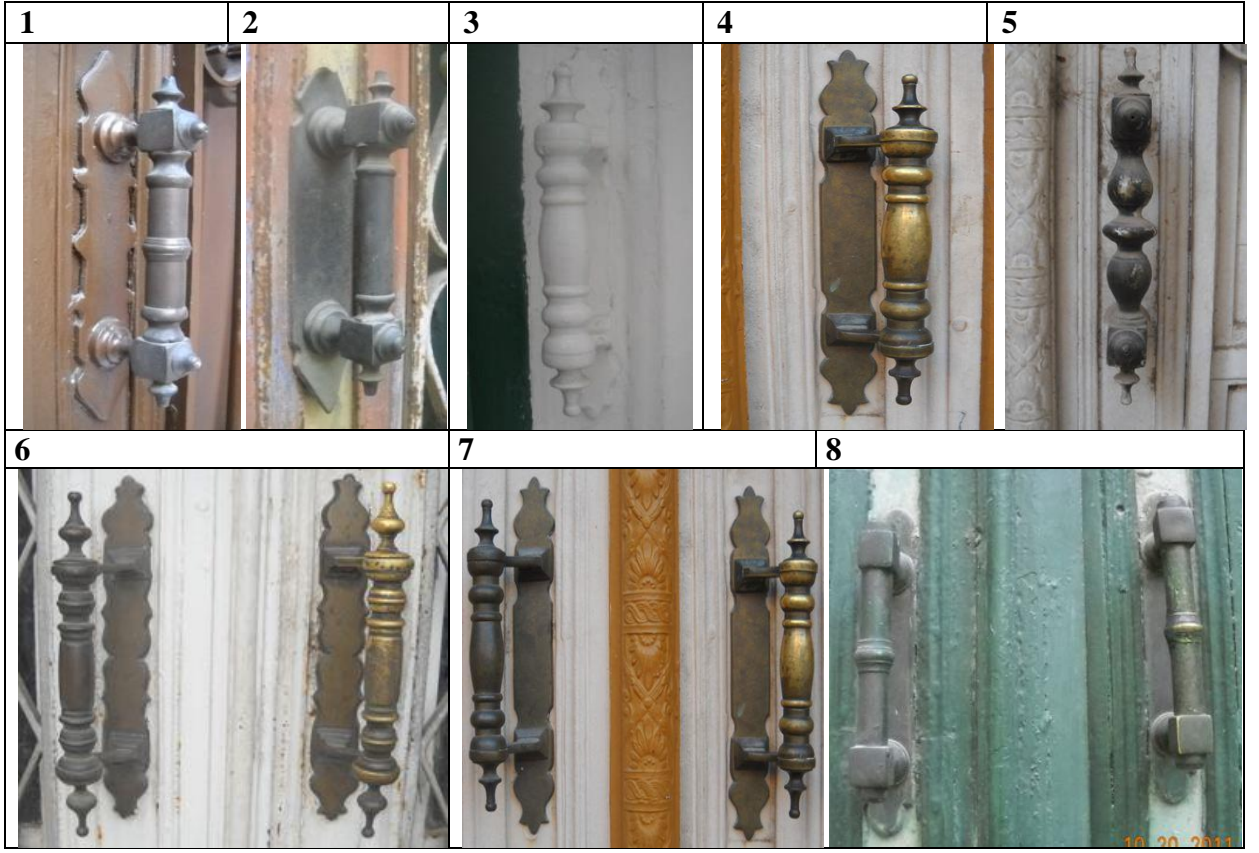
Kanatlar üzerinde yer alan bir diğer unsur ise kapı kollarıdır. İncelediğimiz kapılarda yer alan kapı kollarının boyları genelde 11 cm. ile 29 cm. arasındadır. Dökme demir gövdelerinde, genellikle daire ya da kare formlardan oluşan geometrik öğelere yer verilmiştir (Tablo 15).

TABLO 14 Kapı Tokmağı Örnekleri

TABLO 15 Kapı Kolu Örnekleri

Kilit Sistemleri

Çalışma alanımızın sınırlarını oluşturan bölgede yer alan evlerde yapılan incelemede, bir örnek dışında (**Katalog No: 43**) orijinal kilit sistemini koruyan ev kapısına rastlanılmamıştır (Resim 263). İncelenen evlerde, orijinal kilit sistemlerinin, büyük ölçüde günümüzde kullanılan, daha güvenli modern sistemlerle değiştirildiği tespit edilmiştir (Resim 266).

Resim 263: Katalog No:43 Kilit sistemi

Karşılaştırma bölümünde yer verdiğimiz ve İzmir evleriyle benzer ev örneklerine sahip Urla'da ise, daha küçük bir yerleşim olması ve güvenlik endişesinin fazla hissedilmemesi gibi sebeplerle, daha çok örnekte orijinal kilit sistemlerinin korunduğu gözlenmiştir (Resim 267).

Bu konu ile ilgili görüşlerini aldığımız, Urla esnafından, Ege Anahtarcılar ve Çilingirler Derneği üyesi, Uzman Anahtarcılık ve Çilingir isimli firmanın sahibi **Mustafa Dana**, 29.08.2012 tarihinde şifahen verdiği bilgilerde, eski Rum ev kapılarının orijinal kilit sistemlerinden bahsetmiştir.

Mustafa Dana'nın verdiği bilgilere göre, Rum ev kapılarının kilit sistemleri oldukça basit bir mekanizmaya sahiptir. Kapıyı tutan ve kapı kolunun bağlı olduğu bir dil ve kilitleme işlemini gerçekleştiren, günümüzdeki anahtarlardan farklı şifrelere sahip, döküm demir bir anahtardan ibarettir. Bugün bu eski sistemin, halen kullanılan Rum evlerinde pek tercih edilmediğini belirten Dana, buna gerekçe olarak da, yeterince güvenlik sağlamaması, dökme demir anahtarları imal eden ustaların azlığını ve imalatın maliyetli oluşunu göstermektedir.

Sayısal karşılaştırmalarla da bu görüşünü destekleyen Dana, bu döküm anahtarlar için kalıp çıkararak çalışan az sayıda ustanın, İzmir'de sadece Kemeraltı

çarşısında bulunduğunu, gününüzde kapılarda kullanılan standart bir anahtar çoğaltmanın maliyeti 15 TL civarında iken, döküm anahtarların imalinin ise 100 TL civarına ulaşabildiğini aktarmaktadır.

Mustafa Dana'nın vermiş olduğu bu bilgiler ve Urla'daki örnekler arasından seçilmiş iki Rum ev kapısının anahtar ve kilit sistemini yansıtan görseller (Resim 264, 265), İzmir'deki benzer Rum ev kapılarının kilit sistemleri hakkında da fikir vermesi açısından önem taşımaktadır.

Resim 264: Urla Taş Ev Restoran'a ait orijinal kilit ve anahtar

Resim 265: 1800 lü yılların ikinci yarısında yaptırılan bir Rum evinde hizmet veren Urla Mahfel Restoran'a ait kapının kilit mekanizmasının içeriden ve dışarıdan görünümü²⁸⁵

Resim 266: İzmir evlerindeki modern kilit sistemlerinden örnekler²⁸⁶

²⁸⁵ Binanın inşa tarihi hakkındaki bilgi, Urla Mahfel Restoran'ın broşüründen alınmıştır.

Resim 267: Urla ev kapılarında bir arada bulunan eski ve yeni kilit sistemlerine örnekler²⁸⁷

Giriş Nişleri ve Kapılarında Süsleme Özellikleri

Çalışmamızda yer alan giriş nişleri ve kapılarda, Barok, Rokoko ve özellikle Neo Klasik üslupta batı etkili stilize biçim ve motiflere yer verilmiştir.

Giriş Nişleri:

Çalışmamızda incelediğimiz giriş nişlerinde süsleme malzemesi olarak taş ve alçı kullanılmıştır. Taş süsleme; sütun başlıkları, niş lento ya da kemeri üzerindeki kilit taşları, tepelikler ve profilli silmelerde, Alçı süsleme; niş yan duvarları ve üst örtüsünde kullanılmıştır.

Nişlerin yan duvarları ve üst örtüleri bazı örneklerde uçları düğümlü ya da düz, sade ve zarif kartuşlar ile dekore edilmiştir. Yine bazı örneklerde bu kartuşların içinde

²⁸⁶ Yeni kilitlerin kapılara ya lehimlenerek ya da kapıya vidalanmış metal bir çerçeve üzerine yerleştirilerek monte edildiği gözlenmiştir. Eski kapıların, şimdiki kilit sistemlerinin yerleştirilmesi açısından uygun bir bölüme sahip olmaması nedeniyle yeni kilit göbekleri, genellikle dışa taşıntı oluşturacak şekilde monte edilebilmişlerdir. Bazı örneklerde bu göbeklerin metal, silindirik bir yuva içine yerleştirildiği görülür.

²⁸⁷ Eski kilit sistemine sahip kapıların bazılarında anahtarların, dışa taşıntı yapan, uzun veya kısa, silindirik bir yuva içinden geçirilerek anahtar deliğine ulaştığı görülmektedir. Bu silindir yuva, bir bütünlük arz etmeyip muhtemelen anahtarın şekline göre, üste veya alta gelen kısmı aralık bırakılmıştır. Diğer örneklerde ise anahtar doğrudan anahtar deliğine oturmaktadır.

taş kabartma, Barok etkili, kıvrımlı bitkisel süslemeler yer alır. Bazen de bu süslemelerin niş duvarı ve üst örtüsü üzerinde bir kartuş içinde yer almaksızın yerleştirildiği görülür.

Niş lento ya da kemeri üzerinde bulunan kilit taşları²⁸⁸ ve taş tepelikler²⁸⁹ ile profilli silmeler²⁹⁰, giriş nişlerinin süsleme kompozisyonunu tamamlayan öğelerdir²⁹¹ (**Tablo 16**).

Örneklerden birinde kilit taşı, diğer girişlerden farklı olarak, niş lentosunun iç kesiminde aşağıya bakacak şekilde yerleştirilmiştir²⁹². Çalışmamız kapsamındaki lentolu giriş nişlerinden sadece birinde örneğine rastladığımız, dikkat çeken bir diğer uygulamada ise lentonun üzeri bir sıra desenli taş plaka ile hareketlendirilmiştir²⁹³. Geri kalan örneklerde ise lentonun üzeri süslemesiz bırakılmıştır.

Niş kemerlerinde ise benzeri süsleme öğelerinin yanı sıra, iki renkli taş kullanımı, kesme taş, tuğla ya da tuğla boyutlarında kesilmiş taşlarla yapılan, cephe üzerinde girintili çıkıntılı bir görünüm sunan düzenlemelere rastlanmaktadır²⁹⁴. Bunun yanı sıra sade, süslemesiz kemer örnekleri de mevcuttur²⁹⁵.

Giriş Kapıları:

Çalışmamızda incelediğimiz giriş kapılarında süsleme malzemesi olarak taş, demir ve az sayıdaki örnekte pirinç kullanılmıştır. Taş malzeme; söve sütun başlıkları, kapı lento ya da kemeri üzerindeki kilit taşları, tepelikler ve profilli silmelerde, metal malzeme ise kanat ve aydınlatma pencereleri üzerindeki parmaklıklar, bini, kapı tokmağı ve kapı kolu gibi öğelerde karşımıza çıkmaktadır.

Genelde yüzeyden taşkın, sade ya da bitkisel dekorlarıyla dikkat çeken kilit taşlarının bazı konutlarda kapı lentosu ya da kemeri üzerine yerleştirildiği görülür²⁹⁶.

²⁸⁸ Katalog No: 25, 26, 34, 57,76, 78.

²⁸⁹ Katalog No: 20, 36, 37, 40, 41, 42, 44, 48, 51, 80.

²⁹⁰ Katalog No: 49, 50, 54,61.

²⁹¹ Örnekler için bkz. Katalog No: 20, 25, 26, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 54, 57, 60, 61, 68, 75, 76, 77, 78, 79, 80.

²⁹² Katalog No: 68.

²⁹³ Katalog No: 19.

²⁹⁴ Katalog No: 73, 75, 76, 78, 79, 80.

²⁹⁵ Katalog No: 74, 77.

²⁹⁶ Örnekler için bkz. Katalog No: 32, 33, 60, 75, 77.

Kapılardan birinde ise kilit taşının bulunması muhtemel olan yere, bitkisel örnekli, taş kabartma süsleme ile konutun inşa tarihi yerleştirilmiştir²⁹⁷.

Kapılarda süsleme bakımından en dikkat çekici kısım, kanatlar ve aydınlatma pencereleri üzerinde yer alan dövme demir dekoratif parmaklıklardır.

Tüm yüzeyi demir parmaklıklı kapılarda süsleme

Katalogumuzda incelediğimiz tüm konutların giriş kapıları ve aydınlatma pencereleri demir parmaklıklarla kaplıdır. Bu parmaklıklar bitkisel ve geometrik motiflerle oluşturulan zengin süsleme kompozisyonlarına sahiptir. Bazı parmaklıklar ise alt bitişleri ok ucu biçimindeki sade örnekler olarak tasarlanmıştır.

Kanatlardaki demir parmaklıklı kısım, 10-15 cm genişliğindeki masif bir çerçeve üzerine yerleştirilmiştir.

Çalışmamızda incelediğimiz, kanatlarının tüm yüzeyi demir parmaklıklı kapılar, parmaklık kısımlarının süslemelerine göre iki ana gruba ayrılırlar:

- a) **Düz demir parmaklıklı kapılar:** Genellikle alt bitişleri ok ucu biçiminde süslemesiz veya çok az süslemeye sahip son derece sade örneklerdir. Çalışmamızda 40 adet düz demir parmaklıklı kapı yer almaktadır²⁹⁸ (**Tablo 17**). Süslemeli örneklerinde desenler, kanat gövdesinin üst kesiminde ya da ortasında bir şerit şeklinde yer alır (**Tablo 17, No: 13, 14, 15, 16, 17, 18**). Bazı kapılarda ise sadece kanadın üst kesiminde pano biçiminde, kıvrımlı veya bitkisel motiflerden oluşan sade bir kompozisyon mevcuttur (**Tablo 17, No: 7, 8, 9, 10, 11, 12**). Parmaklıkların ok ucu biçimli alt bitişleri pek çok farklı modele sahiptir (**Tablo 17, No: 19, 20, 21, 22, 23, 24**).
- b) **Desenli demir parmaklıklı kapılar:** İç içe geçmiş, yoğun süslemelere sahip bu örneklerde bitkisel ve geometrik motifler, birbirini tekrar eden ve sonsuza uzandığı izlenimi veren bir düzen içinde kapılar üzerinde yer alırlar. Daha stilize formdaki kıvrımlı demir parmaklıklar, İtalyan mimarisinin karakteristiğini yansıtmaktadır²⁹⁹.

²⁹⁷ Katalog No: 3.

²⁹⁸ Örnekler için bkz. Katalog No:3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 46, 48, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 66, 67, 69, 71, 72, 74 (Zemin kat), 79.

²⁹⁹ Akyüz, 1993: s. 117.

Çalışmamızda 22 adet süslemeli demir parmaklığa sahip kapı yer almaktadır³⁰⁰. Bazı parmaklıklarda bitkisel ve geometrik motifler birlikte yer alırken³⁰¹ bazılarında kıvrımlı desenlerin eşlik ettiği sadece bitkisel veya sadece geometrik³⁰² kompozisyonlara yer verilmiştir. Baklava dilimi³⁰³, eşkenar dörtgen³⁰⁴, “C”, “S” kıvrımları³⁰⁵ en sık görülen desenlerdir. Rozetler içinde yer alan ve sembolik anlamlar da taşıyan çiçek³⁰⁶ (**Tablo 18 No: 8**), denizci çıpası³⁰⁷ (**Tablo 18, No: 7**), kartal³⁰⁸ (**Tablo 18, No: 10**), hilal³⁰⁹, ay-yıldız motifleri³¹⁰ (**Tablo 18, No: 9**) genellikle kanat parmaklıklarının merkezine yerleştirilir. Örneklerden birinde, aydınlatma penceresi parmaklıkları üzerinde, konut sahibinin ismine ait olduğu düşünülen harfler dikkati çekmektedir³¹¹ (**Tablo 18, No: 6**). Bazı parmaklıkların süsleme kompozisyonları, meander çerçeveler içine alınmıştır³¹².

Kapı kanatları ile aydınlatma pencerelerinin parmaklık süslemelerinin, hem düz, hem de desenli parmaklıklara sahip kapılarda, birbirinin aynı ya da uyumlu oluşuna özen gösterilmiştir. Bununla birlikte, kanat ve pencerelerde farklı desenlerin tercih edildiği örnekler de mevcuttur.

Panolar halinde düzenlenmiş bu demir parmaklıklarda görülen süsleme kompozisyonlarına ve motiflerine, şehrin hemen her kesimindeki, 19. yüzyıl sonu - 20. yüzyıl başına tarihlenen konutlarda rastlanmaktadır. Bu yaygın kullanım ve aynı kompozisyonların pek çok kapıda tekrarlanması, bunların etnik ayırım gözetilmeksizin

³⁰⁰ Örnekler için bkz. Katalog No: 2, 6, 11, 19, 20, 27, 30, 32, 39, 44, 45, 47, 51, 58, 61, 62, 63, 64, 68, 75, 76, 78.

³⁰¹ Örnekler için bkz. Katalog No: 30, 47, 68.

³⁰² Örnekler için bkz. Katalog No: 6, 19, 20, 58.

³⁰³ Örnekler için bkz. Katalog No: 2, 6, 19, 20, 30, 58, 64, 68, 78.

³⁰⁴ Örnekler için bkz. Katalog No: 2, 30, 58, 64, 68, 78.

³⁰⁵ Örnekler için bkz. Katalog No: 11, 27, 32, 39, 44, 45, 51, 58, 62, 75, 76.

³⁰⁶ Örnekler için bkz. Katalog No: 30, 47, 62, 68.

³⁰⁷ Katalog No: 30, 63.

³⁰⁸ Katalog No: 64, 78.

³⁰⁹ Katalog No: 68.

³¹⁰ Katalog No: 39.

³¹¹ Katalog No: 30 (Aydınlatma penceresi üzerinde yan yana 2 adet “K” harfi yer almaktadır).

³¹² Örnekler için bkz. Katalog No: 47, 61, 64, 68, 78.

yapılarda kullanıldığını, gelir seviyelerine göre farklı niteliklerde üretilmiş olabileceklerini ve bir atölyenin seri üretimi olduklarını düşündürmektedir³¹³.

Masif bölüme sahip kapılarda süsleme

Katalogumuzda yer alan kapılardan 20 adedi masif bölüme sahiptir³¹⁴ (**Tablo 11**). Ahşap veya demir malzemeli ve genellikle kare biçimli bu masif bölümün ortasında bitkisel örnekli bir kabara ve köşelerinde ise yine bitkisel motifler yer alır (**Tablo 19 No: 3, 4, 10**). Bazen ise sadece kabara ya yer verildiği görülür (**Tablo 19, No: 1, 2, 5, 9**).

Bir başka uygulamada ise sadece köşelerinde küçük çiçek motiflerine yer verilmiştir. Bir diğer örnekte ortadaki motif, baklava dilimi şeklinde bir çerçeve içine yerleştirilmiş ve köşe motifleri kullanılmamıştır³¹⁵. Bu uygulamanın süslemesiz, sade bırakılmış örnekleri de mevcuttur (**Tablo 19, No: 6, 7, 8**). Kanatlarının tüm yüzeyi parmaklıklı olan kapılar ve kanatlarının altında masif bölüm bulunan, üst kısmı parmaklıklı kapılarda, parmaklıkların süsleme şeması fazla değişiklik göstermez. Sadece masif bölümün süslenişi daha farklı ele alınmıştır.

Parmaklık süslemelerinin yanı sıra kapı kanatlarının önemli elemanlarından bini, kapı kolu ve tokmaklar da süslemeleriyle dikkat çeken unsurlardır. Biniler, gövdeleri yivli, geometrik ya da bitkisel motifli örneklerden, insan başı ve aslan pençesi ile dekore edilmiş örneklere kadar zengin bir süsleme çeşitliliğine sahiptir (**Tablo 13**).

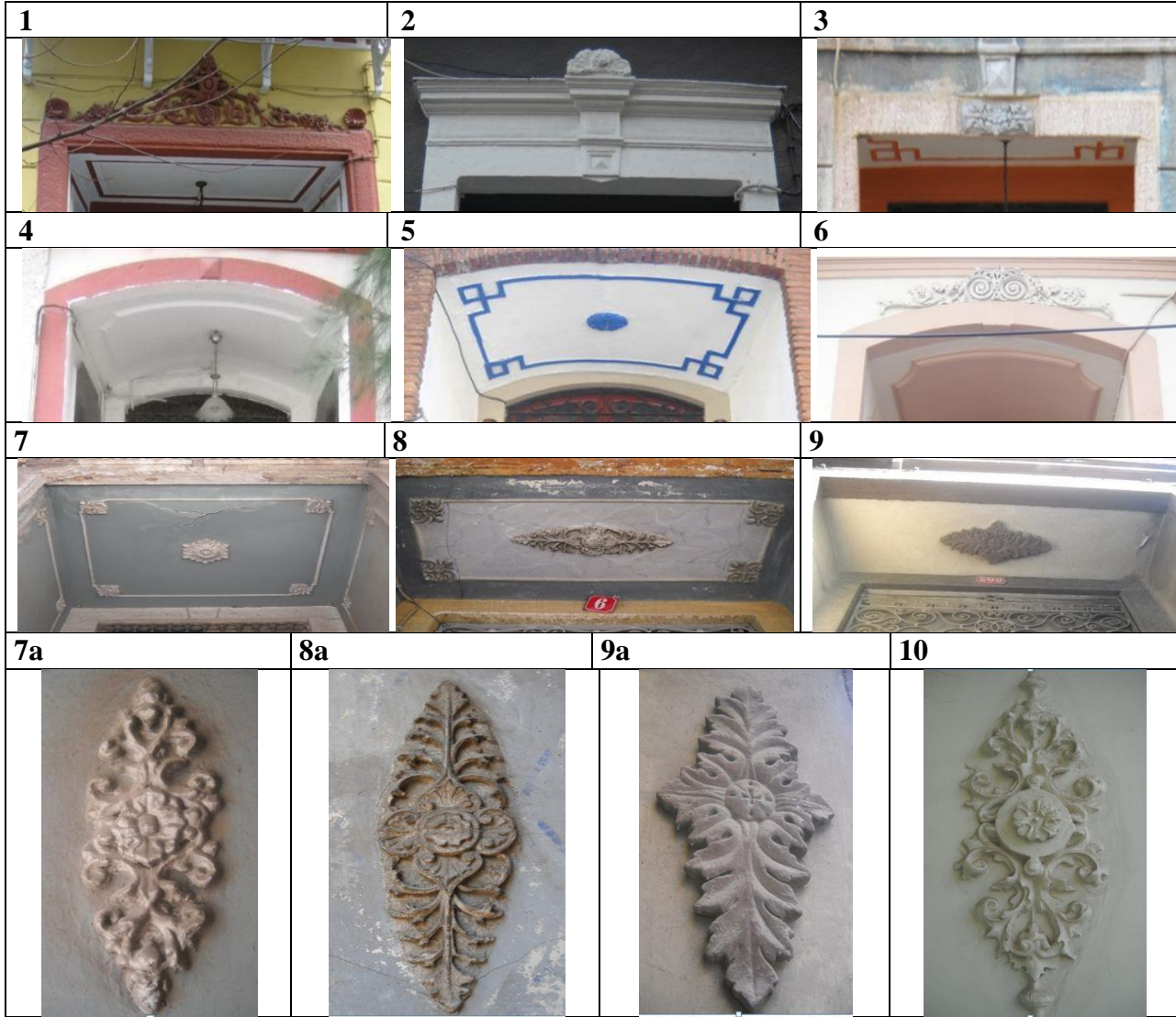
Kapı tokmaklarında el, kartal, stilize geometrik ve bitkisel formlarda örnekler dikkati çekmektedir. En çok görülen biçimlerin başında el biçimli tokmaklar gelmektedir (**Tablo 14**). Kapı kolları ise daha çok geometrik formlardan oluşmaktadır (**Tablo 15**).

³¹³ Ergeçgil Çıkış, 2000: s. 39. Çıkış, makalesinde, pencere ve kapı sövelerinin Konak, Taşçılariçi sokağında, dökme demir yapı elemanlarının Punta civarındaki demir atölyelerinde üretilmiş olduğunu belirtmektedir.

³¹⁴ Örnekler için bkz. Katalog No:1, 5, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 29, 33, 49, 50, 51 (Alt kat),57, 65, 70, 73, 74 (Üst kat), 77, 80.

³¹⁵ Akyüz, 1993: s. 117.

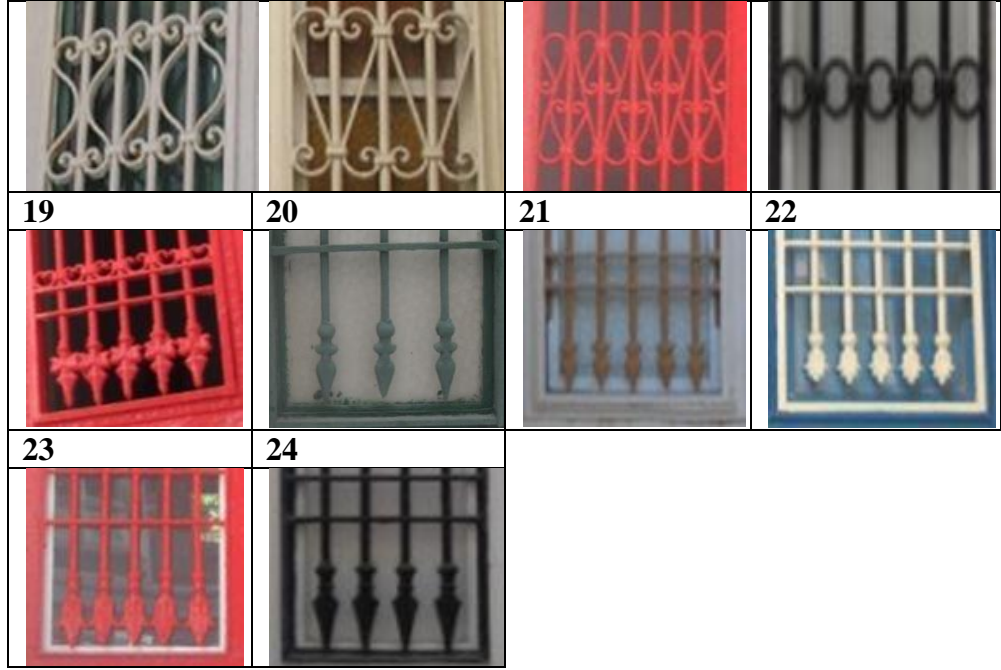
TABLO 16 Giriş Nişi Taş Süsleme Örnekleri³¹⁶

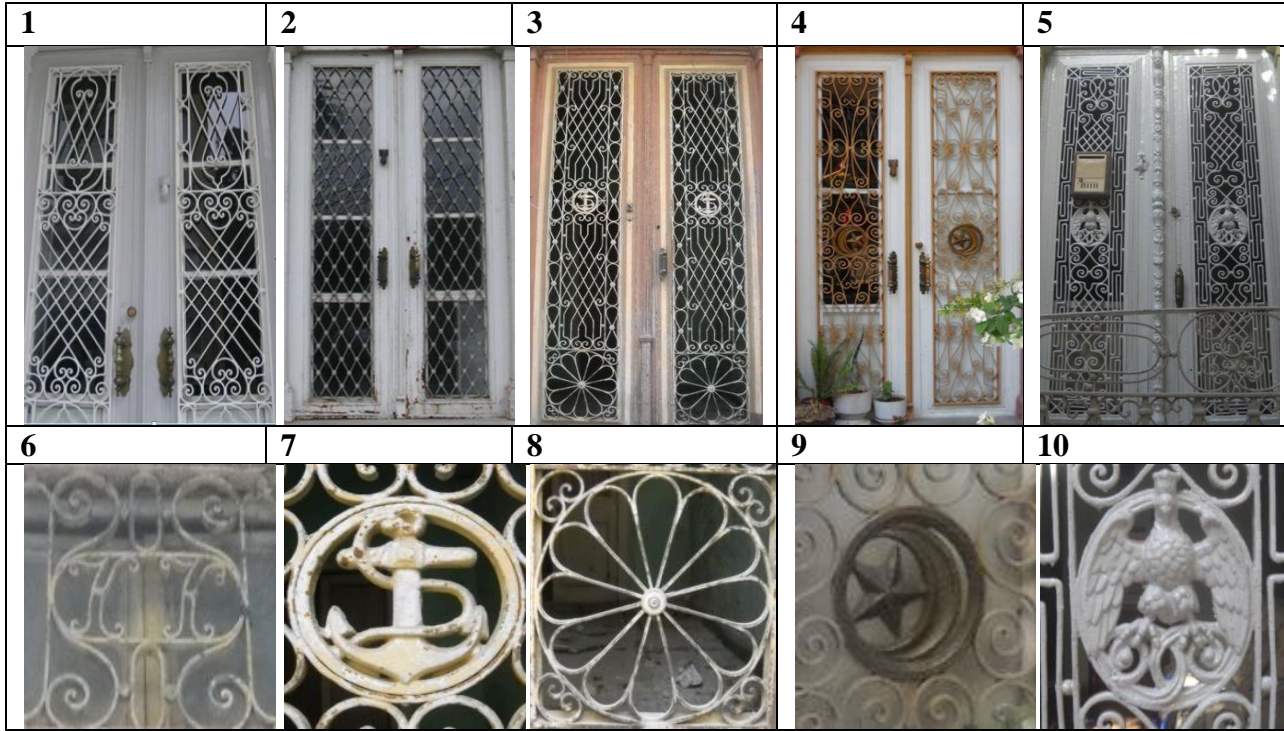
³¹⁶ Tablo 16, No: 7/7a, 8/8a, 9/9a olarak numaralandırılan örnekler, aynı giriş nişinin tavan ve yan duvarlarında yer alan süslemeleri göstermektedir.

TABLO 17 Düz Parmaklıklı Kapılarda Süsleme Detayları

1	2	3	4
			
5	6		
			
7	8	9	10
			
11	12	13	13
			
15	16	17	18

TABLO 18 Desenli Parmaklıklara Sahip Kapılarda Süsleme Detayları

TABLO 19 Masif Bölüme Sahip Kapılarda Süsleme

1 	2 	3
4 	5 	6
7 	8 	9
10 		

MERDİVENLER

Girişe ait önemli unsurlardan biri de merdivenlerdir. İzmir konutlarında, yapının yerden yüksekliğine bağlı olarak çeşitlenen farklı tiplerde ve değişen basamak sayılarında merdiven uygulamaları ve merdivensiz, sadece eşikle geçilen giriş örnekleri görülür.

Zemin katlar nemden, sokağın tozu ve gürültüsünden korunmak amacıyla ya da mahremiyet, arazinin konumu gibi nedenlerle genellikle yerden yükseltilmiştir. Yüksekte yer alan konut girişlerine genellikle 3 ile 10 basamaklı merdivenlerle ulaşılır. Basamak sayısı bodrum katın yüksekliğine ve giriş nişinin derinliğine göre değişir. Genellikle bodrum kat yükseldikçe niş derinleşir ve basamak sayısı artar. Derin niş sahip örneklerde girişe dik ya da hafifçe kıvrılarak uzanan merdiven dizilerinin tercih edildiği görülür. Yüksek bodrum kata sahip, nişsiz, düz girişlerde ise yapıya dik, hafifçe kıvrılarak ya da paralel uzanan yüksek merdiven dizileri tercih edilir. Merdivenli girişlerin çoğunun önünde demir parmaklıklarla sınırlandırılmış küçük sahanlıklar bulunur.

Bodrum katın bulunmadığı ya da arazi durumu nedeniyle yer seviyesinin altında kaldığı durumlarda girişler, zemin ile aynı seviyede, doğrudan sokağa açılacak şekilde yapılmıştır. Zemin ile giriş arasında seviye farkı bulunmadığı için merdiven kullanılmamış, sokaktan eve geçiş bir eşik ile sağlanmıştır.

Giriş Açıklığı – Merdiven İlişkisi:

Girişe ulaşan merdivenlerin cepheye olan konumlarına göre:

İzmir evlerinin giriş kapıları, önlerinde yer alan merdivenlerin cephe üzerindeki konumlarına göre beş ayrı grupta sınıflandırılabilir:

a) Yapıya dik uzanan merdivenli girişler³¹⁷

b)Yapıya iki yandan ulaşan merdivenli girişler³¹⁸ (Simetrik merdiven)

³¹⁷ Örnekler için bkz. Katalog No: 1, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 36, 38, 40, 42, 43, 44, 45, 48, 49, 53, 54, 55, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 76, 77, 78, 79, 80.

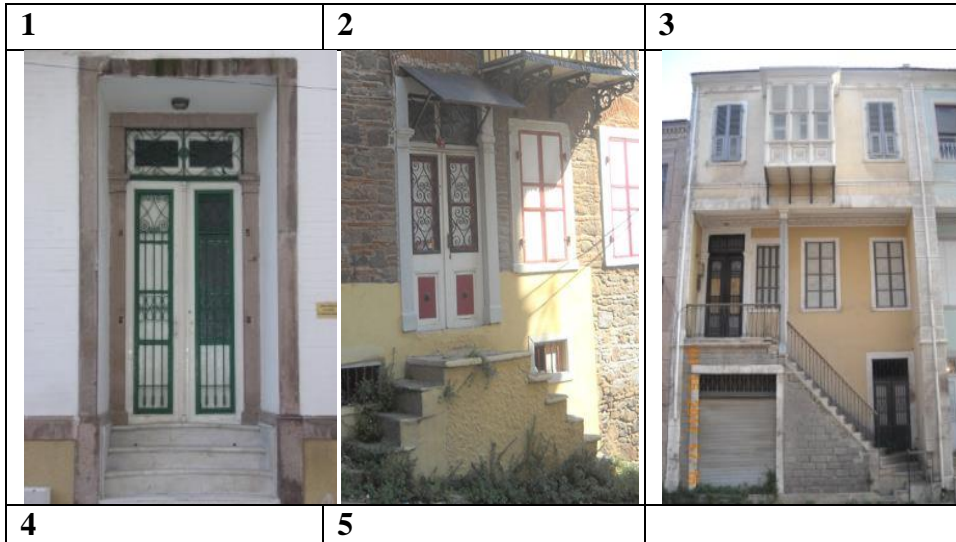
c) Yapıya paralel uzanan merdivenli girişler³¹⁹

d)Yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan merdivenli girişler³²⁰

e) Merdivensiz girişler³²¹ (Eşikli)

Çalışmamızda incelenen konutlardan 39 adedi cepheye dik uzanan merdivenli girişlere sahiptir (**Tablo 20, No: 1**). Sahanlığa iki yandan ulaşan merdivenli yüksek girişlere genellikle köşk, konak gibi konutlarda rastlanmasına karşın, az basamaklı örneklerine tekil konutlarda da yer verilmiştir. Katalogumuzdaki konutlardan 1 adedi bu tarz bir girişe sahiptir (**Tablo 20, No: 2**). Çalışmamızda 16 adet yapıya paralel uzanan merdivenli giriş (**Tablo 20, No: 3**), 14 adet yapıya hafifçe kıvrılarak uzanan merdivenli giriş tespit edilmiştir (**Tablo 20, No: 4**). Eşik ile geçilen kapı sayısı ise 10 adettir (**Tablo 20, No: 5**).

TABLO 20 Merdiven Biçimleri

³¹⁸ Katalog No: 16.

³¹⁹ Örnekler için bkz. Katalog No: 2, 5, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 24, 25, 26, 47, 62, 74, 75.

³²⁰ Örnekler için bkz. Katalog No: 3, 6, 35, 37, 41, 46, 51, 56, 57, 66, 68, 71, 72, 73.

³²¹ Örnekler için bkz. Katalog No: 4, 7, 12, 13, 17, 23, 31, 39, 50, 52.

KONUT KAPILARINDA ÖLÇÜ VE ORAN

İzmir konutlarında cepheyi oluşturan bölümlerin birbiri ile orantılı yapılmasına dikkat edilmiş, abartılı uygulamalardan kaçınılmıştır. Cephenin en vurgulu öğeleri, kat yüksekliğinde inşa edilen giriş kapıları ile cumbalardır. Giriş kapılarının cepheye oranı konutun tek veya iki katlı oluşuna göre değişiklik gösterir.

Bu oran; tek katlı konutlarda $1/3$, iki katlı konutlarda ise $1/6$ ölçülerindedir. Giriş kapılarının boyları 190 cm. - 265 cm., enleri ise 107 cm. - 208 cm. arasındadır.

İZMİR EVLERİNDE GİRİŞ KAPILARININ TİPOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda kısaca özelliklerine değinilen İzmir evleri, **kapılarının** cephe üzerindeki **mimari düzenlenişine**, cephe üzerindeki **konumlarına** göre kendi içinde gruplara ayrılır.

1) Kapıların cephe üzerindeki mimari düzenlenişine göre:

Cephe üzerindeki düzenleniş biçimlerine göre kapılar, *cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapılar* ve *bir niş içinde yer alan kapılar* olmak üzere iki ana bölüme ayrılmaktadır. Her iki gruptaki kapılar, kapı açıklığının geçiş biçimine göre lentolu ve basık kemerli olmak üzere iki alt gruba ayrılırlar (Şekil 5).

a) Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapıları:

Cepheden içeriye herhangi bir girinti oluşturmayan girişler, bu tanımlamaya uygun örneklerdir. Katalogumuzda 18 adet cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapısı bulunmaktadır.

- **Lentolu:** Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapılarından 16'sı lentoludur³²² (**Tablo 21**). Bu kapılardan 12 adedi demir, 4 adedi ise ahşap kapı kanatlarına sahiptir. Alan araştırmamız sırasında, katalogumuzda yer alan örnekler dışında, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu girişlere sahip 23 adet konut daha tespit edilmiştir³²³.
- **Basık Kemerli:** Çalışmamız kapsamındaki kemerli tüm kapılarda basık kemer biçimi kullanılmıştır. Örneklerin sadece birinde sepetkulpu kemer kullanıldığı

³²² Katalog No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.

³²³ Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu girişlerin alan araştırmamız sırasında tespit edilen ancak katalogumuza dahil edilmeyen diğer örneklerinin dökümü şu şekildedir: **Güzelyalı:** 40 Sokak No: 42, 59 Sokak No: 6. **Küçükalyalı:** 131 Sokak No: 8, 133 Sokak No: 13, 133 Sokak No: 37, 135 Sokak No: 11, 141 Sokak No: 67, 176 Sokak No: 3, 209 Sokak No: 10, **Mektupçu:** 185 Sokak No: 26, 186 Sokak No: 4, 187 Sokak No: 3. **Halil Rifat Paşa:** 279 Sokak No: 8. **Asansör:** Halil Rifat Paşa Caddesi No: 275, 308 Sokak No: 5. **Karataş:** Mithatpaşa Caddesi No: 3, Mithatpaşa Caddesi No: 5, 305 Sokak No: 32, 305 Sokak No: 34, 305 Sokak No: 38, 305 Sokak No: 44, 336 Sokak No: 35, 351 Sokak No: 15.

görülmektedir³²⁴. Ancak sepetkulpu kemer de, bir tür basık kemer³²⁵ olarak tanımlandığı için farklı bir kemer biçimi olarak ayrı sınıflandırılmamıştır.

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapılarından sadece 2 adedi basık kemerli geçişlere sahiptir³²⁶ (**Tablo 22**). Bu kapılardan her ikisi de demir kapı kanatlarına sahip örneklerdir. Alan araştırmamız sırasında, katalogumuzda yer alan örnekler dışında, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan basık kemerli girişlere sahip 3 adet konut daha tespit edilmiştir³²⁷.

³²⁴ Katalog No: 17.

³²⁵ Sözen ve Tanyeli, "Sepetkulpu Kemer Maddesi", 1994: s. 213.

³²⁶ Katalog No: 17, 18.

³²⁷ Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan basık kemerli girişlerin katalogumuz dışındaki örneklerinin dökümü: **Karataş**: 333 Sokak No: 11, 333 Sokak No: 17. **Halil Rifat Paşa**: 272 Sokak No: Belirsiz.

Şekil 5: Kapıların cephe üzerindeki mimari düzenlenişine göre konutların dağılımı³²⁸

³²⁸ İzmir Konak Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü Arşivi. Kapıların cephe üzerindeki mimari düzenlenişine göre konutların dağılımını gösteren çalışmanın büyütülmüş hali Ekler bölümündedir (EK 2).

TABLO 21 Cepheyle Aynı Düzlem Üzerinde Yer Alan Lentolu Kapılar

TABLO 22 Cepheyle Aynı Düzlem Üzerinde Yer Alan Kemerli Kapılar

b) Cephe üzerinde bir niş içerisinde yer alan giriş kapıları:

Bu kategoriyi oluşturan örneklerde giriş kapısı, cephe üzerinde bir niş içine yerleştirilmiştir. Nişli kapılar çalışmamızda sayıca çoğunluğu oluşturmaktadır. Katalogumuzda yer alan 80 konuttan 62 adedi bir niş içinde yer alan kapılara sahiptir. İster lento ister kemer ile örtülü olsun, niş ile kapının geçişleri her zaman birbiri ile aynıdır. Nişli girişler de kapı açıklığının geçiş biçimine göre lentolu ve basık kemerli olmak üzere iki alt gruba ayrılırlar.

- **Lentolu:** Niş içinde yer alan giriş kapılarında büyük çoğunluğu lentolu kapılar meydana getirmektedir. Katalogumuzdaki niş içinde yer alan kapılardan 54

adedi lentoludur³²⁹ (**Tablo 23**). Bu kapıların içinde yer aldığı nişlerin de geçişleri lentoludur. Bu kapılardan 50 adedi demir, 4 adedi ise ahşap kapı kanatlarına sahiptir.

Alan araştırmamız sırasında, katalogumuzda yer alan örnekler dışında, cephe üzerinde bir niş içinde yer alan lentolu girişlere sahip 78 adet konut örneği daha tespit edilmiştir³³⁰.

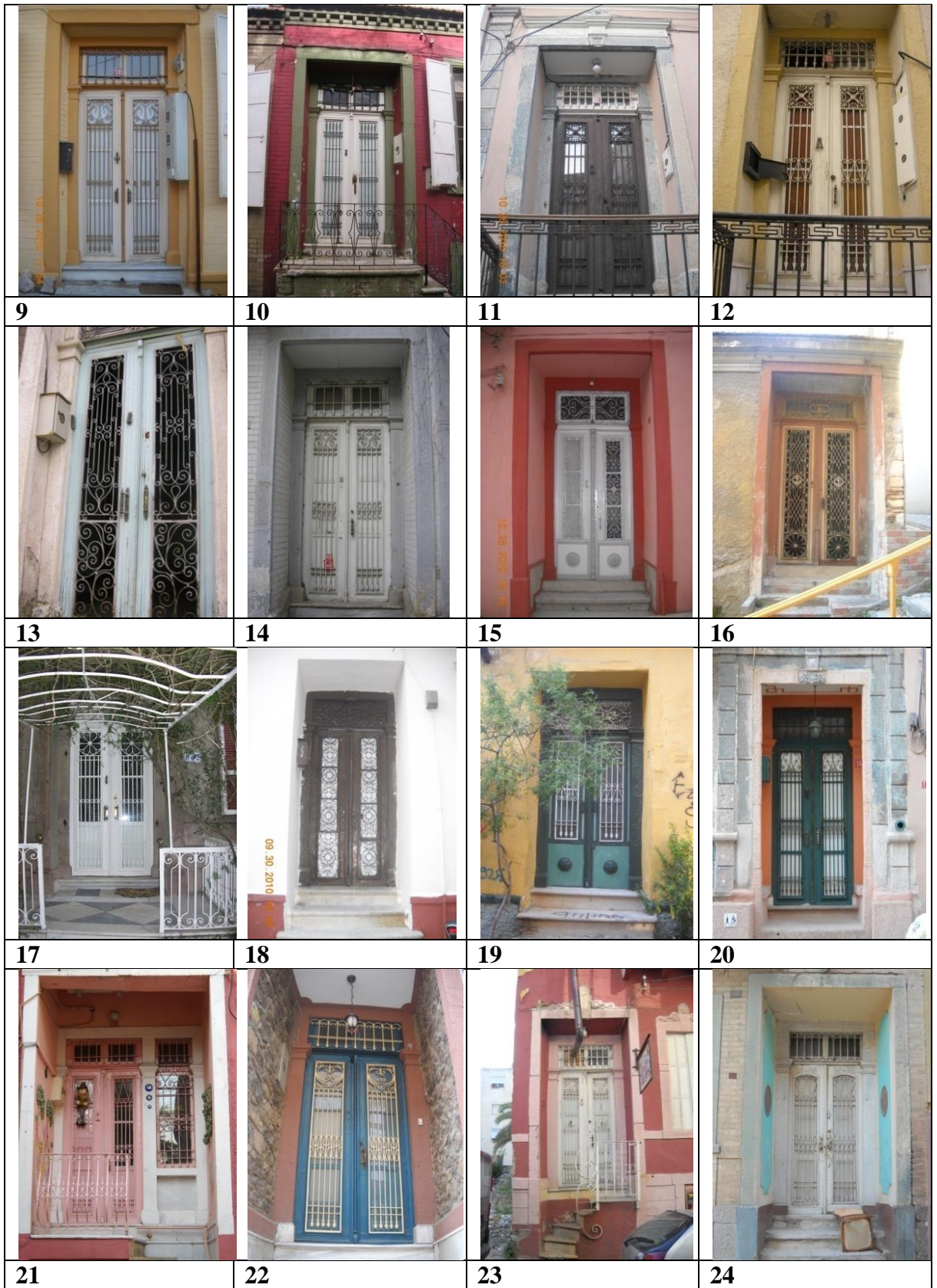
TABLO 23 Cephe Üzerinde Bir Niş İçerisinde Yer Alan Lentolu Kapılar

³²⁹ Katalog No: 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72.

³³⁰ Cephe üzerinde bir niş içerisinde yer alan lentolu girişlerin katalogumuz dışındaki örneklerinin dökümü:

Güzelyalı: Mithatpaşa Caddesi No: 1021, 37 Sokak No:2 ve No: 3. **Göztepe:** 77 Sokak No: 15, 81 Sokak No: 9, 81 Sokak No: 11, 81 Sokak No: 15, 81 Sokak No: 17, 92 Sokak No: 10, 107 Sokak No: 10. **Sadık Bey:** Mithatpaşa Caddesi No: 806, 98 Sokak No: 9. **Köprü:** Ayşe Mayda Sokak No: 14, Ayşe Mayda Sokak No: 15, 128 Sokak No: 20, 177 Sokak No: 19, 177 Sokak No: 31, 178 Sokak No: 5, 178 Sokak No: 8, 178 Sokak No: 10, 211 Sokak No: 13. **Küçükyalı:** 133 Sokak No: 8, 133 Sokak No: 10, 133 Sokak No: 14, 134 Sokak No: 6, 134 Sokak No: 8, 134 Sokak No: 10, 141 Sokak No: 5, 141 Sokak No: 7, 141 Sokak No: 9, 141 Sokak No: 11, 141 Sokak No: 33, 200 Sokak No: 15, 200 Sokak No: 23/A, 210 Sokak No: 3, 210 Sokak No: 5, 210 Sokak No: 7, 211 Sokak No: 4, 211 Sokak No: 10, Mithatpaşa Caddesi No: 571. **Mektupçu:** Şehit Nihat Bey Caddesi No: 174, 185 Sokak No: 7, 185 Sokak No: 12, 185 Sokak No: 13, 268 Sokak No: 6, 268 Sokak No: 8. **Halil Rifat Paşa:** Halil Rifat Paşa Caddesi No: 368, Şehit Nihat Bey Caddesi No: 120, Şehit Nihat Bey Caddesi No: 173, 312 Sokak No: 12, 318 Sokak No: 5, 318 Sokak No: 7. **Asansör:** Mithatpaşa Caddesi No: 239, Mithatpaşa Caddesi No: 261, Mithatpaşa Caddesi No: 267, Halil Rifat Paşa Caddesi No: 166, 303 Sokak No: 4, 305 Sokak No: 63, 305 Sokak No: 64, 305 Sokak No: 130, 305 Sokak No: 132, 305 Sokak No: 136, 308 Sokak No: 11, Dario Moreno Sokak No: 4, Dario Moreno Sokak No: 8, Dario Moreno Sokak No: 10, Dario Moreno Sokak Dario Moreno Evi. **Karataş:** Mithatpaşa Caddesi No: 153 ve No: 155, Mithatpaşa Caddesi No: 161, Mithatpaşa Caddesi No: 171 ve 173, Mithatpaşa Caddesi No: 179, Halil Rifat Paşa Caddesi No: Belirsiz (İkiz Ev), 304 Sokak No: 15, 305 Sokak No: 52, 305 Sokak No: 54, 313 Sokak No: 4, 333 Sokak No: 15, 339 Sokak No: 4, 350 Sokak No: 3.

- **Basık Kemerli:** Katalogumuzda incelediğimiz, bir niş içinde yer alan kapılardan 8 adedi basık kemerle örtülüdür³³¹ (Tablo 24). Bu kapıların içinde yer aldığı nişler de basık kemerlidir. Kapılardan 7 adedi demir, 1 adedi ise ahşap kapı kanatlarına sahiptir.

Alan araştırmamız sırasında, katalogumuzda yer alan örnekler dışında, cephe üzerinde bir niş içinde yer alan basık kemerli girişlere sahip 4 adet konut örneği daha tespit edilmiştir³³².

TABLO 24 Cephe Üzerinde Bir Niş İçerisinde Yer Alan Kemerli Kapılar

1	2	3	4
			
5	6	7	8

³³¹ Katalog No: 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80.

³³² Cephe üzerinde bir niş içerisinde yer alan basık kemerli girişlerin katalogumuz dışındaki örneklerinin dökümü:

Göztepe: 107 Sokak No: 10. **Küçükyalı:** 141 Sokak No: 24. **Mektupçu:** 269 Sokak No: 12. **Halil Rifat Paşa:** 272 Sokak No: Belirsiz.

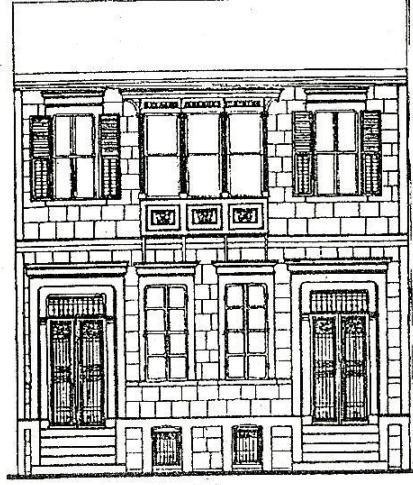

2) Girişlerin cephe üzerindeki konumlarına göre:

Katalogda yer alan kapılar cephe üzerindeki konumlarına göre de dört grupta incelenmektedir.

- **Yan girişli simetrik cephe düzeni**³³³: Genellikle ikiz evlerin cephelerinde uygulanan bir düzendir. Konutların kullanımını ortak olmakla beraber iki ayrı giriş kapısına sahiptirler (Şekil 6). Giriş katta, birer niş içerisinde düzenlenmiş kapılar cephenin iki ucuna yerleştirilmiştir. Ortada genelde dikdörtgen formlu iki pencere yer alır. Bodrum kat açıklıkları, cephenin ortasındaki bu pencereler ile aynı aksta düzenlenmiştir. Üst katta ise cephenin ortasında bir cumba ve iki yanda dikdörtgen formlu birer pencere ile üst katların yaygın şeması tekrar edilmiştir. Katalogumuzda bu cephe düzenine sahip 1 adet konut yer almaktadır (Katalog No: 46). Bu konuta ait çift giriş kapısı, bir niş içinde düzenlenmiş lentolu örneklerdir.

³³³ Eti Akyüz Levi'nin, "Alsancak Evleri" isimli makalesinde yer alan, "Levha 2 - Alsancak evlerinden cephe örnekleri" isimli bölümde çizimlerine yer vererek sınıflandırdığı cephe düzenlerine ithafen, katalogumuzda yer alan benzer cephe düzenlemeleri için aynı tanımlamayı kullanmayı tercih ettik. Eti Akyüz Levi, "Alsancak Evleri", İzmir İzmir Kent Kültürü ve Sanat Dergisi, Yıl: 3, S. 17, İzmir, 1999, s. 12.

Şekil 6: Yan Girişli Simetrik Cephe Düzeni³³⁴

- **Yan girişli asimetrik cephe düzeni:** Bu düzende giriş kapısı cephenin bir yanına kaydırılmış, oluşan boşluğa da tek ya da iki pencere yerleştirilerek asimetrik bir görünüm elde edilmiştir (Şekil 7). İki katlı konutlarda üst katın ortasında genellikle bir cumba ve iki yanda birer pencere ile oluşturulan simetrik düzen gözlenir. Bazı örneklerde ise cumba giriş kapısı ile aynı aks üzerine yerleştirilerek üst katta da asimetrik düzen tekrarlanmıştır. İncelediğimiz konutlar arasında sayıca çoğunluğu oluşturan gruptur. Katalogda 71 adet yan girişli asimetrik düzende konut yer almaktadır. Bunlardan 18 adedi cepheyle aynı düzlem üzerinde, 53 adedi bir niş içerisinde yer alan kapılara sahiptir. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alanlardan 16 adedi lentolu³³⁵, 2 adedi basık kemerlidir³³⁶. Niş içinde yer alanlardan 47 adedi lentolu³³⁷, 6 adedi basık kemerlidir³³⁸. Buna göre, yan girişli asimetrik düzende konut girişlerinin çoğunluğunu, bir niş içerisinde yer alan lentolu kapılar oluşturmaktadır.

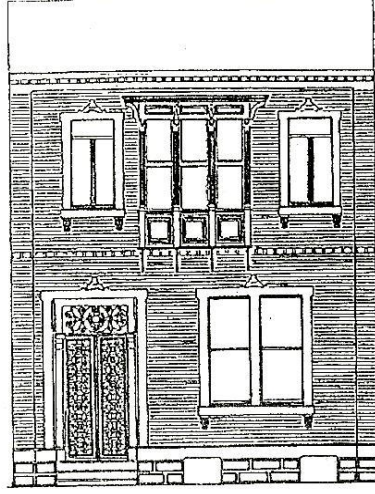
³³⁴ Akyüz Levi, 1999: s. 11.

³³⁵ Katalog No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.

³³⁶ Katalog No: 17, 18.

³³⁷ Katalog No: 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72.

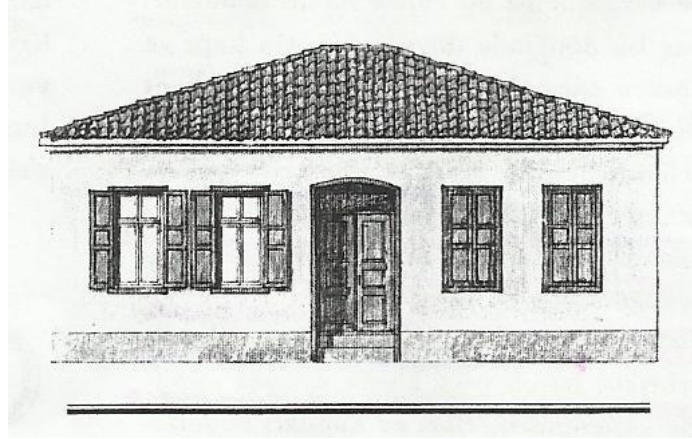
³³⁸ Katalog No: 74, 75, 76, 77, 78, 79.

Şekil 7: Yan Girişli Asimetrik Cephe Düzeni³³⁹

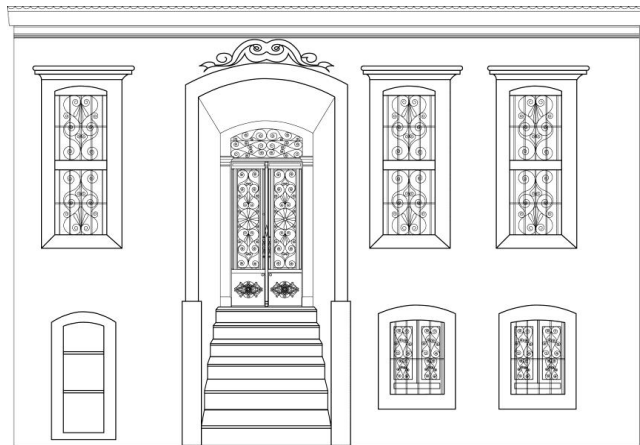
- **Orta girişli simetrik cephe düzeni:** Bu düzende giriş kapısı cephenin tam ortasında ve mutlaka bir niş içinde yer almaktadır (Şekil 8). İki yanda genellikle ikişer, bazen de birer pencere yer alır. Katalogumuzda yer alan orta girişli simetrik düzene sahip konutların büyük çoğunluğu, bir bodrum kat üzerinde yer alan tek katlı yapılardır. Bir kısmı ise iki katlı olmakla birlikte cumbasız örneklerdir. Katalogda 6 adet orta girişli simetrik düzene sahip konut yer almaktadır. Hepsi de bir niş içinde yer alan bu kapılardan 4 adedi lentolu (Katalog No: 21, 23, 32, 33), 2 adedi ise basık kemerlidir (Katalog No: 43, 73). Bu verilere dayanarak, orta girişli simetrik düzene sahip konutlarda, bir niş içinde yer alan, lentolu kapı uygulamasının tercih edildiğini söylemek mümkündür.

³³⁹ Akyüz Levi, 1999: s. 11.

Şekil 8: Orta Girişli Simetrik Cephe Düzeni³⁴⁰

- **Orta girişli asimetric cephe düzeni:** Bu düzende giriş kapısı genellikle cephenin ortasında ve bir niş içinde yer alır (Çizim 100). Girişin iki yanında yer alan ve simetrik yerleştirilmiş cephe öğelerinden birinin (pencereler, bodrum kat pencereleri vs.) orijinal görünümünü yitirmesi veya kapının orta akstan cephenin bir yanına kaydırılması sonucu simetri bozulmuştur. İki katlı örneklerde, üst katın ortasında genellikle bir cumba ve iki yanda birer pencere ile oluşturulan simetrik şema yaygındır. Katalogda 2 adet orta girişli asimetric cephe düzenine sahip konut yer almaktadır. Her ikisi de niş içinde yer alan örneklerden biri lentolu (Katalog No: 47), diğeri ise basık kemerlidir (Katalog No: 80).

Çizim 100: Orta Girişli Asimetric Cephe Düzeni³⁴¹

³⁴⁰ Doğan Kuban ve Kaya Dinçer, *İzmir ve Egeden Mimari İzlenimler Kaybolan Bir Geçmişten Görüntüler*, İtalya, 1994, s. 84.

Kapıların Cephe Üzerindeki Konumu ve Plan İlişkisi

Çalışmamızda incelediğimiz İzmir evlerinin inşasında iki ana plan şeması kullanılmıştır:

- Asimetrik Plan Şeması
- Simetrik Plan Şeması

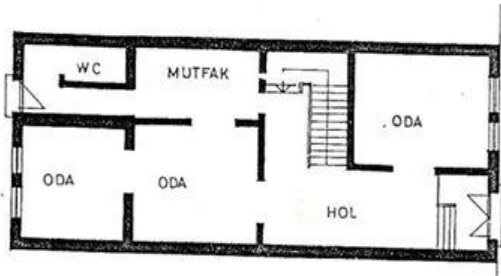
Bu plan şemaları ile evlerin cephe düzenleri ve giriş açıklıklarının konumu arasında bir bağlantı olduğu düşünülmektedir. Fakat kapıların konumu ile plan arasındaki ilişkinin kapının biçimi, mimari kuruluşu üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

• Asimetrik Şemalı Konutlarda Cephe Düzeni - Giriş Açıklığı – Plan İlişkisi:

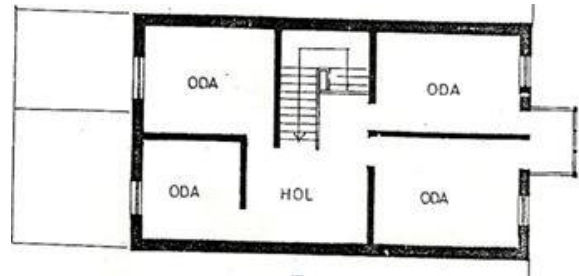
Katalogumuzda yer alan İzmir evleri arasında çoğunluğu asimetrik plan şemasına sahip yapılar oluşturmaktadır. Bu plan şemasının daha çok iki katlı konutlarda uygulandığı görülmektedir.

Asimetrik cephe düzenine sahip konutlarda, cephenin bir yanına kaydırılmış ve dar aks üzerinde düzenlenmiş girişler karakteristiktir. Dar aks üzerinde yer alan kapı genellikle bir hole açılır. Bu holün yanındaki geniş aks üzerinde ise bir oda bulunmaktadır. Bir dar, bir geniş akstan oluşan bu plana sahip yapıların cephe düzeninde giriş kapısının konumu, yapının planı hakkında fikir vermesi bakımından önem taşımaktadır (Şekil 9, 10).

Bu plan – cephe ilişkisinden yola çıkılarak, giriş kapısının cephenin bir kenarına yerleştirilmesi ile oluşturulan asimetrik cephe düzeninin, L plan tipine işaret eden bir şema olduğu söylenebilir.

Şekil 9: Asimetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Zemin Kat Planı³⁴²

Şekil 10: Asimetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Üst Kat Planı³⁴³

³⁴¹ Katalog No: 80.

³⁴² Canbakan, 1985: s. 105.

³⁴³ Canbakan, 1985: s. 105.

Resim 268: Asimetrik şemalı bir İzmir Evi - Katalog No: 56

Katalogumuzda cephenin bir kenarına yerleştirilmiş giriş kapısına, asimetrik cephe düzenine ve dolayısıyla L plan tipine sahip olduğunu düşündüğümüz 71 adet konut yer almaktadır (Resim 268). Bu konutlardan 54 adedi iki katlıdır³⁴⁴.

Daha az sayıda olmakla beraber bu cephe ve plan şeması, tek katlı konutlarda da uygulanmıştır. Katalogumuzda tek katlı, asimetrik şemalı 17 adet konut yer almaktadır³⁴⁵. Sonuç olarak asimetrik plan şemasının daha çok iki katlı yapılarda tercih edilen bir plan tipi olduğunu söylemek mümkündür.

• **Simetrik Şemalı Konutlarda Cephe Düzeni - Giriş Açıklığı – Plan İlişkisi:**

Doğan Kuban, simetrik cephe şemasının, merkezi bir sofa etrafına sıralanmış bir plan tipine işaret ettiğini söylemektedir³⁴⁶. Ortadaki giriş kapısı, yine yapının ortasında yer alan bir hole açılmaktadır. Geniş akslar üzerinde konumlanmış odalar bu hol

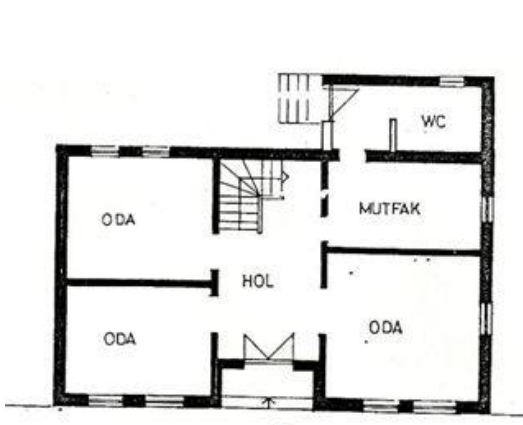
³⁴⁴ Katalog No: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 28, 29, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 78.

³⁴⁵ Katalog No: 3, 11, 14, 15, 24, 25, 26, 27, 30, 41, 48, 51, 59, 65, 66, 71, 79.

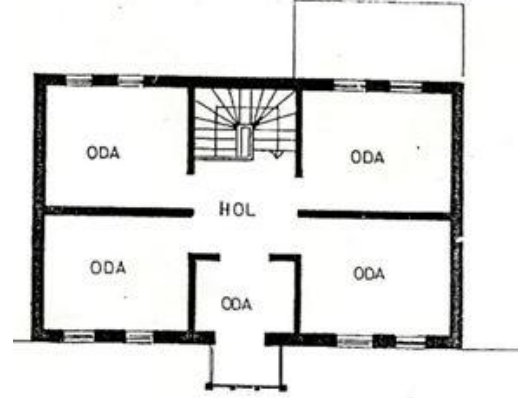
³⁴⁶ Kuban ve Dinçer, 1994: s. 84.

boyunca sıralanmışlardır (Şekil 11, 12). Daha çok tek katlı konut cephelerinde tercih edilen bir şemadır.

Bu bilgiler ışığında, bu konut grubunun plan şemasında, giriş kapısının konumunun belirleyici olduğunu söylemek mümkündür. Simetrik cephe düzeni, merkezi plan şemasının adeta cephe üzerindeki yansımasıdır.

Şekil 11: Simetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Zemin Kat Planı³⁴⁷

Şekil 12: Simetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Üst Kat Planı³⁴⁸

Resim 269: Simetrik şemalı bir İzmir Evi - Katalog No: 43

³⁴⁷ Canbakan, 1985: s. 106.

³⁴⁸ Canbakan, 1985: s. 106.

Katalogumuzda simetrik cephe düzenine sahip 6 adet konut yer almaktadır (Resim 269). Bunlardan 4 adedi tek katlıdır³⁴⁹. Daha az sayıda olmakla beraber, bu cephe ve plan şeması iki katlı konutlarda da uygulanmıştır. Çalışmamızda iki katlı, simetrik şemalı 2 konut örneği tespit edilmiştir³⁵⁰.

Konutların Kat Sayıları ve Kapıların Mimari Biçimleniş İlişkisi

Katalogda yer alan yapılar kat sayılarına göre de, tek katlı ve iki katlı konutlar olmak üzere gruplandırılmıştır. Her iki gruptaki konutların hepsinde birer bodrum kat bulunmaktadır. Bodrum katlar, cephe üzerinde bazen basık bir pencere ve kapı ile vurgulanırken, bazı örneklerde bir tam kat yüksekliğine varan ölçülere ulaştıkları görülür.

Katalogumuzda yer alan İzmir evleri arasında çoğunluğu iki katlı yapılar oluşturmaktadır. Çalışmamızda incelenen 80 adet konuttan tek katlı konut sayısı 22, iki katlı konut sayısı ise 58 adettir. Konutlardan sadece ikisi iki buçuk katlıdır³⁵¹.

Tek katlı konutlardan 17 adedi yan girişli asimetrik, 4 adedi orta girişli simetrik, 1 adedi orta girişli asimetrik düzende cephelere sahiptir. Tek katlı konutlara ait kapılardan 4 adedi cepheyle aynı düzlem üzerinde, 18 adedi bir niş içinde yer almaktadır. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapıların tümü lentoludur, basık kemerle geçilen kapı örneği mevcut değildir. Bir niş içinde yer alan kapılardan 15 adedi lentolu, 3 adedi basık kemerlidir. Tek katlı konutlara ait kapılarda çoğunluğu, cephe üzerine asimetrik düzende yerleştirilmiş, niş içerisinde yer alan lentolu kapılar oluşturmaktadır.

Tek katlı konutlarda tercih edildiği bilinen orta girişli simetrik cephe düzeninin, çalışmamızda incelenen konutlar arasında sayıca az örnekte uygulanmış olması dikkat çekicidir. Konutun daha geniş bir parselde oturmasını gerektiren bu plan şemasının tercih edilmemesinin nedeninin, bölgenin yoğun nüfus artışına paralel olarak yaşanması

³⁴⁹ Katalog No: 32, 33, 43, 73.

³⁵⁰ Katalog No: 21, 23. Simetrik şemalı konutların varyasyonlarına ve katalogda yer alan örneklerine "Girişlerin cephe üzerindeki konumlarına göre" isimli bölümde yer verilmiştir.

³⁵¹ Kat sayılarına göre konutları değerlendirirken bu yapıları (Katalog No: 60, 75) iki katlı konutlar arasına dahil etmeyi tercih ettik.

muhtemel parsel sıkıntısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sonuç olarak, yeni imara açılan bu bölgede, daha geniş bir parsel gerektiren simetrik şemalı, tek katlı ve tekil konut örnekleri yerine, dar parselde oturan, sıra ev düzeninde, asimetrik şemalı, iki katlı konutların inşa edilmesi tercih edilmiştir.

Katalogumuzda yer alan **iki katlı** konutlardan 1 adedi yan girişli simetrik, 54 adedi yan girişli asimetrik, 2 adedi orta girişli simetrik, 1 adedi orta girişli asimetrik düzende cephelere sahiptir. İki katlı konutlara ait kapılardan 14 adedi cepheyle aynı düzlem üzerinde, 44 adedi bir niş içinde yer almaktadır. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapılardan 12 adedi lentolu, 2 adedi basık kemerlidir. Bir niş içinde yer alan kapılardan 39 adedi lentolu, 5 adedi ise basık kemerlidir. İki katlı konutlara ait kapılarda çoğunluğu, cephe üzerine asimetrik düzende yerleştirilmiş, niş içerisinde yer alan lentolu kapılar oluşturmaktadır.

Evlerin kat sayısı ile kapıların mimari kuruluşu ve konumu arasında doğrudan bir bağlantı yoktur. Kat sayılarına bakılmaksızın, İzmir evlerine ait kapılar genellikle cephe üzerine asimetrik düzende yerleştirilmiş, bir niş içinde yer alan, lentolu örneklerdir.

Konutların İnşa Tarihleri ve Kapıların Mimari Biçimleniş İlişkisi

Bu konutların inşa tarihleri ile ilgili olarak, konut araştırmacılarının ortak görüşü, 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başında inşa edilmiş oldukları yönündedir. Bölgenin imara açılış tarihi, dönemin mimari akımları, çeşitli belge ve fotoğraflar, konutların bazıları üzerinde yer alan inşa tarihleri bu kanıyı güçlendiren ve zaman aralığını belirlemeyi kolaylaştıran verilerdir.

Tarihsiz konutların inşa tarihleri hakkında bir fikir yürütebilmemiz ancak bu konutların yer aldığı bölgedeki imar faaliyetlerinin hangi zaman aralığında yapıldığına ve bazı mimari biçimlenişlerin hangi dönemde yaygın kullanım alanı bulduğuna dair bilgi ve varsayımlardan hareketle mümkün olabilmektedir.

1840'lı yıllardan itibaren Karantina ve sonrasında Karataş yöresinde az sayıda yapılaşma görülmekle beraber³⁵², Osmanlı Dönemi İzmir'inin son dönemine damgasını

³⁵² Baykara, 1974: s. 40.

vuran bu konutlar, Mithatpaşa Caddesi'nin açılış tarihi olan 1880 yılından, Kurtuluş Savaşı'nın sonuna (1922) kadar geçen sürede yaklaşık 40 - 45 yıl boyunca inşa edilmiş olmalıdır.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması, Cumhuriyet'in ilan edilmesi ve İzmir'in dış ticarete eski önemini yitirmesi ile çoğunluğunu Ermeni ve Rumların oluşturduğu azınlıklar ve yabancılar, İzmir'den ayrılmaya başlamışlar ve Osmanlı'nın bu gözde liman kentinin parlak günleri sona ermiştir. Bu konutları inşa eden ustaların şehirden ayrılmasıyla da, 19. yüzyıl İzmir'ine mimari kimliğini veren ve literatürde pek çok araştırmacı tarafından "Sakız Tipi Konut" olarak anılan bu konutların inşası sona ermiştir. Göçlerle nüfusu yarı yarıya azalan İzmir'deki meskenler, bir süre konut ihtiyacını karşılamıştır³⁵³. Kurtuluş Savaşı'nın bitiminde kenti terketmiş Rumlardan 10.678 ev, Ermenilerden ise 1600 ev kaldığı bilinmektedir³⁵⁴. Fakat şehre iç göçler ve mübadele sonucu dış göçler ile gelen nüfusun artması³⁵⁵, yeni konutların inşasını zorunlu kılmıştır.

20. yüzyıl başlarında Türk mimarisinde I. Ulusal Mimari Akımı (1910 – 1927)³⁵⁶ etkili olmaya başlamıştır. İzmir'de, kamu ve ticaret yapılarında görülen bu akım, az sayıda olmakla birlikte konutlara da uygulanmıştır. Biçimselliği ön planda tutan bu akım ve onu takiben 1920'lerin sonlarında Akılcı-İşlevci mimarlık akımının yaygınlaşmasıyla³⁵⁷, İzmir'in geleneksel konutlarının dönemi kapanmıştır.

Caddenin açılışını izleyen ilk otuz yılda (1880 – 1910) inşa faaliyetlerinin yoğun olarak sürdürüldüğü, bölgenin fotoğraflarını da içeren çeşitli belgelere ve yazılı kaynaklardaki bilgilere dayanarak söylenebilmektedir (Resim 270, 271). Karantina civarındaki ilk imar faaliyetleri 1840, Karataş ve civarındaki yapılaşmanın başlangıcı ise 1865 yılına kadar geri gitse de, asıl imar faaliyetleri caddenin açılışı ile yoğunluk kazanmıştır³⁵⁸.

³⁵³ İnci Aslanoğlu, *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*, Ankara, 1980, s. 22.

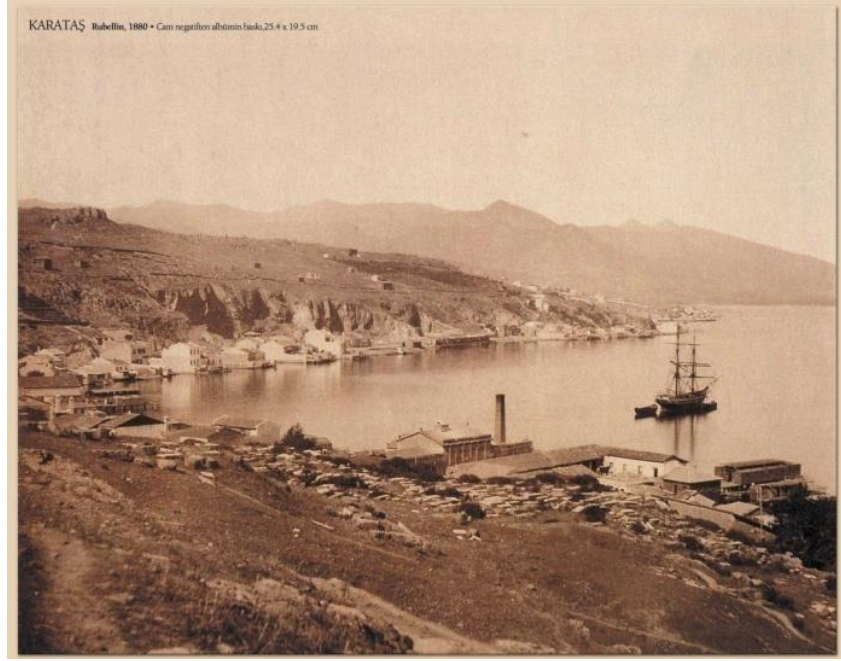
³⁵⁴ Kemal Arı, "Kurtuluş Savaşı Sonrasında İzmir'e Yönelik Göçler Ve Etkileri", *Üç İzmir*, İstanbul, 1992, s. 274, 275.

³⁵⁵ 20. yüzyıl başlarında İzmir şehrinin nüfusu hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Arı, 1992: s. 273-282.

³⁵⁶ M. Sözen ve M. Tapan, *50 Yılın Türk Mimarisi*, İstanbul, 1973, s. 99.

³⁵⁷ İnci Kuyulu, "İzmir'de Cumhuriyet Dönemi Mimarisi", *E. Ü. Sanat Tarihi Dergisi*, S. 10, İzmir, 2000, s. 98, 99, 100.

³⁵⁸ Atay, 1998: s. 187.

Resim 270: Karataş, 1880³⁵⁹

Resim 271: Karataş, 1907 sonrası³⁶⁰

³⁵⁹ Karataş semtinin Rubellin tarafından 1880 yılında çekilen fotoğrafı. Henüz Asansör inşa edilmemiş ve konut yerleşimi, yeni açılan Mithatpaşa Caddesi ve kıyı boyunca sıralanmış az sayıda yapıyla sınırlı. Ön planda Susamyağı Fabrikası görülüyor. Karataş sırtlarında henüz yerleşimin başlamadığı dikkat çekiyor. Apikam Görsel Belgeler Fonu – Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Digital Görüntü Kataloğu'ndan alınmıştır. F_Grsl_00018-029.

³⁶⁰ Karataş'ın Asansör'ün inşasından (1907) sonraki bir dönemde çekilmiş bir fotoğrafı. Karataş sırtlarının ve kıyı şeridinin belirgin bir biçimde konutlarla dolmaya başladığı ve yapılaşmanın Göztepe yönüne doğru aynı yoğunlukta devam ettiği görülüyor. Apikam Görsel Belgeler Fonu – Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Digital Görüntü Kataloğu'ndan alınmıştır. F_Grsl_00018-031.

Günümüze ulaşan tarihli konutlar, sayıca az oluşları bakımından bu konu hakkında net bir fikir vermekten uzak olmakla birlikte, inşa tarihi kesin olarak bilinen örnekler olmaları açısından önem taşımaktadırlar. Ticari merkez konumundaki şehrin aldığı yoğun göçler sonucu oluşan konut ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan bu konutlar, ithal ve seri üretim yapı malzemelerinin de katkısıyla kısa süreler içinde çok sayıda üretilmişlerdir.

Çalışmamızda incelenen konutlardan sadece 4 adedi üzerinde inşa tarihi tespit edilebilmiştir. Katalogumuzdaki inşa tarihleri belirli örneklerin tümünü cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan, lentolu girişlere sahip yapılar oluşturmaktadır: Katalog No: 3 (1908), Katalog No: 7 (1896), Katalog No: 12 (1898), Katalog No: 31 (1900).

Giriş kapısı bir niş içinde yer alan ve zeminden yükseltilmiş durumdaki evler, 20. yüzyılın etkisi olarak mimarimize Batıdan girmiş, geç dönem yapılarıdır. Bu noktadan hareketle, katalogumuzda yer alan yapılar arasında sayıca çoğunluğu oluşturan, bir niş içerisinde yer alan kapılara sahip konutların, 20. yüzyıl ilk çeyreğinde inşa edilmiş geç dönem örnekleri olduklarını söylemek mümkündür.

Katalogumuzda yer alan erken dönemlerde inşa edilmiş dört adet tarihli konut, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu girişleriyle bu kanıyı doğrular niteliktedir.

Kapılar üzerinde yer alan meander motifi, daha geç dönemlerde görülen bir süsleme örneği oluşu bakımından, kapıların tarihlendirilmesinde yararlanılabilecek önemli bir unsurdur³⁶¹. Buna göre, katalogumuzda yer alan ve meander motifinin kullanıldığı kapılara sahip evlerin (Kat. No. 47, 61, 64, 65, 68, 78) geç döneme ait örnekler olduğu söylenebilir. Bu evlerin giriş kapılarının niş içinde yer almaları da, geç döneme ait olabilecekleri görüşünü güçlendiren bir başka etmendir.

³⁶¹ Akçöz, 1993: s. 117.

6. KARŞILAŞTIRMA

Çalışmamızda incelediğimiz Mithatpaşa Caddesi ve civarında yer alan konut kapıları, İzmir'in bazı semtleri ve Ege Bölgesi'ndeki bazı yerleşimlerde yer alan konut kapıları ile büyük benzerlikler taşımaktadır. Bu bölümde, katalogumuzda incelediğimiz İzmir konut kapıları, süslemeleri ve kapıyı oluşturan elemanları bakımından, en çok benzerliğe sahip olduğunu gözlemlediğimiz yerleşimlerdeki konut kapıları ile karşılaştırılmıştır.

İzmir'in semtlerinden Alsancak ve Buca ile yakın civardaki yerleşim yerlerinden Urla, Bergama, Ayvalık, Cunda, Foça gibi yörelerdeki kapılar, katalogumuzda incelenen kapılarla gerek tipolojik, gerekse kapı elemanları ve süslemeleri bakımından büyük benzerlikler göstermesi nedeniyle tercih edilmiştir.

Çalışmamızda incelediğimiz İzmir konutlarında, cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapıları³⁶², nişli girişlere göre sayıca az olmakla birlikte belli bir tipolojik grubu oluşturmaktadır. Bunların bir kısmı lento, bir kısmı ise kemerle geçilmiş örneklerdir. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan lentolu kapıların benzerleri Urla, Bergama, Ayvalık-Cunda'daki konutlarda da mevcuttur (**Tablo 27, No. 1, 2, 3; Tablo 28, No. 1; Tablo 29, No. 11**).

Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kemerli kapıların benzerlerine ise Bergama'da iki ve Foça'daki bir örnekte rastlıyoruz (**Tablo 28, No. 3, 6; Tablo 30, No. 1**).

Katalogumuzdaki örnekleri sayıca çoğunluğu oluşturan, bir niş içinde yer alan giriş kapıları³⁶³ da, lentolu ve basık kemerli olmak üzere iki ana gruptur. Cephe üzerinde bir niş içinde yer alan lentolu giriş kapılarının benzerleri Alsancak, Buca, Urla, Ayvalık ve Cunda yerleşimlerindeki konutlarda görülmektedir (**Tablo 25, No.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12; Tablo 26, No. 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 12; Tablo 27, No. 4, 5, 6, 7, 8; Tablo 29, No. 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10**).

³⁶² Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapılar için bkz. Tablo 21, 22.

³⁶³ Cephe üzerinde bir niş içinde yer alan kapılar için bkz. Tablo 23, 24.

Cephe üzerinde bir niş içinde yer alan basık kemerli giriş kapılarının benzer örnekleri ise Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça'da yer almaktadır (**Tablo 25, No. 9, 10, 11; Tablo 26, 3, 7, 8, 11; Tablo 27, No. 9, 10, 11; Tablo 28, No. 2, 4, 5, 7, 8, 10; Tablo 29, No. 4, 7; Tablo 30, No. 2, 3, 4, 5, 6, 7**). Katalog No. 76'da incelediğimiz kapıya ve nişine ait kemer formunun, Alsancak ve Buca'daki birer örnekle benzerliği dikkat çekicidir (**Tablo 25, No. 10; Tablo 26, No. 8**). Kapı geçişlerindeki tüm bu benzerliklerle birlikte, İzmir evlerinde daha az örnekte karşımıza çıkan yuvarlak kemer, Ayvalık ve Cunda konut kapılarında sıkça rastlanan bir mimari formdur (**Tablo 29, No. 1, 7**).

İzmir'de incelediğimiz konut kapıları ile karşılaştırma yaptığımız yerleşimlerdeki konut kapıları arasında, kapıları meydana getiren elemanlar bakımından da büyük benzerlikler bulunmaktadır.

Örneğin İzmir kapıları için karakteristik denebilecek, taş sövelerin üzerinde yer alan, sade silmelerle oluşturulmuş profilli sütun başlıklarının³⁶⁴ benzerleri Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça konutlarındaki pek çok kapıda mevcuttur (**Tablo 25, No. 1-12; Tablo 26, No. 1-12; Tablo 27, No.2-11; Tablo 28, No. 1-10; Tablo 29, No. 2, 3, 10; Tablo 30, No. 1-7**). Katalogumuzda incelediğimiz konut kapılarından sadece birinde söve başlıksızdır (**Katalog No. 73, Tablo 5, No. 10**). Başlıksız söve örneklerine, İzmir civarındaki yerleşimlerden Urla ve özellikle Ayvalık ve Cunda'daki konut kapılarında rastlıyoruz (**Tablo 27, No. 1; Tablo 29, No. 1, 4, 5, 6, 7, 9, 11**). Bu benzerliklerin yanı sıra, katalogumuzda incelediğimiz kapılarda örneği bulunmayan konsol biçimli sütun başlıkları ise Bergama kapılarında karşımıza çıkmaktadır³⁶⁵.

Çalışmamızda incelediğimiz Mithatpaşa Caddesi ve civarındaki konut kapılarında aydınlatma pencerelerinin tümü kanat üstünde yer almaktadır³⁶⁶. Kanat üstü pencere örneklerinin benzerleri Buca, Urla, Ayvalık ve Cunda, Foça'daki konut

³⁶⁴ Söve sütun başlıklarından örnekler için bkz. Tablo 5.

³⁶⁵ Tablo 3: Sütun başlığı örnekleri. Burçin Kırlar, *Geleneksel Bergama Evlerinde Kapılar*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2012, s. 278.

³⁶⁶ Kanat üstü aydınlatma penceresi örnekleri için bkz. Tablo 7, 8, 12.

kapılarında karşımıza çıkmaktadır (**Tablo 26, No. 2; Tablo 27, No. 3; Tablo 29, No. 1, 2, 3, 4, 7; Tablo 30, No. 6**). İzmir içindeki bazı semtler ve yakın civardaki yerleşimlerde uygulamalarına rastlanmakla beraber, lento üstü pencere örneği katalogumuzdaki kapılar arasında mevcut değildir. Lento üstü pencere uygulamaları Bergama'daki bazı konut kapılarında karşımıza çıkmaktadır³⁶⁷.

Çalışmamızdaki örnekler arasında az sayıda yer alan ahşap kapı kanatlarının³⁶⁸ benzerlerine Ayvalık ve Cunda ile Foça evlerinde rastlıyoruz (**Tablo 29, No. 2, 4, 5, 6, 7, 9; Tablo 30, No. 4**).

İncelediğimiz İzmir konut kapıları arasında çoğunluğu oluşturan demir kapı kanatları, tüm yüzeyi demir parmaklıklı ve masif bölüme sahip kanatlar olarak iki ana grupta toplanmıştır.

Sayısız azınlıktaki masif bölümlü kapı kanatlarının³⁶⁹ benzer örneklerini, Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça'daki evlerde görmekteyiz (**Tablo 25, No. 5, 6, 11; Tablo 26, No. 1, 3; Tablo 27, No. 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11; Tablo 28, No. 1, 2, 3; Tablo 29, No. 3, 8; Tablo 30, No. 1, 2, 5, 6, 7**). Katalog No. 5'te incelenen konut kapısının, masif bölüme sahip kanat örneğinin hemen hemen birebir benzerini **Tablo 28, No. 1** ve **Tablo 29, No. 3**'te görmek mümkündür.

Tüm yüzeyi demir parmaklıklı kapı kanatlarında³⁷⁰, kanat penceresini örten düz ve desenli demir parmaklıkların benzerlerini, çalışmamızda incelediğimiz 19.-20. yüzyıl konutlarıyla aynı dönemde, farklı bölgelerde inşa edilmiş pek çok konut kapısında görmekteyiz. Demir parmaklıkların üzerinde yer alan süslemeler, Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça'daki konut kapılarının parmaklık süslemeleriyle benzerlikler taşımaktadır.

³⁶⁷ Tablo 14: Aydınlatma pencerelerinden örnekler/Lento üstü pencereleri; Katalog No. 1, 18, 30, 70, 72, 76, 80. Kırklar, 2012: s. 285.

³⁶⁸ Ahşap kapı kanadı örnekleri için bkz. Katalog No: 1, 3, 15, 16, 38, 51 (Üst kat), 52, 57, 66, 71, 77; Tablo 9.

³⁶⁹ Masif bölüme sahip kanat örnekleri için bkz. Katalog No: 1, 5, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 29, 33, 49, 50, 51 (Alt kat), 57, 65, 70, 73, 74 (Üst kat), 77, 80; Tablo 11.

³⁷⁰ Tüm yüzeyi demir parmaklıklı kanat örnekleri için bkz. Tablo 10.

Alt bitişlerinde genellikle çeşitli formlardaki ok uçları bulunan düz demir parmaklıklı kapılar³⁷¹, Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Foça konut kapılarının parmaklıkları ile benzerlik göstermektedir (**Tablo 25, No. 1, 2, 3; Tablo 26, No. 5, 6, 7, 8; Tablo 27, No. 1, 4; Tablo 28, No. 2, 4; Tablo 30, No. 5, 7**). Karşılaştırma yaptığımız yerleşimlerdeki bazı kapılarda, çalışmamızda incelenen örneklerden farklı olarak, parmaklığın üst kısmında da ok ucu bitişlere yer verildiği gözlenmiştir (**Tablo 25, No.2; Tablo 27, No. 4**).

Yüzeyi yoğun olarak desenlerle kaplı parmaklıklarda karşımıza çıkan en yaygın motif ise içi baklava dilimleri ile doldurulmuş eşkenar dörtgenlerden oluşan süslemelerdir³⁷². Bu motifin benzer örneklerini Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça'daki kapı parmaklıklarında bulmaktayız (**Tablo 25, No. 5, 6, 7, 8, 9, 10; Tablo 26, No. 1; Tablo 27, No. 2, 33, 7, 9; Tablo 28, No. 3, 6, 7, 8, 10; Tablo 29, No. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11; Tablo 30, No. 2, 3, 4**). Çalışmamızda incelenen kapıların süsleme kompozisyonları arasında tüm yüzeyi baklava dilimleri ile doldurulmuş örnekler de mevcuttur³⁷³. Bu desen uygulamalarına ise Alsancak, Buca, Ayvalık ve Cunda kapı parmaklıklarında rastlıyoruz (**Tablo 25, No. 4; Tablo 26, No. 9; Tablo 29, No. 10**).

19.-20. yüzyıl İzmir ev kapılarında sık kullanılan bir diğer süsleme kompozisyonu ise "S" ve "C" kıvrımlı parçaların genellikle grift, birbiri ile iç içe geçecek biçimde yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur³⁷⁴. Bu parçalar bazen tek başına, bazen de baklava dilimleri ve/veya çiçek motifleri, çeşitli armalarla bir kompozisyon teşkil edecek biçimde kullanılmıştır. Çevre yerleşimlerden Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda konut kapılarında bu kompozisyonun benzer örnekleri uygulanmıştır (**Tablo 25, No. 5, 11, 12; Tablo 26, No. 1, 2, 4; Tablo 27, No. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11; Tablo 28, No. 1, 5, 10; Tablo 29, No. 7, 8, 11**). Katalog No. 32'de

³⁷¹ Alt bitişleri ok ucu biçimli parmaklık örnekleri için bkz. Katalog No:3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 46, 48, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 60, 66, 67, 69, 71, 72, 74 (Zemin kat), 79; Tablo 17.

³⁷² Baklava dilimli eşkenar dörtgen motifleri örnekleri için bkz. Katalog No: 2, 30, 58, 64, 68, 78.

³⁷³ Tüm yüzeyi baklava dilimi motifleriyle bezeli kapı örnekleri için bkz. Katalog No: 6, 19, 20.

³⁷⁴ "S", "C" kıvrımlı motif örnekleri için bkz. Katalog No: 11, 27, 32, 39, 44, 45, 51, 58, 62, 75, 76; Tablo 18, No. 1, 4.

incelediğimiz kapının, süsleme kompozisyonu bakımından Tablo 25, No. 12 ve Tablo 28, No. 5’de yer alan kapı ile benzerliği dikkat çekicidir.

İzmir kapılarında görülen, genellikle bir daire içine yerleştirilmiş 12 yapraklı çiçek, ay yıldız, denizci çıpası, kartal motifleri ve harf kullanımları, çevre merkezlerdeki aynı dönemde inşa edilmiş konut kapılarında da rastlanan süsleme detaylarındandır. Çiçek motifleri, süsleme kompozisyonunun düzenlenişine göre kapı kanadının alt, üst veya orta kısmında bulunabilmekle beraber, ay yıldız, çıpa ve kartal motifleri genellikle bir madalyon içinde kanadın ortasına yerleştirilmiştir.

İzmir konut kapı süslemelerinde sıkça kullanılan daire içindeki çiçek motifinin³⁷⁵ benzerleri Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça konut kapılarında yer almaktadır (**Tablo 25, No. 9, 10; Tablo 26, No. 10, 11, 12; Tablo 27, No. 8, 10,11; Tablo 28, No. 6, 7, 8, 9, 10; Tablo 29, No. 7, 8, 9; Tablo 30, No. 3, 6**).

Katalog No. 39’da incelediğimiz kapıdaki ay yıldız motifinin³⁷⁶ birebir benzerleri, Buca ve Cunda’daki kapılarda karşımıza çıkmaktadır (**Tablo 26, No. 2; Tablo 29, No. 11**). Katalog No. 30 ve No. 63’te incelediğimiz kapıdaki denizci çıpası motifinin³⁷⁷ benzer örneğine Urla’da (**Tablo 27, No. 6**), yine Katalog No. 64 ve No.78’de incelenen kapıdaki kartal motifinin³⁷⁸ benzerine ise Alsancak’taki bir konut kapısında rastlıyoruz (**Tablo 25, No. 5**). Katalog No. 30’da incelenen kapının aydınlatma penceresinde yer alan iki adet “K” harfinin, hemen hemen aynı karakterde yazılmış benzerini Urla’daki bir konut kapısında buluyoruz (**Tablo 27, No. 2**).

Bitkisel veya geometrik desenlerin, meander motifleriyle³⁷⁹ çevrenmesiyle oluşturulan kompozisyonlar, İzmir’de kapıların demir parmaklıkları üzerinde sıkça uygulanan bir başka süsleme biçimidir. Benzer örneklerini Alsancak, Buca, Bergama, Foça ev kapılarında görmek mümkündür (**Tablo 25, No. 10; Tablo 26, No. 10, 11, 12; Tablo 28, No. 6, 7, 9; Tablo 30, No. 1**).

³⁷⁵ Daire içindeki çiçek motifi örnekleri için bkz. Katalog No:30, 47, 62, 68; Tablo 18, No. 3, 8.

³⁷⁶ Tablo 18, No. 4, 9.

³⁷⁷ Tablo 18, No. 3, 7.

³⁷⁸ Tablo 18, No. 5, 10.

³⁷⁹ Meander motif örnekleri için bkz. Katalog No: 47, 61, 64, 68, 78.

Masif bölüme³⁸⁰ sahip kapılarda ise bu bölüm, ortasında ya da kenarlarında yer alan irili ufaklı kabarıklarla süslenmiş veya boş bırakılmıştır. Bazı örneklerde boş bırakılan alanın enine uzanan şeritlerle bölümlere ayrıldığı görülür. Alsancak, Buca, Urla, Bergama, Ayvalık ve Cunda, Foça'daki konutlarda, çalışmamızda incelediğimiz masif bölümlü kapılarla benzer süslemelere sahip örnekler bulunmaktadır (**Tablo 25, No. 5, 6; Tablo 26, No. 1, 2, 3; Tablo 27, No. 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11; Tablo 28, No. 1, 2, 3; Tablo 29, No. 1, 3, 8; Tablo 30, No. 4, 5, 6, 7**).

Çalışmamız kapsamında incelediğimiz Mithatpaşa Caddesi ve civarındaki konut kapılarında tespit ettiğimiz gövdesi bitkisel³⁸¹ veya geometrik³⁸² bezemelerle, yivlerle³⁸³ süslü ya da üst kısmında insan başı, alt kısmında ise aslan ayağı ile karakterize bini³⁸⁴ örneklerinin benzerleri, çevre yerleşimlerden başta Buca ve Urla olmak üzere Alsancak, Bergama, Ayvalık ve Cunda'da karşımıza çıkmaktadır (**Tablo 25, No. 1, 4, 5, 9; Tablo 26, No. 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12; Tablo 27, No. 2, 5, 8, 9, 10, 11; Tablo 28, No. 7; Tablo 29, No. 1**).

Çalışmamızda ele aldığımız kapıların en dikkat çekici öğelerinden biri, gerek işlevi gerekse sembolik anlamlar taşıyan bir süsleme unsuru oluşuyla ön plana çıkan kapı tokmaklarıdır³⁸⁵. 19.-20.yüzyıllarda İzmir ve yakın civarında inşa edilmiş tüm konutlarda görülen çok çeşitli modellere sahip kapı tokmakları arasında en fazla tercih edileni el biçimli³⁸⁶ olanlarıdır. Sadece Ege Bölgesi'nde değil, hemen hemen tüm Anadolu'da ve dünyanın belli ülkelerinde pirinç ya da demir malzeme ile üretilmiş bu tokmaklar yaygın kullanım alanı bulmuştur.

Mithatpaşa Caddesi ve civarında incelediğimiz konut kapıları arasında da en sık kullanılan model olan el biçimli tokmakların benzerleri Alsancak, Buca, Urla, Bergama,

³⁸⁰ Masif bölüme sahip kapı örnekleri için bkz. Katalog No: 1, 5, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 29, 33, 49, 50, 51 (Alt kat), 57, 65, 70, 73, 74 (Üst kat), 77, 80; Tablo 11, 19.

³⁸¹ Gövdesi bitkisel işlemeli bini örnekleri için bkz. Katalog No: 1, 57, 66.

³⁸² Gövdesi geometrik işlemeli bini örnekleri için bkz. Katalog No: 23, 34, 36, 47.

³⁸³ Gövdesi yivli bini örnekleri için bkz. Katalog No: 17, 30, 38, 51, 59, 74.

³⁸⁴ İnsan başı + aslan ayağı motifli bini örnekleri için bkz. Katalog No: 28, 29, 64, 78. Bini çeşitleri için bkz. Tablo 13.

³⁸⁵ Kapı tokmağı çeşitleri için bkz. Tablo 14.

³⁸⁶ El biçimli kapı tokmağı örnekleri için bkz. Katalog No: 2, 5, 6, 7, 11, 17, 19, 20, 24, 27, 29, 31, 33, 34, 38, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 53, 62, 70, 72, 74, 77.

evlerinde karşımıza çıkmaktadır (**Tablo 25, No.7, 10; Tablo 26, No. 3, 5, 6, 9, 10, 12; Tablo 27, No. 1, 2, 5, 7, 8; Tablo 28, No. 2, 5, 9, 10**).

Uçları yuvarlatılmış üçgen³⁸⁷ motifli tokmakların benzer örnekleri **Tablo 25, No. 2, 12; Tablo 27, No. 4**'de yer almaktadır. Baş aşağı duran kartal veya kuş³⁸⁸ figürlü tokmağın ise sadece bir örneğini Urla'daki bir kapıda buluyoruz (**Tablo 27, No. 11**). Ancak bu kapıda kuş figürü, İzmir'deki örneklerden farklı olarak her kanatta birer adet olmak üzere yerleştirilmiştir.

Katalog No. 15'te tespit ettiğimiz stilize bitkisel motiflerden oluşan tokmağın benzerlerine, karşılaştırma için seçilen yerleşimlerin konut kapılarında rastlanmamıştır.

Ayrıca Tablo 26, No. 2'de görülen kadın başı figürlü (Artemis başı)³⁸⁹ tokmağın İzmir, Ege Bölgesi ve Anadolu'da örnekleri bulunmasına karşılık, katalogumuzdaki kapılarda benzeri yer almamaktadır.

³⁸⁷ Uçları yuvarlatılmış üçgen biçimli kapı tokmağı örnekleri için bkz. Katalog No: 25, 26, 35, 37, 69.

³⁸⁸ Kuş biçimli kapı tokmağı örnekleri için bkz. Katalog No: 23, 64.

³⁸⁹ Daha detaylı bilgi için bkz. Çal ve Çal, 2008: s. 70.

TABLO 25 Alsancak Kapılarında Örnekler

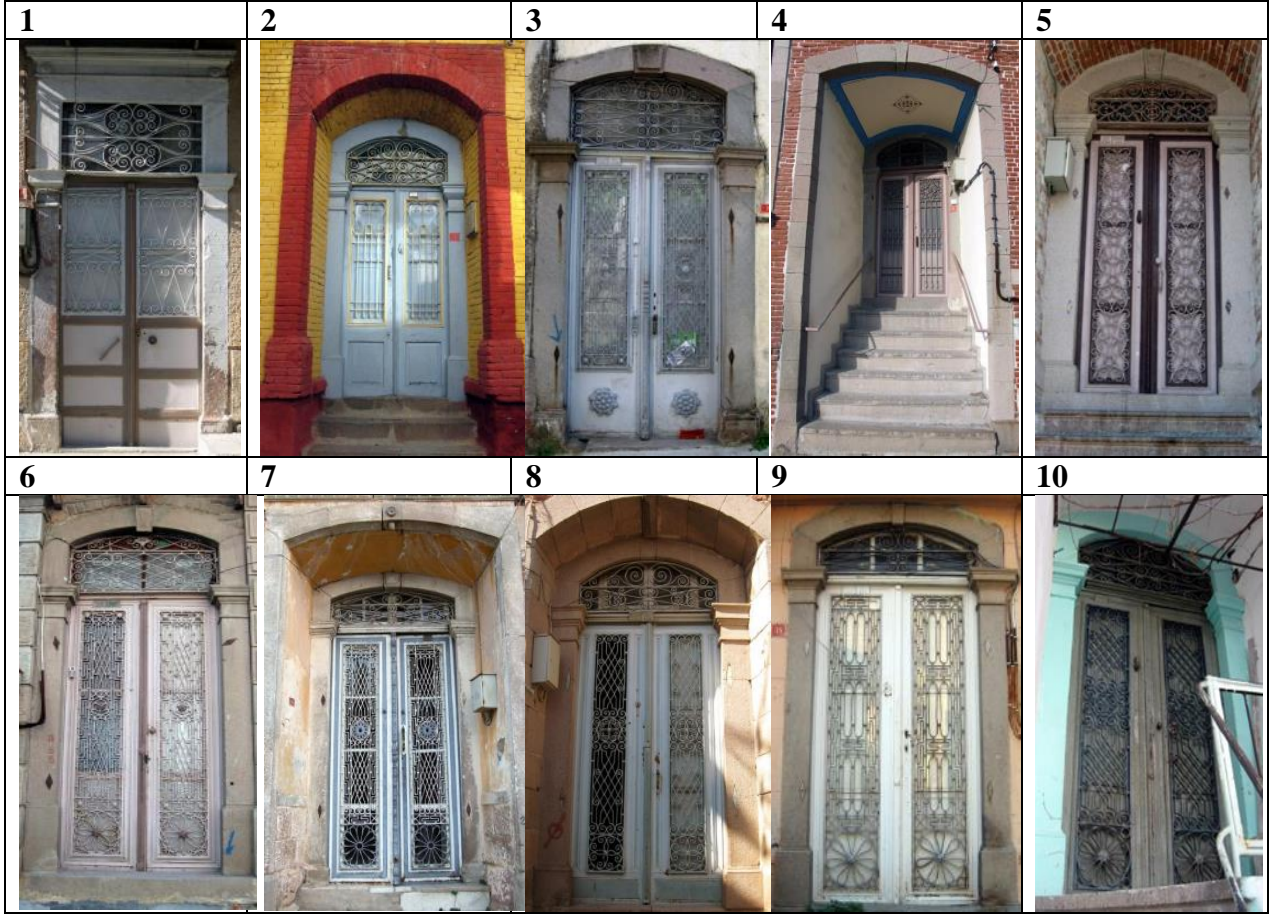
TABLO 26 Buca Kapılarında Örnekler

TABLO 27 Urla Kapılarında Örnekler

TABLO 28 Bergama Kapılarından Örnekler³⁹⁰

³⁹⁰ Tablo 28, 1-10, Kırklar, 2012, Katalog No: 4, 6, 8, 14, 16, 31, 42, 57, 118, 120; s. 31, 37, 42, 55, 60, 90, 110, 134, 232, 237.

TABLO 29 Ayrılık ve Cunda Konut Kapıları³⁹¹

³⁹¹ Tablo 29, No: 8-11. Tuğba Güler Arşivi'nden aktaran Kırklar, 2012: s. 320. ; Tablo 29 No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7; www.rumevleri.com. 16 Mayıs 2012 tarihli internet alıntısı.

Tuğba Güler: Mimar, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

TABLO 30 Foça Konut Kapıları³⁹²

³⁹² Cengiz Akduman Arşivi.Profesyonel fotoğraf sanatçısı;
<http://cengizakduman.blogspot.com/2010/05/foca-kaplar.html> 20. 06. 2012 tarihli internet alıntısı.

7. SONUÇ

Çalışmamızda, alan araştırmamız sınırları içerisinde bulunan İzmir evlerine ait yaklaşık 270 adet kapı tespit edilmiştir. Bunlardan iyi durumda günümüze ulaşan ve görsel anlamda birbirinden farklı nitelikleri yansıttığını düşündüğümüz 80 adet konuta ait kapı incelenmiştir.

Üzerinde tarih bulunan İzmir evlerine ait kapılar değerlendirildiğinde en erken örneğin **1896**, en geç örneğin **1908** tarihli olduğu görülmüştür. Bu iki tarihin arasındaki 12 yıllık zaman aralığı, kapıların mimari biçimleniş evreleri hakkında kesin bir fikir yürütmemize imkan sağlamamaktadır. Bu tarihli örneklerin yanı sıra, incelediğimiz tarihsiz diğer örnekler de göz önüne alınarak, 19. yüzyıl sonu - 20. yüzyıl başına tarihlenen evlerin kapılarında standart bir mimari kuruluşun hakim olduğunu söylemek mümkündür.

Bu mimari kuruluşa göre, hangi tipolojide olursa olsun; İzmir evlerinin kapıları, iki yanda sütun görünümlü taş sövelerle sınırlı, üzerleri bir kemer ya da lento ile örtülü, iki kanatlı örneklerdir. Kare biçimli kaidelere oturan bu sövelerin üzerinde silmelerle oluşturulmuş sade başlıklar bulunur. Kapı elemanları açısından incelendiğinde de aydınlatma pencereleri, demir parmaklıklar, bini, döküm demir tokmak ve kapı kolları gibi ortak öğelerin kullanılmış olduğu tespit edilmiştir. Zaman içerisinde bu mimari kuruluş ve kapı elemanlarında bir değişim gözlenmemiştir.

Bu konutlara ait kapılar mimari kuruluşları, cephe üzerindeki düzenlenişleri ve kapı elemanları bakımından buldukları semtlere göre bir farklılık göstermemektedirler. Kapılar üzerinde ait oldukları semte dair ayırd edici bir işaret, simge vb. gibi bulunmamaktadır. Bu konutları inşa ettirenler ve inşa eden ustalar hakkında bir bilgi mevcut değildir. Üzerinde inşa tarihi taşıyan konutlar hariç, diğer konutlarda çeşitli belge, fotoğraf ve bilgilere dayanarak sadece genel bir tarihlendirme yapmak mümkün olabilmektedir.

Evlerin plan şemaları ile kapıların cephe üzerindeki konumu arasında bir bağlantı olmakla birlikte, bu ilişkinin kapının biçimi, mimari kuruluşu üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

İncelenen 80 adet kapıdan sadece birinde, silmeli sütun başlığının alt kısmı yivlerle hareketlendirilmiştir. Yine sadece bir örnekte, aydınlatma penceresinin üst hizasında konumlandırılmış ikinci bir çift sütun başlığına yer verildiği görülür. Bir adet de başlıksız söve bulunmaktadır. Çoğu kapıda kare kaideler üzerine oturmakta olan bu sövelerden sadece 4 adedi dikdörtgen kaidelere sahiptir. 3 adet de kaidesiz örnek yer almaktadır.

İzmir evlerinde kapıların inşa ve süslemesinde kullanılan başlıca malzemeler, taş, tuğla, alçı, ahşap, demir ve pirinçtir.

İzmir evlerine ait kapılar mimari biçimlenişlerine göre, “cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapılar” ve “niş içinde yer alan kapılar” olmak üzere ikiye ayrılır. Bu kapılar da giriş açıklıklarının örtü biçimlerine göre, “lentolu kapılar” ve “basık kemerli kapılar” olmak üzere iki gruptur.

Katalogumuzda 18 adet cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapılardan 16’sı lentolu, 2 adedi ise basık kemerlidir.

Nişli kapılar çalışmamızda sayıca çoğunluğu oluşturan gruptur. İncelediğimiz 80 konuttan 62 adedi bir niş içinde yer alan girişlere sahiptir. Bunlardan 54 adedi lentolu, 8 adedi basık kemerlidir. Lento ya da kemer ile örtülü olduğuna bakılmaksızın, niş ile kapı geçişlerinin her zaman birbiri ile aynı olmasına dikkat edilmiştir.

İzmir evlerine ait kapılar, cephe üzerindeki konumlarına göre “Simetrik” ve “Asimetrik” düzende kapılar olarak iki gruptur.

Asimetrik cephe düzenine sahip 73 adet, simetrik cephe düzenine sahip 7 adet konut tespit edilmiştir. Asimetrik ve simetrik cephe düzenlerine sahip konutlar, giriş kapılarının yan veya orta aks üzerinde konumlanmasına göre alt gruplara ayrılmışlardır.

Buna göre;

Asimetrik cephe düzenine sahip konutlar:

- a) Yan girişli asimetrik cephe düzenine sahip konutlar
- b) Orta girişli asimetrik cephe düzenine sahip konutlar

Simetrik cephe düzenine sahip konutlar:

- a) Yan girişli simetrik cephe düzenine sahip konutlar
- b) Orta girişli simetrik cephe düzenine sahip konutlar

olarak gruplandırılmıştır.

İncelediğimiz konutlar arasında sayıca çoğunluğu yan girişli asimetrik cephe düzenine sahip konutlar oluşturmaktadır. Katalogda 71 adet yan girişli asimetrik düzende konut yer almaktadır. Bu konutlara ait kapılardan 18 adedi cepheyle aynı düzlem üzerinde, 53 adedi bir niş içerisinde yer almaktadır. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alanlardan 16 adedi lentolu, 2 adedi basık kemerlidir. Niş içinde yer alan kapılardan 47 adedi lentolu, 6 adedi basık kemerlidir. Sonuç olarak, yan girişli asimetrik düzende İzmir evlerinin çoğu bir niş içerisinde yer alan lentolu kapılara sahiptir.

Katalogda 2 adet orta girişli asimetrik cephe düzenine sahip konut yer almaktadır. Her ikisi de niş içinde yer alan kapılardan biri lentolu, diğeri ise basık kemerlidir.

Çalışmamızda yan girişli simetrik cephe düzenine sahip 1 adet konut tespit edilmiştir. Bu konuta ait çift giriş kapısı, bir niş içinde düzenlenmiş lentolu örneklerdir.

Katalogda 6 adet orta girişli simetrik cephe düzenine sahip konut yer almaktadır. Hepsi de bir niş içinde yer alan bu kapılardan 4 adedi lentolu, 2 adedi ise basık kemerlidir. Bu verilere dayanarak, orta girişli simetrik düzene sahip konutlarda, bir niş içinde yer alan, lentolu kapı uygulamasının tercih edildiğini söylemek mümkündür.

Sonuç olarak cephe üzerindeki konumu ne olursa olsun, İzmir evlerinde, bir niş içerisinde yer alan lentolu kapıların tercih edildiği görülmektedir.

Katalogumuzda yer alan İzmir evleri arasında çoğunluğu iki katlı yapılar oluşturmaktadır. Çalışmamızda incelenen 80 adet konuttan 22'si tek katlı, 58'i ise iki katlıdır. Konutlardan sadece ikisi iki buçuk katlıdır. Kat sayılarına göre konutlar değerlendirilirken bu yapılar, iki katlı konutlar arasına dahil edilmiştir.

Tek katlı konutlardan, 18'i asimetrik, 4 adedi simetrik düzende girişlere sahiptir. Bu konutlara ait kapılardan 4 adedi cepheyle aynı düzlem üzerinde, 18 adedi bir niş

içinde yer almaktadır. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapıların hepsi lentoludur. Bir niş içinde yer alan kapılardan 15 adedi lentolu, 3 adedi basık kemerlidir.

Sonuç olarak, bir niş içinde yer alan lentolu kapıların, tek katlı konutlarda tercih edilen kapı biçimi olarak yaygın kullanım alanı bulduğunu söyleyebiliriz. Katalogumuzda yer alan tek katlı konutlarda, kapının cephe üzerine yerleştirilmesinde, asimetrik konumun tercih edildiği görülmektedir.

Katalogumuzda yer alan iki katlı konutlardan 3 adedi simetrik, 55 adedi asimetrik düzende girişlere sahiptir. Bu konutlara ait kapılardan 14 adedi cepheyle aynı düzlem üzerinde, 44 adedi bir niş içinde yer almaktadır. Cepheyle aynı düzlem üzerinde yer alan kapılardan 12 adedi lentolu, 2 adedi basık kemerlidir. Bir niş içinde yer alan kapılardan 39 adedi lentolu, 5 adedi ise basık kemerlidir.

Sonuç olarak, iki katlı konutlarda da, cephe üzerinde asimetrik konuma sahip ve bir niş içinde yer alan lentolu kapıların tercih edildiğini söylemek mümkündür.

Çalışmamızda incelenen giriş kapılarının enleri 107-208 cm., boyları 190-265 cm. arasında değişmektedir.

Çoğunun günümüze orijinal halde geldiğini düşündüğümüz İzmir evlerine ait kapı kanatlarının çoğu demir malzeme ile yapılmıştır. Sayıca daha az olmakla birlikte ahşap malzemeli kapılar da mevcuttur. İncelediğimiz kapıların 10 adedi ahşap, 70 adedi demir kanatlara sahiptir.

İzmir ev kapılarını süsleyen en dikkat çekici öğelerden biri olan kapı tokmakları, genellikle demir malzeme ile döküm tekniğinde yapılmıştır. Katalogumuzdaki 80 konut kapısından 37 adedinde çeşitli biçimlerde tokmaklar yer almaktadır. El biçimli, kuş figürlü, geometrik formlu, bitkisel motifli kapı tokmakları arasında çoğunluğu el biçimli tokmaklar oluşturmaktadır. İncelediğimiz konut kapılarında 29 adet el biçimli tokmak tespit edilmiştir.

Çalışmamızda incelediğimiz kapılara ait kanat ve aydınlatma pencerelerinin hemen hepsi düz veya motifli demir parmaklıklarla kapatılmıştır.

Sonuç olarak, katalogumuzda detaylı incelediğimiz 80 adet konut kapısı ve çalışmamız boyunca tespit ettiğimiz toplam 270 adet, 19. yüzyıl sonu- 20. yüzyıl başına tarihlendiğini düşündüğümüz konut kapısının (apartman ve köşk kapıları hariç) standart bir mimari kuruluşa ve benzer kapı elemanlarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Çalışmamız sırasında elde ettiğimiz bu somut veriler dışında, incelediğimiz konutlara ait kapıların günümüzdeki durumu ve korunmalarına ilişkin bazı tespitlerimiz söz konusu olmuştur. Bunlardan en önemlisi, kapıların ait olduğu konutların çoğunun tescilli örnekler olmalarına karşın yıkılma tehlikesi altında olup, en çok zarar gören unsurlarının başında da kapıların gelmesidir. Metruk durumdaki konutlarda, kapılar ya yerinden sökülüp yok pahasına satılmakta ya da mekan kullanmak amacıyla evsiz kişiler tarafından tahrip edilmektedir. Alan araştırmamız sırasında pek çok yapının yıkıldığına ya da kapıların yerlerinde söküldüğüne tanık olduk.

Sahipli konutlarda ise orijinal kapılar yerine, günümüzün güvenlik anlayışına hizmet edecek kapıların kullanımının tercih edilmekte olduğu, en azından orijinal kilit sistemlerinin çoğu kapıda değiştirildiği gözlenmiştir.

Her iki durum da, konut kapılarının hızla tahrip edilip yok olmasına neden olmaktadır. Bu durumu önlemek amacıyla, içinde yaşanan konutlarda, orijinal kapının korunup, iç kısma daha güvenli ikinci bir kapının yerleştirilmesi söz konusu olabilir. Böyle bir uygulama, hem konutun ve kapının özgün görünümünü korumasına hem de içinde yaşayanların güvenliğinin sağlanmasına yardımcı olacaktır.

Bir diğer önerimiz ise özellikle yıkılma tehlikesi altındaki konutlara ait kapıların ve bu kapılara ait tokmak, bini, kapı kolu vb. gibi unsurların korunup sergilenebileceği bir “Kapı Müzesi” nin açılması yönündedir. Bu konuda Büyükşehir belediyesi ve üniversitelerin başta Sanat Tarihi ve Mimarlık bölümleri olmak üzere ilgili birimlerle yapılacak bir çalışmanın, sayıları gün geçtikçe azalan İzmir’in bu değerli mimari mirasını koruma yönünde önemli bir adım olacağı inancındayız.

Her iki uygulama da, bu dönem konutları zaman içerisinde yok olsa veya özgünlüğünü yitirse bile, bu yapıların en çarpıcı unsurlarından olan kapıların özgün görünümleriyle korunup gelecek kuşaklara aktarılması açısından önem arz etmektedir.

8. BİBLİYOGRAFYA

- AKSOY, Y., 1986, *Bir Kent Bir İnsan, İzmir'in Son Yüzyılı, S. Ferit Eczacıbaşı'nın Yaşamı ve Anıları*, İstanbul.
- AKSOY, Y., 1992, *İzmir Rehberi/Guide To Izmir*, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir.
- AKSOY, Y., 2002, *Smyrna -İzmir Efsaneden Gerçeğe*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir.
- AKYÜZ, E., 1993, *Traditional Housing Architecture In Izmir*, A Thesis Presented To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences Dokuz Eylül University, İzmir.
- AKYÜZ LEVİ, E., 1999, "Alsancak Evleri", *İzmir İzmir Kent Kültürü Ve Sanat Dergisi*, Yıl: 3, S. 17, İzmir, s. 9-13.
- ANONİM, *İzmir Şehir Rehberi*, İzmir Belediyesi Planlama Müdürlüğü Harita Genel Müdürlüğü Matbaası, İzmir, 1981.
- ANONİM, 1993, "İzmir Maddesi", *Temel Britannica*, C. 9, İstanbul, s. 171-177.
- ARI, K., 1992, "Kurtuluş Savaşı Sonrasında İzmir'e Yönelik Göçler Ve Etkileri", *Üç İzmir*, İstanbul, s. 274, 275.
- ARIKAN, Z., 1992, "II. Meşrutiyet Döneminde İzmir 1908-1918", *Üç İzmir*, İstanbul, s. 219-225.
- ARIKAN, Z., 2001, "XVIII.-XIX. Yüzyıllarda İzmir", *21. Yüzyıl Eşiğinde İzmir*, İzmir, s. 50-60.
- ARSEVEN, C. E., 1965, "Kapı Maddesi", *Sanat Ansiklopedisi*, C. II, İstanbul, s. 941-949.
- ASLANOĞLU, İ., 1980, *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*, Ankara.
- ATAY, Ç., 1998, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İzmir Planları*, Ankara.
- ATAY, Ç., 2003, *"Kapanan Kapılar" İzmir Hanları*, İ.B.B. Kent Kitaplığı, İzmir.
- ATILLA, N., 2002, *İzmir Demiryolları*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir.

- BAŞ, U., 1982, “İzmir Evinde Kapı”, *Bilim Birlik Başarı*, Yıl: 9, S. 33, s. 16-20.
- BAYKARA, T., (1974), *İzmir Şehri ve Tarihi*, İzmir.
- BEYRU, R., 1973, *18 ve 19. Yüzyıllarda İzmir*, İzmir.
- BEYRU, R., 2011, *19. Yüzyılda İzmir Kenti*, İstanbul.
- BİNAN, M., 1950, *Kapılar, Türk Yapılarından On dört Röleve, Teknik ve Mimari*, İstanbul.
- BİNAN, C., 1997, “Kapı Maddesi”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. II, YEM Yayınları, İstanbul, s. 944-945.
- Cama Yazılan Tarih, 2007, Hazırlayan: Fikret Yılmaz, İzmir Ticaret Odası Cam Negatif Koleksiyonu, İzmir.
- ÇAL, H., 1999, “Osmanlı Kapı Halkaları ve Kapı Tokmakları”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C. XI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 275-283.
- ÇAL, H., ÇAL, Ö., 2008, *Trakya Bölgesi Kapı Tokmakları ve Çekecekleri*, Ankara.
- ÇIKIŞ, Ş., 2009, “Modern Konut Olarak 19. Yüzyıl İzmir Konutu, Biçimsel ve Kavramsal Ortaklıklar”, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 26/2, Ankara, s. 211-233
- DÖKMECİ V., YÜREKLİ H., ERKÖK, F., 1996, *İstanbul’da Konut Girişleri Ve Kapılar (Residential Entrances and Doors of Istanbul)*, İstanbul.
- ERGEÇGİL ÇIKIŞ, Ş., 2000, “Ondokuzuncu Yüzyıl İzmir Konutunda Etkileşim Ve Dönüşümler”, *Ege Mimarlık Dergisi*, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, İzmir, s. 38-41.
- GOFFMAN, D., ELDEM, E., MASTERS, B., 2000, *Doğu İle Batı Arasında Osmanlı Kenti: Halep, İzmir ve İstanbul*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Cambridge University Press, 1999.
- KARABAĞ, N. E., *Kent Arkeolojisi Metoduyla Çok katmanlı Kentlerdeki Tarihsel Sürekliliğin Çözömlenerek Korunması (İzmir Örneği)*, D.E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir, 2008.
- KARADAĞ, A., 2000, *Kentsel Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları İle İzmir*, İzmir.

- KIRLAR, B., *Geleneksel Bergama Evlerinde Kapılar*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2012.
- KUBAN, D., DİNÇER, K., 1994, *İzmir ve Ege'den Mimari İzlenimler Kaybolan bir Geçmişten Görüntüler*, İtalya.
- KUYULU, İ., 2000, "İzmir'de Cumhuriyet Dönemi Mimarisi", *E. Ü. Sanat Tarihi Dergisi*, S. 10, İzmir, s. 91-100.
- KÜTÜKOĞLU, M. S., 2000, *İzmir Tarihinden Kesitler*, İzmir.
- KÜTÜKOĞLU, M. S., 2001, "İzmir Maddesi", *İslam Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul, s. 515-524.
- MARTAL, A., 1992, "16. Yüzyıl'dan 20. Yüzyıl'a Ticaret ve Sanayinin Gelişimi", *Üç İzmir*, İstanbul, s. 265-271.
- MARTAL, A., 1999, *Değişim Sürecinde İzmir'de Sanayileşme 19. Yüzyıl*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir.
- MÜLLER-WIENER, W., 1997, "İzmir Maddesi", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul, s. 904-906.
- SAYAN, Y., 1997, *Uşak Evleri*, Ankara.
- SERÇE, E., YILMAZ, F., YETKİN, S., 2003, *Küllerinden Doğan Şehir*, İBB Kültür Yayını, İzmir.
- SMYRNELIS, M. C., 2009, *İzmir 1830-1930 Unutulmuş Bir Kent mi? Bir Osmanlı Limanından Hatıralar*, Çev. Işık Ergüden, İstanbul.
- SÖZEN, M., TAPAN, M., 1973, *50 Yılın Türk Mimarisi*, İstanbul.
- SÖZEN, M., TANYELİ, U., 1994, *Sanat Kavram Ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul.
- SÜRVEGİL, S., 1992, "Tanzimattan Cumhuriyete Batı Anadolu Bölgesinin Nüfusu Hakkında Bazı Düşünceler", *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Sempozyumu Bildirileri (İzmir 6-7 Kasım 1989)*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 66, İzmir, s. 63-85.
- TEXIER, C., 1339, *Küçük Asya*, C. 2, Çev. Ali Fuat, İstanbul.
- TUĞLACI, P., 1985, *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul.

UĞUREL, G., 2006, *İzmir Mithatpaşa Caddesi Tarihsel Çevre Dokusunun İrdelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı, İzmir.

ÜRÜK, Y., 2008, *İzmir'i İzmir Yapan Adlar, İzmir Kent Sözlüğü*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir.

ÜRÜK, Y., 2009, *Adım Adım İzmir ve Çevresi*, İzmir.

YARANGA, O., 2002, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Fransız Gezginlerin Anlatımlarında İzmir*, Çev. Gürhan Tümer, İzmir.

YILDIRIM, D., HASPOLAT, E., 2010, *Değişen İzmir'i Anlamak*, Ankara.

YILMAZ, F., YETKİN, S., 2003, *İzmir Kartpostalları 1900*, Koleksiyon: Seyhun Binzet, İzmir.

YURT ANSİKLOPEDİSİ Türkiye, İl İl: Dünyü, Bugünü, Yarını, 1982-1983, Danışma Kurulu: Mübeccel Kıray, Metin Sözen, C. 6, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

Arşiv

İzmir Konak Belediyesi, Etüd Proje Müdürlüğü Arşivi.
Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Digital Görüntü Kataloğu

İnternet Kaynakları

<http://www.tuik.gov.tr/Start.do>,

Türkiye İstatistik Kurumu [Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2012](#)
İzmir. 1 Şubat 2013 tarihli internet alıntısı.

BAŞ ARIĞ, U., "Kapı Tokmakları", Sanatsal Mozaik Dergisi, S. 15, İstanbul, 1996, s. 1-29.

<http://www.arkeolojimerkezi.com/makaleler/cesitli/kapi-tokmaklari.html>.

http://en.wikipedia.org/wiki/Christian_Norberg-Schulz 14.09.2011 tarihli internet alıntısı.

www.antoloji.com

www.atasozleri.gen.tr

TALİ, Ş., “Germir Evlerinin Giriş Kapı Tasarımları Üzerine Tipolojik Bir Araştırma”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 21, Erzurum, 2008, s. 165-185.

e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article/viewFile/2225/2225 25.05.2011 tarihli internet alıntısı.

www.rumevleri.com.

Cengiz Akduman Arşivi. <http://cengizakduman.blogspot.com/2010/05/foca-kaplar.html> 20. 06.2012 tarihli internet alıntısı.

Canlı Kaynaklar

TÜRKMAN, Ferhat - 08.03.2012 tarihli görüşme

DANA, Mustafa - 29.08.2012 tarihli görüşme

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Ad-Soyad: Ebru ÇETİNER

Doğum Tarihi: 21.01.1973

İletişim Bilgileri:

Adres: Mithatpaşa Caddesi No. 1210 D. 4 Güzelyalı/İZMİR

Tel: 0 532 355 41 05

E-Posta: ebru_cetiner@hotmail.com

Eğitim Bilgileri:

Yüksek Lisans: Ege Üniversitesi-Sosyal Bilimler/Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
Türk Sanatı Anabilim Dalı (2009-2014)

Lisans: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (1989-1994)

Yabancı Dil: İngilizce

Bilgisayar: Word, Excel, İnternet Kullanımı

ÖZET

19. yüzyıl boyunca İzmir, canlı ticaret hayatı nedeniyle birçok etnik grubun bir arada yaşadığı kozmopolit bir kent görünümündedir. Şehrin mimarisini de etkileyen bu demografik yapı, yeni bina türlerinin kent silüetine katılmasını sağlamasının yanı sıra, özgün bir sivil mimari de yaratmıştır. Ortak bir coğrafyanın, kültürün ve beğenin sonucunda yöreye özgü bir yapı türü olarak şekillenen İzmir evlerine ait kapılar, dönemin mimari anlayışını, ekonomik düzeyini ve kullanıcılarının kimliğini yansıtan en önemli unsurlar olarak ön plana çıkarlar.

Bu çalışmada Mithatpaşa Caddesi ve civarında yer alan örnekleriyle, 19. yüzyıl sonu- 20. yüzyıl başına tarihlenen İzmir evlerine ait kapılar incelenmiştir. İzmir'in coğrafi konumu ve 19-20. yüzyıldaki tarihsel gelişiminden söz edilmiş, giriş/kapı kavramları ve bu kavramlara ilişkin tanımlamalar ele alınmıştır. Çalışma, Mithatpaşa Caddesi 'nin kısa tarihçesini de içermektedir.

Çalışmamızda, araştırma alanımız içinde yer alan 80 adet konut kapısı, fotoğraf ve çizimlerle desteklenen bir katalog ile tanıtılmış, değerlendirme, karşılaştırma ve sonuç bölümleri ile çalışma tamamlanmıştır.

ABSTRACT

Izmir has the characteristics of a cosmopolitan city during 19th century in which many ethnic groups lived together because of its vibrant commercial life. This demographical structure, also influencing the architecture of the city, has created a unique civil architecture besides addition of new construction types to the city silhouette. Doors of Izmir houses that are shaped as an indigenous construction type as a result of shared geography, culture and admiration are the most important components that reflect architectural understanding, economic level of the current period and unique identity of their users.

Examples on the Mithatpaşa Street and its surrounding and doors of Izmir houses dated as end of 19th century and beginning of 20th century are investigated in this study. Geographical location of Izmir and its historical development in the 19th-20th centuries are mentioned. Entrance and door concepts and definitions concerning these concepts are given. The study is also included brief history of Mithatpaşa Street's.

Doors of 80 houses located within our research area are introduced in our study by means of a catalogue that is supported by photographs and drawings; and study is completed with evaluation, comparison and conclusion sections.

HARİTA, ŞEKİL, ÇİZİM, RESİM, TABLO, KATALOG LİSTESİ

Harita Listesi

Harita 1: İzmir il sınırları.....	11
Harita 2: Konak İlçesi sınırları.....	12
Harita 3: Mithatpaşa – Hatay Caddeleri arasındaki alanın Konak-Üçkuyular arasındaki sınırı	34

Şekil Listesi

Şekil 1: 19. yüzyıl Osmanlı Dönemi’nde kentin iç düzenlemesi ve mahalle sistemi.....	16
Şekil 2: İzmir-Aydın ve İzmir- Kasaba demiryollarının 1866 yılındaki yakın çevre bağlantıları.....	19
Şekil 3: Çalışma alanımız sınırlarında yer alan tescilli yapılar	286
Şekil 4: İzmir evi cephe düzeni.....	288
Şekil 5: Kapıların cephe üzerindeki mimari düzenlenişine göre konutların dağılımı	329
Şekil 6: Yan Girişli Simetrik Cephe Düzeni	338
Şekil 7: Yan Girişli Asimetrik Cephe Düzeni.....	339
Şekil 8: Orta Girişli Simetrik Cephe Düzeni	340
Şekil 9: Asimetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Zemin Kat Planı.....	341
Şekil 10: Asimetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Üst Kat Planı	341
Şekil 11: Simetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Zemin Kat Planı.....	343
Şekil 12: Simetrik Şemalı Bir İzmir Evinin Üst Kat Planı.....	343

Çizim Listesi

Çizim 1: Giriş nişi ve kapıya ait öğeler	25
Çizim 2: Kat. No. 1-Kapı.....	38
Çizim 3: Kat. No. 2 (No: 894-Kapı).....	41
Çizim 4: Kat. No. 2 (No: 896-Kapı).....	42
Çizim 5: Kat. No. 3-Kapı.....	44
Çizim 6: Kat. No. 4-Kapı.....	47

Çizim 7: Kat. No. 5-Kapı.....	50
Çizim 8: Kat. No. 6-Kapı.....	53
Çizim 9: Kat. No. 7-Kapı.....	55
Çizim 10: Kat. No. 8-Kapı.....	58
Çizim 11: Kat. No. 9- Kapı.....	61
Çizim 12: Kat. No. 10-Kapı.....	64
Çizim 13: Kat. No. 11-Kapı.....	67
Çizim 14: Kat. No. 12-Kapı.....	69
Çizim 15: Kat. No. 13-Kapı.....	71
Çizim 16: Kat. No. 14-Kapı.....	73
Çizim 17: Kat. No. 15-Kapı.....	75
Çizim 18: Kat. No. 16-Kapı.....	79
Çizim 19: Kat. No. 17-Kapı.....	82
Çizim 20: Kat. No. 18-Kapı.....	85
Çizim 21: Kat. No. 19-Cephe	88
Çizim 22: Kat. No. 19-Kapı.....	88
Çizim 23: Kat No. 20-Kapı.....	92
Çizim 24: Kat. No. 21-Kapı.....	95
Çizim 25: Kat. No. 22-Cephe	97
Çizim 26: Kat. No. 22-Kapı.....	98
Çizim 27: Kat. No. 23-Kapı.....	101
Çizim 28: Kat. No. 23-Kapı Tokmağı	101
Çizim 29: Kat. No. 24-Kapı.....	103
Çizim 30: Kat. No. 25-Kapı.....	107
Çizim 31: Kat. No. 26-Cephe	109

Çizim 32: Kat. No. 26-Kapı.....	110
Çizim 33: Kat. No. 26-Kapı Tokmağı	110
Çizim 34: Kat. No. 27-Kapı (No. 25).....	113
Çizim 35: Kat. No. 27-Kapı (No. 27).....	114
Çizim 36: Kat. No. 28-Kapı.....	117
Çizim 37: Kat. No. 29-Kapı.....	120
Çizim 38: Kat. No. 30-Kapı.....	123
Çizim 39: Kat. No. 31-Kapı.....	125
Çizim 40: Kat. No. 32-Kapı.....	128
Çizim 41: Kat. No. 33-Kapı.....	130
Çizim 42: Kat. No. 34-Kapı.....	134
Çizim 43: Kat. No. 35-Kapı.....	137
Çizim 44: Kat. No. 35-Kapı Tokmağı	137
Çizim 45: Kat. No. 36-Kapı.....	139
Çizim 46: Kat. No. 37- Kapı.....	142
Çizim 47: Kat. No. 38-Kapı.....	145
Çizim 48: Kat. No. 39-Kapı.....	147
Çizim 49: Kat. No. 40-Kapı.....	150
Çizim 50: Kat. No. 41-Kapı.....	153
Çizim 51: Kat. No. 42-Kapı.....	156
Çizim 52: Kat. No. 43-Cephe	160
Çizim 53: Kat. No. 43-Kapı.....	160
Çizim 54: Kat. No. 44-Kapı.....	165
Çizim 55: Kat. No. 45-Kapı.....	168
Çizim 56: Kat. No. 46-Cephe	170

Çizim 57: Kat No. 46-Kapı (No: 51).....	171
Çizim 58: Kat No. 46-Kapı (No: 51/B).....	172
Çizim 59: Kat. No. 47-Kapı.....	174
Çizim 60: Kat. No. 48-Kapı.....	176
Çizim 61: Kat. No. 49-Kapı.....	181
Çizim 62: Kat. No. 50-Kapı.....	185
Çizim 63: Kat. No. 51-Ana Giriş Kapısı	190
Çizim 64: Kat. No. 51-Bodrum Kapısı.....	190
Çizim 65: Kat. No. 52-Kapı.....	193
Çizim 66: Kat. No. 53-Kapı.....	196
Çizim 67: Kat. No. 54-Kapı.....	198
Çizim 68: Kat. No. 55-Kapı.....	200
Çizim 69: Kat. No. 56-Kapı.....	203
Çizim 70: Kat. No. 57-Kapı.....	206
Çizim 71: Kat. No. 58-Kapı.....	210
Çizim 72: Kat. No. 59-Kapı.....	212
Çizim 73: Kat. No. 60- Kapı.....	215
Çizim 74: Kat. No. 61-Kapı.....	218
Çizim 75: Kat. No. 62-Kapı.....	220
Çizim 76: Kat. No. 63-Kapı.....	224
Çizim 77: Kat. No. 64-Kapı.....	228
Çizim 78: Kat. No. 65-Kapı.....	230
Çizim 79: Kat. No. 66-Kapı.....	233
Çizim 80: Kat. No. 67-Kapı.....	236
Çizim 81: Kat. No. 68-Kapı.....	240

Çizim 82: Kat. No. 69-Kapı.....	243
Çizim 83: Kat. No. 70-Kapı.....	247
Çizim 84: Kat. No. 71-Kapı.....	249
Çizim 85: Kat. No. 72-Kapı.....	252
Çizim 86: Kat. No. 73-Kapı.....	257
Çizim 87: Kat. No. 74-Cephe	260
Çizim 88: Kat. No. 74-Üst Kat Kapısı.....	260
Çizim 89: Kat. No. 74-Zemin Kat Kapısı.....	261
Çizim 90: Kat. No. 74-Kapı Tokmağı (Zemin Kat).....	262
Çizim 91: Kat. No. 75-Kapı.....	266
Çizim 92: Kat. No. 76-Kapı (No: 1).....	270
Çizim 93: Kat. No. 76-Kapı (No: 3).....	271
Çizim 94: Kat. No. 77-Kapı.....	274
Çizim 95: Kat. No. 78-Kapı.....	277
Çizim 96: Kat. No. 79-Kapı.....	280
Çizim 97: Kat. No. 79-Bodrum Kapısı.....	280
Çizim 98: Kat. No. 80-Cephe	282
Çizim 99: Kat. No. 80-Kapı.....	283
Çizim 100: Orta Girişli Asimetrik Cephe Düzeni	340

Resim Listesi

Resim 1: Kentin genel görünümü, Türk mahallesinin iskelesi, 1826	14
Resim 2: Karşıyaka Yalı Caddesi, Alaybey yönüne doğru, 1888-1894.....	17
Resim 3: İzmir'e yük taşıyan deve kervanları	18
Resim 4: Rıhtım inşaatından önceki kıyı bandı	20
Resim 5: Rıhtım inşasından sonra Gümrük'ten Pasaport'a bakış, 19. yüzyıl sonları	21
Resim 6: Pasaport ve Hamidiye vapurları iskelesi, 1890	22
Resim 7: İzmir Yangını, 1922	24
Resim 8: İzmir Yangını, 1922	24

Resim 9: Mithatpaşa Caddesi'nde tramvay, Konak.....	36
Resim 10: Güney Cephesi	38
Resim 11: Ana Giriş Kapısı.....	38
Resim 12: Kuzey Cephesi.....	40
Resim 13: Kuzey Cephesi.....	40
Resim 14: No. 894 Giriş Kapısı.....	41
Resim 15: No. 894 Kapı Tokmağı.....	41
Resim 16: No. 896 Giriş Kapısı.....	42
Resim 17: No. 896 Kapı Tokmağı.....	42
Resim 18: Kuzey Cephesi.....	44
Resim 19: Ana Giriş Kapısı.....	44
Resim 20: Lento üzerindeki süsleme ve tarih.....	45
Resim 21: Lento üzerindeki süsleme ve tarih – Detay	45
Resim 22: Güney Cephesi	47
Resim 23: Ana Giriş Kapısı.....	47
Resim 24: Güney Cephesi	49
Resim 25: Ana Giriş Kapısı.....	50
Resim 26: Bodrum giriş kapısı	50
Resim 27: Kapı Tokmağı (Ana Giriş Kapısı).....	50
Resim 28: Güney ve Batı Cephesi	52
Resim 29: Güney Cephesi	53
Resim 30: Ana Giriş Kapısı.....	53
Resim 31: Kapı Tokmağı.....	53
Resim 32: Kuzey Cephesi.....	55
Resim 33: Ana Giriş Kapısı.....	55

Resim 34: Güney Cephesi	57
Resim 35: Ana Giriş Kapısı.....	58
Resim 36: Bodrum Kapısı No. 447/A.....	58
Resim 37: Güney Cephesi	60
Resim 38: Ana Giriş Kapısı.....	61
Resim 39: Bodrum Kapısı No. 451/A.....	61
Resim 40: Güney Cephesi	63
Resim 41: Ana Giriş Kapısı.....	64
Resim 42: Bodrum Kapısı No. 453/A.....	64
Resim 43: Kuzey Cephesi.....	66
Resim 44: Ana Giriş Kapısı.....	67
Resim 45: Kapı Tokmağı.....	67
Resim 46: Güney Cephesi	69
Resim 47: Ana Giriş Kapısı.....	69
Resim 48: Doğu Cephesi	71
Resim 49: Ana Giriş Kapısı.....	71
Resim 50: Kuzey Cephesi.....	73
Resim 51: Ana Giriş Kapısı.....	73
Resim 52: Batı Cephesi	75
Resim 53: Ana Giriş Kapısı.....	75
Resim 54: Kapı Tokmağı.....	76
Resim 55: Güney Cephesi	78
Resim 56: Doğu Cephesi	78
Resim 57: Ana Giriş Kapısı.....	79
Resim 58: Doğu Cephesi Üzerindeki Kapı.....	79

Resim 59: Batı Cephesi	81
Resim 60: Güney Cephesi	81
Resim 61: Ana Giriş Kapısı.....	82
Resim 62: Kapı Tokmağı.....	82
Resim 63: Kuzey Cephesi.....	84
Resim 64: Ana Giriş Kapısı.....	85
Resim 65: MPC. No. 1130, 1132, 1134 Cephe Görünümleri	87
Resim 66: Kuzey Cephesi.....	88
Resim 67: Ana Giriş Kapısı.....	88
Resim 68: Kapı Tokmağı.....	89
Resim 69: Doğu ve Güneydoğu Cephesi.....	91
Resim 70: Doğu Cephesi	91
Resim 71: Ana Giriş Kapısı.....	92
Resim 72: Kapı Tokmağı.....	92
Resim 73: Güney Cephesi	94
Resim 74: Ana Giriş Kapısı.....	95
Resim 75: Üst Kata Çıkan Merdivenler.....	95
Resim 76: Doğu Cephesi	95
Resim 77: Batı ve Güney Cepheleri	97
Resim 78: Güney Cephesi	97
Resim 79: Ana Giriş Kapısı.....	98
Resim 80: Güney Cephesi	100
Resim 81: Ana Giriş Kapısı.....	101
Resim 82: Kapı Tokmağı.....	101
Resim 83: Kuzey Cephesi.....	103
Resim 84: Ana Giriş Kapısı.....	103
Resim 85: Kapı Tokmağı.....	104

Resim 86: Kuzey Cephesi.....	106
Resim 87: Ana Giriş Kapısı.....	107
Resim 88: Kapı Tokmağı.....	107
Resim 89: Kuzey Cephesi.....	109
Resim 90: Ana Giriş Kapısı.....	110
Resim 91: Kapı Tokmağı.....	110
Resim 92: Güney Cephesi	112
Resim 93: Ana Giriş Kapısı (No. 25)	113
Resim 94: Kapı Tokmağı (No. 25)	113
Resim 95: Ana Giriş Kapısı (No. 27)	114
Resim 96: Kapı Tokmağı (No. 27)	114
Resim 97: Kuzey Cephesi.....	116
Resim 98: Ana Giriş Kapısı.....	117
Resim 99: Kuzey Cephesi.....	119
Resim 100: Ana Giriş Kapısı.....	120
Resim 101: Kapı Tokmağı.....	120
Resim 102: Kuzey Cephesi.....	122
Resim 103: Ana Giriş Kapısı.....	123
Resim 104: Kuzey Cephesi.....	125
Resim 105: Ana Giriş Kapısı.....	125
Resim 106: Bahçe Kapısı Üzerinde Yer Alan İnşa Tarihi	126
Resim 107: Kapı Tokmağı.....	126
Resim 108: Kuzey Cephesi.....	128
Resim 109: Ana Giriş Kapısı.....	128
Resim 110: Kuzey Cephesi.....	130
Resim 111: Ana Giriş Kapısı.....	130
Resim 112: Kapı Tokmağı.....	131
Resim 113: Doğu ve Kuzey Cepheleri	133
Resim 114: Kuzey Cephesi.....	133
Resim 115: Ana Giriş Kapısı.....	134

Resim 116: Kapı Tokmağı.....	134
Resim 117: Kuzey Cephesi.....	136
Resim 118: Ana Giriş Kapısı.....	137
Resim 119: Kapı Tokmağı.....	137
Resim 120: Kuzey Cephesi.....	139
Resim 121: Ana Giriş Kapısı.....	139
Resim 122: Güney Cephesi	141
Resim 123: Ana Giriş Kapısı.....	142
Resim 124: Kapı Tokmağı.....	142
Resim 125: Kuzey Cephesi.....	144
Resim 126: Ana Giriş Kapısı.....	145
Resim 127: Kapı Tokmağı.....	145
Resim 128: Kuzey Cephesi.....	147
Resim 129: Ana Giriş Kapısı.....	147
Resim 130: Kapı Tokmağı.....	148
Resim 131: Güney Cephesi	150
Resim 132: Ana Giriş Kapısı.....	150
Resim 133: Güney Cephesi	152
Resim 134: Giriş Nişi ve Niş İçinde Yer Alan Pencere.....	152
Resim 135: Ana Giriş Kapısı.....	153
Resim 136: Güney Cephesi	156
Resim 137: Ana Giriş Kapısı.....	156
Resim 138: Kapı Tokmağı.....	157
Resim 139: Pencere Altındaki Karosiman Süsleme	157
Resim 140: Kuzey ve Batı Cepheleri.....	159
Resim 141: Ana Giriş Kapısı.....	160
Resim 142: Kapı Tokmağı.....	161
Resim 143: Bodrum Kapısı	161
Resim 144: Güney Cephesi	164
Resim 145: Ana Giriş Kapısı.....	165

Resim 146: Kapı Tokmağı.....	165
Resim 147: Güney Cephesi	167
Resim 148: Ana Giriş Kapısı.....	168
Resim 149: Kapı Tokmağı.....	168
Resim 150: Niş Yan Duvarındaki Süsleme	168
Resim 151: Güney Cephesi	170
Resim 152: Ana Giriş Kapısı (No: 51)	171
Resim 153: Kapı Tokmağı (No: 51)	171
Resim 154: Ana Giriş Kapısı (No: 51/B).....	172
Resim 155: Kapı Tokmağı (No: 51/B)	172
Resim 156: Güney Cephesi	174
Resim 157: Ana Giriş Kapısı.....	174
Resim 158: Kuzey Cephesi.....	176
Resim 159: Ana Giriş Kapısı.....	176
Resim 160: Kapı Tokmağı.....	177
Resim 161: Kuzey ve Batı Cepheleri.....	180
Resim 162: Kuzey Cephesi.....	180
Resim 163: Ana Giriş Kapısı.....	181
Resim 164: Kapı Tokmağı.....	181
Resim 165: Batı cephesi üzerindeki bahçe kapısı.....	182
Resim 166: Kuzey Cephesi.....	184
Resim 167: Ana Giriş Kapısı.....	185
Resim 168: Niş Üst Örtüsü Üzerindeki Süsleme.....	185
Resim 169: Niş Yan Duvarı Üzerindeki Süsleme.....	186
Resim 170: Kuzey Cephesi.....	189
Resim 171: Bodrum ve Ana giriş Kapıları	189
Resim 172: Ana Giriş Kapısı.....	190
Resim 173: Bodrum Kapısı	190
Resim 174: Kapı Tokmağı Bodrum Kapısı	191
Resim 175: Kuzey Cephesi.....	193

Resim 176: Ana Giriş Kapısı.....	193
Resim 177: Güney Cephesi	195
Resim 178: Ana Giriş Kapısı.....	196
Resim 179: Kapı Tokmağı.....	196
Resim 180: Güney Cephesi	198
Resim 181: Ana Giriş Kapısı.....	198
Resim 182: Güney Cephesi	200
Resim 183: Ana Giriş Kapısı.....	200
Resim 184: Güney Cephesi	202
Resim 185: Ana Giriş Kapısı.....	203
Resim 186: Bodrum Kapısı	203
Resim 187: Güney Cephesi	206
Resim 188: Ana Giriş Kapısı.....	206
Resim 189: Bodrum Kapısı	207
Resim 190: Kuzey Cephesi.....	209
Resim 191: Ana Giriş Kapısı.....	210
Resim 192: Güney ve Doğu Cepheleri	212
Resim 193: Ana Giriş Kapısı.....	212
Resim 194: Güney Cephesi	214
Resim 195: Ana Giriş Kapısı.....	215
Resim 196: Güney Cephesi	217
Resim 197: Ana Giriş Kapısı.....	218
Resim 198: Niş Yan Duvarı Üzerindeki Taş Süsleme	218
Resim 199: Kuzey Cephesi.....	220
Resim 200: Ana Giriş Kapısı.....	220
Resim 201: Kapı Tokmağı.....	221
Resim 202: Güney Cephesi	224
Resim 203: Ana Giriş Kapısı.....	224
Resim 204: Batı ve Güney Cepheleri	225
Resim 205: Batı cephesi üzerindeki giriş kapısı	225

Resim 206: Doğu Cephesi	227
Resim 207: Ana Giriş Kapısı	228
Resim 208: Kapı Kanadındaki Kartal Figürü	228
Resim 209: Kapı Tokmağı	228
Resim 210: Doğu Cephesi	230
Resim 211: Ana Giriş Kapısı	230
Resim 212: Masif Bölüm	231
Resim 213: Kuzey Cephesi	233
Resim 214: Ana Giriş Kapısı	233
Resim 215: Güney Cephesi	235
Resim 216: Ana Giriş Kapısı	236
Resim 217: Güney Cephesi (Batıdan)	239
Resim 218: Güney Cephesi (Doğudan)	239
Resim 219: Giriş Nişi ve Bodrum Kapısı	239
Resim 220: Ana Giriş Kapısı	240
Resim 221: Kuzey ve Batı Cepheleri	242
Resim 222: Ana Giriş Kapısı	243
Resim 223: Batı Cephesi	244
Resim 224: Batı Cephesi Üzerindeki Giriş Kapısı	244
Resim 225: Kuzey Cephesi	246
Resim 226: Ana Giriş Kapısı	247
Resim 227: Kapı Tokmağı	247
Resim 228: Batı Cephesi	249
Resim 229: Ana Giriş ve Bodrum Kapıları	249
Resim 230: Güney Cephesi (No: 4 ve No: 6)	251
Resim 231: Güney Cephesi (No: 6)	252
Resim 232: Ana Giriş Kapısı	252
Resim 233: Kapı Tokmağı	253
Resim 234: Güney Cephesi (Batıdan)	256
Resim 235: Güney Cephesi	256

Resim 236: Giriş Nişi, Ana Giriş ve Bodrum Kapıları	257
Resim 237: Kuzey Cephesi.....	260
Resim 238: Üst kat giriş kapısı.....	260
Resim 239: Kapı Tokmağı-Üst Kat	261
Resim 240: Zemin Kat Giriş Kapısı	261
Resim 241: Kapı Tokmağı-Zemin kat	262
Resim 242: Doğu ve Güney Cepheleri	265
Resim 243: Doğu Cephesi	265
Resim 244: Ana Giriş Kapısı.....	266
Resim 245: Güney Cephesi (Batıdan)	269
Resim 246: Güney Cephesi (Doğudan)	269
Resim 247: Giriş Nişi (No: 1).....	269
Resim 248: Ana Giriş Kapısı (No: 1)	270
Resim 249: Giriş Nişi (No: 3).....	270
Resim 250: Ana Giriş Kapısı (No: 3)	271
Resim 251: Batı Cephesi	273
Resim 252: Ana Giriş Kapısı.....	274
Resim 253: Kapı Tokmağı.....	274
Resim 254: Güney Cephesi	276
Resim 255: Ana Giriş Kapısı.....	277
Resim 256: Kapı Kanadı Üzerindeki Kartal Figürü	277
Resim 257: Biniden Detay.....	277
Resim 258: Batı ve Güney Cepheleri	279
Resim 259: Ana Giriş Kapısı.....	280
Resim 260: Bodrum Giriş Kapısı	280
Resim 261: Kuzey Cephesi.....	282
Resim 262: Ana Giriş Kapısı.....	283

Resim 263: Katalog No:43 Kilit sistemi.....	312
Resim 264: Urla Taş Ev Restoran'a ait orijinal kilit ve anahtar	313
Resim 265: 1800 lü yılların ikinci yarısında yaptırılan bir Rum evinde hizmet veren Urla Mahfel Restoran'a ait kapının kilit mekanizmasının, içeriden ve dışarıdan görünümü.....	314
Resim 266: İzmir evlerindeki modern kilit sistemlerinden örnekler	314
Resim 267: Urla ev kapılarında bir arada bulunan eski ve yeni kilit sistemlerine örnekler.....	315
Resim 268: Asimetrik şemalı bir İzmir evi-Katalog No: 56	342
Resim 269: Simetrik şemalı bir İzmir evi-Katalog No: 43	343
Resim 270: Karataş, 1880.....	347
Resim 271: Karataş, 1907 sonrası	347

Tablo Listesi

Tablo 1: Niş çerçevelerini oluşturan söve biçimlerinden örnekler	289
Tablo 2: Giriş nişlerinin üzerini örten lento biçimlerinden örnekler	290
Tablo 3: Giriş nişlerinin üzerini örten kemer biçimlerinden örnekler	291
Tablo 4: Nişli giriş açıklıklarında kapı - kanat/pencere düzenini gösteren örnekler	293
Tablo 5: Söve sütun başlıklarından örnekler	296
Tablo 6: Söve kaidelerinden örnekler.....	297
Tablo 7: Giriş kapılarının üzerini örten lento biçimlerinden ve lentolu aydınlatma pencerelerinden örnekler	299
Tablo 8: Giriş kapılarının üzerini örten kemer biçimlerinden ve kemerli aydınlatma pencerelerinden örnekler	299
Tablo 9: Ahşap kapı kanatlarından örnekler.....	301
Tablo 10: Demir kapı kanatlarından örnekler.....	302
Tablo 11: Masif bölüme sahip kapı kanatlarından örnekler	302
Tablo 12: Farklı düzenlemelere sahip aydınlatma pencerelerinden örnekler	305
Tablo 13: Bini Örnekleri	307

Tablo 14: Kapı Tokmağı Örnekleri	309
Tablo 15: Kapı Kolu örnekleri	311
Tablo 16: Giriş Nişi Taş Süsleme Örnekleri	320
Tablo 17: Düz Parmaklıklı Kapılarda Süsleme Detayları	321
Tablo 18: Desenli Parmaklıklara Sahip Kapılarda Süsleme Detayları	322
Tablo 19: Masif Bölüme Sahip Kapılarda Süsleme	323
Tablo 20: Merdiven Biçimleri	325
Tablo 21: Cepheyle Aynı Düzlem Üzerinde Yer Alan Lentolu Kapılar	330
Tablo 22: Cepheyle Aynı Düzlem Üzerinde Yer Alan Kemerli Kapılar	331
Tablo 23: Cephe Üzerinde Bir Niş İçerisinde Yer Alan Lentolu Kapılar	332
Tablo 24: Cephe Üzerinde Bir Niş İçerisinde Yer Alan Kemerli Kapılar	336
Tablo 25: Alsancak Kapılarından Örnekler	356
Tablo 26: Buca Kapılarından Örnekler	357
Tablo 27: Urla Kapılarından Örnekler	358
Tablo 28: Bergama Kapılarından Örnekler	359
Tablo 29: Ayvalık ve Cunda Konut Kapıları	360
Tablo 30: Foça Konut Kapıları	361

Katalog Listesi

Katalog No. 1: 59 Sokak No: 4 Güzelyalı	37
Katalog No. 2: Mithatpaşa Caddesi No: 894 - 896 Göztepe	39
Katalog No. 3: 117 Sokak No: 25 Küçükyalı	43
Katalog No. 4: 133 Sokak No: 6 Küçükyalı	46
Katalog No. 5: 133 Sokak No: 18 Küçükyalı	48
Katalog No. 6: 141 Sokak No: 64 Küçükyalı	51
Katalog No. 7: 142 Sokak No: 2 Küçükyalı	54
Katalog No. 8: Mithatpaşa Caddesi No: 447 Mektupçu	56

Katalog No. 9: Mithatpaşa Caddesi No: 451 Mektupçu.....	59
Katalog No. 10: Mithatpaşa Caddesi No: 453 Mektupçu.....	62
Katalog No. 11: Şehit Nihat Bey Caddesi No:124 Halil Rıfat Paşa.....	65
Katalog No. 12: Halil Rıfat Paşa Caddesi No: 231 Asansör	68
Katalog No. 13: 304 Sokak No: 7 Karataş	70
Katalog No. 14: 305 Sokak No: 30 Karataş	72
Katalog No. 15: 336 Sokak No: 33 Karataş	74
Katalog No. 16: 392 Sokak No: 2 Karataş	77
Katalog No. 17: 56 Sokak No: 59 Güzelyalı.....	80
Katalog No. 18: 333 Sokak No: 13 Karataş	83
Katalog No. 19: Mithatpaşa Caddesi No: 1130 Güzelyalı	86
Katalog No. 20: 56 Sokak No: 17 Güzelyalı.....	90
Katalog No. 21: 58 Sokak No: 4 Güzelyalı.....	93
Katalog No. 22: 77 Sokak No: 20 Göztepe.....	96
Katalog No. 23: 81 Sokak No: 12 Göztepe.....	99
Katalog No. 24: 81 Sokak No: 13 Göztepe.....	102
Katalog No. 25: 81 Sokak No: 19 Göztepe.....	105
Katalog No. 26: 81 Sokak No: 21 Göztepe.....	108
Katalog No. 27: 88 Sokak No: 25 - 27 Göztepe.....	111
Katalog No. 28: 95 Sokak No: 9 Göztepe.....	115
Katalog No. 29: 95 Sokak No: 17 Göztepe.....	118
Katalog No. 30: 97 Sokak No: 1-A Göztepe.....	121
Katalog No. 31: Mithatpaşa Caddesi No: 862 Vali Konağı	124
Katalog No. 32: 99 Sokak No: 7 Sadık Bey.....	127
Katalog No. 33: 99 Sokak No: 9 Sadık Bey.....	129
Katalog No. 34: 177 Sokak No: 15 Köprü	132
Katalog No. 35: 177 Sokak No: 23 Köprü	135
Katalog No. 36: 177 Sokak No: 33 Köprü	138
Katalog No. 37: 178 Sokak No: 4 Köprü	140
Katalog No. 38: 178 Sokak No: 7 Köprü	143

Katalog No. 39: 211 Sokak No: 24 Köprü	146
Katalog No. 40: 133 Sokak No: 4 Küçükyalı.....	149
Katalog No. 41: 133 Sokak No: 12 Küçükyalı.....	151
Katalog No. 42: 133 Sokak No: 16 Küçükyalı.....	154
Katalog No. 43: 139 Sokak No: 6 Küçükyalı.....	158
Katalog No. 44: 141 Sokak No: 37 Küçükyalı.....	162
Katalog No. 45: 141 Sokak No: 39 Küçükyalı.....	166
Katalog No. 46: 141 Sokak No: 51 ve 51/B Küçükyalı	169
Katalog No. 47: 141 Sokak No: 53 Küçükyalı.....	173
Katalog No. 48: 200 Sokak No: 17 Küçükyalı.....	175
Katalog No. 49: 211 Sokak No: 2 Küçükyalı.....	178
Katalog No. 50: 211 Sokak No: 6 Küçükyalı.....	183
Katalog No. 51: 211 Sokak No: 8 Küçükyalı.....	187
Katalog No. 52: 211 Sokak No: 16 Küçükyalı.....	192
Katalog No. 53: 222 Sokak No: 4 Küçükyalı.....	194
Katalog No. 54: Mithatpaşa Caddesi No: 439 Mektupçu.....	197
Katalog No. 55: Mithatpaşa Caddesi No: 441 Mektupçu.....	199
Katalog No. 56: Mithatpaşa Caddesi No: 443 Mektupçu.....	201
Katalog No. 57: Mithatpaşa Caddesi No: 445 Mektupçu.....	204
Katalog No. 58: 185 Sokak No: 9 Mektupçu	208
Katalog No. 59: 281 Sokak No: 21 Halil Rifat Paşa	211
Katalog No. 60: Mithatpaşa Caddesi No: 233 Asansör.....	213
Katalog No. 61: Mithatpaşa Caddesi No: 269 Asansör.....	216
Katalog No. 62: 301 Sokak No: 1 Asansör	219
Katalog No. 63: 305 Sokak No: 59 Asansör	222
Katalog No. 64: Dario Moreno Sokak No: 3 Asansör.....	226
Katalog No. 65: Dario Moreno Sokak No: 7 Asansör.....	229
Katalog No. 66: Dario Moreno Sokak No: 13 Asansör.....	232
Katalog No. 67: Mithatpaşa Caddesi No: 119 Karataş.....	234
Katalog No. 68: Halil Rifat Paşa Caddesi No: 74 Karataş	237

Katalog No. 69: 304 Sokak No: 9 Karataş	241
Katalog No. 70: 332 Sokak No: 15 Karataş	245
Katalog No. 71: 335 Sokak No: 21 Karataş	248
Katalog No. 72: 339 Sokak No: 6 Karataş	250
Katalog No. 73: Ayşe Mayda Sokak No: 6054 Köprü	254
Katalog No. 74: 177 Sokak No: 9 Köprü	258
Katalog No.75: 179 Sokak No: 39 Küçükyalı	263
Katalog No.76: 211 Sokak No: 1-3 Küçükyalı	267
Katalog No. 77: 269 Sokak No: 24 Mektupçu	272
Katalog No. 78: Mithatpaşa Caddesi No: 211 Asansör	275
Katalog No. 79: Dario Moreno Sokak No: 6 Asansör	278
Katalog No. 80: 336 Sokak No: 43 Karataş	281

